

ศึกษากาเวผู้นำตามหลักคำไปริสธรรมขอทระสังขาธิการในเขต
อำเภอกลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

พระมหาประสูร เขมจาโร (เจ้าแก้ว)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พุทธศักราช 2560

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย)

ศึกษาภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขต
อำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

พระมหาประยูร เขมจาโร (คำแก้ว)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พฤศจิกายน 2560

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย)

SAPPURISADHAMMA-BASED LEADERSHIP OF ECCLESIASTICAL
AUTHORITATIVE IN NA KLANG DISTRICT,
NONG BUALAMPHU PROVINCE

PHRAMAHA PRAYOON KEMMAJARO (KHAMKAE)

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF POLITICAL SCIENCE

DEPARTMENT OF GOVERNMENT

GRADUATE SCHOOL

MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY

NOVEMBER 2017

(COPYRIGHT MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์และคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณา
วิทยานิพนธ์ ของ พระมหาประยูร เขมจาโร (คำแก้ว) ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง ของมหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัยได้

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(ดร.ปดิษฐ์ คำดี)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(พระนิทัศน์ อีร์ปญโญ, ดร.)

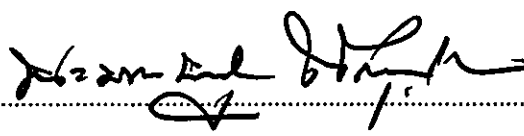
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศรชัย ท้าวมิตร)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ภาสกร ดอกจันทร์)

..... กรรมการ
(ดร.ทองแพ ไชยตันเทือก)

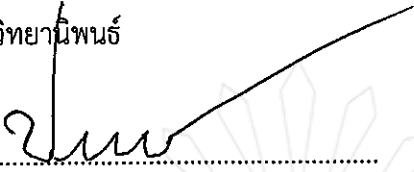
บัณฑิตวิทยาลัย อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

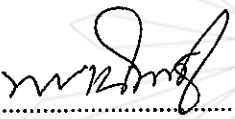

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(พระมหาบุญศรี ญาณวุฒโฒ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.)

วันที่ 17 เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2560

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์และคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณา
วิทยานิพนธ์ ของ พระมหาประยูร เขมจาโร (คำแก้ว) ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง ของมหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัยได้

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(ดร.ปดิษฐ์ คำดี)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(พระนิตินันท์ ชีรปญโญ, ดร.)

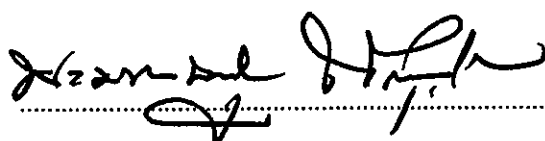
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศรชัย ท้าวมิตร)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ภาสกร ดอกจันทร์)

..... กรรมการ
(ดร.ทองแพ ไชยตันเทือก)

บัณฑิตวิทยาลัย อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(พระมหาบุญศรี ภาณวุฑฒโน, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.)

วันที่ 17 เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2560

5820850312012 : สาขาวิชา : รัฐศาสตร์การปกครอง ; ร.ม. (รัฐศาสตรมหาบัณฑิต)

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำ, หลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการ

พระมหาประยูร เขมจาโร (คำแก้ว) : ศึกษาภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการ
ในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู (SAPPURISADHAMMA-BASED LEADERSHIP OF
ECCLESIASTICAL AUTHORITATIVE IN NA KLANG DISTRICT, NONG BUALAMPHU
PROVINCE) คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์: ดร.ปดิษฐ์ คำดี อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก, พระนิทัศน์
ธีรปัญญา, ดร. อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม, 185 หน้า. ปี พ.ศ. 2560

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของ
พระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู 2) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำตามหลัก
สัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอ
แนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัด
หนองบัวลำภู

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสม โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ กำหนดรูปแบบ
ในการวิจัยเชิงสำรวจ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่ คือ พระสังฆาธิการ
ในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 150 รูป โดยใช้แบบสอบถาม
ลักษณะของแบบสอบถามเป็นทั้งปลายปิดและปลายเปิด ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยหา
ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานสถิติทดสอบเอฟ (F-test)
เมื่อพบความแตกต่างจะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffé)
และการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 รูป โดยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบ
บริบท

ผลการวิจัยพบว่า

1) ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัด
หนองบัวลำภู โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าคะแนนเฉลี่ยภาวะผู้นำตามหลัก
สัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภูจากมากไปหาน้อย ดังนี้
ด้านอรรถัตถุตา ด้านปริสัตุตา ด้านอรรถัตถุตา ด้านอัมมัตถุตา ด้านปุคคัลโปโรปรัตถุตา ด้านมัตถัตถุตา
และด้านกาลัตถุตา ตามลำดับ

2) ผลการทดสอบสมมติฐานภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขต
อำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

พระสังฆาธิการที่มีพรรษาต่างกัน มีภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการ
ในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู แตกต่างกัน โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

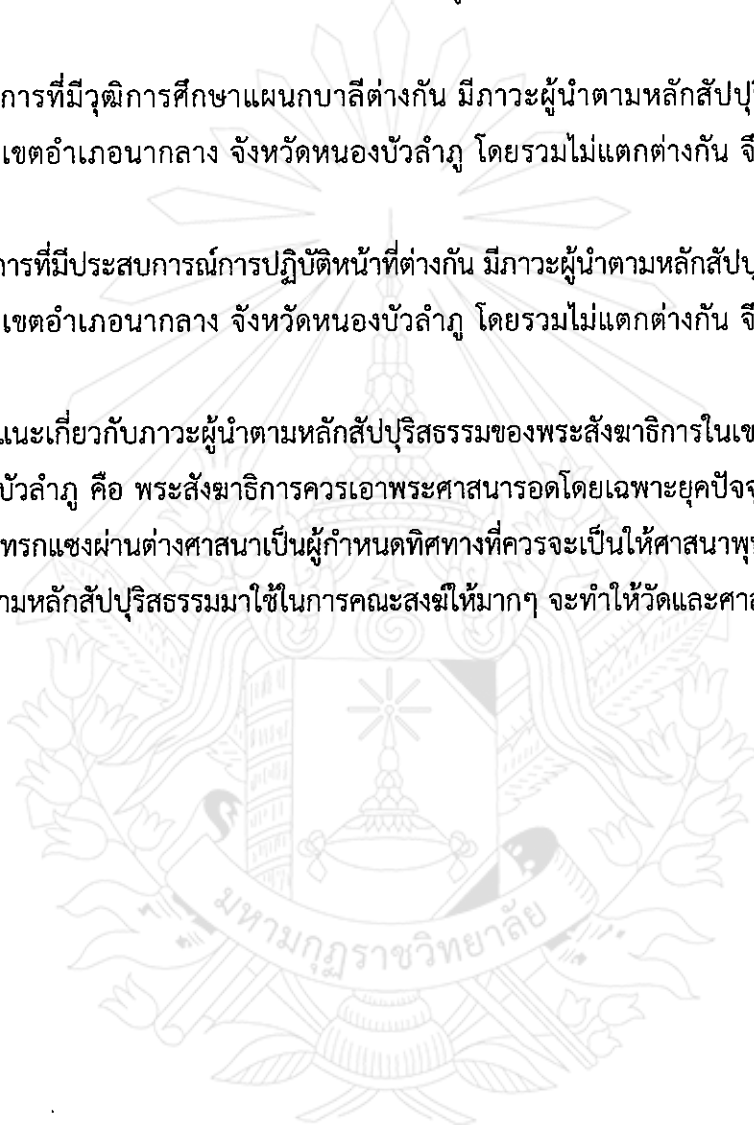
พระสังฆาธิการที่มีตำแหน่งพระสังฆาธิการต่างกัน มีภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

พระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกัน มีภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

พระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษาแผนกบาลีต่างกัน มีภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

พระสังฆาธิการที่มีประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ต่างกัน มีภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

3) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู คือ พระสังฆาธิการควรเอาพระศาสนารอดโดยเฉพาะยุคปัจจุบันนี้ถือว่าเป็นเรื่องใหญ่มีการแทรกแซงผ่านต่างศาสนาเป็นผู้กำหนดทิศทางที่ควรจะเป็นให้ศาสนาพุทธถ้าเรานำหลักการปฏิบัติตนตามหลักสัปปุริสธรรมมาใช้ในการคณะสงฆ์ให้มากๆ จะทำให้วัดและศาสนาพุทธเจริญรุ่งเรือง

5820850312008 : MAJOR: GOVERNMENT; M.Pol.Sc. (MASTER OF POLITICAL SCIENCE)

KEYWORD : LEADERSHIP/SAPPURISADHAMMA-BASED OF ECCLESIASTICAL AUTHORITATIVE PHRAMAHAPRAYOON KEMMAJARO (KHAMKAEW): SAPPURISADHAMMA-BASED LEADERSHIP OF ECCLESIASTICAL AUTHORITATIVE IN NA KLANG DISTRICT, NONG BUALAMPHU PROVINCE. ADVISORY COMMUNITY: DR.PADIT KUMDEE ADVISOR, PHRANITAT DHIRAPANYO, D.R., CO-ADVISOR, 185 PP. B.E. 2560 (2017)

The objectives of the research were 1) to study Study Sappurisadhamma-based Leadership of Ecclesiastical authoritative monks in Naklang district, Nong Bualamphu province, and 3) to study recommendations on Sappurisadhamma-based leadership of ecclesiastical authoritative monks in Naklang district, Nong Bualamphu province.

This research was engaged in the mixed method: the quantitative research used to survey and collect data and in-depth interviews used to collect data from five key respondents. The research samples were 150 ecclesiastical authoritative monks in Naklang district, Nong Bualamphu province. The research instrument used for collecting data was the open-end closed-end questionnaire, and the data were analyzed by the statistics comprised of frequency distribution, percentage, mean and standard deviation. The hypotheses were tested by the F-test. In case paired differences were found, Scheffe's method was utilized. In addition, the qualitative data were analyzed through the content analysis.

The research of research were found as follows:

1. Sappurisadhamma-based leadership of ecclesiastical authoritative Monks in Naklang district, Nong Bualamphu province, was found to be overall at a high level of mean. Considered in the descending order of the mean scores, they were Attanyuta (consequence knowing), Parisanyta (assembly knowing), Attanyuta (self-knowing), Dhammanyuta (cause knowing), Puggalaparoparnyuta (individual knowing), and kalanyuta (proper time knowing), respectively.

2. The hypothesis tests on Sappurisadhamma-based leadership of ecclesiastical authoritative monks in Naklang district, Nong Bualamphu province, classified by personal factors, were found as follows:

Sappurisadhamma-based leadership of ecclesiastical authoritative monks with different rainy years of age in Naklang district, Nong Bualamphu province, was found not to be overall different. So, the hypothesis was not accepted.

Sappurisadhamma-based leadership of ecclesiastical authoritative monks with different ecclesiastical authoritative positions in Naklang district, NongBualamphu province, was found not to be overall different. So, the hypothesis was not accepted.

Sappurisadhamma-based leadership of ecclesiastical authoritative monks with different ecclesiastical authoritative positions in Naklang district, NongBualamphu province, was found not to be overall different. So, the hypothesis was not accepted.

Sappurisadhamma-based leadership of ecclesiastical authoritative monks with different ecclesiastical authoritative positions in Naklang district, NongBualamphu province, was found not to be overall different. So, the hypothesis was not accepted.

Sappurisadhamma-based leadership of ecclesiastical authoritative monks with different ecclesiastical authoritative positions in Naklang district, NongBualamphu province, was found not to be overall different. So, the hypothesis was not accepted.

3. The recommendations on Sappurisadhamma-based leadership of ecclesiastical authoritative monks in Naklang district, Nong Bualamphu province, Were found that ecclesiastical authoritative monks should pay more attentions to the existence or survival of Buddhism because intervention by other religious worshippers was currently found to control and authorize what the Buddhists should do in Thailand. It was inevitably believed for monasteries and Buddhism to remain in progress if sappurisadhamma-based self-performance was increasingly accepted by ecclesiastical authoritative monks.

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาจาก อาจารย์ ดร.ปดิษฐ์ คำดี ที่ปรึกษาพระนิทัศน์ ธีรปญฺโญ, ดร. (วงศ์วังเพิ่ม) ที่ปรึกษาร่วมที่กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำแนวทางที่ถูกต้องตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความละเอียดถี่ถ้วนและเอาใจใส่ด้วยดีเสมอมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง จึงขอขอบพระคุณและอนุโมทนาขอบคุณไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. ศรชัย ท้าวมิตร ประธานสอบวิทยานิพนธ์ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุรินทร์ ภูสกุล กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย คือ รองศาสตราจารย์ ดร.ภาสกร ดอกจันทร์ ดร.ทองแพ ไซยตันเทือก และดร.วินิจ ผาเจริญ และทุกท่าน ที่ได้ช่วยให้คำแนะนำแก้ไขปรับปรุงให้วิทยานิพนธ์มีความสมบูรณ์อย่างยิ่ง

ขอบคุณท่านผู้เป็นเจ้าของตำราและผู้จัดทำเว็บไซต์ทุกท่านที่ผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลในการทำวิจัยครั้งนี้

ขอบคุณท่านผู้มีอุปการคุณที่ได้ให้ความอุปถัมภ์ปัจจัย 4 เพื่อใช้ในการศึกษาและอำนวยความสะดวกในการเดินทาง และเจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัยที่อำนวยความสะดวกในการค้นคว้าข้อมูลเจ้าหน้าที่ประจำห้องสมุดทุกแห่งที่ผู้วิจัยเข้าไปใช้บริการ ได้แก่ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

สุดท้ายนี้ขออนุโมทนาขอบคุณเพื่อนๆสมาชิกในห้องเรียนที่มีส่วนช่วยในการศึกษาและให้กำลังใจตลอดมา หากคุณค่าอันพึงมีจากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยขอน้อมถวายเป็นพุทธานุชา ธรรมบูชา สังฆบูชา และมอญบูชาเป็นกตเวทิตาคุณ แก่บิดามารดา ครูบาอาจารย์ พี่ น้อง ๆ รวมทั้งคณะญาติโยม ตลอดจนผู้มีอุปการคุณทุกท่าน ซึ่งไม่สามารถจะออกนามได้ทั้งหมด ซึ่งเป็นผู้ให้กำลังใจ ผู้ให้กำลังสนับสนุนและผู้ถวายข้าวทุกทัพพีตลอดเวลาที่ดำรงเพศสมณะมาตลอด

พระมหาประยูร เขมจาโร (คำแก้ว)

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
ประกาศศุณูปการ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนภูมิ	ฌ
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย	3
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	3
1.4 สมมติฐานการวิจัย	4
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
1.6 คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	4
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
2.1 ความหมายแนวคิดเกี่ยวกับหลักสัปติธรรม	8
2.2 หลักการ ทฤษฎี และแนวคิดภาวะผู้นำ	26
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับพระสังฆาธิการ	38
2.4 ข้อมูลพื้นที่ที่ทำการศึกษา	42
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	43
2.6 กรอบแนวคิดการวิจัย	48
3 วิธีดำเนินการวิจัย	49
3.1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	49
3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	50
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	51
3.4 การสร้างเครื่องมือ	52
3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล	53
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล	53

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.7 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	54
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	56
4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	56
4.2 ผลการวิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	58
4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	60
4.4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสัปปริธรรมของพระสังฆาธิการในเขต อำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู	117
4.5 สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย (Body of Knowledge)	126
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	127
5.1 สรุปผลการวิจัย	127
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	128
5.3 ข้อเสนอแนะ	144
บรรณานุกรม	146
ภาคผนวก	149
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ	150
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ	152
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล	158
ภาคผนวก ง แบบสอบถาม	161
ภาคผนวก จ แบบสัมภาษณ์	172
ภาคผนวก ฉ ผลสรุปค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)	177
ภาคผนวก ช ความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา	182
ประวัติผู้วิจัย	185

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า	
2.1	ภาวะผู้นำตามแนวคิดทฤษฎี 3-D management Style	32
3.1	ชื่อตำบลในเขตปกครอง จำนวนประชากรและจำนวนกลุ่มตัวอย่าง	50
4.1	แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม	58
4.2	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อันดับ และระดับความคิดเห็น ต่อภาวะผู้นำตามหลักสัจปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวม	60
4.3	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อันดับ และระดับความคิดเห็น ต่อภาวะผู้นำตามหลักสัจปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านธัมมัญญุตตา	61
4.4	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อันดับ และระดับความคิดเห็น ต่อภาวะผู้นำตามหลักสัจปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอรรถัญญุตตา	62
4.5	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อันดับ และระดับความคิดเห็น ต่อภาวะผู้นำตามหลักสัจปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอัตตัญญุตตา	63
4.6	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อันดับ และระดับความคิดเห็น ต่อภาวะผู้นำตามหลักสัจปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านมัตตัญญุตตา	64
4.7	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อันดับ และระดับความคิดเห็น ต่อภาวะผู้นำตามหลักสัจปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านกาลัญญุตตา	65
4.8	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อันดับ และระดับความคิดเห็น ต่อภาวะผู้นำตามหลักสัจปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านปริสัญญุตตา	66
4.9	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อันดับ และระดับความคิดเห็น ต่อภาวะผู้นำตามหลักสัจปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านบุคคลปิโรปรัชญุตตา	67

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.10 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวม จำแนกตามพรรษา	68
4.11 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวม ที่มีพรรษาต่างกัน	70
4.12 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านธัมมัญญาตา จำแนกตามพรรษา	71
4.13 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านธัมมัญญาตา ที่มีพรรษาต่างกัน	71
4.14 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอรรถัญญาตา จำแนกตามพรรษา	72
4.15 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอรรถัญญาตา ที่มีพรรษาต่างกัน	72
4.16 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอรรถัญญาตา จำแนกตามพรรษา	73
4.17 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอรรถัญญาตา ที่มีพรรษาต่างกัน	73
4.18 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านมัตตัญญาตา จำแนกตามพรรษา	74

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
4.19	แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสี่ปฐิธธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านมัตตัญญูตา ที่มีพรรษาต่างกัน	74
4.20	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสี่ปฐิธธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านกาลัญญูตา จำแนกตามพรรษา	75
4.21	แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสี่ปฐิธธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านกาลัญญูตา ที่มีพรรษาต่างกัน	75
4.22	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสี่ปฐิธธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านปฐิธัญญูตา จำแนกตามพรรษา	76
4.23	แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสี่ปฐิธธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านปฐิธัญญูตา ที่มีพรรษาต่างกัน	76
4.24	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสี่ปฐิธธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านบุคคลบโรปฐิธัญญูตา จำแนกตามพรรษา	77
4.25	แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสี่ปฐิธธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านบุคคลบโรปฐิธัญญูตา ที่มีพรรษาต่างกัน	77
4.26	แสดงผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสี่ปฐิธธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านบุคคลบโรปฐิธัญญูตา จำแนกตามพรรษา เป็นรายคู่ตามวิธีการของ LSD (Least/significant Differern)	78
4.27	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสี่ปฐิธธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวม จำแนกตามตำแหน่งพระสังฆาธิการ	79

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.28 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสี่ปฐิทธิธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวม ที่มีตำแหน่งพระสังฆาธิการต่างกัน	80
4.29 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสี่ปฐิทธิธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านธัมมัญญดา จำแนกตำแหน่งพระสังฆาธิการ	81
4.30 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสี่ปฐิทธิธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านธัมมัญญดา ที่มีตำแหน่งพระสังฆาธิการต่างกัน	81
4.31 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสี่ปฐิทธิธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอัทธิฎัญญา จำแนกตามตำแหน่งพระสังฆาธิการ	82
4.32 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสี่ปฐิทธิธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอัทธิฎัญญา ที่มีตำแหน่งพระสังฆาธิการต่างกัน	82
4.33 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสี่ปฐิทธิธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอัทธิฎัญญา จำแนกตามตำแหน่งพระสังฆาธิการ	83
4.34 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสี่ปฐิทธิธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอัทธิฎัญญา ที่มีตำแหน่งพระสังฆาธิการต่างกัน	83
4.35 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสี่ปฐิทธิธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านมัตติฎัญญา จำแนกตามตำแหน่งพระสังฆาธิการ	84
4.36 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสี่ปฐิทธิธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านมัตติฎัญญา ที่มีตำแหน่งพระสังฆาธิการต่างกัน	84

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.37 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัจปฐิธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านกัลยัญดา จำแนกตามตำแหน่งพระสังฆาธิการ	85
4.38 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสัจปฐิธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านกัลยัญดา ที่มีตำแหน่งพระสังฆาธิการต่างกัน	85
4.39 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัจปฐิธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านปริสัณญดา จำแนกตามตำแหน่งพระสังฆาธิการ	86
4.40 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสัจปฐิธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านปริสัณญดา ที่มีตำแหน่งพระสังฆาธิการต่างกัน	86
4.41 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัจปฐิธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ปุคคลปิโรปริญญดา จำแนกตามตำแหน่งพระสังฆาธิการ	87
4.42 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสัจปฐิธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านปุคคลปิโรปริญญดา ที่มีตำแหน่งพระสังฆาธิการต่างกัน	87
4.43 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัจปฐิธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวม จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม	88
4.44 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสัจปฐิธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวม ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน	89
4.45 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัจปฐิธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านธัมมัญญดา จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม	90

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.46 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านธัมมัญญุตาน ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน	90
4.47 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอรรถัญญุตาน จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม	91
4.48 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอรรถัญญุตาน ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน	91
4.49 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอรรถัญญุตาน จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม	92
4.50 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอรรถัญญุตาน ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน	92
4.51 แสดงผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอรรถัญญุตาน จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม เป็นรายคู่ตามวิธีการของ LSD (Least/significant Differern)	93
4.52 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านมัตตัญญุตาน จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม	94
4.53 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านมัตตัญญุตาน ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน	94
4.54 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านกาลัญญุตาน จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม	95

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.55 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านกัลยาณุตตา ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน	95
4.56 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านปรีชาญาณ จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม	96
4.57 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านปรีชาญาณ ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน	96
4.58 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู บุคคลบโรปรีชาญาณ จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม	97
4.59 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านบุคคลบโรปรีชาญาณ ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน	97
4.60 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวม จำแนกตามวุฒิการศึกษาแผนกบาลี	98
4.61 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวม ที่มีวุฒิการศึกษาแผนกบาลีต่างกัน	99
4.62 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านธัมมัญญา จำแนกตามวุฒิการศึกษาแผนกบาลี	100
4.63 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านธัมมัญญา ที่มีวุฒิการศึกษาแผนกบาลีต่างกัน	100

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
4.64	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอัตตัญญา จำแนกตามวุฒิการศึกษาแผนกบาลี	101
4.65	แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอัตตัญญา ที่มีวุฒิการศึกษาแผนกบาลีต่างกัน	101
4.66	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอัตตัญญา จำแนกตามวุฒิการศึกษาแผนกบาลี	102
4.67	แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอัตตัญญา ที่มีวุฒิการศึกษาแผนกบาลีต่างกัน	102
4.68	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านมัตตัญญา จำแนกตามวุฒิการศึกษาแผนกบาลี	103
4.69	แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านมัตตัญญา ที่มีวุฒิการศึกษาแผนกบาลีต่างกัน	103
4.70	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านกาลัญญา จำแนกตามวุฒิการศึกษาแผนกบาลี	104
4.71	แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านกาลัญญา ที่มีวุฒิการศึกษาแผนกบาลีต่างกัน	104
4.72	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านปริสัญญา จำแนกตามวุฒิการศึกษาแผนกบาลี	105

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.73 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสี่ปฐิธธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านปฐิธัญญาตา ที่มีวุฒิการศึกษาแผนกบาลีต่างกัน	105
4.74 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสี่ปฐิธธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านบุคคลปฐิธัญญาตา จำแนกตามวุฒิการศึกษาแผนกบาลี	106
4.75 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสี่ปฐิธธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านบุคคลปฐิธัญญาตา ที่มีวุฒิการศึกษาแผนกบาลีต่างกัน	106
4.76 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสี่ปฐิธธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวม จำแนกตามประสภการณการปฏิบัติหน้าที่	107
4.77 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสี่ปฐิธธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวม ที่มีประสภการณการปฏิบัติหน้าที่ต่างกัน	108
4.78 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสี่ปฐิธธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านธัมมัญญาตา จำแนกตามประสภการณการปฏิบัติหน้าที่	109
4.79 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสี่ปฐิธธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านธัมมัญญาตา ที่มีประสภการณการปฏิบัติหน้าที่ต่างกัน	109
4.80 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสี่ปฐิธธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านธตถัญญาตา จำแนกตามประสภการณการปฏิบัติหน้าที่	110
4.81 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสี่ปฐิธธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านธตถัญญาตา ที่มีประสภการณการปฏิบัติหน้าที่ต่างกัน	110

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
4.82	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอรรถัตถ์คุณตา จำแนกตามประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่	111
4.83	แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอรรถัตถ์คุณตา ที่มีประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ต่างกัน	111
4.84	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านมัตตัตถ์คุณตา จำแนกตามประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่	112
4.85	แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านมัตตัตถ์คุณตา ที่มีประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ต่างกัน	112
4.86	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านกาลัญญาคุณตา จำแนกตามประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่	113
4.87	แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านกาลัญญาคุณตา ที่มีประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ต่างกัน	113
4.88	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านปรีสัณญาคุณตา จำแนกตามประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่	114
4.89	แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านปรีสัณญาคุณตา ที่มีประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ต่างกัน	114
4.90	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ปุคคัลโปปรีสัณญาคุณตา จำแนกตามประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่	115

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
4.91	แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านบุคคลปโรปรัชญาญตาที่มีประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ต่างกัน	115
4.92	สรุปโดยภาพรวม การเปรียบเทียบความเห็นของพระสังฆาธิการมีภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ตามสมมติฐานที่ 1-5	116
4.93	แสดงค่าความถี่ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านธัมมัญญาญตา	117
4.94	แสดงค่าความถี่ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอรรถัญญาญตา	117
4.95	แสดงค่าความถี่ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอรรถัญญาญตา	117
4.96	แสดงค่าความถี่ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านมัตตัญญาญตา	118
4.97	แสดงค่าความถี่ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านกาลัญญาญตา	118
4.98	แสดงค่าความถี่ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านปริสัญญาญตา	118
4.99	แสดงค่าความถี่ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านบุคคลปโรปรัชญาญตา	119

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่		หน้า
2.1	แสดงปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้นำ ผู้ตาม และกระบวนการ	27
2.2	แผนที่อำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู	43
2.3	แสดงสรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย	48
4.1	สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย	126

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันแล้วว่า ในการบริหารงานขององค์กรนั้นผู้นำ (Leader) เป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งประการหนึ่งต่อความสำเร็จขององค์กรนั้น ๆ ทั้งนี้เพราะผู้นำมีภาระหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรง ที่จะต้องทำการวางแผน สั่งการ ดูแลและควบคุมให้บุคลากรขององค์กรสามารถปฏิบัติงานต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จ ปัญหาที่เป็นที่สนใจของนักวิชาการและบุคคลทั่วไปอยู่ตรงที่ว่า ผู้นำจะต้องทำอะไรหรือมีวิธีการนำอย่างไร จึงทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ตามเกิดความผูกพันกับงานแล้ว ทุมเทศความสามารถและพยายามที่จะทำให้งานสำเร็จด้วยความเต็มใจ ในการปฏิบัติงานให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์กร วิโรจน์ สารรัตน์ (2539, หน้า 533)

ภาวะผู้นำหรือความเป็นผู้นำ (leadership) นั้น เป็นกระบวนการที่ผู้บริหารจะให้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้อื่น ปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งแห่งความสำเร็จของการทำหน้าที่ผู้นำ คือ การเป็นผู้ประกอบด้วยคุณสมบัติที่เหมาะสม มีความสามารถในการปรับเปลี่ยนความต้องการของคน ซึ่งความต้องการเป็นตัวกำหนดเป้าหมายและทิศทางในการตัดสินใจ ถ้าเปลี่ยนความต้องการของคนได้ ก็เปลี่ยนตัวของคนนั้นได้ ผู้นำที่ดีจะช่วยให้คนพัฒนาความต้องการของตน ทั้งในการปรับเปลี่ยนทัศนคติของบุคคลให้มีความต้องการที่ถูกต้องดีงามและให้หมู่ชนมีการประสานความร่วมมือเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพราะการพัฒนาความต้องการเป็นการพัฒนาความสุขของคน เพราะความสุขเกิดจากการสนองความต้องการ ถ้าหากเปลี่ยนความต้องการได้ ก็เปลี่ยนวิธีการหาความสุขของเขาได้ด้วย เมื่อทำอะไรตรงกับความต้องการ ก็ทำให้เขาสนใจและมีความสุขคนก็จะร่วมมือทำอย่างเป็นไปเองโดยประสานกลมกลืนและเต็มใจจะหาทางทำให้สำเร็จ จึงพร้อมที่จะทำและทำได้ง่าย แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าผู้นำกระทำการที่ฝืนความต้องการของคน ทั้งสองฝ่ายก็จะไม่มีความสุขและสิ่งที่ยากจะสำเร็จ

นักบริหารต้องรู้จักความเด่นและความด้อยของตนเอง การรู้ความเด่นก็เพื่อการทำงานที่เหมาะสมกับความสามารถของตน ตามปกตินักบริหารมักมองเห็นความผิดพลาดของลูกน้องได้ง่าย แต่มองข้ามความผิดพลาดของตน ดังพุทธพจน์ว่า “ความผิดพลาดของคนอื่นเห็นได้ง่าย แต่ความผิดพลาดของตนเองนั้นเห็นได้ยาก” เมื่อนักบริหารทำงานผิดพลาดลูกน้อง ไม่กล้าบอกหรือแนะนำ ดังนั้นนักบริหารต้องหัดมองตนและดัดเตือนตนเอง สมดังพุทธพจน์ว่า “อตตนา โจทยตตานิ จงเตือนตน

ด้วยตน” เช่น ถ้านักบริหารสั่งการหลาย ๆ ครั้งแต่ลูกน้อง ไม่เข้าใจ นักบริหารก็อย่าตำหนิลูกน้องว่า โง่งเง่า เพราะบางที่เราเองอาจสั่งการไม่ชัดเจนก็เป็นได้ ดังภาษิตอุทานธรรมที่ว่า

“ถ้าพูดไปเขาไม่รู้อย่าชู้เขา ว่าโง่งเง่ามจะเซอะหนักหนา

ตัวของเราทำไม่ไมโกรธา ว่าพูดจาให้เขาไม่เข้าใจ”

การที่นักบริหารมองไม่เห็นความผิดพลาดของตนนั้นเป็นเรื่องธรรมดา เพราะวันหนึ่ง ๆ ดวงตาของเรามีไว้สำหรับมองด้านนอกมันไม่ได้มองตัวเราเองเวลาคนอื่นทำผิดพลาด เราจะมองเห็นทันที แต่เวลาตัวเราทำผิดพลาดเองกลับมองไม่เห็น ดังนั้น เพื่อสำรวจตนเองนักบริหารต้องหัดมองด้านในคือ เจริญวิปัสสนาเป็นการมองดูตนในตนเอง วิปัสสนากรรมฐานเน้นเรื่องการเจริญสติ พิจารณา กาย เวทนา จิตและธรรมหรือความดีความชั่วในใจของเราเอง” พระไตรปิฎกได้กล่าวถึงคุณสมบัติของ “ผู้นำ” ดังมีคาถาพุทธศาสนสุภาษิตแสดงความได้ว่า “เมื่อฝูงโควายขามน้ำ ถ้าโคจ่าฝูงไปคด โคหมดทั้งฝูงนั้นก็ไปคดตามกัน เพราะมีผู้นำไปคด ฉันทโค ในหมู่มนุษย์ก็ฉันทันนั้น บุคคลผู้ใด ใดรับสมมติให้เป็นใหญ่หากบุคคลผู้นั้นมีความประพฤติไม่เป็นธรรม หมู่ประชาชนนอกนั้นก็ประพฤติซ้ำเสียหาย แฉวันแคว้นทั้งหมดก็จะยากเข็ญ หากผู้ปกครองเป็นผู้ไร้ธรรม” “เมื่อฝูงโควายขามน้ำ ถ้าโคจ่าฝูงไปตรง โคหมดทั้งฝูงนั้นก็ไปตรงตามกัน เพราะมีผู้นำที่ไปตรง ฉันทโค ในหมู่มนุษย์ ก็ฉันทันนั้น บุคคลผู้ใดได้รับสมมติให้เป็นใหญ่ หากบุคคล ผู้นั้นประพฤติชอบธรรม หมู่ประชาชนนอกนั้นก็ประพฤติดำเนินตาม ทั้งแฉวันแคว้นก็จะอยู่เป็นสุข หากผู้ปกครองตั้งอยู่ในธรรม”

พุทธพจน์นี้ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของผู้นำที่มีต่อความอยู่รอด และสวัสดิภาพเพื่อให้เกิดการพัฒนาองค์การและการดำเนินชีวิตของกลุ่มบุคคลในสังคมมีความยั่งยืน และสันติสุขของสังคมและประเทศชาติ โดยผู้นำจะต้องมีคุณธรรมและจริยธรรมที่ดีหากผู้นำขาดซึ่งคุณธรรมและจริยธรรมแล้ว ย่อมทำให้ผู้นั้นขาดความชอบธรรมในการทำหน้าที่ในองค์กรนั้นต่อไป ทั้งนี้เนื่องจากคุณธรรมและจริยธรรม ถือเป็นคุณสมบัติที่สำคัญของผู้นำ ที่ทำให้ได้รับการยอมรับ ความเชื่อถือ ตลอดจนการนับถือจากบุคคลต่าง ๆ ทั้งในองค์กรและสังคมทั่ว ๆ ไป

ทั้งนี้ การขาดคุณธรรมและจริยธรรมของผู้นำ ย่อมทำให้ผู้นั้นไม่เป็นที่ยอมรับต่อบุคคลทั่วไป ซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อหลักการบริหารงานและภาพลักษณ์ขององค์กร

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการที่จะศึกษาภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู มีอยู่ 7 ประการ ได้แก่ ภาวะผู้นำด้านธัมมัญญาตา เป็นผู้รู้หลักยึดหลักการ ภาวะผู้นำด้านอรรถัญญาตา เป็นผู้รู้จักผล ภาวะผู้นำด้านอรรถัญญาตา เป็นผู้รู้จักตนอยู่เสมอ ภาวะผู้นำด้านมัตตัญญาตา ที่เป็นผู้ที่รู้จักประมาณ รู้จักความพอดี ภาวะผู้นำด้านกาลัญญาตา เป็นผู้ที่มีความสามารถในการบริหารเวลาอย่างมีประสิทธิภาพ ภาวะผู้นำด้านปริสัญญญาตา เป็นผู้ที่รู้จักชุมชน และสังคม และภาวะผู้นำบุคลลปิโรปริญญาตา เป็นผู้ที่รู้จักบุคคล เพื่อสามารถนำความรู้เกี่ยวกับภาวะของผู้นำนั้นมาประยุกต์ใช้ในสังคมไทยปัจจุบันและเป็นบรรทัดฐานในการกำหนดคุณสมบัติของผู้นำที่ดีในอนาคตได้

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

1.2.2 เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

1.2.3 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ ดังนี้

1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยนี้จะศึกษาจากเอกสาร หนังสือ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ประกอบด้วย ด้านธัมมัญญาตา ด้านอัตถัญญาตา ด้านอรรถัญญาตา ด้านมัตตัญญาตา ด้านกาลัญญาตา ด้านปริสัญญาตา และด้านปุคคัลปโรปรัญญาตา

1.3.2 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.3.2.1 ประชากร (Population) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 256 รูป

1.3.2.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sampling) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 150 รูป

1.3.3 ขอบเขตด้านตัวแปร ประกอบด้วย

1.3.3.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ได้แก่ พรรษา ตำแหน่งพระสังฆาธิการ วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาแผนกบาลี และประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่

1.3.3.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ ด้านธัมมัญญาตา ด้านอัตถัญญาตา ด้านอรรถัญญาตา ด้านมัตตัญญาตา ด้านกาลัญญาตา ด้านปริสัญญาตา และด้านปุคคัลปโรปรัญญาตา

1.3.4 ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ทำการวิจัย ได้แก่ เขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 9 ตำบล

1.3.5 ขอบเขตด้านเวลา

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้กำหนดระยะเวลาตั้งแต่เดือน กันยายน พ.ศ. 2559 ถึงเดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2560 เป็นเวลา 9 เดือน

1.4 สมมติฐานของการวิจัย

พระสังฆาธิการที่มี พรรษา มีตำแหน่ง วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาแผนกบาลี และ ประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ ต่างกัน มีภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขต อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู แตกต่างกัน

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ทำให้ทราบภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

1.5.2 ทำให้ทราบผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

1.5.3 ทำให้ทราบข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของ พระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

1.5.4 ทำให้นำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ ในอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภูและวัดต่าง ๆ

1.6 คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ภาวะผู้นำ หมายถึง ผู้ที่ชักนำ จูงใจ ชี้นำ ใช้อิทธิพลหรืออำนาจที่ตนมีอยู่ในรูปแบบต่าง ๆ ให้เพื่อนร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาให้ยินดี เต็มใจ พร้อมใจ ในการกระทำการให้มีความกระตือรือร้น ร่วมดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่ผู้นำต้องการให้มีพฤติกรรมไปในทิศทางที่เขาชักนำในการทำงาน หรือดำเนินกิจกรรมที่ผู้นำนั้นรับผิดชอบหรือตามที่ผู้นำนั้นต้องการ ซึ่งสิ่งที่ผู้นำควรมีเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาภาวะผู้นำ อย่างน้อยน่าจะประกอบด้วยสิ่งสำคัญเหล่านี้ คือ ความสามารถเชิงวิสัยทัศน์ การวางแผนและการกำหนดเป้าหมายขององค์การ

ผู้นำ หมายถึง พระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ที่มีความสามารถ มีทักษะ ทั้งศาสตร์และศิลป์ที่ได้รับการยอมรับจากหน่วยงานหรือองค์กร ที่มีความสามารถที่จะจูงใจหรือนำพาให้ผู้ร่วมงานนั้นปฏิบัติตามภารกิจ การงานของกลุ่มหรือองค์กรให้สำเร็จลุล่วงไปตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ผู้นำหรือองค์กรได้ตั้งไว้

ภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 หมายถึง ความเป็นผู้นำของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ที่ได้นำหลักธรรมสัปปริสธรรมไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการวัด ประกอบไปด้วย 7 ด้านดังนี้

1. ภาวะผู้นำด้านธัมมัญญตา หมายถึง ความเป็นผู้นำของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภูที่เป็นผู้รู้หลัก ยึดหลักการในการบริหารอย่างเป็นขั้นตอน จัดทำนโยบาย

สอดคล้องกับการบริหารงาน แสดงภาวะผู้นำต่อสัทธิวิหาริกด้วยความเอื้อเฟื้อ สนใจใต้อาณทุกข์สุข และใช้หลักกัลยาณมิตรเป็นแบบอย่างที่ดี

2. ภาวะผู้นำด้านอรรถัญญตา หมายถึง ความเป็นผู้นำของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ที่เป็นผู้ที่รู้จักผล มีวิสัยทัศน์ หรือ ปรัชญา พันธกิจเป้าหมายในการพัฒนาวัด จัดให้มีการร่วมมือกับพุทธศาสนิกชน และชุมชน เพื่อพัฒนาวัดให้เจริญรุ่งเรือง

3. ภาวะผู้นำด้านอรรถัญญตา หมายถึง ความเป็นผู้นำของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ที่เป็นผู้ที่รู้จักตนอยู่เสมอดีว่าเป็นผู้นำวิสัยทัศน์ สามารถใช้แรงจูงใจ กระจายวิสัยทัศน์ไปยังบุคคลต่าง ๆ ได้ มีจิตใจโอบอ้อมอารี เสียสละ มีความรับผิดชอบสูงและมีคุณธรรม แคล้วคลาด ภัยอันตราย แล้วต้องประพฤติตนเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลงให้สมกับภาวะนั้น ๆ และรู้ที่จะแก้ไขปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

4. ภาวะผู้นำด้านมัตตัญญตา หมายถึง ความเป็นผู้นำของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ที่เป็นผู้ที่รู้จักประมาณ รู้จักความพอดีสามารถวางตนวางแผนกำหนดนโยบายในการบริหารงาน ปรับเปลี่ยนแผนการดำเนินงานตามสถานการณ์ต่าง ๆ ตามได้อย่างเหมาะสม บริหารงบประมาณได้อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์ต่อวัด ในการที่จะบริหารงานวัดทุกอย่างให้ลุล่วงไปด้วยดี ตามเป้าหมายที่วางไว้

5. ภาวะผู้นำด้านกาลัญญตา หมายถึง ความเป็นผู้นำของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ที่เป็นผู้ที่มีความสามารถในการบริหารเวลาอย่างมีประสิทธิภาพ จัดทำนโยบายโครงการได้เหมาะสมเวลาและโอกาส จัดลำดับความสำคัญของปัญหาก่อนและหลังได้ดี แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันต่อเหตุการณ์และเวลา ทั้งเป็นตัวอย่างที่ดีในการบริหารจัดการเวลาให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับวัด

6. ภาวะผู้นำด้านปริสัญญตา หมายถึง ความเป็นผู้นำของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ที่เป็นผู้ที่รู้จักชุมชน และสังคม มีมนุษยสัมพันธ์เป็นนักประสานงานที่ดีกับทุกคน ทุกองค์กร และทุกภาคส่วน ให้ความสำคัญกับประโยชน์ส่วนรวม และ การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของเยาวชน ประชาชน อีกทั้งเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมภายในวัด เพื่อที่จะเข้าใจความต้องการของสังคมนั้นได้อย่างถูกต้อง สามารถนำความสงบสุข ความก้าวหน้า มาสู่มวลชน หมู่คณะ และสังคมได้

7. ภาวะผู้นำบุคคลปริปัญญา หมายถึง ความเป็นผู้นำของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ที่เป็นผู้ที่รู้จักบุคคล รู้ความสามารถความแตกต่างระหว่างบุคคล รู้จักเลือก แต่งตั้ง จัดวางบุคคลได้เหมาะสมกับงาน สามารถปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาแต่ละบุคคลได้อย่างถูกต้อง ให้โอกาส สนับสนุนผู้ที่มีความรู้ ความสามารถให้ดำรงตำแหน่งที่เหมาะสม ส่งเสริมภักดีและสามเณรได้มีโอกาสได้ศึกษาเพิ่มเติมและให้ความสำคัญกับทรัพยากรมนุษย์ เพื่อทำให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารงานทุก ๆ ด้าน

ความหมายของพระสังฆาธิการ

ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มหาเถรสมาคมได้อาศัยอำนาจดังกล่าวออกกฎหมายมหาเถรสมาคมเพื่อจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ให้มีความเรียบร้อยดังที่ยังขึ้นเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน มีกฎหมายมหาเถรสมาคม รวมทั้งสิ้น 24 ฉบับ ในกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 23 (พ.ศ. 2541) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ ส่วนกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 24 (พ.ศ. 2541)

หมวด 1 ข้อ 4 ได้ให้ความหมายพระสังฆาธิการไว้ว่า พระสังฆาธิการ, สำนักงานพระพุทธรักษาจังหวัดอำนาจเจริญ (2545, หน้า 8)

คำว่า “พระสังฆาธิการ” มาจากคำ ว่า “สังฆ” และ “อธิการ” เป็น พระสังฆาธิการ แปลตามรูปศัพท์ได้ว่า พระภิกษุผู้ทำงานโดยสิทธิขาดในทางคณะสงฆ์ หรือพระภิกษุผู้ทำงานในคณะสงฆ์โดยมีอำนาจเต็มตามตำแหน่งจึงหมายถึงพระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์

พระสังฆาธิการ หรือพระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์นี้ กำหนดตามอำนาจปกครองตามลำดับชั้น คือ

- 1) เจ้าคณะใหญ่
- 2) เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค
- 3) เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด
- 4) เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ
- 5) เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล
- 6) เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส

เจ้าอาวาส จึงเป็นพระสังฆาธิการในลำดับที่ 6 ซึ่งการดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการของเจ้าอาวาสดังกล่าวนี้ จะมีอำนาจเต็มตามกฎหมายคณะสงฆ์ กฎ มติ คำสั่งของมหาเถรสมาคมครอบคลุมงานทุกส่วนในเขตปกครองหรือในวัด

ปัจจัยส่วนบุคคล หมายถึง สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

พรรษา หมายถึง พรรษาของผู้ตอบแบบสอบถามวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ แบ่งออกเป็น 1) ต่ำกว่า 5 พรรษา, 2) 6 - 10 พรรษา, 3) 11 - 15 พรรษา, 4) 16 - 20 พรรษา และ 5) 21 พรรษาขึ้นไป

ตำแหน่งพระสังฆาธิการ หมายถึง ตำแหน่งพระสังฆาธิการของผู้ตอบแบบสอบถามวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ แบ่งออกเป็น 1) รองเจ้าอาวาส, 2) เจ้าอาวาส, 3) เจ้าคณะตำบล และ 4) เจ้าคณะอำเภอ

วุฒิการศึกษาทางธรรม หมายถึง วุฒิกาศึกษาทางธรรมของผู้ตอบแบบสอบถามวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ แบ่งออกเป็น 1) นักรธรรมชั้นตรี, 2) นักรธรรมชั้นโท และ 3) นักรธรรมชั้นเอก

วุฒิการศึกษาแผนกบาลี หมายถึง วุฒิการศึกษาแผนกบาลีของผู้ตอบแบบสอบถามวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ แบ่งออกเป็น 1) เปรียญธรรม 1 - 2 ประโยค, 2) เปรียญธรรม 3 - 6 ประโยค และ 3) เปรียญธรรม 7 - 9 ประโยค

ประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ หมายถึง ประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตอบแบบสอบถามวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ แบ่งออกเป็น 1) ต่ำกว่า 5 ปี, 2) 6 - 9 ปี และ 3) 10 ปีขึ้นไป

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “ศึกษาภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู” ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า แนวคิดทฤษฎีจากตำรา หนังสือ เอกสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้เป็นกรอบแนวความคิดในการศึกษาวิจัย ซึ่งประกอบด้วย หัวข้อสำคัญ ๆ ดังต่อไปนี้

- 2.1 ความหมายแนวคิดเกี่ยวกับหลักสัปปุริสธรรม
- 2.2 หลักการ ทฤษฎี และแนวคิดภาวะผู้นำ
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับพระสังฆาธิการ
- 2.4 พื้นที่ที่ทำการศึกษา
- 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1 ความหมายแนวคิดเกี่ยวกับหลักสัปปุริสธรรม

หลักสัปปุริสธรรมนั้นเป็นข้อธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่บริษัทตามโอกาสสถานที่ต่าง ๆ กัน ซึ่งคุณสมบัติของผู้นำที่ดีในความหมายของพระพุทธศาสนาจะต้องเป็นผู้ประกอบด้วย หลักธรรม 7 ประการ ในชีวิตประจำวันนั้น ถ้าหากใครมีคุณธรรมของมนุษย์ที่แท้ 7 ประการนี้ และสามารถประพฤติได้อย่างถูกต้องตามหลักการเหล่านี้โดยสมบูรณ์แล้ว ผู้นั้นย่อมได้ชื่อว่าเป็น ผู้ที่พระพุทธเจ้ายกย่องว่าเป็น “สัตบุรุษ” หรือ “คนดีแท้” หรือ “มนุษย์โดยสมบูรณ์” การกระทำหรือพฤติกรรมของเขามีความเหมาะสมถูกต้องปราศจากความผิดพลาดนำประโยชน์มาให้ทั้งแก่ตนเอง และสังคมโดยส่วนรวมย่อมเอื้ออำนวยประโยชน์สันติสุขแก่สังคมนั้น ดังนั้นก่อนที่จะทำความเข้าใจ ความหมายและความเป็นมาของหลักสัปปุริสธรรม จึงควรทำความเข้าใจความหมายของสัตบุรุษก่อน เพื่อที่จะได้ทำความเข้าใจในหลักธรรมอื่น ๆ ซึ่งแบ่งเป็นข้อย่อยต่าง ๆ ดังที่ปรากฏในลักขณสูตร ปาฏิกวรรค ทีฆนิกาย ดังนี้

2.1.1 ความหมายของหลักสัปปุริสธรรม

สัปปุริสธรรมเป็นธรรมของสัปปุริสชน คือ คนดี หรือ คนที่แท้ ซึ่งมีคุณสมบัติความเป็นคนที่สมบูรณ์และถือเป็นคุณธรรมที่สำคัญของการเป็นผู้นำที่สมบูรณ์ ในการนิยามความหมายของ สัปปุริสธรรม ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้แสดงทัศนะต่าง ๆ ไว้ดังนี้

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณสมเด็จพระสังฆราช (อุกฺฐายี) (2509, หน้า 12) กล่าวว่า สัปปริสธรรม 7 หมายถึง คุณธรรม 7 ประการที่บริบูรณ์ในผู้ใดย่อมบุคคลนั้นให้เป็นสัปปริสชนที่เจริญด้วยคุณสมบัติควรแก่ความเคารพนับถือของชนทั้งหลาย ทำให้บุคคลนั้นสามารถปฏิบัติกิจการงานให้บรรลุผลสำเร็จด้วยดี และเป็นหลักปฏิบัติเพื่อทำคนให้เป็นผู้สงบสุขและความเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าได้

พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์ของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) (2538, หน้า 276) ได้ให้ความหมายว่า สัปปริสธรรม หมายถึง ธรรมของสัตบุรุษ ธรรมของคนดี ธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ มี 7 ประการ คือ 1) ธัมมัญญตา รู้หลักหรือรู้จักเหตุ 2) อตถัญญตา รู้ความมุ่งหมายหรือรู้เหตุผล 3) อตตัญญตา รู้จักตน 4) มัตตัญญตา รู้จักประมาณ 5) กาลัญญตา รู้จักกาลเวลา 6) ปริสฺสญฺญตา รู้จักชุมชน สังคม 7) ปุคฺคสฺสญฺญตา รู้จักบุคคล คุณธรรม 7 ประการอันเป็นคุณสมบัติภายในตัวผู้นำ ซึ่งมีคุณสมบัติทั้ง 7 ประการนี้ เป็นองค์ประกอบและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกันอย่างสมบูรณ์ที่จะทำให้ผู้นำสามารถจัดการ สามารถปฏิบัติกิจการงานทุกอย่างให้บรรลุผลสำเร็จได้ตามเป้าหมาย

จ.เปรี๊ญญ กล่าวว่่า หลักสัปปริสธรรม 7 หมายถึง ธรรมของสัตบุรุษ ธรรมของคนดีบุคคลที่มีคุณธรรมประจำใจ โดยยึดเอาหลักสัปปริสธรรมเป็นหลักในการดำเนินชีวิต บุคคลที่ยึดเอาหลักสัปปริสธรรม เป็นธรรมประจำใจยังได้ชื่อว่าเป็นผู้ดี เพราะเป็นผู้มีเหตุผลมีผลในการปฏิบัติตนเมื่อบุคคลรู้จักเหตุผลแล้ว การปฏิบัติตนก็เพียบพร้อมด้วยความดี คือ รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักชุมชน รู้จักบุคคล แล้วบุคคลนั้นเป็นคนดี คือ สัตบุรุษในทางพระพุทธศาสนา ถือว่่าเป็นคนดี เพราะเป็นผู้รักสงบ รักความเที่ยงธรรม รู้จักหน้าที่ของตน รู้จักกาลเทศะ มีเหตุมีผลในการทำงาน โดยเฉพาะผู้ที่ทำหน้าที่ปกครองคนอื่น จะสามารถบริหารงานได้อย่างราบรื่น

ในสัปปริสสูตร อุปริปัญญาสก มัชฌิมนิกาย ปรากฎพุทธโอวาทเรื่องธรรมของคนดี (สัตบุรุษ) คนที่สมบูรณ์แบบ หรือมนุษย์โดยสมบูรณ์ ซึ่งถือว่่าเป็นสมาชิกที่ดี มีคุณค่าที่แท้จริงของมนุษยชาติ มีธรรมะหรือคุณสมบัติที่เรียกว่่า สัปปริสธรรม 7 ประการ คือ

1. ธัมมัญญตา รู้หลักการ เมื่อดำรงตำแหน่ง มีฐานะ หรือจะทำอะไรก็ตาม ต้องรู้หลักการ รู้งาน รู้หน้าที่ รู้กฎเกณฑ์กติกาที่เกี่ยวข้อง เช่น อย่างผู้ปกครองประเทศชาติก็ต้องรู้หลักรัฐศาสตร์ และรู้กฎกติกาของรัฐ คือกฎหมาย ตั้งแต่รัฐธรรมนูญลงมา แล้วก็ยืนอยู่ในหลักการ ตั้งตนอยู่ในหลักการให้ได้ชุมชน สังคม องค์กร หรือกิจการอะไรก็ตาม ก็ต้องมีหลักการ มีกฎ มีกติกาที่ผู้นำจะต้องรู้ชัด แล้วก็ตั้งมั่นอยู่ในหลักการนั้น

2. อตถัญญตา รู้จุดหมาย ผู้นำถ้าไม่รู้จุดหมายก็ไม่รู้ว่าจะนำคนและกิจการไปไหนนอกจากรู้จุดหมาย มีความชัดเจนในจุดหมายแล้ว จะต้องมีความแน่วแน่มุ่งมั่นที่จะไปให้ถึงจุดหมายด้วย ข้อนี้เป็นคุณสมบัติที่สำคัญมาก เมื่อใจมุ่งจุดหมาย แม้มีอะไรมากระทบกระทั่ง ก็จะไม่หวั่นไหว อะไรไม่เกี่ยวข้อง ไม่เข้าเป้า ไม่เข้าแนวทางก็ไม่มั่ววุ่นวาย ใครจะพูดว่่าตาเหน็บแนมเมื่อไม่ตรงเรื่อง ก็ไม่มัว

ถือสา ไม่เก็บเป็นอารมณ์ ไม่ยุ่งกับเรื่องจุกจิกไม่เป็นเรื่อง เอาแต่เรื่องที่เขาแนวทางสู่จุดหมาย ใจมุ่งสู่เป้าหมาย อย่างชัดเจน และมุ่งมั่นแน่วแน่

3. อดัตถุญตา รู้ตน คือ ต้องรู้ว่าตนเองคือใครมีภาวะเป็นอะไร อยู่ในสถานะใด มีคุณสมบัติ มีความพร้อม มีความถนัด สติปัญญา ความสามารถอย่างไร มีกำลังแค่ไหน มีข้อยิ่งข้อหย่อน จุดอ่อนจุดแข็งอย่างไร ซึ่งจะต้องสำรวจตนเอง และเตือนตนเองอยู่เสมอ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาปรับปรุงตัวเอง ให้มีคุณสมบัติความสามารถยิ่ง ๆ ขึ้นไปไม่ใช่ว่าเป็นผู้นำแล้วจะเป็นคนสมบูรณ์ไม่ต้องพัฒนาตนเอง ยิ่งเป็นผู้นำก็ยิ่งต้องพัฒนาตนเองตลอดเวลาให้นำได้ดียิ่งขึ้นไป

4. มัตถุญตา รู้ประมาณ คือ รู้จักความพอดี หมายความว่าต้องรู้จักขอบเขตขีดขั้นความพอเหมาะที่จะจัดทำในเรื่องต่าง ๆ ท่านยกตัวอย่าง เช่น ผู้ปกครองบ้านเมืองรู้จักประมาณในการลงทัณฑ์อาญา และการเก็บภาษี เป็นต้น ไม่ใช่เอาแต่จะให้ได้อย่างใจ และต้องรู้จักว่าในการกระทำนั้น ๆ หรือในเรื่องรานั้น ๆ มีองค์ประกอบหรือมีปัจจัยอะไรเกี่ยวข้องบ้างทำแค่นั้นองค์ประกอบของมันจะพอดี ได้สัดส่วนพอเหมาะ การทำการต่าง ๆ ทุกอย่างต้องพอดีถ้าไม่พอดีก็พลาดความดีจึงจะทำให้เกิดความสำเร็จที่แท้จริง ฉะนั้นจะต้องรู้จักประกอบและปัจจัยที่เกี่ยวข้องและจัดให้ลงตัวพอเหมาะพอดี

5. กาลัญญาตา รู้กาล คือ รู้จักเวลา เช่น รู้ลำดับ ระยะเวลา จังหวะ ปริมาณ ความเหมาะสมของเวลาว่า เรื่องนี้จะลงมือตอนไหน เวลาไหนจะทำอะไรอย่างไร จึงจะเหมาะสม ดังจะเห็นว่าแม้แต่การพูดจาก็ต้องรู้จักกาลเวลา ตลอดจนรู้จักวางแผนงานในการใช้เวลา ซึ่งเป็นเรื่องใหญ่ เช่น วางแผนว่าสังคมมีแนวโน้มจะเป็นอย่างไรในเวลาข้างหน้าเท่านั้น และเหตุการณ์ทำนองนี้จะเกิดขึ้น เราจะวางแผนรับมือกับสถานการณ์นั้นอย่างไร

6. ปริสัญญุตา รู้ชุมชน คือ รู้สังคมตั้งแต่ในขอบเขตที่กว้างขวาง คือ รู้สังคมโลก รู้สังคมของประเทศชาติว่าอยู่ในสถานการณ์อย่างไร มีปัญหาอะไร มีความต้องการโดยเฉพาะถ้าจะช่วยเหลือเขา ก็ต้องรู้ปัญหาความต้องการของเขา แม้แต่ชุมชนย่อย ๆ ถ้าเราจะช่วยเหลือเขา เราต้องรู้ความต้องการของเขา เพื่อสนองความต้องการได้ถูกต้อง หรือแก้ไขปัญหามาได้ตรงจุด

7. บุคคลัญญาตา รู้บุคคล คือ รู้จักบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะคนที่มาร่วมงานร่วมการร่วมไปด้วยกัน และคนที่เราไปให้บริการตามความแตกต่างเฉพาะตัว เพื่อปฏิบัติต่อเขาได้ถูกต้องเหมาะสม และได้ผล ตลอดจนสามารถบริการให้ความช่วยเหลือได้ตรงตามความต้องการ รู้ว่าจะใช้วิธีสัมพันธ์พูดจาแนะนำติชมหรือจะให้เขายอมรับได้อย่างไร โดยเฉพาะในการใช้คน ซึ่งต้องรู้ว่าคนไหนเป็นอย่างไร มีความถนัดอัธยาศัยความสามารถอย่างไรเพื่อใช้คนให้เหมาะกับงานนอกจากนั้นก็รู้ประโยชน์ที่เขาพึงได้ เพราะในการทำงานนั้นไม่ใช่จะเอาเขามาเป็นเพียงเครื่องมือทำงานได้ แต่จะต้องให้คนที่ทำงานทุกคนได้ประโยชน์ ได้พัฒนาตัวเอง ผู้นำควรรู้ว่า เขาควรจะได้ประโยชน์อะไรเพื่อความเจริญงอกงามแห่งชีวิตที่แท้จริงของเขาด้วย

ที่กล่าวมานี้ คือ หลักธรรมที่เรียกว่า สัปปริสธรรม 7 ประการ ถ้ามีคุณธรรม 7 ประการนี้ แม้จะไม่มีคุณสมบัติข้ออื่นก็เป็นผู้นำได้เพราะร่องรอยประกอบและปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างเพียงพอที่จะจัดการให้ได้ผลสามารถจัดวางวิธีปฏิบัติการที่เหมาะสมให้บรรลุผลสำเร็จได้

สรุปในทางพระพุทธศาสนาคุณสมบัติของผู้นำที่ดีควรมีลักษณะต่าง ๆ ดังนี้ คือ สติ ปัญญา ความตั้งใจ ความรู้ความสามารถของบุคคลตามหลักธรรมในทางพุทธศาสนาเช่นมีพรหมวิหาร 4 มีองค์คุณของกัลยาณมิตร 7 ประการ ก็จะมีคุณสมบัติที่ดีได้ และสามารถนำไปปฏิบัติการให้งานบรรลุความสำเร็จตามวัตถุประสงค์

สรุปความได้ว่า สัปปริสธรรม 7 คือ คุณธรรมที่สำคัญ สำหรับสัปปริสชน หรือคนดีและเป็นคุณธรรมสำคัญของผู้นำที่สมบูรณ์แบบด้วย คุณธรรมทั้ง 7 ประการย่อมนำบุคคลนั้นไปสู่ความมีคุณค่าอย่างแท้จริง เรียกได้ว่าเป็นคนสมบูรณ์แบบ

2.1.2 ผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7

ในการศึกษาภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 นี้ ผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษาให้ทราบถึงองค์ประกอบของหลักสัปปริสธรรม ซึ่งมี 7 ประการและในแต่ละองค์ประกอบนั้นมีการอธิบายในคัมภีร์พระพุทธศาสนาอย่างไร ตลอดจนการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงหลักสัปปริสธรรม 7 สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับภาวะผู้นำได้อย่างไร ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำตัวอย่างที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเป็นต้นว่า พระสูตร ชาดก มาแสดงเพื่อให้ทราบถึงเนื้อหาที่สำคัญของหลักธรรมในข้อนั้น ๆ ดังนี้

1. ภาวะผู้นำด้านธัมมัญญตา คือ เป็นผู้นำที่รู้หลักการ รู้หลักความจริง ธัมมัญญตา ความรู้ จักขธรรม รู้หลักความจริง หลักการ หลักเกณฑ์ กฎธรรมตากฎเกณฑ์แห่งเหตุผล กล่าวคือ ผู้นำนั้นจะเป็นผู้รู้จักเหตุ รู้จักหน้าที่ รู้งาน รู้กฎ กติกาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน เหล่านี้ให้ชัดเจน เพื่อที่จะเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ในทางพระพุทธศาสนา ได้กล่าวว่า ธัมมัญญตา หมายถึง การรู้ธรรม ดังความที่ปรากฏใน ธัมมัญญสูตร ว่า ภิกษุที่เป็นผู้รู้เหตุ รู้เรื่องนวังสัตถุศาสน์ คือ คำสอนพระศาสดาอันเป็นศาสนธรรม มีองค์ประกอบอยู่ 9 ประการ หรือที่เรียกว่า ธรรมคำสอนในพระไตรปิฎก คือหลักปริยัติธรรมนั่นเอง ซึ่งได้แก่ การรู้เรื่องพระสูตร พระวินัย และพระอภิธรรม เป็นต้น อันเป็นเหตุแห่งความเจริญ หลักธรรมอันเป็นคำสั่งสอนที่สำคัญ คือ นวังสัตถุศาสน์ 9 ประการ ได้แก่

1. สูตรตะ คือ พระสูตรต่าง ๆ
2. เคยยะ คือ พระสูตรที่ประกอบด้วยคาถา
3. เวยยาकरणะ คือ พระอภิธรรมทั้งหมด
4. คาถา คือ พระธรรมบท เถรคาถา เถรีคาถา
5. อุทาน คือ พระสูตรที่พระพุทธเจ้าทรงเปล่งอุทานด้วยความโสมนัส
6. อิติวุตตกะ คือ พระสูตรที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า “สมจริงดังคำที่พระองค์ตรัสไว้”

7. ชาตก คือ พระสูตรที่แสดงเรื่องในอดีตชาติของพระพุทธเจ้า
8. อัปภูตธรรม คือ พระสูตรที่ประกอบด้วยปาฏิหาริย์
9. เวทลละ คือ พระสูตรที่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลายถามแล้วได้รับความรู้ และถาม
ยิ่ง ๆ ขึ้นไป เป็นต้น

นวัคส์ตฤตศาสน์นี้ เป็นเหตุแห่งความเจริญในการปฏิบัติ เพื่อนำไปสู่จุดหมายสูงสุดของการศึกษาในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ภิกษุผู้รู้ธรรมต้องเป็นผู้ที่มีความรอบรู้ในหลักนวัคส์ตฤตศาสน์นี้ แล้วจึงได้ชื่อว่า เป็นผู้รู้ธรรม หรือเหตุแห่งความเจริญการรู้หลักการ รู้งาน รู้กติกาต่าง ๆ อย่างถูกต้องนี้ ถือเป็นคุณสมบัติที่สำคัญของคนดีที่ต้องรู้หลักการ และกฎเกณฑ์ของวิธีการทั้งหลายให้ชัดเจนในทางปฏิบัติหน้าที่ และดำเนินกิจการต่าง ๆ อย่างถูกต้อง จึงสามารถนำพามวลชน และองค์กรไปสู่จุดหมายอย่างถูกต้อง ผู้นำจะต้องมีหลักธัมมัญญุตาค กล่าวคือ จะต้องรู้หลักการ รู้งาน และกฎ กติกาอย่างถูกต้อง จึงสามารถวางแผนงาน และนโยบายได้อย่างถูกต้องเพื่อนำพามวลสมาชิกและสังคมให้เจริญก้าวหน้าได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ผู้นำหมู่คณะเมื่อเข้าใจหลักการกฎเกณฑ์หรือเป็นผู้รู้เหตุผลเหล่านี้แล้ว ย่อมจะนำพาผู้อื่นไปในทิศทางที่ดี และประสบกับความสำเร็จ สามารถนำหมู่คณะให้รอดพ้นจากความหายนะต่าง ๆ ได้และสามารถนำพาหมู่คณะไปสู่จุดหมายที่ถูกต้องและปลอดภัยได้เสมอ

พระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสถึงเหตุแห่งความเสื่อมและความเจริญทั้งหลายของภิกษุในพระพุทธศาสนา ทรงยกเป็นอุปมาเปรียบกับภิกษุที่จะเข้าถึงฝั่งพระนิพพาน มีความเจริญในพระธรรมวินัยได้นั้นว่าจะต้องประกอบด้วยลักษณะ 11 ประการ เช่นเดียวกับนายโคบาลผู้ประสบความสำเร็จต้องรู้จักการบริหารจัดการฝูงโค ดังความที่ปรากฏในโคบาลสูตร ตอนหนึ่งว่านายโคบาลประกอบด้วยองค์ 11 ประการ เป็นผู้ควรจะครอบครองฝูงโค ควรทำฝูงโคให้เจริญได้ ภิกษุทั้งหลาย นายโคบาลในโลกนี้เป็นผู้รู้จักอุปสาดในลักษณะเป็นคอยเขี่ยไข่ขางปิดบังแผล สุขควันให้ รู้จักทำ รู้จักให้โคดื่มน้ำ หรือยังรู้จักทางฉลาดในสถานที่โคเที่ยวหากิน รู้จักรีดนมให้เหลือไว้ รู้จักการบูชาโคที่เป็นพ่อฝูงเป็นผู้นำฝูง ด้วยการบูชาเป็นอดีตแรก

ภิกษุทั้งหลาย นายโคบาลประกอบด้วยองค์ 11 ประการนี้ เป็นผู้สมควรจะครอบครองฝูงโค ควนทำให้ฝูงโคเจริญได้ภิกษุทั้งหลาย นายโคบาลที่ประกอบด้วยองค์ 11 ประการเหล่านี้แล้วควรจะรักษาหมู่โคและทำให้หมู่โคเจริญได้ด้วยองค์ 11 ประการ จากพุทธพจน์นี้ มีคำอธิบายแนวทางการเป็นผู้นำที่ถูกต้องตามหลักพุทธธรรมที่นำมาประยุกต์เพื่อขยายความคุณสมบัติดังนี้

1) การรู้จักรูป คือ ผู้นำจะต้องรู้จักและเข้าใจผู้ร่วมงาน หรือผู้ได้บังคับบัญชาในฐานะของสมาชิกขององค์กร ความรู้นี้ นอกจากจะสร้างความสนิทสนมกันแล้ว ยังก่อให้เกิดมิตรไมตรีต่อกัน เข้าใจความต้องการของมวลสมาชิก

2) ฉลาดในลักษณะ คือ เมื่อผู้นำรู้จักตัวบุคคล ก็จะสามารถพิจารณาเพื่อการจัดสรรตำแหน่งงานให้เหมาะสมกับบุคคล การทำงานภายใต้การแนะนำมอบหมายนั้นก็สัมฤทธิ์ผล

3) คอยชี้แจงข้อสงสัย คือ ผู้นำสามารถแสดงศักยภาพในการแก้ไขปัญหาข้อบกพร่องต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง

4) คอยปิดบังแผล คือ ผู้นำจะต้องมีความระมัดระวัง สำรวจตรวจตรามิให้เกิดความเสียหายอันเป็นการทำลายชื่อเสียงของสมาชิก ป้องกันมิให้ปรากฏออกมาภายนอก

5) สุขุมวัน คือ ผู้นำจะสามารถแสดงความสามารถของตนเองแก่ผู้อื่นอย่างถูกต้อง

6) รู้จักทำ (น้ำ) คือ ผู้นำจะต้องแสวงหาความรู้ รู้จักความคิดในการทำงานมีคณะทำงานที่ดีมีคณะที่ปรึกษาในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อประโยชน์แก่มวลสมาชิก

7) รู้ว่าโคกินน้ำแล้วหรือยัง คือ ผู้นำจะต้องรู้จักกระบวนการพัฒนา ให้โอกาสแก่ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของสมาชิกด้วยการอบรมเพิ่มพูนความรู้ ฝึกฝนทักษะอาชีพ

8) การรู้จักทาง คือ ผู้นำจะต้องรู้แนวทางในการบริหารจัดการ ขณะเดียวกันก็ต้องรู้จักจุดร่วมของชีวิตมนุษย์ โดยนำพาสมาชิกของตนไปสู่จุดหมายของชีวิตร่วมกัน

9) ฉลาดในสถานที่โคจร คือ ผู้นำจะต้องสามารถประเมินศักยภาพของกลุ่มด้วยการกำหนดเป้าหมาย วางแผนการทำงานและแนวทางปฏิบัติจนกว่าจะบรรลุวัตถุประสงค์

10) รัตนมให้เหลือไว้ คือ ผู้นำจะต้องคำนึงถึงประโยชน์ของมวลสมาชิก รู้จักประสานประโยชน์ดำเนินกิจกรรมของกลุ่มด้วยความพอเหมาะพอดีรักษาสมดุลระหว่างการให้กับการรับ

11) การบูชาโคที่เป็นพ่อฝูงหรือจำฝูง คือ ผู้นำจะสามารถเสริมภาวะของตนเองให้เด่นชัดด้วยการรู้จักให้บำเหน็จรางวัลแก่ผู้ทำงานดีมีคุณธรรม อันเป็นการสร้างเสริมความเชื่อถือต่อผู้นำและเป็นกำลังภายในใจ การกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่ม และมวลสมาชิก

จะเห็นได้ว่าผู้นำจะต้องมีหลักธัมมัญญาตา กล่าวคือ จะต้องเป็นผู้รู้หลักการ รู้งานและกตีกาอย่างถูกต้อง จึงจะสามารถวางแผนและนโยบายได้อย่างถูกต้อง เพื่อนำมามวลสมาชิกและสังคมให้เจริญก้าวหน้าได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

ผู้นำหมู่คณะนั้นเมื่อเข้าใจในหลักการกฎเกณฑ์หรือเป็นผู้ที่มีเหตุผลเหล่านี้แล้วย่อมจะนำพาผู้อื่นไปในทิศทางที่ดีและประสบความสำเร็จ สามารถนำหมู่คณะให้รอดพ้นจากความหายนะต่าง ๆ ได้ ดังเรื่องของพระโพธิสัตว์เมื่อครั้งเสวยพระชาติเป็นพระยานกจาบ ที่นำพาหมู่คณะรอดพ้นจากการดักจับของนายพราน ดังปรากฏเรื่องในสัมโมทมานชาดก ว่าครั้งนั้นพระยานกกระจาบได้นำพาบริวารไปหากินรายราวป่าแห่งหนึ่งและได้ถูกนายพรานคอยดักจับบริวารของตนอยู่บ่อย ๆ จึงสังเกตและพิจารณาก็ทราบว่าเป็นบริวารของตนถูกนายพรานดักจับด้วยข่าย ดังนั้น พระยานกจาบจึงได้เรียกบริวารประชุมกันและได้กล่าวกับบริวารว่า พวกเรา เมื่อถูกข่ายของนายพรานแล้วจงพร้อมใจกันออกแรงบินยกข่ายให้ขึ้นไปบนยอดไม้ บริวารนกเหล่านั้น เมื่อถูกข่ายแล้วจึงได้พร้อมกัน ทำตามที่

ประชุมตกลงกันได้ ในที่สุดพวกนกรกระจาบเหล่านั้นก็รอดพ้นจากความตาย เพราะเหตุที่พระยานก
 จาบที่เป็นผู้นำมีความรอบรู้ในเหตุ หลักการและวิธีการในอันจะนำหมู่คณะของตนให้พ้นจากภัย
 อันตรายได้ นั่นก็คือการใช้ความสามัคคี พร้อมใจกันบินขึ้นเพื่อที่จะยกขายนันท์ให้ลอยขึ้นไปบนยอดไม้
 และในที่สุดนกเหล่านั้นก็พ้นจากความตายได้ เพราะผู้นำมีหลักการ รู้งานอย่างถูกต้อง ดังนั้น ผู้นำที่ดี
 จำเป็นจะต้องรู้หลักการ รู้งานอย่างถูกต้องตามหลักธัมมัญญาตา จึงจะสามารถนำพาหมู่คณะไปสู่
 จุดหมายที่ถูกต้อง และปลอดภัยได้เสมอ

จากตัวอย่างต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำด้านธัมมัญญาตา เป็นผู้นำที่จะ
 ต้องรู้หลักการ ยึดหลักการ รู้กฎเกณฑ์ รู้งานอย่างถูกต้อง แล้วตั้งตนอยู่ในหลักการที่เกี่ยวข้องอย่าง
 ชัดเจนและถูกต้องตามหลักธัมมัญญาตา ผู้นำนั้นก็จะสามารถนำพาหมู่คณะมวลชนหรือสังคมไปสู่ความ
 ปลอดภัย ความสงบสุขและเจริญก้าวหน้าตามจุดหมายที่วางไว้ได้ สามารถจัดทำนโยบายสอดคล้อง
 กับการบริหารงาน แสดงภาวะผู้นำต่อเพื่อนร่วมงานด้วยความเอื้อเฟื้อ สนใจใต้อาณทุกสุข และใช้
 หลักกัลยาณมิตรเป็นแบบอย่างที่ดี

2. ภาวะผู้นำด้านอัตถัญญาตา คือ เป็นผู้นำที่รู้จักผล รู้เป้าหมายของหลักการที่ตนปฏิบัติ
 อัตถัญญาตา ความรู้จักอรรถประโยชน์ รู้ความมุ่งหมายประโยชน์ที่ประสงค์ กล่าวว่าเป็นผู้รู้จักผล
 ผู้นำต้องรู้จักเป้าหมายของหลักการที่ตนปฏิบัติ เข้าใจวัตถุประสงค์องค์การว่าจะไปทางไหนเพื่อ
 ประโยชน์อะไร เพื่อสามารถดำเนินการไปได้อย่างถูกต้องตามเป้าหมายนั้นพระพุทธศาสนาได้กล่าว
 อัตถัญญาตา คือความเป็นผู้รอบรู้ รู้จักจุดหมาย รู้ประโยชน์ ดังพุทธพจน์ที่ปรากฏใน ธัมมัญญาสูตรว่า

ภิกษุที่รู้จักผลว่า ภิกษุในพระพุทธศาสนานี้เป็นผู้มีความรู้เรื่องเนื้อความใจความ ความมุ่ง
 หมาย และประโยชน์ในทางพระพุทธศาสนา กล่าวถึงภิกษุที่เป็นผู้รู้จักผลว่า ภิกษุในธรรมวินัยเป็นผู้รู้
 ความหมายแห่งภาษิต คือ ถ้อยคำที่เป็นประโยชน์นั้น เป็นความหมายแห่งภาษิตนี้ นี่เป็นความหมาย
 แห่งภาษิตนี้ หากภิกษุไม่รู้เนื้อความแห่งภาษิตนั้นเลยว่าเป็น ความหมายแห่งภาษิตนี้ นี่เป็นความ
 หมายแห่งภาษิตนี้ ไม่พึงเรียกเธอว่า เป็นอัตถัญญา แต่เพราะภิกษุรู้ความหมายแห่งภาษิตนั้น ๆ ว่านี่เป็น
 ความหมายแห่งภาษิตนี้ นี่เป็นความหมายแห่งภาษิตนี้ ฉะนั้น ควรเรียกภิกษุนั้นว่าเป็น อัตถัญญาตา

ดังนั้น การรู้จุดหมายหรือเป้าหมายนั้นเป็นสิ่งสำคัญมากอีกประการหนึ่ง สำหรับบุคคลที่
 เป็นคนดี หากเป็นผู้รู้ในความมุ่งหมายหรือผลที่ปรากฏเกิดขึ้นในสังคม และวางแผนในการสร้างสรรค์
 หรือแก้ไขในเหตุการณ์นั้น ๆ แล้ว ย่อมจะเป็นผู้ที่ได้รับการยกย่องและเชื่อถือจากบุคคลในสังคม หาก
 บุคคลใดปฏิบัติตามหลักอัตถัญญาตา ย่อมเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มองทุกอย่างทะลุปรุโปร่งสามารถ
 นำพาหมู่คณะหรือมวลชน และองค์กรไปสู่ความเจริญ และประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ การรู้
 จุดหมายหรือเป้าหมายนั้นเป็นสิ่งสำคัญมากอีกประการหนึ่งสำหรับบุคคลที่เป็นผู้นำ หากไม่เข้าใจใน
 จุดหมายหรือความมุ่งหมายของการกระทำแล้ว จะชื่อว่าเป็นผู้นำที่ดีไม่ได้ ดังเรื่องที่ปรากฏในปโรส
 หัสสชาดก ซึ่งพระพุทธเจ้าตรัสยกย่องพระสารีบุตรและอาจารย์กับศิษย์มีใจความว่า

ครั้งนั้น พวกเธอเล่าเรียนศิลปวิทยาในเมืองดักศิลาและออกบวชเป็นฤาษี เจริญมานอภิญญา มีบริวาร 500 รูป พอถึงฤดูฝน ศิษย์คนโตจึงได้พาบริวารครึ่งหนึ่งไปอยู่ในถ้ำของมนุษย์ในขณะนั้นพระโพธิสัตว์กำลังจะสิ้นชีวิตพอดี ลูกศิษย์ที่อาศัยอยู่กับท่านจึงถามท่านว่าข้าแต่ท่านอาจารย์ ท่านได้คุณพิเศษชนิดไหน อาจารย์จึงตอบว่า ไม่มีแม้แต่น้อย แล้วท่านก็ได้เสียชีวิตลง ไปเกิดที่พรหมโลกชั้นอาภัสสระ เพราะท่านได้เจริญสมาธิจนถึงมานตามคุณธรรมที่ท่านได้เมื่อพระองค์ทรงเป็นพระโพธิสัตว์ เกิดในสกุลอุทิจจพราหมณ์เมื่อเจริญวัยแล้ว เมื่อลูกศิษย์เหล่านั้นได้ฟังคำที่อาจารย์ตอบว่า คุณพิเศษไม่มีแม้แต่น้อยจึงพากันเข้าใจในคำตอบของท่านว่า ไม่มีมีคุณธรรมพิเศษอะไร ๆ แม้แต่น้อย จึงไม่พากันทำสักการะความเคารพอาจารย์เมื่อศิษย์ผู้ใหญ่กลับมาจากที่อยู่ของมนุษย์จึงได้ถามศิษย์คนรองว่า ท่านอาจารย์ไปที่ไหนศิษย์ตอบว่า อาจารย์ของเราเสียชีวิตแล้ว ศิษย์ผู้ใหญ่จึงได้ถามอีกว่า พวกเราได้ถามถึงคุณพิเศษของอาจารย์หรือไม่ ตอบว่า ถาม และท่านตอบว่า ไม่มีแม้แต่น้อย เหตุนี้พวกเราจึงไม่ทำความเคารพท่าน ฝ่ายศิษย์ผู้ใหญ่จึงได้กล่าวว่า พวกท่านไม่รู้ความหมายของถ้อยคำของอาจารย์ท่านได้มาน อภิญญาญาณตนะสมบัติแล้ว ศิษย์เหล่านั้นก็ไม่เชื่อในถ้อยคำของเขา แม้จะกล่าวซ้ำแล้วซ้ำเล่า พระโพธิสัตว์ทราบเหตุนี้ จึงคิดว่า คนเหล่านี้เป็นคนอันธพาล ไม่เชื่อในถ้อยคำของศิษย์คนใหญ่ จากนั้นจึงได้ยืนอยู่ในอากาศด้วยอาณุภาพอันใหญ่ แล้วกล่าวว่า แม้จะมีผู้มาประชุมกันตั้ง 1,000 คน พวกเหล่านั้น ให้พิจารณาตั้ง 100 ปี ก็ไม่มีปัญญาทราบได้แต่บุรุษผู้มีปัญญาผู้แจ้งในถ้อยคำความมุ่งหมายของเรากล่าวเพียงผู้เดียวเท่านั้น ประเสริฐว่า

ในชาตนี้แสดงให้เห็นว่าบุคคลผู้รู้จักความมุ่งหมาย หรือรู้จักผลของถ้อยคำ หรือการกระทำนั้น ๆ เป็นบุคคลที่ประเสริฐควรแก่การยกย่อง ดังนั้น พระพุทธองค์จึงทรงยกย่องพระสาวกเถระ และแต่งตั้งท่านไว้ในฐานะอัครสาวกระดับผู้นำอันเป็นฐานะที่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของท่านในความเป็นผู้รู้ผล แม้แต่ในทางสังคมหรือราชอาณาจักรก็เช่นเดียวกันบุคคลที่เป็นผู้นำนั้น หากเป็นผู้รู้ในความมุ่งหมายหรือผลที่ปรากฏเกิดขึ้นในสังคม และวางแผนในการสร้างสรรค์หรือแก้ไขในเหตุการณ์นั้น ๆ แล้ว ย่อมจะเป็นผู้ที่ได้รับการยกย่องและเชื่อถือจากบุคคลในสังคม

ผู้นำตามหลักอรรถัตถยุดานี้สามารถคาดการณ์และวางแผนในการทำงานการแก้ไขการพัฒนาตนเองและสังคมได้โดยการใช้หลักการนี้ เช่น เมื่อเวลาที่ประสบกับเหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น พบเห็นบุคคลทำบาปอกุศล หรือกระทำคุณความดี ขยันศึกษาเล่าเรียนก็จะสามารถที่จะคาดการณ์ล่วงหน้าได้ว่า เหตุอย่างนี้จะต้องส่งผลอย่างนั้นอย่างนี้ เรียกว่า รู้ผลระหว่างเหตุกับผลนี้ นับว่าเป็นเรื่องเดียวกัน แต่คนละเงื่อนไข เมื่อกล่าวถึงข้อหนึ่งก็กระเทือนถึงอีกข้อหนึ่ง เหตุกับผลจึงเป็นปัจจัยซึ่งกันและกัน เหตุอย่างไร ผลก็อย่างนั้น

ด้วยเหตุนี้ เหตุผลจึงเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับความเป็นผู้นำ จะเป็นเรื่องความเสื่อมหรือความเจริญขึ้นอยู่กับผู้นำมีเหตุผลหรือไม่ ในเรื่องนี้พระพุทธองค์ได้ทรงเปรียบเทียบภิกษุผู้ที่ข้ามถึงฝั่ง คือ พระนิพพาน ด้วยนายโคบาลผู้ต้อนโคข้ามฝั่ง ซึ่งนายโคบาลนั้นมีทั้งผู้ที่มีความฉลาด

ใคร่ครวญในเหตุผลและผู้นั้นไม่มีการใคร่ครวญอย่างมีเหตุผลหรือจุดหมายดังปรากฏในพระสูตรเรื่อง จุฬโคบาลสูตรว่า

ภิกษุทั้งหลาย เรื่องเคยมีมาแล้ว นายโคบาลชาวมคธผู้มีปัญญาทราม ไม่คำนึงถึงฤดูกาล ในเดือนท้ายฤดู ไม่ตรวจตราดูฝั่มแม่น้ำคงคาข้างนี้ เริ่มต้อนฝูงโคข้ามไปฝั่มวิเทหรัฐพากโน้นโดยไม่ถูก ทำเลย ทันใดนั้น ฝูงโคได้ว่ายเวียนวนในท่ามกลางกระแสแม่น้ำคงคา ถึงความวอดวายเสียที่ตรงนี้เอง ข้อนี้เป็นเพราะเหตุไร

ภิกษุทั้งหลาย สมณะหรือพราหมณ์ พวกใดพวกหนึ่งที่ไม่ฉลาดต่อโลกนี้และโลกหน้าไม่ ฉลาดต่อสิ่งได้อำนาจมาร ไม่ฉลาดต่อสิ่งเหนืออำนาจมาร ไม่ฉลาดต่อสิ่งได้อำนาจมฤตยูไม่ฉลาดต่อสิ่ง เหนืออำนาจมฤตยู คนเหล่านี้จะสำคัญ สิ่งที่ควรพึงควรเชื่อต่อสมณพราหมณ์เหล่านั้นข้อนี้ไม่เป็น ประโยชน์ และให้ทุกข์แก่ชนเหล่านั้นสิ้นกาลนานเช่นนั้นเหมือนกันภิกษุทั้งหลาย นายโคบาลชาวมคธ ผู้มีปัญญา นึกถึงฤดูกาลในเดือนท้ายฤดูฝน ได้ตรวจตราดูฝั่มแม่น้ำคงคาข้างนี้แล้วเริ่มต้อนฝูงโคให้เข้า ไปฝั่มเหนือแห่งวิเทหรัฐพากโน้นโดยถูกทำทีเดียว เขาจับต้อนเหล่าโคอุสภเป็นโคพ้อฝูง เป็นโคนำหน้า ฝูงข้ามไปก่อน มันได้ว่ายตัดตรงกระแสแม่น้ำคงคาถึงฝั่มโดยสวัสดิ์ต่อนั้นจึงต้อนโคอื่น โคที่ใช้การได้ โคที่พ้อจะฝึกได้ ต้อนโคผู้เป็นโคเมียรุ่นคะนอง ต้อนลูกโคและโคที่ซุบพอม มันก็ได้ว่ายตัดตรงกระแส แม่น้ำคงคาถึงฝั่มโดยสวัสดิ์

จะเห็นได้ว่า ผู้นำนั้นมีความสามารถต่อความเป็นอยู่ของสมาชิกในกลุ่ม หากผู้นำเป็นผู้รู้ เหตุ รู้ผล หรือรู้จุดหมาย จะทำอะไรต้องมีแผนการ หรือเป้าหมาย ย่อมจะทำให้หมู่คณะดำเนินไป ได้โดยสวัสดิภาพ การวางแผนงานได้ก่อนแล้วเดินตามลำดับของงาน ผลก็คือ จะไม่มีข้อผิดพลาดไม่ ติดขัดในการทำงาน หรือในการทำงานเป็นคณะ ทุกคนร่วมมือกันอย่างพร้อมเพรียง งานก็จะประสบ กับความสำเร็จได้ผลดี มีประสิทธิภาพ ผู้นำเกิดความสบายใจที่มีส่วนช่วยให้งานส่วนรวมประสบ ผลสำเร็จ

จากตัวอย่างต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำด้านอัตตัญญูตา จะต้องเป็นผู้นำที่ รู้จุดหมาย รู้เป้าหมาย รู้จักผลที่จะเกิดขึ้นอย่างชัดเจน แล้วมุ่งสู่จุดหมาย เป้าหมายนั้นตามหลัก อัตตัญญูตาผู้นำนั้นก็จะเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล หรือ ปรัชญา พันธกิจเป้าหมายในการพัฒนาสถาน ศึกษา จัดให้มีการร่วมมือกับผู้ปกครอง วัดและชุมชน เพื่อพัฒนาผู้เรียนและชุมชน รู้ความมุ่งหมาย หรือเป้าหมายของหลักการที่ตนปฏิบัติ เข้าใจวัตถุประสงค์องค์การว่าจะไปทางไหนเพื่อประโยชน์อะไร เพื่อให้สามารถดำเนินการไปได้อย่างถูกต้องตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

3. ภาวะผู้นำด้านอัตตัญญูตา คือ เป็นผู้นำที่รู้ตน อัตตัญญูตา ความรู้จักตน คือ รู้ว่าเรานั้น ว่าโดยฐานะ ภาวะ เพศ กำลัง ความรู้ความสามารถ ความถนัด และคุณธรรม เป็นการใช้ที่ประพฤติก และปรับปรุงแก้ไข กล่าวว่าเป็นผู้รู้จักตน กล่าวคือ รู้ว่าตนเองมีคุณสมบัติ มีความสามารถอย่างไร และต้องรู้จักพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ ผู้นำที่ดีนั้นจะต้องสำรวจตนเองอยู่เสมอว่า ตนเองมีจุดอ่อน

จุดแข็งอะไร แล้วดำเนินการปรับปรุงจุดอ่อนของคน ในขณะเดียวกัน ก็พัฒนาจุดอ่อนจุดแข็งอะไร แล้วดำเนินการปรับปรุงจุดอ่อนของตน ในขณะเดียวกันก็พัฒนาจุดแข็งของตนให้ดีขึ้นเรื่อยไป ผู้นำที่ดี ควรมีการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถเข้าใจถึงความเปลี่ยนแปลงแห่ง โลกอย่างแท้จริงเพื่อให้สามารถนำพามวลชนและองค์กรไปสู่จุดหมายได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ พระพุทธศาสนาได้กล่าวว่า อัตตัญญูตา หมายถึง การรู้จักตนเกี่ยวกับ ศรัทธา ศีลจาคะ สุตระ ปัญญา เป็นต้น ดังปรากฏใน อัมมัญญสูตร ว่า

ภิกษุในธรรมวินัยนี้ รู้จักตน คือ รู้ว่าตนเองนั้นมีศรัทธา ความเชื่อ มีศีล มีระเบียบวินัยมี สุตระ คือ การศึกษาเล่าเรียน ได้ยิน ได้ฟัง มีจาคะ การสละ แบ่งปัน การปล่อยวาง มีปัญญาความรู้ ความสามารถ อยู่ประมาณเท่าใดบ้าง แล้ววางตนให้เหมาะสมกับฐานะภาวะ ความรู้ ความสามารถ ของตนเอง ไม่ทำให้เกินความรู้ความสามารถของตนเองเรียกว่า ผู้รู้จักตน การรู้ตนในแนวทางแห่ง พระพุทธศาสนา ก็คือ การรู้หลักความเจริญอย่างประเสริฐหลักความเจริญของอารยชนตาคุณธรรมที่ เรียกว่า อารยวัฑฒิ 5 ดังต่อไปนี้

1) ศรัทธา ความเชื่อ ความมั่นในพระรัตนตรัย ในหลักแห่งความเจริญความดีความงาม อันมีเหตุผล

2) ศีล ความประพฤติดี มีวินัย เลี้ยงชีพสุจริต

3) สุตระ การเล่าเรียน สดับฟัง ศึกษาหาความรู้

4) จาคะ การเผื่อแผ่เสียสละ เอื้อเฟื้อ มีน้ำใจช่วยเหลือ ใจกว้าง พร้อมที่จะรับฟังและร่วม มือ ไม่คับแคบเอาแต่ตัว

5) ปัญญา ความรอบรู้ รู้คิด รู้พิจารณา เข้าใจเหตุผล คือ รู้จักโลกและชีวิตตามความเป็นจริง จากพระสูตรนี้แสดงให้เห็นว่า คุณสมบัติของคนดี ย่อมสามารถควบคุมพฤติกรรมทางกาย ทางวาจา และทางใจ ของตนเองได้อย่างถูกต้อง ตามหลักความเจริญอย่างประเสริฐหรืออารยวัฑฒิ 5 กล่าวคือ เป็นผู้ที่รู้ตนเองทั้งในด้านคุณภาพทางความสามารถที่จะประกอบกิจการงานได้อย่างถูกต้อง และด้านคุณภาพจิตใจที่สามารถเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรมที่ถูกต้องสมควรแก่การยกย่องของบุคคล ทั้งหลาย คนดีจะต้องรู้ว่าตนมีภาวะอะไรอยู่ในสถานะใด มีคุณสมบัติ มีความพร้อม มีความถนัด สติปัญญา ความสามารถอย่างไร มีกำลังแค่ไหน มีจุดอ่อนจุดแข็งอย่างไร ซึ่งจะต้องสำรวจตนเองและ เดือนตนเองอยู่เสมอ ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาปรับปรุงตัวเองให้มีคุณสมบัติ มีความสามารถ ยิ่ง ๆ ขึ้นไป ไม่ใช่ว่าเป็นผู้นำแล้วจะเป็นคนสมบูรณ์ไม่ต้องพัฒนาตนยิ่งเป็นผู้นำก็ยิ่งต้องพัฒนาตนเอง ตลอดเวลา

นอกจากนี้การรู้ตนนี้ นับว่ามีความสำคัญอย่างมากในการเป็นผู้นำ เพราะการวางตนไม่ เหมาะสมกับฐานะย่อมนำมาซึ่งความผิดพลาดเสมอดังตัวอย่างที่ปรากฏใน สัพพารุชชาตกซึ่งเป็นเรื่อง พระโพธิสัตว์กับสุนัขจิ้งจอก มีใจความว่า

วันหนึ่งพระโพธิสัตว์คิดว่า จักสาธยายมนต์นั้นบนหินดาดที่เนินผา ปุโรหิตทำการสาธยาย มีสุนัขจิ้งจอกตัวหนึ่งนอนอยู่ในโพรงนั้น ได้ยินมนต์นั้นเหมือนกัน ได้ท่องจำจนคล่องแคล่ว เพราะว่า สุนัขจิ้งจอกตัวนั้นในอรรถภาพดีติดไปได้เป็นพราหมณ์ผู้หนึ่งซึ่งคล่องแคล่วในปฐพีวิชัยมนต์ พระโพธิสัตว์ทากรสาธยายแล้วลุกไปกล่าววว่า มนต์ของเรานี้แคล่วคล่องหนอสุนัขจิ้งจอกออกจากโพรง กล่าววว่า "ท่านพราหมณ์ผู้เจริญ มนต์นั้นคล่องแคล่วแก่ข้าพเจ้ายิ่งกว่าท่านเสียอีกแล้ววิ่งหนีไป" พระโพธิสัตว์คิดว่าสุนัขจิ้งจอกตัวนี้ จักทำอกุศลใหญ่หลวงแน่ จึงติดตามไปได้หน่อยหนึ่ง สุนัขจิ้งจอกได้หนีเข้าไปในป่า สุนัขจิ้งจอกนั้นร้ายปฐวีวิชัยมนต์บังคับสุนัขจิ้งจอกเป็นร้อย ๆ ไว้ในอำนาจ กระทำสัตว์ 4 เท้า มีช้าง ม้า สิงห์ เสือ กระต่าย สุกรและเนื้อ เป็นต้นทั้งหมดไว้ในอำนาจของตนได้เป็นพญาสัตว์ชื่อ ว่า สัพพทาฐะ ราชสีห์ยืนอยู่บนหลังข้างสองเชือกพญาสุนัขจิ้งจอกนั่งบนหลังราชสีห์กับนางสุนัขจิ้งจอก ผู้เป็นมเหสี นับเป็นยศยิ่งใหญ่พญาสุนัขจิ้งจอกเมตด้วยศมหันต์ เกิดความคิดชิงราชสมบัติ พระเจ้ากรุงพาราณสีและมีบริวารแวดล้อม 12 โยชน ได้ส่งสาส์นไปถึงพระราชาว่า จงมอบราชสมบัติให้แก่เราหรือจะรบชาวกรุงพาราณสีต่างพากันสะดุ้งหวาดกลัว ได้ปิดประตูพระนครแล้วตั้งมั่นอยู่ พระโพธิสัตว์กล่าวเป็นอุบายเพื่อยุให้สุนัขทำให้พญาสีห์ราชแผดเสียง จากนั้นราชสีห์จึงมีปากเปล่งสีหนาทบนหลังช้าง 3 ครั้ง อย่างไม่เคยเปล่งมาเลย ช้างทั้งหลายต่างสะดุ้งตกใจ สลัดสุนัขจิ้งจอกให้ตกไปที่พื้นและถูกช้างเหยียบจนแหลกละเอียดไปสุนัขจิ้งจอกสัพพทาฐะถึงแก่ความตาย ณ ที่นี้เอง ช้างเหล่านั้นได้ยินเสียงราชสีห์แล้วก็กลัวภัย คือ ความตาย ต่างก็สับสนหลุนวุ่นวายแหงกันตาย ณ ที่นั้น สัตว์ 4 เท้าทั้งหมดแม้ที่เหลือมีเนื้อและสุกร เป็นต้น มีกระต่ายและแมวเป็นที่สุด ยกเว้นราชสีห์ทั้งหลายได้ถึงแก่ความตาย ณ ที่นี้เอง

ชาดกนี้แสดงให้เห็นว่า การไม่รู้จักตนเองของสุนัขจิ้งจอกสัพพทาฐะ ว่าอยู่ในฐานะอย่างไร มีความรู้ความสามารถหรือไม่ กล่าวคือ ไม่มีการประเมินตนเองให้ดีกว่ามีความสามารถเท่าใด แล้วกระทำลงไป ย่อมจะนำตนเองและผู้อื่นให้ได้รับความลำบาก เพราะเหตุที่ไม่รู้จักตนเอง ไม่รู้ภาวะของตน

จากตัวอย่างต่าง ๆ ที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำด้านอัตตัญญูตา เป็นผู้ที่มีคุณธรรม เป็นผู้ที่รู้จักตนเองเสมอว่าเป็นผู้นำวิสัยทัศน์ สามารถใช้แรงจูงใจ กระจายวิสัยทัศน์ไปยังบุคคลต่าง ๆ ได้มีจิตใจโอ้ออมอารี เสียสละ มีความรับผิดชอบสูงและมีคุณธรรม แค่นั้น เพียงไร แล้วต้องประพฤติตนเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลงให้สมกับภาวะนั้น ๆ และรู้ที่จะแก้ไขปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นต่อไปย่อมทำให้ผู้นำนั้นสามารถนำพามวลชน หมู่คณะ องค์กร และสังคมไปสู่ความสงบสุข และเจริญก้าวหน้าต่อไป

4. ภาวะผู้นำด้านมัตตัญญูตา คือ เป็นผู้นำที่รู้จักประมาณ

ความรู้จักประมาณ หมายถึงความพอดี กล่าวคือ ต้องรู้จักขอบเขตความพอเหมาะในการทำงานในเรื่องต่าง ๆ ดังนั้น ผู้นำที่ดีนั้นจะต้องรู้จักความพอเหมาะพอควรในการที่จะทำกิจการทุกอย่างให้ลุล่วงไปด้วยดีตามเป้าหมายที่วางไว้ เช่น ภิกษุรู้จักประมาณและรู้จักบริโภคปัจจัยสี่กล่าวว่า เป็นผู้รู้จักประมาณ

ในทางพระพุทธศาสนาได้กล่าว มัตตัญญูตา หมายถึง รู้ประมาณในการรับปัจจัย 4 ดังปรากฏในธัมมัญญสูตร ว่าภิกษุในธรรมวินัยนี้ รู้จักประมาณในการบริโภคปัจจัย 4 ในการเลี้ยงชีพ เช่น การรู้จักประมาณในการรับประเคน หรือการใช้สอยจีวร การรับอาหารบิณฑบาต และบริโภคอาหารให้พอประมาณแก่อัตตภาพของตนไม่มากไม่น้อยเกินไป การใช้เสนาสนะที่อยู่อาศัยให้พอสมควรเหมาะกับสมณะสาธูป ยารักษาโรคและบริวารอื่น ๆ ที่ภิกษุเข้าไปเกี่ยวข้อง ต้องให้รู้จักความพอดีแก่ตนเอง หากภิกษุไม่รู้จักประมาณในการรับปัจจัย 4 จึงเรียกเธอว่า เป็นมัตตัญญู

ดังนั้น การรู้ประมาณ ตามหลักมัตตัญญูตา ย่อมทำให้ผู้ประพฤติปฏิบัติมีความสุขความเจริญพอเหมาะ แก่ฐานะของตน โดยรู้จักความพอดีในการดำเนินชีวิตทุกอย่างได้ถูกต้องเหมาะสมด้วยเหตุนี้ผู้นำที่ดี ผู้นำที่ดี ตามหลักมัตตัญญูตา ย่อมนำมาซึ่งความเหมาะสมพอสมควรในการดำเนินกิจการงานต่าง ๆ ทำให้สามารถนำพามวลชน หมู่คณะไปสู่ความสุขสงบปลอดภัย และความเจริญอย่างแท้จริง

ในการใช้สอยปัจจัย 4 ด้วยการรู้จักประมาณในความเป็นอยู่เช่นที่อยู่อาศัย รู้จักประมาณในการบริโภคอาหาร รู้จักประมาณให้เหมาะสมกับรายรับรายจ่ายของตนเอง ไม่ทะเยอทะยานจนเกินฐานะแล้ว ย่อมจะได้รับความสุขและนำความเจริญมาสู่สังคมที่อยู่ของตนเองและรู้จักประมาณอีกประการหนึ่ง คือรู้จักประมาณในการรับและการให้ รู้จักประมาณตนว่า ควรรับอะไรจากใคร เพียงใด ควรให้อะไรแก่ใคร เพียงใด ควรวางตัวอย่างไร ควรปฏิบัติอย่างไร ให้พอเหมาะพอดี พอประมาณ ดังปรากฏใน มหาสุวราชชาดก เป็นเรื่องที่พระพุทธองค์ตรัสกับภิกษุ และท้าวสักกะกับพญานกแขกเต้า ดังมีใจความว่า

ภิกษุรูปหนึ่งได้เข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า และพระพุทธองค์ ทรงตรัสถามว่า "ดูก่อนภิกษุ เธอไม่ลำบากด้วยบิณฑบาตหรือ? เสนาสนะเป็นที่สบายดีหรือ? ภิกษุรูปนั้นทรงกราบทูลให้ทรงทราบ พระศาสดาครั้งทรงทราบว่าเธอมีเสนาสนะ เป็นที่สบาย จึงตรัสว่าดูก่อนภิกษุ ธรรมดาสมณะเมื่อมีเสนาสนะเป็นที่สบายแล้ว ก็ควรละความโลภอาหารเสีย ยินดีฉันตามที่ได้มานั้น กระทำสมณธรรมไปโบราณบัณฑิตทั้งหลาย แม้เกิดเป็นสัตว์ดิรัจฉานก็ยิวผลแห่งในต้นไม้ที่ตนอยู่อาศัย ยังละความโลภอาหาร มีความสันโดษไม่ทำลายมิตรธรรมไปเสียที่อื่นเหตุไรเธอจึงมาคิดว่าบิณฑบาตน้อย ฉันไม่อร่อย และละทิ้งเสนาสนะที่สบายเสีย" แล้วได้ตรัสอดีต นิทานมาสาธกว่า

กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว ที่ป่าไม้มะเดื่อแห่งหนึ่งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำคงคา มีนกแขกเต้าหลายแสนตัว ต่อมาในฤดูแล้งผลมะเดื่อหมดลง นกแขกเต้าทั้งหลายได้พากันบินหนีไปหากิน ณ ที่อื่น ยังคงเหลือแต่พญานกแขกเต้าตัวหนึ่งเท่านั้น เป็นผู้มักน้อยสันโดษไม่หนีไปที่อื่น เมื่อผลมะเดื่อหมดก็กินหน่อ ใบ เปลือก และสะเก็ดของต้นมะเดื่อตามลำดับ โดยไม่คิดจะหนีไปไหนเป็นเหตุให้บัลลังก์ของท้าวสักกะแสดงอาการร้อน เพื่อทดสอบจิตใจของพญานกแขกเต้า ท้าวเธอจึงบันดาลให้ต้นมะเดื่อที่นกแขกเต้าอาศัยอยู่นั้นตายและแห้งลงมีลำต้นแตกเป็นช่องน้อยใหญ่ เวลาลมพัดจะมีเสียงดัง

มีผลไม่ไหลออกมาตามช่องที่แตกนั้น นกแขกเต้าก็ไม่หนีไปไหนก็ยังกินผลไม้ไหลออกมาตามช่องที่แตกนั้นแหละเป็นอาหาร จนสุดท้ายต้นไม้แห้งแต่ต่อ พญานกแขกเต้าก็ไม่หนีไปไหน ยังคงจับอยู่ที่ต้นไม้ต้นไม้ท้าวสักกะเมื่อทราบว่พญานกแขกเต้ามีความมักน้อยสันโดษจริง ๆ จึงแปลงร่างเป็นพญาหงส์ มีนางสุชาดาเป็นนางหงส์ติดตามไปด้วย บินไปจับที่ต่อมเตื่อใกล้พญานกแขกเต้านั้น แล้วเจรจาว่า "นกแขกเต้า ผู้มีจะงอยปากสีแดง ท่านควรไปที่อื่นได้แล้ว อย่ามาตายที่ตรงนี้เลย ท่านมาเยื่อใยอะไรกับต้นไม้แห่งนี้ ต้นไม้อื่นมีถมเถไป "พญานกแขกเต้าร้องตอบว่า "ท่านพญาหงส์...ใครเป็นเพื่อนในยามทุกข์ยาก ผู้นั้นเป็นสัตบุรุษ ย่อมไม่ทอดทิ้งเพื่อนผู้มีทรัพย์และไรทรัพย์ ต้นไม้นี้เป็นทั้งเพื่อนเป็นทั้งญาติของเรา เราเพียงต้องการมีชีวิตอยู่เท่านั้น จึงไม่อาจทิ้งต้นไม้นี้ได้ เพราะเหตุเพียงไม่มีผลนี้ไม่ยุติธรรมเลย"

จากชาดกเรื่องนี้ชี้ให้เห็นว่า การที่บุคคลมีความพอใจยินดีในสิ่งที่ตนมีและรู้จักกตัญญูรู้คุณค่าของที่อยู่อาศัย ย่อมเป็นที่ชื่นชมน่าสรรเสริญของนักปราชญ์บัณฑิต ดังนั้น การรู้จักประมาณในความเป็นอยู่เช่นที่อยู่อาศัย รู้จักประมาณในการบริโภคอาหาร รู้จักประมาณให้เหมาะสมกับรายรับรายจ่ายของตนเอง ไม่ทะเยอตะยานจนเกินฐานะแล้ว ย่อมจะได้รับความสุขและนำความเจริญมาสู่สังคมของตนเองและควรรู้จักประมาณอีกประการหนึ่ง คือ รู้จักประมาณในการรับและการให้รู้จักประมาณตนว่า ควรรับอะไรจากใครเพียงใด ควรให้อะไรแก่ใครเพียงใดควรวางตัวอย่างไร ควรปฏิบัติอย่างไรให้พอเหมาะพอดีให้พอประมาณ และทรงตรัสถึงหลักธรรมที่จะทำให้บุคคลเป็นผู้ที่รู้จักประมาณ นั่นคือ หลักสันโดษ คือ ความยินดีด้วยปัจจัยที่ตนมีตนได้ไม่แสวงหาในสิ่งที่ไม่สมควรมีความขยัน ไม่เกียจคร้าน ความสันโดษนั้นแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะคือ พระสามารถ อานนโท (2548, หน้า 67)

1. พอดีกับสิ่งที่ได้มาหรือมีอยู่ (ยถาลาภะ) คือ เอาสิ่งที่ได้มาหรือมีอยู่เป็นเกณฑ์แล้วทำให้พอเหมาะพอดีกับสิ่งที่ได้มาหรือมีอยู่ ให้พอเหมาะพอดีกับความจำเป็นก่อนหลังเพื่อให้เกิดคุณค่าแท้จริง

2. พอดีกับกำลังความสามารถ (ยถาลาภะ) คือ เอากำลังความสามารถเป็นเกณฑ์วัดแล้วให้พอเหมาะพอดีกับความสามารถนั้น ไม่ทำให้เกินกำลังความรู้ความสามารถ

3. พอดีกับฐานะ (ยถาสารูปะ) คือ เอาฐานะหรือความเหมาะสมสมควรเป็นเกณฑ์แล้วทำให้เหมาะกับฐานะ

ลักษณะ 3 อย่างนี้ ควรใช้ประกอบซึ่งกันและกัน จึงช่วยให้สามารถทำกิจการงานใด ๆ ก็ตาม ให้พอเหมาะพอดีอย่างได้ผลเต็มที่

ในเรื่องการรู้จักประมาณนี้ กล่าวอีกนัยหนึ่ง ก็คือ ทางสายกลาง ซึ่งเป็นหนทางในการทำงานของผู้นำ จะต้องไม่ตึงเกินไปและไม่หย่อนเกินไป เช่น พระพุทธเจ้าได้ทรงทดลองปฏิบัติเคร่งครัดก็ไม่ประสบผลสำเร็จ ต่อเมื่อพระองค์หันมาปฏิบัติทางสายกลาง จึงประสบผลสำเร็จ ดังที่พระองค์ได้ตรัสไว้ใน อัมมจักกัปปวัตตนสูตร มีข้อปฏิบัติที่ไม่ควรดำเนินอยู่ 2 อย่างคือ

1) กามสุขัลลิกานุโยค เป็นข้อปฏิบัติหย่อนยานที่ยึดตลอดในกามคุณ ความพอใจในอารมณ์ของตน เป็นหลักการกระทำที่ไม่เกิดประโยชน์ ไม่เป็นไปเพื่อการบรรลุธรรม

2) อิตถกิลมัตถกานุโยค เป็นข้อปฏิบัติที่ตึงเกินไป การทรมานตนให้ได้รับความทุกข์ทรมานด้วยประการต่าง ๆ

ดังนั้น พระองค์จึงตรัสถึงทางปฏิบัติสายใหม่ขึ้นมา นั่นคือมีชฌิมาปฏิบัติ ได้แก่มรรค 8 หรือ ศีล สมาธิ ปัญญา อันเป็นทางแห่งความพอประมาณ นั่นเองความพอดี หรือหลักการรู้จักประมาณ ซึ่งเป็นหลักธรรมที่เสริมให้ผู้นำทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย และสามารถนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมแก่การงาน เช่น ผู้ปกครองบ้านเมืองรู้จักประมาณในการใช้อำนาจการปกครอง การให้คุณให้โทษ ในการปกครอง ฯลฯ

จะเห็นได้ว่า มัตตัญญูตา เป็นหลักธรรมที่สำคัญมาก ก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวพุทธขึ้นได้จริง และเป็นธรรมที่ใช้แก้ปัญหาธรรมชาติแวดล้อมได้อย่างดีมาก การรู้จักประมาณเป็นการฝึกให้มีปัญญาในการเสพบริโภค โดยเฉพาะเทคโนโลยี รู้จักแยกระหว่างประโยชน์อันเป็นคุณค่าแท้ ซึ่งหมายถึงการใช้โดยเฉพาะสิ่งบริโภค เช่น ปัจจัย 4 มีคุณค่าแท้คือการหล่อเลี้ยงชีวิต เพื่อสุขภาพที่ดีเพื่อประโยชน์เกื้อกูลชีวิตที่พอดีไม่มากเกินไปเกินกว่าความต้องการของตนเองกับคุณค่าเทียมซึ่งหมายถึงประโยชน์ที่เกินเลยกว่าความจำเป็น เช่น ความสวยงามหรูหราลุ่มหลงมัวเมาและเสียสุขภาพ เมื่อมีมัตตัญญูตา รู้จักประมาณ แล้วยอมเอื้อประโยชน์ต่อสภาพแวดล้อมในส่วนที่ลดการเบียดเบียน จึงเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชีวิตของมนุษย์และการอยู่ร่วมกันในสังคม รวมทั้งสามารถรักษาสภาพแวดล้อมไปพร้อมกัน

จากที่กล่าวมาข้างต้น พอสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำด้านมัตตัญญูตาเป็นผู้นำจะต้องเป็นผู้นำที่ประกอบด้วยหลักธรรมแห่งมชฌิมาปฏิบัติ คือ ดำเนินตามทางสายกลางอันประกอบด้วยมรรคมีองค์ 8 หรือ ศีล สมาธิ ปัญญา อันจะทำให้ผู้นำนั้นเป็นผู้รู้จักประมาณมีความพอเหมาะพอดีในการดำเนินกิจการทุกอย่าง รู้จักความพอดี สามารถวางตนวางแผนกำหนดนโยบายในการบริหารงาน ปรับเปลี่ยนแผนการดำเนินงานตามสถานการณ์ต่าง ๆ ตามได้อย่างเหมาะสม บริหารงบประมาณได้อย่างคุ้มค่า และเกิดประโยชน์ต่อสถานศึกษา ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในการที่จะบริหารงานทุกอย่างให้ลุล่วงไปด้วยดีตามเป้าหมายที่วางไว้ เพื่อประโยชน์สุขแห่งมวลชนและหมู่คณะอย่างแท้จริงนอกจากนี้ ความพอเหมาะพอดี ความรู้จักประมาณนั้น ผู้นำนั้นจะสามารถบริหารกิจการทุกอย่างด้วยความเข้าใจวัตถุประสงค์อย่างถูกต้อง และสามารถนำพวกมวลชนและหมู่คณะไปสู่ความสงบสุข ปลอดภัย และก้าวหน้าตลอดไป

5. ภาวะผู้นำด้านกาลัญญูตา คือ เป็นผู้นำที่รู้จักเวลา

ความรู้จักกาล คือ รู้จักกาลเวลาอันเหมาะสม ประกอบกิจการงานต่าง ๆ ทำหน้าที่การงานตรงเวลา เป็นเวลาและทันเวลา กล่าวว่าเป็นผู้รู้จักคุณค่าของกาลเวลา ผู้นำที่ประสบความสำเร็จนั้น

จะต้องเป็นผู้รู้จักการบริหารเวลาหรือวางแผนให้เหมาะสมกับเวลาอย่างถูกต้องในทางพระพุทธศาสนา กล่าวถึง กาลัญญตา ไว้ว่าการรู้จักแนวปฏิบัติอันเหมาะสมกับกาลเทศะ ดังปรากฏใน อัมมัญญสูตรว่า

ภิกษุในธรรมวินัยนี้เป็นผู้ประกอบไปด้วยความรู้ว่า เวลานี้เป็นเวลาควรศึกษา ควรถามเวลา นี้เป็นเวลาทำความเพียร ควรหลีกเลี่ยงเว้นจากหมู่ คือรู้จักการปฏิบัติให้สอดคล้องกับกาลเทศะ ให้เหมาะสมกับสมณะ รู้คุณค่าของเวลาเมื่อภิกษุมีความรู้ความเข้าใจในการใช้เวลาย่อมจะเป็นผู้มี ความเจริญในพระพุทธศาสนา เพราะทำให้ถูกกับกาลเวลาดังนั้น การรู้จักเวลา รู้จักคุณค่าแห่งเวลา รู้จักบริหารเวลาอย่างถูกต้องตามหลักกาลัญญตา ถือเป็นคุณสมบัติที่สำคัญยิ่งต่อการเป็นผู้นำที่ดีใน การที่จะวางแผนงานในกิจการต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องและทันต่อสถานการณ์โลกที่กำลังเปลี่ยนแปลง อยู่ตลอดเวลา ทำให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ได้ การดำเนินกิจการต่าง ๆ เมื่อทำให้ ถูกต้องเหมาะสม ก็ย่อมส่งผลเสียให้แก่ผู้อื่น ในเรื่องนี้พระพุทธเจ้าได้ตรัสกับภิกษุที่ละเลยกิจวัตร ปฏิบัติตนไม่เหมาะสมกับสมณะ ดังปรากฏในอภการวิชาดก ซึ่งมีเนื้อความว่า

ภิกษุชาวพระนครสาวัตถีรูปหนึ่ง บรรพชาในพระศาสนาแล้วไม่เรียนวัตรหรือสิกขาเธอไม่รู้ ว่าเวลานี้ควรทำวัตร ควรปรนนิบัติ ควรเล่าเรียน เวลานี้ควรท่อง ส่งเสียงดัง ในขณะที่ตื่นขึ้นทุก ๆ ยาม ภิกษุทั้งหลายไม่เป็นอันได้หลับได้นอน ต่างพากันกล่าวโทษของเธอในธรรมสภาพระพุทธองค์ทรง ทราบแล้วตรัสว่า คุณก่อนภิกษุทั้งหลาย ไม่ใช่แต่ในบัดนี้เท่านั้นที่ภิกษุส่งเสียงไม่เป็นเวลา แม้ในกาล ก่อน ภิกษุรูปนี้ได้เกิดเป็นไก่ ก็ส่งเสียงไม่เป็นเวลาเหมือนกับการที่เขาไม่รู้จักกาลเวลาชั้น จึงเป็นเหตุให้ ถูกบิตคองจนถึงสิ้นชีวิต

ในอดีตกาลพระเจ้าพรหมทัตเสวยราชสมบัติอยู่ในพระนครพาราณสี และเมื่อพระโพธิสัตว์ บังเกิดในสกุลอุทิจจพราหมณ์และเจริญวัยแล้วสำเร็จการศึกษาในศิลปวิทยาทุกอย่างเป็นอาจารย์ทิศา ปาโมกษ์ บอกศิลปะแก่มาณพประมาณ 500 มีไก่ขันยามอยู่ตัวหนึ่ง ซึ่งทำให้พวกเขาพากันลุกตาม เสียงขันของมัน ศึกษาศิลปะอยู่และไก่ได้ตายเสียจากพวกเขาจึงเที่ยวแสวงหาไก่อื่นมาณพผู้หนึ่ง ทักพินอยู่ในป่าช้าเห็นไก่ตัวหนึ่งก็จับมาใส่กรงเลี้ยงไว้ ไก่ตัวนั้นไม่รู้ว่าควรจะขันในเวลาไหน เพราะมัน เติบโตในป่าช้า บางคราวก็ขันตึกเกินไปไม่อาจศึกษาได้มาณพกล่าวกันว่า เดียวมันขันตึกไป เดียวก็ขัน สายไป อาศัยไก่ตัวนี้ พวกเราเรียนศิลปวิทยาไม่สำเร็จ จึงช่วยกันบิตคองถึงสิ้นชีวิต แล้วบอกอาจารย์ว่า ไก่ที่ขันไม่เป็นเวลาพวกผมฆ่ามันเสียแล้ว อาจารย์กล่าวว่า มันถึงความตาย เพราะเจริญเติบโตโดยมิได้ รับการสั่งสอนเลย ไก่ตัวนี้ไม่เติบโตอยู่กับพ่อแม่ ไม่ได้อยู่ในสำนักของอาจารย์ ย่อมไม่รู้จักกาลที่ควร ขันและไม่ควรขัน ดังนี้

ชาตนี้ได้ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า การรู้จักเวลาในการทำกิจการใด ๆ เป็นสิ่งสำคัญยิ่งหาก ว่าบุคคลใดไม่รู้จักประกอบกิจการใด ๆ ให้เหมาะสมกับเวลาแล้วย่อมก่อให้เกิดความเสียหายหรือ หายนะแก่ตนเอง ดังเช่นที่ไก่ในชาตกไม่รู้เวลาในการขันที่เหมาะสม จึงทำให้ต้องถูกฆ่าตายในที่สุด ดังนั้น การเป็นผู้นำที่ดีควรจะต้องรู้จักเวลาที่เหมาะสมในการกระทำกิจการต่าง ๆ ให้ถูกต้อง มิฉะนั้น แล้วย่อมจะสามารถนำมาซึ่งความเสียหายแก่ตนเองและผู้อื่นได้

จากตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าภาวะผู้นำด้านกาลัญญาตาเป็นผู้นำที่จะต้องรู้จักเวลาเหมาะสมในการทำกิจการทุกอย่างอย่างถูกต้อง รู้จักบริหารเวลาให้เหมาะสมรู้จักคุณค่าของเวลา รู้จักการวางแผนการใช้เวลาให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ ตามการเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างถูกต้อง ผู้นำนั้นก็ย่อมจะสามารถนำพาหมู่คณะมวลชนและสังคมไปสู่ความสงบสุขและก้าวหน้าตามความเหมาะสมแห่งเวลาอันควร

6. ภาวะผู้นำด้านปริสัญญตา คือ เป็นผู้นำที่รู้จักชุมชน

ความรู้จักบริษัท คือ รู้จักชุมชน รู้กิจวิญญูที่ประพตติต่อชุมชนนั้น ว่าเมื่อเข้าไปจะประพตติอย่างไร กล่าวว่าเป็นผู้รู้จักชุมชน รู้สังคมตั้งแต่ขอบเขตที่กว้างขวางจากสังคมโลกสังคมประเทศชาติว่าอยู่ในสถานการณ์อย่างไร มีปัญหาอะไร จะได้สามารถเข้าใจความต้องการของสังคมนั้นได้ถูกต้องหรือแก้ไขปัญหาก็ตรงจุด นอกจากนี้ยังต้องรู้เข้าใจระเบียบกฎเกณฑ์วัฒนธรรม ประเพณี ของสังคมนั้น ๆ เพื่อให้สามารถเข้าใจถึงสถานการณ์ต่าง ๆ ของสังคมนั้น ๆ ได้อย่างถูกต้องจะได้สามารถนำความสงบสุข สันติสุขความก้าวหน้ามาสู่มวลชน หมู่คณะและสังคมได้

ในทางพระพุทธศาสนาได้กล่าว ปริสัญญตา หมายถึง การรู้จักบริษัท และแนวปฏิบัติของบริษัท ดังปรากฏในธัมมัญญสูตร ว่า

ภิกษุเป็นผู้รู้จักบริษัท คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ รู้จักบริษัทหรือรู้จักชุมชนเหล่านี้เป็นกษัตริย์ เป็นพราหมณ์ เป็นคหบดี ชนเหล่านี้เป็นสมณะในชุมชนนั้น ควรไปหาอย่างนี้ ควรยืนอย่างนี้ ควรนั่งอย่างนี้ ควรกล่าวอย่างนี้ หากภิกษุไม่รู้จักชุมชนเหล่านั้น และวางตนไม่เหมาะสมกับสังคมนั้นหรือชุมชนนั้นแล้ว ไม่ควรเรียกเธอว่าเป็นปริสัญญตา แต่เพราะภิกษุรู้อย่างนี้ เป็นกษัตริย์ เป็นพราหมณ์ เป็นคหบดี เป็นสมณะ ในบริษัทนั้น เราควรเรียกเข้าไปหาอย่างนี้ ควรยืนควร นั่งอย่างนี้

ควรกล่าวควรสงบอย่างนี้ จึงเรียกเธอว่า เป็นปริสัญญตาในพระสูตรนี้แสดงให้เห็นว่า การรู้จักว่าชุมชนใด ๆ เป็นสังคมประเภทไหน ย่อมทำให้บุคคลนั้นสามารถวางตนได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมในสังคมนั้น ๆ อีกทั้งยังเป็นที่ยอมรับนับถือจากบุคคลในสังคมนั้น ๆ ด้วย ดังนั้น ผู้นำที่รู้จักชุมชนเป็นอย่างดีย่อมสามารถวางตนได้อย่างเหมาะสมในสังคมนั้น อีกทั้งสามารถบริหารจัดการกิจการต่าง ๆ ของสังคมนั้นให้ถูกต้องตามกฎเกณฑ์ ประเพณี แบบแผนทำให้เป็นที่เคารพนับถือ ยกย่องของหมู่คณะหรือมวลชนตลอดจนสามารถนำมาซึ่งความสงบสุข ความเจริญก้าวหน้าสู่สังคมนั้น ๆ ด้วย

ในการที่คนดีจะรู้จักชุมชนได้ดีอีกประการหนึ่งนั้น ผู้นำจะต้องเข้าใจบทบาทและหน้าที่ของบุคคลในสังคมซึ่งจะปฏิบัติกันได้อย่างถูกต้อง ในข้อนี้พระพุทธเจ้าได้ตรัสกับสิงคาลกบุตรในเรื่องทศทั้ง 6 ซึ่งมีสาระสำคัญต่อการเป็นคนดีในการบริหารชุมชนที่ควรรู้ ดังต่อไปนี้

1. ทิศเบื้องหน้า ได้แก่ บิดามารดา จะต้องดูแลบุตรธิดาของตน มิให้ทำชั่วแนะนำให้เป็นคนดีให้การศึกษา เป็นต้น เมื่อบุตรธิดาได้รับการดูแลเช่นนั้นแล้ว ควรปฏิบัติตนต่อท่านในทางที่ดี เช่น เลี้ยงดูท่านในคราวจำเป็น ดำเนินกิจการ รักษาวงศ์สกุลของท่านมิให้เสื่อมเสีย

2. ทิศเบื้องขวา ได้แก่ ครู อาจารย์ จะต้องแนะนำศิษย์ด้วยดี ไม่ปิดบังอำพรางยกย่องในหมู่คณะ เป็นที่พึ่งของศิษย์ได้ เป็นต้น เมื่อศิษย์ได้รับการอนุเคราะห์จากครูอาจารย์และพึงตอบแทนท่านด้วยการรับใช้ท่าน เชื่อฟังท่าน เคารพท่าน และตั้งใจศึกษา

3. ทิศเบื้องหลัง ได้แก่ ภรรยา สามี จะต้องปฏิบัติต่อกันดังนี้ ภรรยาจะต้องจัดงานบ้านด้วยดี สงเคราะห์ญาติของสามี ซื่อสัตย์ต่อสามี รักษาทรัพย์ที่สามีด้วยดี เป็นต้น และสามีควรปฏิบัติต่อภรรยาด้วยการยกย่อง ไม่ดูหมิ่น ไม่นอกใจ ให้เครื่องแต่งตัวแก่ภรรยา

4. ทิศเบื้องซ้าย ได้แก่ มิตรหรือเพื่อนที่จะต้องปฏิบัติต่อกัน ดังนี้ เช่น ด้วยการกล่าวถ้อยคำไพเราะ วางตนเสมอต้นเสมอปลายต่อเพื่อน เป็นที่พึ่งของกันและกันได้ ไม่ทิ้งเพื่อนในยามวิบัติ และนับถือวงศ์ตระกูลของเพื่อน

5. ทิศเบื้องล่าง ได้แก่ คนงาน คนรับใช้ หรือผู้ใต้บังคับบัญชา จะต้องปฏิบัติต่อนายจ้างหรือเจ้านาย คือ ลูกทำงานก่อนนายเลิกทีหลังนาย ถือเอาเฉพาะของที่นายให้ทำงานให้ดียิ่งขึ้น ยกย่องนาย เป็นต้น

6. ทิศเบื้องบน ได้แก่ สมณะ นักบวช ผู้ทรงคุณธรรมอันสูง ควรอนุเคราะห์แก่ภุคหัตถ์ เช่น ห้ามไม่ให้ทำชั่ว ให้ตั้งอยู่ในความดี อนุเคราะห์ด้วยน้ำใจอันงาม อธิบายข้อความให้แจ่มชัด และบอกทางสวรรค์ให้ภุคหัตถ์ เมื่อได้รับการอนุเคราะห์ ด้วยตอบแทนด้วยการจะพูดจะคิด จะทำต้องประกอบด้วยความเมตตา การต้อนรับด้วยดี และการให้ทานด้วยปัจจัย

ดังนั้น การที่คนดีสามารถเข้าใจและปฏิบัติตามหลักทิศทั้ง 6 ได้อย่างถูกต้องย่อมแสดงให้เห็นว่า ผู้นำนั้นเป็นบุคคลที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลต่าง ๆ ในสังคมนั้น ๆ ได้อย่างถูกต้องจนสามารถทำให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะได้ ก็สามารถนำมาซึ่งความสันติสุขในสังคมนั้นได้ตลอดไป

จากตัวอย่างที่กล่าวมา สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำด้านปรีชาญาณเป็นผู้นำที่จะต้องรู้ชุมชน รู้สังคม อย่างถูกต้องในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านกฎเกณฑ์ ประเพณี วัฒนธรรม เป็นต้น สังคม มีมนุษยสัมพันธ์เป็นนักประสานงานที่ดีกับทุกคน ทุกองค์กร และทุกภาคส่วน ให้มีความสำคัญกับประโยชน์ส่วนรวม และ การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของเยาวชน ประชาชน อีกทั้งเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมภายในสถานศึกษา เพื่อที่จะเข้าใจความต้องการของสังคมนั้นได้อย่างถูกต้อง สามารถนำความสงบสุข ความก้าวหน้ามาสู่มวลชน หมู่คณะ และสังคมได้

7. ภาวะผู้นำด้านบุคคลัญญา คือ รู้จักบุคคล

บุคคลัญญา หรือ บุคคลปรีชาญาณ ความรู้จักบุคคล คือ ความแตกต่างแห่งบุคคลว่า โดยอัธยาศัย ความสามารถ และคุณธรรม รู้ว่าควรปฏิบัติต่อบุคคลต่าง ๆ อย่างไรควรคบ ใช้ตำหนิ สั่งสอนแตกต่างกัน กล่าวว่าเป็นผู้จักบุคคล รู้ประเภทของบุคคลที่จะต้องเกี่ยวข้องกับ รู้ว่าควรปฏิบัติต่อเขาได้ถูกต้องเหมาะสมและได้ผลอย่างไร ดังนั้น คนดีย่อมต้องรู้จักบุคคล รู้ประเภทของบุคคลที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างดี เพื่อสามารถเลือกใช้คนให้เหมาะสมกับการงาน ในการบริหารงานทุก ๆ ด้าน

เพื่อให้เกิดประโยชน์และคุณค่าแก่ผู้ปฏิบัติงานทุกคนตลอดจนสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับหมู่คณะและองค์กรได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ในทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึง ปุคคลปิโรปรียญุตาคือ การรู้บุคคลและลักษณะความต้องการของบุคคล ดังปรากฏในธัมมัญญสูตร ว่าภิกษุผู้ที่มีความรู้เรื่องบุคคลของภิกษุในธรรมวินัยนี้ รู้จักบุคคล 2 จำพวก ได้แก่

1. รู้ลักษณะบุคคลผู้ที่เป็นบัณฑิต รู้บุคคลที่มีความต้องการจะพบ บุคคลผู้เป็นพระอริยะหรือผู้ที่เป็นบัณฑิต เป็นคนดีมีศีลธรรม สนใจในคำสั่งสอน แล้วนำมากระทำตามคำสั่งสอนนั้นเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น

2. รู้จักลักษณะของบุคคลที่ไม่ใช่บัณฑิต ไม่ต้องการเห็นบุคคลที่เป็นบัณฑิตหรือพระอริยะและไม่ต้องการจะฟังธรรมคำแนะนำสั่งสอนจากท่านผู้รู้

ในพระสูตรนี้แสดงให้เห็นว่าการรู้จักคบบุคคลผู้เป็นบัณฑิตย่อมนำมาซึ่งประโยชน์แก่ตนและผู้อื่น แต่หากคบคนพาลย่อมนำไปสู่ความหายนะทั้งแก่ตนเองและผู้อื่นด้วย ดังนั้นผู้นำที่ดีจึงควรเลือกคบบุคคลที่ดี เพื่อให้สามารถนำความเจริญมาสู่ตนเองและหมู่คณะได้ตลอดไป

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำด้านบุคคลปิโรปรียญุตานั้น ผู้นำจะต้องเป็นผู้รู้เลือกบุคคลเลือกแต่งตั้ง จัดวางบุคคลได้เหมาะสมกับงาน สามารถปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาแต่ละบุคคลได้อย่างถูกต้อง ให้โอกาส สนับสนุนผู้ที่มีความรู้ ความสามารถให้ดำรงตำแหน่งที่เหมาะสม ส่งเสริมภิกษุและสามเณรให้มีโอกาสได้ศึกษาเพิ่มเติมและให้ความสำคัญกับทรัพยากรมนุษย์ เพื่อทำให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารงานทุก ๆ ด้าน ในการบริหารกิจการงานทุกด้านก็เพื่อทำให้เกิดประโยชน์และความก้าวหน้าทั้งแก่ผู้ปฏิบัติ หมู่คณะ และองค์กรตามเป้าหมายที่วางไว้จากที่กล่าวมาแล้ว สามารถวิเคราะห์ให้เห็นว่า หลักสัปปุริสธรรม เท่าที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนามีจำนวนมากซึ่งล้วนแต่เป็นคุณธรรมสำหรับคนดี และในขณะเดียวกันก็เป็นคุณธรรมที่สำคัญของการเป็นผู้นำที่มีภาวะผู้นำที่ดีอีกด้วย

ผู้วิจัยจึงสามารถสรุปได้ว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มุ่งเน้นในการส่งเสริมผู้นำที่เป็นคนดี มีจริยธรรม มีคุณธรรม มาปกครองหมู่คณะ สังคม และประเทศชาติ เพื่อให้เกิดความสงบสุข การพัฒนาหมู่คณะ สังคมและประเทศชาติ ให้มีศักยภาพที่มั่นคงและก้าวหน้าตลอดไปในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาหลักสัปปุริสธรรม 7 เท่าที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนามีจำนวนมาก ซึ่งล้วนแต่เป็นคุณธรรมสำหรับคนดี ขณะเดียวกันก็เป็นคุณธรรมสำคัญของผู้นำด้วยเช่นกัน จึงกล่าวได้ว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มุ่งเน้นการส่งเสริมผู้นำที่เป็นคนดีมีจริยธรรม มีคุณธรรม มาปกครองสังคมและประเทศชาติ เพื่อให้เกิดความสงบสุข เพื่อพัฒนาศักยภาพของสังคมประเทศชาติไปพร้อมกัน

2.2 หลักการ ทฤษฎี และแนวคิดภาวะผู้นำ

2.2.1 ความหมายของผู้นำและภาวะผู้นำ (Leadership)

ความเป็นผู้นำเป็นหน้าที่หนึ่งในหลาย ๆ หน้าที่ของผู้บริหาร ซึ่งความเป็นผู้นำกับ ผู้บริหาร จึงแตกต่างกันกล่าวคือ ผู้บริหารเป็นตำแหน่งที่กำหนดขึ้นในองค์การ มีอำนาจโดยตำแหน่งและได้รับความคาดหวังในหน้าที่เฉพาะเจาะจง จะมุ่งเน้นที่การควบคุม การตัดสินใจ และผู้บริหารจะต้องมีลักษณะของผู้นำ (Leadership) ส่วนผู้นำจะไม่ได้รับมอบอำนาจทางสายงานแต่มีอำนาจโดยวิธีอื่นมีบทบาทที่กว้างกว่าบทบาทผู้บริหารผู้นำจะเน้นที่กระบวนการกลุ่ม การรวบรวมข้อมูล ข่าวสาร การให้ข้อมูลย้อนกลับ และการใช้อำนาจกับบุคคลอื่น ดังนั้น ภาวะผู้นำคือศาสตร์และศิลป์ในการบริหารงานของผู้นำและผู้บริหาร จึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จขององค์การงานจะดำเนินไปด้วยดีและบรรลุวัตถุประสงค์ย่อมขึ้นอยู่กับทักษะการบริหารงานซึ่งบุคคลได้ให้ความหมายของผู้นำและภาวะผู้นำดังนี้

มาลี จุฑา (2542, หน้า 10) กล่าวว่าผู้นำ หมายถึง บุคคลที่ดำรงตำแหน่งเป็นหัวหน้าในหน่วยงานโดยได้รับการแต่งตั้ง เลือกตั้ง หรือได้รับการยกย่องให้เป็นหัวหน้าและเป็นบุคลากรที่มีอิทธิพลเหนือจิตใจผู้อื่น ในการที่ชักจูงใจให้บุคคลปฏิบัติตามคำสั่ง

วัชรินทร์ พงษ์พันธุ์อัศตร (2545, หน้า 20) กล่าวว่า ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่แสดงพฤติกรรมในการจูงใจทำในสิ่งที่เขาต้องการ โดยมีเป้าหมายขององค์การเป็นจุดหมายปลายทาง

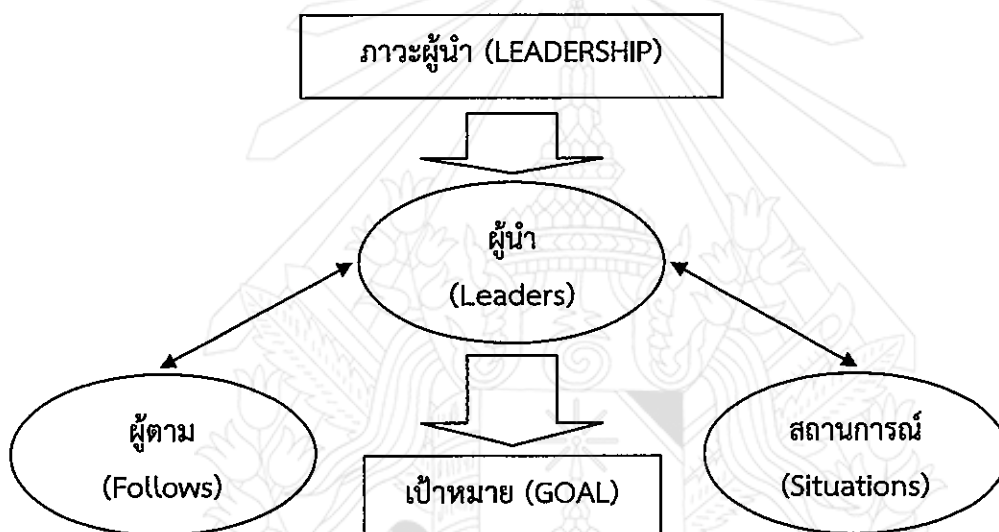
เสนาะ ตีเยาว์ (2535, หน้า 5-6) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ เกิดขึ้นได้จากการพัฒนาบุคคลไม่ใช่เกิดจากคุณสมบัติส่วนตัว คือ เกิดจากพฤติกรรมของผู้นำเอง พฤติกรรมที่ก่อให้เกิดความเป็นผู้นำคือความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับผู้อื่น หรือในแง่ของการบริหาร คือ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บัญชา

เฮอร์เชย์ และบลานชาร์ด (Hersey and Blanchard, 1982, pp. 69 อ้างใน ประเสริฐ สมพงษ์ธรรม, 2537, หน้า 45) ให้ความหมายว่า ภาวะผู้นำ คือกระบวนการที่มีอิทธิพลต่อกิจกรรมของบุคคลที่พยายามให้บรรลุเป้าหมายในสถานการณ์หนึ่ง

สุรีย์ภรณ์ ทรศนียากร (2541, หน้า 30) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้นำแสดงออกในการใช้อำนาจหน้าที่หรืออิทธิพลที่มีอยู่ต่อผู้ร่วมงานในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยการจูงใจผู้ร่วมงานให้เกิดแรงจูงใจภายในเพื่อให้ผู้ร่วมงานพึงพอใจให้ความร่วมมือซึ่งกันและกันด้วยความเต็มใจและใช้ความพยายามของตนในการปฏิบัติงานโดยทุ่มเทกำลังความคิด กำลังกายความรู้ความสามารถในการช่วยกันแก้ปัญหาเพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

การดา จันท์แย้ม (2546, หน้า 128) กล่าวว่า ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการที่ผู้นำใช้อิทธิพลหรืออำนาจที่มีอยู่ในการชักนำ หรือโน้มน้าวให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร

ผู้วิจัยได้สรุปว่าภาวะผู้นำ เป็นความสามารถด้านอิทธิพลต่อบุคคลในกลุ่มเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย ใช้กระบวนการสั่งการตามสถานการณ์ การมีปฏิสัมพันธ์ โดยถ่ายทอดแนวคิดไปสู่ การปฏิบัติ ดังนั้น อาจกล่าว ได้ว่าภาวะผู้นำเป็นการมีปฏิสัมพันธ์ที่ไม่หยุดนิ่งของกระบวนการ 3 อย่าง ที่มีความเกี่ยวเนื่องและมีอิทธิพลต่อกัน ได้แก่ ผู้นำ (Leaders) ผู้ตาม (Follows) และสถานการณ์ (Situations) นำไปสู่ความพึงพอใจในการปฏิบัติและบรรลุผลตามเป้าหมายโดยสรุปตามแผนภูมิที่ 2.1 แสดงปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้นำ ผู้ตาม และกระบวนการ ดังนี้

แผนภูมิที่ 2.1 แผนภูมิแสดงปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้นำ ผู้ตาม และกระบวนการ
ที่มา : อารี เพชรสุด (2537, หน้า 127)

2.2.2 แนวคิดและทฤษฎีภาวะผู้นำ (Leadership theory)

สมัยโบราณมนุษย์มีความเชื่อว่า การเป็นเรื่องของความสามารถที่เกิดขึ้นเฉพาะตระกูลหรือ เฉพาะบุคคลและสืบเชื้อสายกันได้ บุคลิกภาพและลักษณะระของการเป็นผู้นำเป็นสิ่งที่มิมาแต่กำเนิดและเป็นคุณสมบัติเฉพาะตัว สามารถถ่ายทอดทางพันธุกรรมได้ ผู้ที่เกิดในตระกูลของผู้นำย่อมจะต้องมีลักษณะผู้นำด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำเริ่มเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย มีการศึกษาและรวบรวมทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ โดยแบ่งตามระยะเวลาการพัฒนา (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2533, หน้า 176-185) ดังนี้

2.1.2.1 ทฤษฎีคุณลักษณะผู้นำ (Trait theories)

2.1.2.2 ทฤษฎีพฤติกรรมผู้นำ (Behavioral theories)

2.1.2.3 ทฤษฎีภาวะตามสถานการณ์ (Situational or contingency leadership theories)

2.1.2.4 ทฤษฎีภาวะนำการเปลี่ยนแปลง (Transformational leadership theories)

2.2.2.1 ทฤษฎีคุณลักษณะผู้นำ (Trait theories)

ระยะแรกของการศึกษาภาวะผู้นำเริ่มในปี ค.ศ. 1930-1940 แนวคิดมาจากทฤษฎีมหาบุรุษ (Great man theory of leaderships) ของกรีกและโรมันโบราณ มีความเชื่อว่า ภาวะผู้นำเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือโดยกำเนิด ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ แต่สามารถพัฒนาขึ้นได้ลักษณะผู้นำที่ดีและมีประสิทธิภาพสูงจะประกอบด้วย ความเฉลียวฉลาด มีบุคลิกภาพซึ่งแสดงถึงการเป็นผู้นำ และต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถสูงด้วย ผู้นำในยุคนี้ได้แก่ พระเจ้าโนโปเลียน ฮิตเลอร์ ฟอซบุรรมคำแห่งมหาราช สมเด็จพระนเรศวรมหาราช พระเจ้าตากสินมหาราช เป็นต้น ตัวอย่าง การศึกษาเกี่ยวกับ Theit Theories ของ Gardner ได้แก่

1) The Tasks Of Leadership : กล่าวถึง งานที่ผู้นำจำเป็นต้องมี 9 อย่าง ได้แก่ มีการกำหนดเป้าหมายของกลุ่ม มีบรรทัดฐาน และค่านิยมของกลุ่ม รู้จักสร้างและใช้แรงจูงใจ มีการบริหารจัดการ มีความสามารถในการปฏิบัติการ สามารถอธิบายได้เป็นตัวแทนของกลุ่มได้แสดงถึงสัญลักษณ์ของกลุ่ม และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

2) Leader-Constituent Interaction เชื่อว่าผู้นำต้องมีพลังพิเศษเหนือบุคคลอื่นหรือมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น ๆ เพื่อที่สนองตอบความต้องการขั้นพื้นฐาน ความคาดหวังของบุคคลและผู้นำ ต้องมีความเป็นตัวของตัวเอง สามารถพัฒนาตนเองและพัฒนาให้ผู้อื่นมีความแข็งแกร่งและสามารถยืนอยู่ด้วยตนเองอย่างอิสระทฤษฎีนี้พบว่า ไม่มีคุณลักษณะที่แน่นอนหรือชี้ชัดของผู้นำเพราะผู้นำอาจไม่แสดงลักษณะเหล่านี้ออกมา

ผู้วิจัยสรุปว่า ผู้นำทฤษฎีนี้มีคุณลักษณะผู้นำที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการ และมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่นมีความเป็นตัวของตัวเอง แสดงออกถึงลักษณะของผู้นำได้ดี มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

2.2.2.2 ทฤษฎีพฤติกรรมผู้นำ (Behavioral theories)

เป็นการพัฒนาในช่วงปี ค.ศ.1940-1960 แนวคิดหลักของทฤษฎี คือ ให้ความสำคัญในสิ่งที่ผู้นำปฏิบัติและชี้ให้เห็นว่าทั้งผู้นำและผู้ตามต่างมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน นักทฤษฎี ได้แก่ Kurt Lewin Rensis Likert and Mouton และ Douglas McGregor มีรายละเอียดดังนี้

1) แนวคิดจากการศึกษาของเคอร์ท เลวิท แห่งมหาวิทยาลัยไอโอวาได้แบ่งลักษณะผู้เป็น 3 แบบ คือ

1.1) ผู้นำแบบอัตโนมัติหรืออัตตาธิปไตย (Democratic leaders) จะตัดสินใจด้วยตนเอง ไม่มีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์แน่นอนขึ้นอยู่กับผู้นำเอง คิดถึงผลงานไม่คิดถึงคน บางครั้งจะ

ทำให้เกิดศัตรูได้ ผู้นำลักษณะนี้จะใช้ได้ดีในช่วงภาวะวิกฤตเท่านั้น ผลของการเป็นผู้นำลักษณะนี้ จะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง และไม่เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

1.2) ผู้นำแบบประชาธิปไตย (Democratic Leaders) ใช้การตัดสินใจของกลุ่มหรือให้ผู้ตามมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ รับฟังความคิดเห็นส่วนรวม ทำงานเป็นทีม มีการสื่อสารแบบ 2 ทาง ทำให้เพื่อผลผลิตและความพึงพอใจในการทำงาน บางครั้งการอิงกลุ่มทำให้ใช้เวลานานในการตัดสินใจ ระยะเวลาที่เร่งด่วนผู้นำลักษณะนี้ไม่เกิดผลดี

1.3) ผู้นำแบบตามสบายหรือเสรีนิยม (Laissez faire leaders) จะให้อิสระกับผู้ใต้บังคับบัญชาเต็มที่ในการตัดสินใจในการแก้ปัญหา จะไม่มีการกำหนดเป้าหมายที่แน่นอนไม่มีหลักเกณฑ์ ไม่มีระเบียบ จะทำให้เกิดความคับข้องใจหรือความไม่พอใจของผู้ร่วมงานได้และได้ผลผลิตต่ำ การทำงานของผู้นำลักษณะนี้เป็นการกระจายงานไปที่กลุ่ม ถ้ากลุ่มมีความรับผิดชอบและมีแรงจูงใจในการทำงานสูง สามารถควบคุมได้ดี มีผลงานและความริเริ่มสร้างสรรค์

ผู้วิจัยได้สรุปว่า ลักษณะผู้นำแต่ละแบบจะสร้างบรรยากาศในการทำงานที่แตกต่างกัน ดังนั้นพฤติกรรมของผู้นำจะต้องมีทักษะทางการบริหารในการเลือกใช้ลักษณะของผู้นำแบบใดย่อมขึ้นอยู่กับความเหมาะสมที่สามารถควบคุมบุคลากรได้

2) แนวคิดจากการศึกษาของลิเคอร์ท (Likert's Michigan Studies) แห่งมหาวิทยาลัยมิชิแกน จากผลศึกษาไว้ ดังนี้

เรนซิส ลิเคอร์ท (Rensis Likert) และสถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยมิชิแกน (อ้างใน Miner, 1992, p. 236) ทำการวิจัยด้านสถานะผู้นำโดยใช้เครื่องมือที่ Likert และกลุ่มคิดขึ้น ประกอบด้วย ความคิดรวมยอดเรื่อง ภาวะผู้นำ แรงจูงใจ การติดต่อสื่อสาร การปฏิสัมพันธ์ และการใช้อิทธิพล การตัดสินใจ การตั้งเป้าหมาย การควบคุมคุณภาพและสมรรถนะของเป้าหมาย โดยแบ่งลักษณะผู้นำเป็น 4 แบบ คือ

2.1) แบบใช้อำนาจ (Explorative authoritative) ผู้บริหารใช้อำนาจเผด็จการสูง ไร้วางใจผู้ใต้บังคับบัญชาเล็กน้อย บังคับบัญชาแบบขู่เข็ญมากกว่าการชมเชย การติดต่อสื่อสาร เป็นไปทางเดียวจากบนลงล่าง การตัดสินใจอยู่ในระดับเบื้องบนมาก

2.2) แบบใช้อำนาจเชิงเมตตา (Benevolent authoritative) ปกครองแบบพ่อ ปกครองลูก ให้ความไว้วางใจผู้ใต้บังคับบัญชา จูงใจโดยการให้รางวัล แต่บางครั้งขู่ลงโทษ ยอมให้การติดต่อสื่อสารจากเบื้องล่างสู่เบื้องบน ได้บ้าง รับฟังความคิดเห็นจากผู้ใต้บังคับบัญชาบ้าง และบางครั้งยอมให้การตัดสินใจแต่อยู่ภายใต้การควบคุมอย่างใกล้ชิดของผู้บังคับบัญชา

2.3) แบบปรึกษาหารือ (Consultative democratic) ผู้บริหารจะให้ความไว้วางใจและการตัดสินใจแต่ไม่ทั้งหมด จะใช้ความคิดและความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชาเสมอให้รางวัลเพื่อสร้างแรงจูงใจจะลงโทษนาน ๆ ครั้งและใช้การบริหารแบบที่มีส่วนรวม มีการติดต่อสื่อสารแบบ 2 ทาง จาก

ระดับล่างขึ้นบนและจากระดับบนลงล่าง การวางนโยบายและการตัดสินใจมาจากระดับบน ขณะเดียวกันก็ให้ยอมการตัดสินใจบางอย่างอยู่ในระดับล่างผู้บริหารเป็นที่ปรึกษาในทุกด้าน

2.4) แบบมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (Participative democratic) ผู้บริหารให้ความไว้วางใจและเชื่อถือผู้ใต้บังคับบัญชา ยอมรับความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชาเสมอ มีการให้รางวัลตอบแทนเป็นความมั่นคงทางเศรษฐกิจแก่กลุ่ม มีการบริหารแบบมีส่วนร่วม ตั้งจุดประสงค์ร่วมกันมีการประเมินความก้าวหน้า มีการติดต่อสื่อสารแบบ 2 ทางทั้งจากระดับบนลงล่างในระดับเดียวกัน หรือในกลุ่มผู้ร่วมงานสามารถตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารได้ทั้งในกลุ่มบริหารและกลุ่มผู้ร่วมงาน

ผู้วิจัยได้สรุปความว่าลักษณะสภาวะผู้นำทั้ง 4 แบบนี้ มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานของผู้บริหารกับผู้ตามการที่จะประสบความสำเร็จกับการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายได้นั้น ผู้นำสามารถวิเคราะห์ตนเองในพฤติกรรมสภาวะผู้นำต่าง ๆ กันและแบบที่ดีที่สุด คือ ลักษณะของผู้นำแบบมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

3) แนวคิดแบบตาข่ายการจัดการของเบลคและมูตัน (Blake and Mouton's Managerial Grid) เบลคและมูตัน Blake and Mouton กล่าวว่า ภาวะผู้นำที่ดีมีปัจจัย 2 อย่าง คือ คน (People) และผลผลิต (Product) โดยกำหนดคุณภาพและลักษณะสัมพันธภาพของคนเป็น 1-9 และกำหนดผลผลิตเป็น 1-9 เช่นกัน และสรุปว่าถ้าคนมีคุณภาพสูงจะส่งผลให้ผลผลิตมีปริมาณและคุณภาพสูงตามไปด้วย เรียกรูปแบบนี้ว่า Nine-Nine style (9, 9 style) ซึ่งรูปแบบของการบริหารแบบตาข่ายนี้จะแบ่งลักษณะเด่น ๆ ของผู้นำไว้ 5 แบบ คือ แบบมุ่งงานเป็นหลัก แบบมุ่งคนเป็นหลัก แบบมุ่งงานต่ำมุ่งคนต่ำ แบบทางสายกลาง และแบบทำงานเป็นทีม

(1) แบบมุ่งงาน (Task-oriented /Authority compliance) แบบ 9,1 ผู้นำจะมุ่งเอาแต่งานเป็นหลัก (Production Oriented) สนใจคนน้อย มีพฤติกรรมแบบเผด็จการ จะเป็นผู้อวางแผน กำหนดแนวทางการปฏิบัติ และออกคำสั่งให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติตามเน้นผลผลิตไม่สนใจสัมพันธภาพของผู้ร่วมงาน ท่างเห็นผู้ร่วมงาน

(2) แบบมุ่งคนสูง (Country club management) แบบ 1, 9 ผู้นำจะเน้นการใช้มนุษย์สัมพันธ์และเน้นความพึงพอใจของผู้ตามในการทำงาน ไม่คำนึงถึงผลผลิตขององค์การส่งเสริมให้ทุกคนมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวใหญ่ที่มีความสุข นำไปสู่สภาพการณ์สิ่งแวดล้อมและมีความสุขในการทำงาน การนิเทศในการทำงานควรมีเพียงเล็กน้อยไม่จำเป็นต้องมีการควบคุมในการทำงาน ลักษณะคล้ายการทำงานในครอบครัวที่มุ่งเน้นความพึงพอใจ ความสนุกสนานในการทำงานของผู้ร่วมงาน เพื่อหลีกเลี่ยงการต่อต้านต่าง ๆ

(3) แบบมุ่งงานต่ำมุ่งคนต่ำ (Impoverished) แบบ 1, 1 ผู้บริหารจะสนใจคนและสนใจงานน้อยมาก ใช้ความพยายามเพียงเล็กน้อยเพื่อให้งานดำเนินไปตามที่มุ่งหมาย และคงไว้ซึ่งสมาชิกภาพขององค์การ ผู้บริหารมีอำนาจในตนเองต่ำ มีการประสานงานกับผู้ใต้บังคับบัญชาน้อยเพราะขาดสภาวะผู้นำ และมักจะมอบหมายให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทำเป็นส่วนใหญ่

(4) แบบทางสายกลาง (middle of the road management) แบบ 5, 5 ผู้บริหารหวังผลงานเท่ากับขวัญและกำลังใจของปฏิบัติงาน ใช้ระบบราชการที่มีกฎระเบียบแบบแผน ผลงานได้จากการปฏิบัติตามระเบียบ โดยเน้นขวัญ ความพึงพอใจ หลีกเลี่ยงการใช้กำลังและอำนาจยอมรับผลที่เกิดขึ้นตามความคาดหวังของผู้บริหาร มีการจัดตั้งคณะกรรมการในการทำงาน หลีกเลี่ยงการทำงานที่เสี่ยงเกินไป มีการประนีประนอมในการจัดการกับความขัดแย้ง ผู้ร่วมคาดหวังว่าผลประโยชน์มีความเหมาะสมกับการปฏิบัติงานที่ได้กระทำลงไป

(5) แบบทำงานเป็นทีม (Team management) แบบ 9, 9 ผู้บริหารให้ความสนใจทั้งเรื่องงานและขวัญกำลังใจผู้ใต้บังคับบัญชา คือ ความต้องการขององค์การและความต้องการของคนทำงานจะไม่ขัดแย้งกัน เน้นการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ บรรยากาศในการทำงานสนุกผลสำเร็จของงานเกิดจากความรู้สึกยึดมั่นของผู้ปฏิบัติตามอาศัยซึ่งกันและกัน ระหว่างสมาชิก สัมพันธภาพระหว่างผู้บริหารกับผู้ตาม เกิดจากความไว้วางใจ เคำรพนักถึงซึ่งกันและกัน ผู้บริหารแบบนี้เชื่อว่าเป็นเพียง ผู้เสนอแนะหรือให้คำปรึกษาแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาเท่านั้น อำนาจการวินิจฉัยสั่งการและอำนาจการปกครองบังคับบัญชายังอยู่ที่ผู้ใต้บังคับบัญชามีการยอมรับความสามารถของแต่ละบุคคล ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน

ผู้วิจัยได้สรุปว่าผู้นำตามความคิดนี้จะวัดที่คุณภาพของคน และผลผลิตของงาน และพบว่าลักษณะผู้นำที่มีพฤติกรรมแบบทำงานเป็นทีมจะมีประสิทธิภาพมากที่สุด

4) แนวคิด ทฤษฎี เอ็กซ์ วาย ของแมกเกรเกอร์ (McGregor's : T Y Theory)

ดักลาส แมกเกรเกอร์ (Douglas McGregor 1960, pp. 33-34 อ้างถึงในสร้อยตระกูล อรรถมานะ, 2541 หน้า 106-107) เป็นนักจิตสังคมจิตสังคมอเมริกา ซึ่งทฤษฎีนี้เกี่ยวกับข้อกับทฤษฎีแรงจูงใจและทฤษฎีความต้องการขั้นพื้นฐานของมาสโลว์ ซึ่ง McGregor มีความเห็นว่าการทำงานกับคนจะต้องคำนึงถึง ธรรมชาติของมนุษย์และพฤติกรรมของมนุษย์ คือ มนุษย์มีความต้องการพื้นฐานและแรงจูงใจ ผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพจะต้องให้สิ่งที่ผู้ตามหรือผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความศรัทธาและกระตือรือร้นช่วยกันปฏิบัติงานให้บรรลุจุดมุ่งหมาย

Theory X พื้นฐานของคน คือ ไม่ชอบทำงาน พื้นฐานคนขี้เกียจ อยากรได้เงิน อยากรสบาย เพราะฉะนั้นบุคคลกลุ่มนี้จำเป็นต้องคอยควบคุมตลอดเวลา และต้องมีการลงโทษมีกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด

Theory Y เป็นกลุ่มที่มองในแง่ดี มีความตระหนักในหน้าที่ความรับผิดชอบเต็มใจทำงาน มีการเรียนรู้ มีการพัฒนาตนเอง พัฒนางาน มีความคิดสร้างสรรค์ และมีศักยภาพในตนเอง

ผู้วิจัยได้สรุปว่า ผู้นำต้องเข้าใจความแตกต่างพื้นฐานของบุคคลสามารถวิเคราะห์บุคลาการในองค์กร โดยสมมติฐาน ตามทฤษฎีเอ็กซ์ ให้ความสำคัญกับความต้องการด้านความมั่นคงของบุคลาการ ส่วนทฤษฎีวาย จะสมมติฐานให้ความสำคัญกับสิ่งที่ทำให้บุคลาการ เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานเพื่อสร้างแรงจูงใจตรงตามที่ต้องการ เกิดความกระตือรือร้นให้บรรลุวัตถุประสงค์

2.2.2.3 ทฤษฎีตามสถานการณ์ (Situational or contingency leadership theory)

เป็นทฤษฎีที่นำปัจจัยสิ่งแวดล้อมของผู้นำมาพิจารณาว่ามีความสำคัญต่อความสำเร็จของผู้บริหาร ขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมหรือสถานการณ์ที่อำนวยให้ ซึ่งศึกษาจากแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ดังนี้

1) แนวคิดทฤษฎี 3-D Management Style

เรดดิน (Reddin, 1970, p. 230 อ้างใน เสรีศักดิ์ วิชาลาภรณ์, 2536, หน้า 20) เพิ่มมิติประสิทธิภาพ เข้ากับมิติพฤติกรรมด้านงาน และมิติพฤติกรรมด้านมนุษยสัมพันธ์ เรดดินกล่าวว่าแบบภาวะผู้นำต่าง ๆ อาจมีประสิทธิภาพหรือไม่ก็ได้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ ซึ่งประสิทธิภาพจะหมายถึง การที่ผู้บริหารประสบความสำเร็จในผลงานตามบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบที่มีอยู่แบบภาวะผู้นำจะมีประสิทธิภาพมากหรือน้อยไม่ได้ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมการบริหารที่มุ่งงานหรือมนุษยสัมพันธ์ซึ่งแบบภาวะผู้นำกับสถานการณ์ที่เข้ากันได้เหมาะสม เรียกว่า มีประสิทธิภาพแต่ถ้าไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ เรียกว่า ไม่มีประสิทธิภาพ และ เรดดินยังแบ่งผู้นำตามแนวคิดทฤษฎี 3D Management Style ออกเป็น 4 แบบ ดังตารางที่ 2 แสดงภาวะผู้นำตามแนวคิดทฤษฎี 3-D management Style ดังนี้

ตารางที่ 2.1 ภาวะผู้นำตามแนวคิดทฤษฎี 3-D management Style

ผู้นำที่ไม่มีประสิทธิภาพ	ลักษณะพื้นฐาน ภาวะผู้นำ	ผู้นำที่มีประสิทธิภาพ
1. แบบหนีงาน (Deserter) คือ ผู้นำที่เอาแต่ผลของงานอย่างเดียว	แบบแบ่งแยก (Separated)	แบบข้าราชการ (Bureaucrat) คือ ทำงานแบบเครื่องจักรไม่มีความคิดสร้างสรรค์ให้งานเสร็จไปวัน ๆ
2. แบบอัตตนิยม (Autocrat) คือ ผู้นำที่เอาแต่ผลของงานอย่างเดียว	แบบเสียสละ Dedicated	แบบเผด็จการที่มีใจเมตตา (Benevolent Autocrat) คือ มีความเมตตากรุณาผู้ร่วมงานมากขึ้น
3. แบบนักบุญ (Missionary) คือ ผู้นำเห็นแก่สัมพันธภาพเสียสละทำคนเดียวจึงได้คุณภาพงานต่ำ	แบบเน้นความสัมพันธ์ (Related)	แบบนักพัฒนา (Developer) คือ ต้องรู้จักพัฒนาผู้ตามให้มีความรับผิดชอบงานมากขึ้น
4. แบบประนีประนอม (Compromiser) คือ ผู้นำจะประนีประนอมทุก ๆ เรื่อง	แบบผนึกรวมกัน (Integrated)	แบบนักบริหาร (Executive) คือ ต้องมีผลงานดีเลิศและสัมพันธภาพที่ดีด้วย

ผู้นำที่ไม่มีประสิทธิภาพลักษณะพื้นฐาน

ภาวะผู้นำผู้นำที่มีประสิทธิภาพ

1. แบบหนีงาน (Deserter) คือ ผู้นำที่เอาแต่ผลของงานอย่างเดียวแบบแบ่งแยก (Separated) แบบข้าราชการ (Bureaucrat) คือ ทำงานแบบเครื่องจักรไม่มีความคิดสร้างสรรค์ให้งานเสร็จไปวัน ๆ

2. แบบอัตตนิยม (Autocrat) คือ ผู้นำที่เอาแต่ผลของงานอย่างเดียว แบบเสียสละ Dedicated แบบเผด็จการที่มีใจเมตตา (Benevolent Autocrat) คือ มีความเมตตากรุณาผู้ร่วมงานมากขึ้น

3. แบบนักบุญ (Missionary) คือ ผู้นำเห็นแก่สัมพันธภาพเสียสละทำคนเดียวจึงได้คุณภาพงานต่ำแบบเน้นความสัมพันธ์ (Related) แบบนักพัฒนา (Developer) คือ ต้องรู้จักพัฒนาผู้ตามให้มีความรับผิดชอบงานมากขึ้น

4. แบบประนีประนอม (Compromiser) คือผู้นำจะประนีประนอมทุก ๆ เรื่องแบบผนึก รวมกัน (Integrated) แบบนักบริหาร (Executive) คือ ต้องมีผลงานดีเลิศและสัมพันธภาพที่ดีด้วย (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์, 2536, หน้า 21)

ผู้วิจัยได้สรุป ภาวะผู้นำตามแนวคิดของเรดติน ได้คำนึงถึงภาวะผู้นำ 3 ประเภท คือ ลักษณะภาวะผู้นำที่ไม่มีประสิทธิภาพ ลักษณะพื้นฐานภาวะผู้นำ และลักษณะภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพ นำมาเปรียบเทียบมีความเข้าใจชัดเจนมากยิ่งขึ้น ผู้นำหรือนักบริหารที่มีผลงานดีเลิศต้องมีสัมพันธภาพที่ดี

2) แนวคิดทฤษฎีวงจรชีวิต Life-Cycle Theory

เฮอร์เชย์และบลันชาร์ด (Hersey and Blanchard อ้างใน ประเสริฐสมพงษ์ธรรม, 2537, หน้า 50) ได้เสนอทฤษฎีวงจรชีวิต โดยได้รับอิทธิพลจากทฤษฎีเรดตินและยังยึดหลักการเดียวกัน คือ แบบภาวะผู้นำอาจมีประสิทธิภาพหรือไม่ก็ได้ ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ องค์ประกอบของภาวะผู้นำตามสถานการณ์ตามทฤษฎีของเฮอร์เชย์และบลันชาร์ดประกอบด้วย

- (1) ปริมาณการออกคำสั่ง คำแนะนำต่าง ๆ หรือพฤติกรรมด้านงาน
- (2) ปริมาณการสนับสนุนทางอารมณ์ สังคม หรือพฤติกรรมด้านมนุษยสัมพันธ์
- (3) ความพร้อมของผู้ตามหรือกลุ่มผู้ตาม

เฮอร์เชย์และบลันชาร์ด แบ่งภาวะผู้นำออกเป็น 4 แบบ คือ

(1) ผู้นำแบบบอกทุกอย่าง (Telling) ผู้นำประเภทนี้จะให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิดและดูแลลูกน้องอย่างใกล้ชิด เหมาะสมกับผู้ตามที่มีความพร้อมอยู่ในระดับที่ 1 คือ (M1) บุคคลมีความพร้อมอยู่ในระดับต่ำ

(2) ผู้นำแบบขายความคิด (Selling) ผู้นำประเภทนี้จะคอยชี้แนะบ้างว่าผู้ตามขาดความสามารถในการทำงาน แต่ถ้าผู้ตามได้รับการสนับสนุนให้ทำพฤติกรรมนั้นโดยการให้รางวัลก็จะทำให้เกิดความเต็มใจที่จะรับผิดชอบงานและกระตือรือร้นที่จะทำงานมากขึ้น ผู้บริหารจะใช้วิธีการติดต่อสื่อสารแบบ 2 ทาง และต้องคอยสั่งงานโดยตรง อธิบายให้ผู้ตามเข้าใจ จะทำให้ผู้ตามเข้าใจและตัดสินใจในการทำงานได้ดี เหมาะกับผู้ตามที่มีความพร้อมในการทำงานอยู่ในระดับที่ 2 คือ (M2) บุคคลมีความพร้อมอยู่ในระดับต่ำถึงปานกลาง

(3) ผู้นำแบบเน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วม (Participation) ผู้นำประเภทนี้จะคอยอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการตัดสินใจ มีการซักถาม มีการติดต่อสื่อสาร 2 ทางหรือรับฟังเรื่องราวปัญหาต่าง ๆ จากผู้ตาม คอยให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทำให้ผู้ตามปฏิบัติงานได้เต็มความรู้ความสามารถและมีประสิทธิภาพ เหมาะกับผู้ตามที่มีความพร้อมอยู่ในระดับ 3 (M3) คือความพร้อมของผู้ตามอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับสูง ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความสามารถแต่ไม่เต็มใจที่จะรับผิดชอบงาน

(4) ผู้นำแบบมอบหมายงานให้ทำ (Delegation) ผู้บริหารเพียงให้คำแนะนำและช่วยเหลือเล็กน้อย ๆ ผู้ตามคิดและตัดสินใจเองทุกอย่าง เพราะถือว่าผู้ตามที่มีความพร้อมในการทำงานระดับสูงสามารถทำงานให้มีประสิทธิภาพได้ดี เหมาะกับผู้ตามที่มีความพร้อมอยู่ในระดับ 4 (M4) คือความพร้อมอยู่ในระดับสูง ซึ่งเป็นบุคคลที่มีทั้งความสามารถแล้วเต็มใจหรือมั่นใจในการรับผิดชอบการทำงาน

ผู้วิจัยได้สรุปภาวะผู้นำตามแนวคิดของเฮอร์เชย์ และบลันชาร์ด แสดงถึงความสัมพันธ์ภาวะผู้นำกับผู้ตามขึ้นอยู่กับสถานการณ์ ใช้ประกอบการบริหารบุคลากรใน 4 แบบและในแบบที่ 4 ผู้นำแบบมอบหมายงานให้ทำ (Delegation) จะเป็นลักษณะภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด

3) แนวคิดแบบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพ ของฟิดเลอร์ (Fiedler's Contingency Model of Leadership Effectiveness)

ฟิดเลอร์ (Fiedler, 1967 : 79 อ้างใน สร้อยตระกูล อรรถมานะ, 2541, หน้า 264-265) กล่าวว่า ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพที่คำนึงถึงตัวแปรกำหนดสถานการณ์ที่เอื้อต่อการใช้ความเป็นผู้นำประกอบด้วยปัจจัย 3 ส่วน คือ

(1) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำและผู้ตาม บุคลิกภาพของผู้นำ มีส่วนสำคัญที่จะทำให้อำนาจยอมรับ

(2) โครงสร้างของงาน งานที่ให้ความสำคัญ เกี่ยวกับโครงสร้างของงานอำนาจของผู้นำจะลดลง แต่ถ้างานใดต้องใช้ความคิด การวางแผน ผู้นำจะมีอำนาจมากขึ้น

(3) อำนาจของผู้นำ ผู้นำที่ดีที่สุด คือ ผู้ที่เห็นงานสำคัญที่สุด แต่ถ้าผู้นำที่จะทำเช่นนี้ได้ผู้นำต้องมีอำนาจและอิทธิพลมาก แต่ถ้าผู้นำมีอิทธิพลหรืออำนาจไม่มากพอจะกลายเป็นผู้นำที่เห็นความสำคัญของสัมพันธภาพระหว่างผู้นำและผู้ตามมากกว่าเห็นความสำคัญของงาน

ผู้วิจัยได้สรุปแนวแบบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลคิดตามทฤษฎีของฟิดเลอร์ (Fiedler) ผู้นำได้คำนึงถึงตัวแปร ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลโครงสร้างของงาน และอำนาจของผู้นำ ที่สามารถกำหนดสถานการณ์ ที่เอื้อให้ผู้บริหารใช้ความเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพและสามารถควบคุมสถานการณ์ขององค์กรได้

2.1.2.4 ทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational leadership theory)

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational leadership theory) เป็นทฤษฎีของการศึกษาภาวะผู้นำแนวใหม่ หรือกระบวนทัศน์ใหม่ (New paradigm) ของภาวะผู้นำโดยมีเบสและอโวลิโอ (Bass & Avolio) เป็นสองท่านแรกที่ได้กล่าวถึงภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงโดยแสดงให้เห็นเป็นทฤษฎีของการศึกษาภาวะผู้นำแนวใหม่ เนื่องจากภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ไปสู่ความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ (Visionary) และมีการกระจายอำนาจ หรือเสริมสร้างพลังใจ (Empowering) และเป็นผู้มีคุณธรรม (Moral agents) และกระตุ้นผู้ตามให้มีความเป็นผู้นำ

ก่อนจะมาเป็นแนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ทฤษฎีภาวะผู้นำที่เริ่มต้นมาก่อนคือ ทฤษฎีภาวะผู้นำแบบมีบารมี (Charismatic leadership) โดยแมกซ์เวเบอร์ (Max Weber) ในทศวรรษที่ 1920 ได้เสนอทฤษฎีภาวะผู้นำแบบมีบารมีเมื่อผลงานของเขาได้แปลเป็นภาษาอังกฤษในปี ค.ศ.1947 ได้กระตุ้นความสนใจของนักสังคมวิทยาและนักรัฐศาสตร์ที่ศึกษาด้านภาวะผู้นำ พฤติกรรมของผู้นำแบบมีบารมีจะประกอบด้วย

- (1) การสร้างภาพประทับใจให้ผู้ตามมีความมั่นใจในตัวผู้นำ
- (2) ประกาศอย่างชัดเจนถึงเป้าหมายทางอุดมการณ์
- (3) สื่อสารให้ผู้ตามทราบถึงความคาดหวังอย่างสูงที่ผู้นำมีต่อผู้ตาม
- (4) แสดงความมั่นใจแก่ผู้ตาม

ทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในทัศนะของเบสและอโวลิโอ (Bass & Avoli อ้างถึงใน ประยุทธ์ ชูสอน, 2548, หน้า 16) ได้พัฒนารูปร่างขึ้น โดยการศึกษาวิจัยรวบรวมข้อมูลพัฒนาละฝีกอบรมจากทุกระดับในองค์กรและในสังคม ทั้งกับผู้นำทุกระดับในสังคม ทั้งกับผู้นำทุกระดับและไม่มีประสิทธิภาพ ไม่มีกิจกรรม จนถึงผู้นำที่มีประสิทธิภาพสูง มีความกระตือรือร้น ทั้งในวงการธุรกิจ อุตสาหกรรม ราชการทหาร โรงพยาบาล สถานศึกษา ในต่างเชื้อชาติและต่างวัฒนธรรม ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ที่วัดโดยเครื่องมือวัดภาวะผู้นำพหุองค์ประกอบ (Multifactor Leadership Questionnaire: MLQ) ที่สร้างและพัฒนาโดยเบสและอโวลิโอเป็นภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพ และให้ความพึงพอใจมากกว่าภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยน (Transactional leadership) ซึ่งมีงานวิจัยเชิงประจักษ์และการศึกษาเชิงทฤษฎีจำนวนมาก แสดงให้เห็นว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transactional leadership) มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อการเพิ่มการปฏิบัติงาน

ของบุคลากรและขององค์การต่อมาแบบส (Bass, 199, 121 อ้างใน ประเสริฐ สมพงษ์ธรรม, 2537, หน้า 60) ได้เสนอภาวะผู้นำแบบพิสัยเต็ม (The full Range Model of Leadership) โดยใช้ผลจากการวิเคราะห์ห้องค์ประกอบภาวะผู้นำ 3 แบบ คือภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational leadership) ภาวะผู้นำการแลกเปลี่ยน (Transactional leadership) ภาวะผู้นำปล่อยตามสบาย (Laissez-faire leadership) ดังมีรายการละเอียดต่อไปนี้

1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational leadership) คือการที่ผู้นำหรือผู้บริหารประพฤติตัวเป็นแบบอย่าง หรือ เป็นโมเดลสำหรับผู้ตามหรือบุคลากร ผู้นำจะเป็นที่ยกย่องเคารพนับถือ ศรัทธา ไว้วางใจ และทำให้ผู้ตามเกิดความภาคภูมิใจเมื่อได้ร่วมงานกัน และเป็นกระบวนการที่ผู้นำเปลี่ยนแปลงความพยายามของผู้ตามให้ขึ้น จากตามพยายามที่คาดหวังเป็นผลให้ การปฏิบัติงานเกิดความคาดหวังโดยผู้แสดงบทบาททำให้ผู้ตามมีความรู้สึกไว้วางใจ ยินดีจงรักภักดี และนับถือทำให้ผู้ตามกลายเป็นผู้มีศักยภาพ เป็นนักพัฒนา เป็นผู้ที่เสริมแรงได้ด้วยตนเอง ซึ่งผู้นำจะต้องยกกระตบความรู้สึกของผู้ตาม ให้ความสำคัญและคุณค่าของผลลัพธ์ที่ต้องการและวิธีการที่จะบรรลุผลลัพธ์ที่ต้องการ ทำให้ผู้ตามไม่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนตน แต่อุทิศตนเพื่อองค์การโดยกระตุนระดับความต้องการของมาสโลว์ (Bass 1985; Bass and Avolio 199, Bass, 1991 อ้างใน ประเสริฐ สมพงษ์ธรรม, 2537, หน้า 61-66)

ซึ่งพฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ตามแนวคิดของแบบส และอโวลีโอมีองค์ประกอบ 4 ประการ

(1) การมีอิทธิพลเชิงอุดมคติ (Charisma or Idealized Influence : CI or II) ผู้นำแสดงพฤติกรรมตามบทบาท ทำให้ผู้ตามมีความชื่นชม มีความภูมิใจ จงรักภักดี และเชื่อถือในตัวผู้นำและผู้นำได้วางแผน กำหนดแนวทางให้ผู้ตามแสดงตามโดยการสร้างวิสัยทัศน์ (Vision) รวมกัน โดยผู้นำ ซึ่งเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ (Vision) และรู้ถึงพันธกิจ (Mission) ขององค์การ สร้างความเชื่อมั่น ความไว้วางใจในภารกิจโดยรวม เป็นผู้นำในลักษณะที่มีพฤติกรรม เจตคติ และค่านิยมของความเป็นผู้นำ แสดงให้ผู้ตามเห็นว่าสามารถปฏิบัติงานบรรลุวัตถุประสงค์ในสิ่งที่ผู้ตามรู้สึกว่าเป็นไปได้สร้างวิสัยทัศน์และวัตถุประสงค์ในอนาคต

(2) การสร้างแรงบันดาลใจ (Inspirational Motivation-IM) เป็นกระบวนการที่ผู้นำทำให้ผู้ตามเกิดอารมณ์กระตุน จูงใจให้ไม่เห็นประโยชน์ส่วนตน แต่อุทิศตนเพื่อทีมงาน เห็นคุณค่าของผลการปฏิบัติงาน เป็นผลทำให้ผู้ เกิดความพยายามในการปฏิบัติงานเป็นพิเศษ โดยผู้นำใช้วิธีการง่าย ๆ ชักชวน สร้างอารมณ์ให้ผู้ตามเข้าใจวิสัยทัศน์และความหมาย มีความรู้สึกตระหนักว่าพันธกิจ ที่ต้องทำเป็นสิ่งสำคัญเช่น ผู้นำใช้คำพูดหรือสัญลักษณ์สร้างจินตนาการ ภาวะผู้นำการสร้างแรงบันดาลใจ จะปรากฏเมื่อผู้นำกระตุนเร้าใจ ผู้ตามเกิดแรงจูงใจให้ปฏิบัติงาน และสร้างความมั่นใจว่าผู้ตาม มีความสามารถกระทำให้บรรลุตามวัตถุประสงค์โดย ผู้นำสร้างความมั่นใจ ผู้นำสร้างความเชื่อใน

เหตุผลที่ทำให้ผู้ตามรับรู้ว่าสิ่งที่บุคลากรทำนั้นมีวัตถุประสงค์ และสร้างความคาดหวังในความสำเร็จให้ผู้ตาม

(3) การกระตุ้นทางปัญญา(Intellectual Stimulation-IS)เป็นกระบวนการที่ผู้นำกระตุ้นผู้ตามให้เห็นวิธีการ หรือแนวทางใหม่ในการแก้ปัญหาโดยการกระทำให้ผู้ตามมีความพอใจและมีความตั้งใจด้วยการใช้สัญลักษณ์ จินตนาการและภาษาที่เข้าใจง่าย ส่งเสริมให้ผู้ตามเข้าใจในบทบาทและยอมรับในบทบาท สร้างความมั่นใจและส่งเสริมคุณค่าของผลลัพธ์ที่ต้องการเป็นผลให้บุคลากรเกิดความพยายาม ในการปฏิบัติงานมากขึ้นและแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานมากขึ้นและแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานด้วยความเรียบร้อย การกระตุ้นชาวปัญญา เป็นการให้การจูงใจโดยให้ข้อเท็จจริง ความรู้ หลักการ แนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ รวมทั้งกิจกรรม กลวิธี โครงการข้อเสนอแนะ โดยเสนอความคิดอย่างเปิดเผยตรงไปตรงมา มีการสนับสนุนและคัดค้านโต้แย้งพยายามเน้นจุดอ่อนของวัฒนธรรมดั้งเดิม และเน้นจุดแข็งของวัฒนธรรมในองค์การ ซึ่งสถานการณ์ที่ผู้นำการเปลี่ยนแปลง ใช้กระตุ้นชาวปัญญาเพื่อเปลี่ยนแปลงกลุ่มและองค์การเมื่อกลุ่มหรือองค์การถูกคุกคามจากสภาพแวดล้อม เกิดปัญหารุนแรงเกี่ยวกับการลดประสิทธิภาพของหน่วยงานงานขาดประสิทธิภาพ เพราะเครื่องมือขาดขาดวัสดุอุปกรณ์ ผู้ตามไม่มาทำงาน ผู้นำต้องมีอำนาจเพียงพอที่ทำการเปลี่ยนแปลง และริเริ่มวิธีการที่สามารถแก้ปัญหาได้ที่องค์การเผชิญอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารระดับสูงและระดับกลางจะต้องใช้สมมติ ในการคิดค้น กลวิธีและมีกิจกรรมที่แสดงออกให้เห็นถึงปัญหาของตนเองและผู้ตาม โดยการวิเคราะห์การวางแผนปฏิบัติและประเมินเกิดโนทัศน์ แล้วแจ้งให้ผู้ตามรู้ถึงโอกาสหรือการคุกคามที่องค์การเผชิญอยู่ รวมทั้งจุดแข็งจุดอ่อนขององค์การและการได้เปรียบ เมื่อเปรียบเทียบกับองค์การอื่น ๆ

(4) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (Individualized Consideration-IC) เป็นกระบวนการที่ผู้นำประพฤติทำตนเป็นผู้มุ่งเน้นการพัฒนา (Individualized of Followers) วินิจฉัยและยก ระดับความต้องการของผู้ตาม มีการติดต่อกับผู้ตามเป็นรายบุคคล และติดต่อสื่อสารแบบสองทาง เอาใจใส่ความต้องการตามความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้ตามกระจายอำนาจความรับผิดชอบส่งเสริมให้ผู้ตามเกิดจินตภาพด้วยตนเอง มีความมั่นคง สามารถบูรณาการความต้องการ มีทัศนภาพที่ชัดเจน ได้รับข่าวสารตามที่ปรารถนาเกิดความต้องการเฉพาะมีความรู้สึกเป็นตัวของตัวเอง มีความรับผิดชอบและควบคุมตัวเองได้ จากนั้นผู้นำสร้างความมั่นใจและส่งเสริมคุณค่าของผลลัพธ์ที่กำหนด

2) ภาวะผู้นำการแลกเปลี่ยน (Transactional leaderships) เป็นกระบวนการที่ผู้นำให้รางวัลหรือลงโทษผู้ตามขึ้นอยู่กับปฏิบัติงานของผู้ตาม ผู้นำใช้กระบวนการแลกเปลี่ยนเสริมแรงตามสถานการณ์ ผู้นำจูงใจผู้ตามให้ปฏิบัติงานตามระดับที่คาดหวังไว้ ผู้นำจูงใจโดยเชื่อมโยงความต้องการและรางวัลกับความสำเร็จตามเป้าหมายรางวัลส่วนใหญ่เป็นรางวัลภายนอก ภาวะผู้นำแลกเปลี่ยนประกอบด้วยรางวัลตามสถานการณ์ (Contingent Reward : CR) การบริหารแบบวางเฉย (Management by Exception : ME)

3) ภาวะผู้นำแบบปล่อยตามสบาย (Laissez-Faire Leadership : LF) พฤติกรรมความไม่มีภาวะผู้นำ (No leadership behavior) เป็นภาวะผู้นำที่ไม่มีความหมาย ขาดความรับผิดชอบไม่มีการตัดสินใจ ไม่เต็มใจที่จะเลือกยืนอยู่ฝ่ายไหน ขาดการมีส่วนร่วมเมื่อผู้ตามต้องการผู้นำ ผู้นำจะไม่อยู่ ไม่มีวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการกิจขององค์การไม่มีความชัดเจนในเป้าหมาย

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีภาวะผู้นำ ซึ่งมีการกล่าวถึงคุณลักษณะของผู้นำไว้มากมาย ในแต่ละยุคตามระยะเวลาการพัฒนาและเปลี่ยนแปลง จะเห็นได้ว่าภาวะผู้นำมีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการ โดยเฉพาะผู้ตาม หรือบุคลากรผู้ร่วมงานได้มีความรู้สึกไว้วางใจ ยินดีจงรักภักดี ยอมรับนับถือ มีบรรยากาศในองค์การที่ดี มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในภารกิจ และวิสัยทัศน์ขององค์การทำให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามมา

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับพระสังฆาธิการ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับพระสังฆาธิการ จากเอกสารและบทความทางวิชาการต่าง ๆ ดังนั้น จึงได้ประมวลเนื้อหาสาระเกี่ยวกับพระสังฆาธิการไว้ ดังต่อไปนี้

2.3.1 ความหมายของพระสังฆาธิการ

ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มหาเถรสมาคมได้อาศัยอำนาจดังกล่าวออกกฎหมายเถรสมาคมเพื่อจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ให้มีความเรียบร้อยดียิ่งขึ้นเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน มีกฎหมายเถรสมาคม รวมทั้งสิ้น 24 ฉบับ ในกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ 23 (พ.ศ. 2541) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ ส่วนกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ 24 (พ.ศ. 2541)

หมวด 1 ข้อ 4 ได้ให้ความหมายพระสังฆาธิการไว้ว่า พระสังฆาธิการ, สำนักงานพระพุทธานุชาสนาจังหวัดอำนาจเจริญ (2545, หน้า 8)

คำว่า “พระสังฆาธิการ” มาจากคำว่า “สังฆ” และ “อธิการ” เป็น พระสังฆาธิการ แปลตามรูปศัพท์ได้ว่า พระภิกษุผู้ทำงานโดยสิทธิขาดในทางคณะสงฆ์ หรือพระภิกษุผู้ทำงานในคณะสงฆ์โดยมีอำนาจเต็มตามตำแหน่งจึงหมายถึงพระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์

พระสังฆาธิการ หรือพระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์นี้ กำหนดตามอำนาจปกครองตามลำดับชั้น คือ

- 1) เจ้าคณะใหญ่
- 2) เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค
- 3) เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด
- 4) เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ
- 5) เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล

6) เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส

เจ้าอาวาส จึงเป็นพระสังฆาธิการในลำดับที่ 6 ซึ่งการตำแหน่งพระสังฆาธิการของเจ้าอาวาสดังกล่าวนี้ จะมีอำนาจเต็มตามกฎหมายคณะสงฆ์ กฎ มติ คำสั่งของมหาเถรสมาคมครอบคลุมงานทุกส่วนในเขตปกครองหรือในวัด

สรุปได้ว่า เจ้าอาวาส หมายถึง พระสังฆาธิการผู้มีอำนาจหน้าที่ปกครองดูแลวัดในแต่ละวัด ซึ่งมีลักษณะความเป็นผู้นำทางการปกครองและในการพัฒนาพระภิกษุ สามเณร และคฤหัสถ์ที่อยู่ในวัด ในหมู่บ้าน และในชุมชน

2.3.2 หน้าที่และอำนาจของเจ้าอาวาส

การปกครองคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน ถือว่าเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยมีสมเด็จพระสังฆราชเป็นประธาน มีการบังคับบัญชากันลงไปตามลำดับชั้นนับตั้งแต่ระดับมหาเถรสมาคมลงไปจนถึงเจ้าอาวาสอันเป็นการปกครองบังคับบัญชาตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 3 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสไว้ ดังนี้

มาตรา 37 เจ้าอาวาสมีหน้าที่ดังนี้ พระวิสุทธิภทรธาดา (ประสิทธิ์ พรหมร สี) (2554, หน้า 4)

- (1) บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี
- (2) ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่ หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้น ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม
- (3) เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์
- (4) ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล

หน้าที่เจ้าอาวาสดังกล่าวมานี้ เป็นหน้าที่โดยภาพรวมลักษณะอย่างกว้าง ๆ มิได้ชี้ชัดถึงวิธีปฏิบัติแต่อย่างใด เพราะวิธีปฏิบัตินั้นได้กำหนดหรือจะกำหนดไว้ในกิจการประเภทนั้น ๆ แต่พอกำหนดได้โดยลักษณะงานเป็น 4 คือ

ก. หน้าที่ต้องปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม

- 1) บำรุงรักษาวัดให้เป็นไปด้วยดี
- 2) จัดกิจการของวัดให้เป็นไปด้วยดี
- 3) จัดศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี

การบำรุงรักษาวัด คือการก่อสร้าง การบูรณปฏิสังขรณ์ การปรับปรุงตกแต่งการกำหนดแบบแปลนแผนผัง ซึ่งล้วนแต่เป็นงานที่ต้องทำด้วยแรงงานและแรงความคิดอันเป็นส่วนสร้างสรรค์และเสริมสร้างส่วนที่เป็นวัดฤให้ปรากฏเป็นรูปธรรมศาสนสถานและศาสนวัตถุของวัดวาอารามต่าง ๆ จักได้รับการปรับปรุงพัฒนาให้เป็นไปด้วยดี ด้วยหน้าที่ของเจ้าอาวาสข้อนี้

การจัดกิจการของวัด คือ การจัดกิจการของวัดตามหน้าที่ผู้ปกครองวัดและหน้าที่จัดกิจการแทนวัดในฐานะผู้แทนนิติบุคคล กิจการของวัดโดยซึ่งหมายถึงกิจการ 5 ประเภท คือ การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งสอดคล้องกับระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางและส่วนภูมิภาคซึ่งวิธีปฏิบัตินั้นมหาเถรสมาคมได้กำหนดขึ้น หรือที่จะกำหนดขึ้นในกาลต่อไปหรือที่ต้องปฏิบัติตามจารีตประเพณีอันดีงาม ส่วนกิจการที่ต้องจัดการแทนวัดในฐานะผู้แทน เช่น การรับทรัพย์สินการอรรถคดี กิจการเหล่านี้ เจ้าอาวาสจะต้องจัดการให้เป็นไปได้ด้วยดี คือเป็นไปโดยถูกต้องตามระเบียบแบบแผนหรือจารีตว่าด้วยเรื่องนั้น

การจัดการศาสนสมบัติ หมายถึง การดูแลและรักษา การใช้จ่าย การจัดหาทรัพย์สินของวัด ตลอดจนการบัญชีทั้งส่วนที่เป็นศาสนวัตถุ ศาสนสถานและศาสนสมบัติของวัดที่ตนเป็นเจ้าของเจ้าอาวาสให้เป็นไปด้วยดี คือ ให้เป็นไปตามวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

ข. หน้าที่ในการปกครองบรรพชิตและคฤหัสถ์ในวัด

- 1) ปกครองบรรพชิตและคฤหัสถ์ในวัด
- 2) สอดส่องบรรพชิตและคฤหัสถ์ในวัด

ปกครอง หมายถึง การคุ้มครองปกป้องรักษาให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ผู้ที่มีอยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้น ได้เป็นอยู่ด้วยความผาสุก ให้ความอนุเคราะห์ในส่วนที่อยู่อาศัยและปัจจัยตามสมควร หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ช่วยบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ดังกล่าวด้วยพรหมวิหารธรรมตามควรแก่เหตุ

สอดส่อง หมายถึง การตรวจตราและเอาใจใส่ดูแลการประพฤติปฏิบัติของบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีถิ่นที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้น ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงามรวมถึงควบคุมและบังคับบัญชาบรรพชิตและคฤหัสถ์ดังกล่าวให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม และรวมถึงการว่ากล่าวและนำชี้แจง เกี่ยวกับการปฏิบัติดังกล่าวด้วย ทั้งนี้เพื่อความเจริญรุ่งเรืองแห่งวัดและพระศาสนาอันเป็นส่วนรวม

ปกป้องคุ้มครองบรรพชิตและคฤหัสถ์ คือ การคอยปกป้องผองภัยอันตรายทั้งหลายภายนอก ไม่ให้เข้ามาเบียดเบียนทำร้ายพระภิกษุสามเณรหรือคฤหัสถ์ ที่อยู่ภายในวัดของตนให้มีความปลอดภัยจากอันตรายทั้งหลายเปรียบเสมือนแม่ไก่กางปีกปกป้องคุ้มครองลูกของตนให้มีความปลอดภัยจากภัยอันตรายทั้งปวงนั่นเอง, พระมหาบุญมี ปุณฺณคุโธ (2555, หน้า 6-69)

ค. หน้าที่เป็นธุระจัดการศึกษาและอบรม

- 1) ในการจัดการศาสนศึกษา
- 2) ในการอบรมสั่งสอนพระธรรมวินัย

การจัดการศาสนศึกษา หมายถึง การจัดให้มีการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ได้ศึกษาเล่าเรียน ทั้งแผนกบาลีและแผนกธรรม (รวมถึงธรรมศึกษาด้วย) หรือเฉพาะ

แผนกใดแผนกหนึ่ง ซึ่งยึดแบบแผนตามจารีตประเพณีที่โดยปฏิบัติสืบมาโดยตรง ได้แก่ การจัดตั้งสำนักศาสนศึกษาแผนกบาลีและแผนกธรรม หรือการให้พระภิกษุสามเณรไปเรียนที่วัดใกล้เคียงซึ่งมีสำนักศาสนศึกษาดังกล่าว

การอบรมสั่งสอนพระธรรมวินัย หมายถึง การจัดให้มีการอบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตตามวิธีการที่กำหนดในคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ให้ภิกษุสามเณรเรียนพระธรรมวินัย พ.ศ. 2528 และการจัดให้มีการอบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่คฤหัสถ์ในรูปแบบอื่น ๆ รวมถึงการฝึกอบรมระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระธรรมวินัยและการปฏิบัติศาสนกิจของพระสงฆ์ ฝึกซ้อมเรื่องสังฆกรรมและพิธีกรรมทางพระศาสนา ตลอดจนฝึกอบรมการปฏิบัติการปฏิบัติศาสนกิจของคฤหัสถ์ เช่น การท าวัตรสวดมนต์ประจำวันพระ การสมาทานอุโบสถศีลและปฏิบัติศาสนพิธีอื่น ๆ

ง. หน้าที่อำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศล

หน้าที่อำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศลนั้น เป็นหน้าที่เชื่อมโยงผูกพันกับสังคมทั้งใน ส่วนวัดและนอกวัด และเป็นหน้าที่อันเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ทั้งโดยตรงและโดยอ้อมซึ่งพอแยกได้โดย ลักษณะ คือ

1) การอำนวยความสะดวกแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ ที่ขอใช้วัดเป็นที่จัดบำเพ็ญกุศลทั้งที่เป็นส่วนตัวและส่วนรวม

2) การอำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศลของวัดเอง ทั้งที่เป็นการประจำและเป็น การจร

3) การอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนผู้จะบำเพ็ญกุศลนอกวัด แต่ขอรับคำปรึกษา และความอุปถัมภ์จากเจ้าอาวาสหรือจากวัด

4) การสร้างสถานที่เพื่ออำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศล เช่น การสร้างฌาปนสถาน มีเมรุเผาศพ ศาลาพักผ่อนหรือศาลาบำเพ็ญกุศลและที่เก็บศพ เป็นต้น

หน้าที่เจ้าอาวาสข้อนี้ มีคำที่ต้องพิเคราะห์คือ คำว่า “ตามสมควร” คือต้องให้การบำเพ็ญกุศลที่เกิดจากการอำนวยความสะดวกนั้น เป็นไปตามระเบียบแบบแผนไม่มีสิ่งที่เป็นพิษภัย เช่น อบายมุขแฝงอยู่ เป็นต้น

จากหน้าที่ของเจ้าอาวาสตามที่ระบุไว้ 4 ประการ ข้างต้นนี้ ทำให้เจ้าอาวาสต้องมีอำนาจ เพื่อใช้ในการควบคุมดูแลและบริหารกิจการ

ตามความในมาตราที่ 3 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 อันเป็นกฎหมายสูงสุดของคณะสงฆ์ไทย ให้อำนาจเจ้าอาวาสไว้ว่า 3 ประการ คือ

มาตรา 3 เจ้าอาวาสมีอำนาจดังนี้

- (1) ห้ามบรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งมิได้รับอนุญาตของเจ้าอาวาสเข้าไปอยู่อาศัยในวัด
- (2) สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสออกไปเสียจากวัด

(3) สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยในวัด ท างานภายในวัดหรือให้ทำ ทัณฑ์บนหรือให้ขอขมาโทษในเมื่อบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ในวัดนั้นประพฤติผิด คำสั่งเจ้าอาวาสซึ่งได้สั่ง โดยขอด้วยพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม

อนึ่ง ในกรณีที่ไม่มีเจ้าอาวาสหรือเจ้าอาวาสไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แต่งตั้งผู้รักษาการ แทนเจ้าอาวาส ให้ผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสมีอำนาจและหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าอาวาส

สรุปได้ว่า หน้าที่ของเจ้าอาวาส ได้แก่ บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของ วัดและปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่พร้อมต้องเป็นธุระในการศึกษาอบรม และสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์นั้นด้วย ทั้งยังต้องคอยอำนวยความสะดวกแก่ พุทธศาสนิกชนในการบำเพ็ญกุศลตามที่สมควร ดังกล่าวนี ทำให้เจ้าอาวาสต้องมีอำนาจเพื่อใช้ในการ ควบคุมดูแลและบริหารสั่งการ เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นไปได้อย่างเรียบร้อย ดึงตามหลักพระธรรมวินัย กฎหมายคณะสงฆ์ กฎ มติ คำสั่งของมหาเถรสมาคมศาสนศึกษา ดังกล่าวไว้ว่า คณะสงฆ์ยังมีได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้โดยชัดเจนแต่โดยหลักสูตรและเนื้อหาวิชาแล้ว คงอนุมานได้ว่า มีวัตถุประสงค์ 9 ประการ คือ

1. เพื่อพระสงฆ์รักษาตนและหมู่คณะ
2. เพื่อใช้อบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์
3. เพื่อใช้พัฒนาชาติบ้านเมืองด้วยคุณธรรมของพระศาสนา
4. เพื่อใช้ในกิจการคณะสงฆ์และการพระศาสนา
5. เพื่อรักษาหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา
6. เพื่อสร้างศาสนทายาทสืบอายุพระพุทธศาสนา
7. เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา
8. เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม
9. เพื่อความมั่นคงของประเทศชาติอันเป็นส่วนรวม

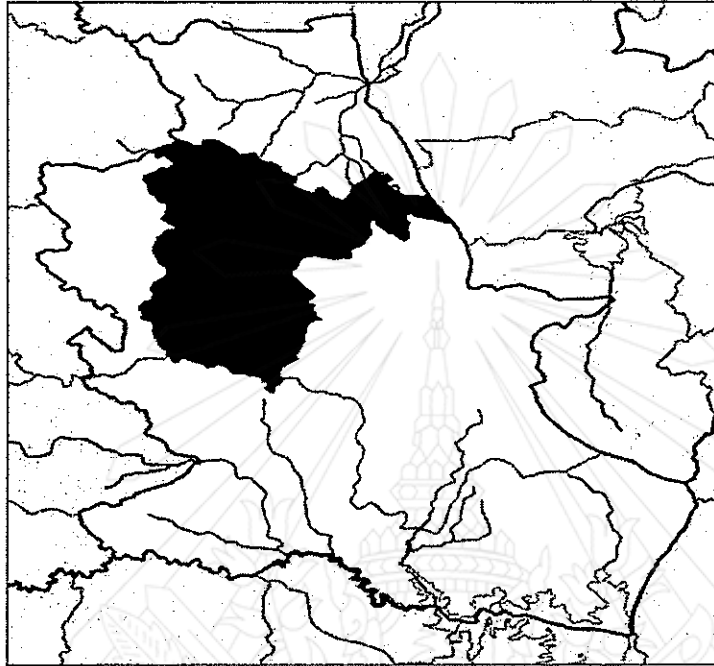
2.4 ข้อมูลพื้นที่ที่ทำการศึกษา

อำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู แบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 9 ตำบล 1. ตำบล นากลาง 6 วัด 2. ตำบลฝั่งแดง 13 วัด 3. ตำบลกุดดินจี่ 13 วัด 4. ตำบลดงสวรรค์ 6 วัด 5. ตำบลเก่า กลอย 13 วัด 6. กุดแห่ 5 วัด 7. ตำบลโนนเมือง 9 วัด 8. ตำบลอุทัยสวรรค์ 10 วัด 9. ตำบลด่านช้าง 11 วัด

2.4.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

อำเภอากลางมีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียงดังต่อไปนี้
ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอนาดูน (จังหวัดเลย) และอำเภอสุวรรณคูหา

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอภูจันท์ (จังหวัดอุดรธานี) และอำเภอเมือง หนองบัวลำภู
 ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอศรีบุญเรือง และอำเภอเอราวัณ (จังหวัดเลย)
 ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอนาวัง

แผนภูมิที่ 2.2 แผนที่อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นารีรัตน์ โอภาษี (2550) ได้วิจัยเรื่อง เทคนิคการเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อการเลิกสูบบุหรี่ ด้วยหลักสัปปริสธรรม 7 ประการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำหลักธรรมสัปปริสธรรม 7 ประการ มาประยุกต์ใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อการไม่สูบบุหรี่ และเพื่อส่งเสริมให้หน่วยงานราชการใน จังหวัดสุรินทร์เป็นเขตปลอดบุหรี่ปลอดโรค และปลอดภัยจากการทำงาน วิธีการศึกษานำหลักสัปปริสธรรม 7 ประการ มาเป็นเทคนิคการเปลี่ยนพฤติกรรม เพื่อการเลิกสูบบุหรี่ ซึ่งประกอบด้วย ศรัทธา การกระตุ้นให้เกิดความพึงพอใจในการเลิกสูบบุหรี่ หิริ กระตุ้นให้เกิดความละเอียดต่อการสูบบุหรี่ โอตตัมปะ กระตุ้นให้เกิดความเกรงกลัวต่อกฎหมายและสุขภาพ พุสุตตะ กระตุ้นให้เกิดการพึ่ง บ่อย ๆ เกี่ยวกับโทษภัยของการสูบบุหรี่ วิริยะ กระตุ้นให้เกิดความพยายามเลิกสูบบุหรี่ โดยนำบุคคล ที่เลิกได้สำเร็จมาเป็นตัวอย่าง สติ กระตุ้นให้เกิดการระลึกรู้สึกเสอว่าการสูบบุหรี่ไม่ดี ปัญญา กระตุ้น ให้เกิดความคิดเห็นที่ถูกต้องต่อการสูบบุหรี่โดยนำหลักสัปปริสธรรมทั้ง 7 ประการ นำเข้าสู่กระบวนการ เปลี่ยนทัศนคติ ค่านิยม และเปลี่ยนพฤติกรรมต่อการเลิกสูบบุหรี่ ผลการศึกษาครั้งนี้ 1) พฤติกรรม ระดับต้น คือ มีเจตนาลดการสูบบุหรี่ลงเหลือวันละ 1-3 มวน เท่านั้น แต่พยายามเลิกต่อไป พบ 17

คน คิดเป็นร้อยละ 34.2 2) พฤติกรรมระดับกลาง คือมีพลังจิตมุ่งมั่นละเว้นการสูบบุหรี่ได้บางครั้ง โดยการห้ามใจมิให้สูบบุหรี่เป็นบางวัน แต่พยายามเลิกต่อไป พบว่า มีจำนวน 2 คน หรือร้อยละ 4 3) พฤติกรรมระดับสูง คือมีพลังปัญญาเลิกเด็ดขาด เลิกสูบบุหรี่โดยเด็ดขาดตลอดไป พบว่ามีจำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 62 นับว่าเป็นเทคนิคที่ได้รับผลดีที่น่าพอใจ จึงสรุปได้ว่าการนำเอาหลักธรรมสัปปริสธรรม 7 ประการ ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ทำให้คนเป็นคนดี มาประยุกต์ใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อการเลิกสูบบุหรี่ ได้ผลอย่างเป็นที่น่าพอใจ ซึ่งเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่สามารถช่วยเหลือบุคคลที่ต้องการเลิกสูบบุหรี่ให้เลิกสูบบุหรี่ได้สำเร็จ

พระครูอุทัยกิจพิพัฒน์ (วิรัตน์ สุขอินทร์) (2553) ได้ศึกษาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการจังหวัดอุทัยธานีตามหลักสัปปริสธรรม 7 การวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการจังหวัดอุทัยธานีตามหลักสัปปริสธรรม 7 (2) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการจังหวัดอุทัยธานีตามหลักสัปปริสธรรม 7 โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล (3) เพื่อเสนอแนะแนวทางการเป็นผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ พระสังฆาธิการในจังหวัดอุทัยธานี จำนวน 170 รูป ซึ่งใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการและมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับและแบบสอบถามปลายเปิด ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .9784 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบโดยการทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที (t-test) และค่าเอฟ (F-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD)

ผลการศึกษาวิจัย ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการจังหวัดอุทัยธานีตามหลักสัปปริสธรรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงจากมากไปหาน้อยตามค่าเฉลี่ย สรุปได้คือ ด้านปริสัญญุตตา ด้านอตัตถญุตตา ด้านอตัถญุตตา ด้านบุคคลบโรปรญญุตตา ด้านธัมมญุตตา ด้านมัตถญุตตา และด้านกาลัญญุตตา การเปรียบเทียบภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการจังหวัดอุทัยธานี ตามหลักสัปปริสธรรม โดยรวมปฏิเสศสมมติฐานที่ตั้งไว้ทั้งหมด กล่าวคือ พรรษา ตำแหน่ง การศึกษานักธรรม การศึกษาบาลี ประสบการณ์การปฏิบัติงาน แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการจังหวัดอุทัยธานี คือ พระสังฆาธิการควรนำหลักสัปปริสธรรมทั้ง 7 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ และส่งเสริมให้มีการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม จะทำให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดอุทัยธานี เกิดเอกภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

อรนุช โขพิมพ์ (2555) ได้ ทำการวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัด

ขอนแก่น เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น ตามความคิดเห็นของบุคลากร โดยจำแนกตามสถานภาพและประสบการณ์การทำงานและเพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น โดยได้สุ่มกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้บริหาร จำนวน 30 รูป/คน และครู จำนวน 111 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบโดยการทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที (t-test) และค่าเอฟ (F-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น ในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากในรายด้านพบว่าทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านอรรถกถา ด้านปริศนาคถา ด้านกาลกถา ด้านบุคคลปริศนาคถา ด้านมัตถกถา ด้านธัมมกถา และ ด้านอรรถกถา การเปรียบเทียบภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญจังหวัดขอนแก่นตามความคิดเห็นของบุคลากร โดยจำแนกตามสถานภาพและประสบการณ์ พบว่ามีระดับความคิดเห็นในภาพรวมและรายด้านทุกด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 จึงสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แนวทางส่งเสริมภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ จังหวัดขอนแก่น ผู้บริหารควรนำหลักสัปปุริสธรรม 7 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารโรงเรียนและส่งเสริมให้มีการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม เพื่อที่จะทำให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในองค์กรการศึกษายิ่งขึ้น

พระมหาศุภโชค มณีโชติ (มณีโชติ) (2556) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของเจ้าอาวาสในอำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ นี้มีวัตถุประสงค์คือ (1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของเจ้าอาวาสในอำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ (2) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของเจ้าอาวาสในอำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ (3) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของเจ้าอาวาสในอำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ ดำเนินการวิจัยโดยวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พระภิกษุ ในอำเภอตากฟ้า จำนวน 595 รูป ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sandom) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 194 รูป เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ

(Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการของ (Least Significant Difference : LSD) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ผลการศึกษา พบว่า 1. พระภิกษุมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของเจ้าอาวาสในอำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า พระภิกษุมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของเจ้าอาวาสในอำเภอ ตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ ด้านกาลัญญุตอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับมากที่สุด 2. เปรียบเทียบความคิดเห็นพระภิกษุต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของเจ้าอาวาสในอำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ พรรษา ตำแหน่งพระสังฆาธิการ วุฒิการศึกษาสายสามัญ วุฒิการศึกษาแผนกธรรม วุฒิการศึกษาแผนกบาลี และประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่พระสังฆาธิการ ที่แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า พระภิกษุมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของเจ้าอาวาสในอำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ ด้านอายุ พรรษา ตำแหน่งพระสังฆาธิการ วุฒิการศึกษาสายสามัญ วุฒิการศึกษาแผนกธรรม วุฒิการศึกษาแผนกบาลี และประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่พระสังฆาธิการ ไม่แตกต่างกัน โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของเจ้าอาวาสในอำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ (1) พระสังฆาธิการบางรูปไม่มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตน (2) พระสังฆาธิการบางครั้งเชื่อมั่นในการทำงานของตนเองสูง เมื่อเกิดข้อผิดพลาดแล้วทำให้งานเกิดความเสียหายและเสียเวลาแก้ไข เพราะไม่ยึดหลักการ (3) พระสังฆาธิการยังขาดเหตุผลในการปฏิบัติงาน ยึดติดอยู่กับรูปแบบเดิมในการบริหารงาน ถือสิ่งที่เคยปฏิบัติมาแล้ว และไม่คอยแก้ไขหรือพัฒนาตนเอง ทำให้งานของพุทธศาสนาไม่เดินหน้า

พระครูสุจิตฺตกิจจานุกูล (พระเฉลียว แขวงอินทร์) (2557) ได้ศึกษาเรื่องศึกษาหลักธรรมสัปปุริสธรรม 7 ของข้าราชการ ครูโรงเรียนอนุบาลนครปฐม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาหลักธรรมสัปปุริสธรรม 7 ของข้าราชการครูโรงเรียนอนุบาลนครปฐม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม 2) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของ ข้อเสนอแนะแนวทางในหลักธรรม สัปปุริสธรรม 7 ของข้าราชการครูโรงเรียนอนุบาลนครปฐม การศึกษาได้ศึกษาเชิงสำรวจจากประชากรที่ใช้ในการศึกษาเป็นครู จำนวนทั้งสิ้น 62 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาพบว่า มีผู้ตอบแบบสอบถามเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ส่วนใหญ่ผู้ตอบ แบบสอบถามที่มีช่วงอายุ 41 ปีขึ้นไป และส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงาน 11 ปีขึ้นไป ความคิด

เห็นเกี่ยวกับหลักธรรมสัปปุริสธรรม 7 ของข้าราชการครูโรงเรียนอนุบาลนครปฐม อำเภอเมือง นครปฐม จังหวัดนครปฐมโดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามสอดคล้องไปในทางเดียวกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ ด้านบุคคลปโรปรัญญา (รู้จักบุคคล) รองลงมาด้านธัมมัญญา (รู้หลักการ) และต่ำสุดด้านอัตตัญญา (รู้ตน) และความคิดเห็นของข้อเสนอแนะที่มีค่าความถี่มากที่สุด ด้านธัมมัญญา (รู้จักเหตุ)

สิทธิชัย กิมนอก (2557) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาการปฏิบัติตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 งานวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 ตามความคิดเห็นของครูและผู้บริหาร 2) เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 ตามความคิดเห็นของครูและผู้บริหารจำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ ขนาด และที่ตั้งของโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูและผู้บริหารที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 ปีการศึกษา 2557 ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 108 คน และครู จำนวน 236 คน รวม 344 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามด้านละ 10 ข้อ รวมทั้งหมด จำนวน 70 ข้อ เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของครอนบราค (Cronbach) เท่ากับ 0.98 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation = S.D.) เปรียบเทียบโดยการทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที (t-test) และค่าเอฟ (F-test) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

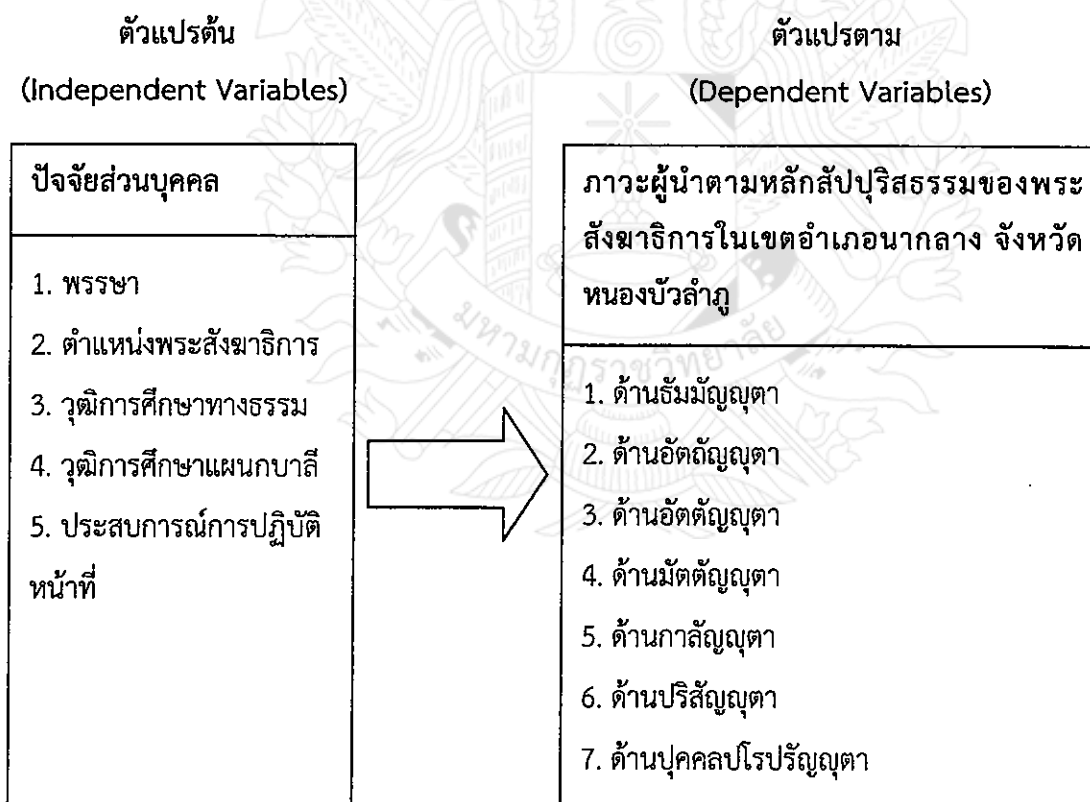
ผลการวิจัยพบว่า 1. การปฏิบัติตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 ตามความคิดเห็นของครูและผู้บริหารในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากเรียงตามลำดับดังนี้ 1) ความเป็นผู้รู้จักชุมชน (ปรัญญา) 2) ความเป็นผู้รักบุคคล (บุคคลัญญา) 3) ความเป็นผู้รู้จักกาลเวลา (กาลัญญา) 4) ความเป็นผู้รู้จักเหตุ (ธัมมัญญา) 5) ความเป็นผู้รู้จักตน (อัตตัญญา) 6) ความเป็นผู้รู้จักประมาณ (มัตตัญญา) และ 7) ความเป็นผู้รู้จักผล (อิตถัญญา) 2. ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 ตามความคิดเห็นของครูและผู้บริหารมีการปฏิบัติตามหลักสัปปุริสธรรม 7 จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ ขนาดโรงเรียนและที่ตั้งของโรงเรียน ดังนี้ 2.1 ครูและผู้บริหารมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน 2.2 ครูและผู้บริหารที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่ขนาดต่างกันมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติตามหลัก

สัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านความเป็นผู้รู้จักกาล (กาลัญญุตตา) เมื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของครูและผู้บริหารต่อการปฏิบัติตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 จำแนกตามขนาดของโรงเรียนพบว่า มีความแตกต่างกัน จึงทำการเปรียบเทียบรายคู่ตามวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's Method)

2.3 ครูและผู้บริหารที่ปฏิบัติงานตามที่ตั้งของโรงเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

2.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ผู้วิจัยได้ ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำมา กำหนดเป็นกรอบความคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วยตัวแปรต้น (Independent Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variables) ดังนี้

แผนภูมิที่ 2.3 แสดงสรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู” เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Method) โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังนี้

- 3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.2 เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่าง
- 3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.4 การสร้างเครื่องมือ
- 3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.7 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากร

ประชากร (Population) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 256 รูป (แบบรายงานข้อมูลพระสังฆาธิการอำเภอนากลาง, 2559)

3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ พระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 150 รูป ซึ่งผู้ศึกษาได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยคำนวณจากสูตรของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, อ้างใน บุญชม ศรีสะอาด, 2545, หน้า 43) ดังต่อไปนี้

$$\text{สูตร } n = \frac{N}{1+(Ne)^2}$$

เมื่อ n แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
 N แทน จำนวนประชากรในการวิจัยครั้งนี้
 E แทน ค่าความคาดเคลื่อนที่จะยอมให้เกิดขึ้นได้ ที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

$$n = \frac{256}{1 + 256 \times (0.05)^2}$$

$$= 150.98$$

จากการคำนวณตามสูตรได้ 150.98 ผู้วิจัยจึงปรับขนาดของกลุ่มตัวอย่างเป็น 150 รูป ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างจากขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 150 รูป โดยคำนวณสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างจากการเทียบบัญญัติไตรยางค์ เลขทศนิยมต่ำกว่า 0.5 ให้ตัดทิ้งออก

3.2 เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่าง

3.2.1 เลือกรandom sampling แบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) จากนั้นคำนวณหาสัดส่วน ตามจำนวนชื่อหมู่บ้าน (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, หน้า 45) จากนั้นทำการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) จากการทำสลากรายชื่อของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู จับสลากรายชื่อได้แล้วให้นำคืนใส่กล่องเพื่อให้สลากรายชื่อมีโอกาสถูกเลือกเท่ากัน จนกว่าจะได้รายชื่อของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยไม่ซ้ำรายชื่อเดิม จนครบจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 150 รูป ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 ชื่อตำบลในเขตปกครอง จำนวนประชากรและจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

ตำบลในเขตปกครอง	จำนวนประชากร (รูป)	กลุ่มตัวอย่าง
ตำบลากลาง	50	30
ตำบลด่านช้าง	23	15
ตำบลนาเหล่า	20	11
ตำบลนาแก	20	10
ตำบลกุดดินจี่	38	19
ตำบลฝั่งแดง	39	21
ตำบลเก่ากลอย	24	18
ตำบลวังทอง	42	26
รวม	256	150

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เป็นแบบสอบถามจำนวน 1 ฉบับเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเองซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ประกอบด้วยพรรษา ตำแหน่งพระสังฆาธิการ วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษา แผนกบาลี และประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่

ตอนที่ 2 ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามแนวคิดของลิเคอร์ท (Likert's) กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ บุญชม ศรีสะอาด (2545, หน้า 102)

- 5 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ มากที่สุด
- 4 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ มาก
- 3 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ ปานกลาง
- 2 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ น้อย
- 1 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ทั้ง 7 ด้าน คือ 1) ด้านธัมมัญญา 2) ด้านอรรถัญญา 3) ด้านอรรถัญญา 4) ด้านมัตตัญญา 5) ด้านกาลัญญา 6) ด้านปริสสัญญา และ 7) ด้านบุคคลปโรปรัญญา

ตอนที่ 4 แนวทางการสัมภาษณ์

แนวทางสัมภาษณ์สำหรับการวิจัยครั้งนี้ เป็นแนวทางการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview Guide) เพื่อสัมภาษณ์พระสังฆาธิการ เกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ทั้ง 7 ด้านประกอบด้วย ด้านธัมมัญญา ด้านอรรถัญญา ด้านอรรถัญญา ด้านมัตตัญญา ด้านกาลัญญา ด้านปริสสัญญา และด้านบุคคลปโรปรัญญา เป็นแนวคำถามในลักษณะยืดหยุ่นที่ต้องการข้อมูลเชิงลึกจากผู้ให้สัมภาษณ์ โดยใช้ผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยตนเอง (In depth Interview) เพื่อสนับสนุนการวิจัยเชิงปริมาณที่ไม่สามารถขยายรายละเอียดได้ (วิไลวัจน์ กฤษณะภูติ, 2558, หน้า 57) โดยสัมภาษณ์กับพระสังฆาธิการที่ถูกเลือกให้เป็นกลุ่มเป้าหมาย (Purposive Sampling) จำนวน 5 รูป ซึ่งมีคุณสมบัติ คือ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์บริหารกิจการคณะสงฆ์ ประกอบด้วย เจ้าคณะอำเภอ จำนวน 1 รูป รองเจ้าคณะตำบล 1 รูป เลือกเจ้าคณะตำบลที่มีระยะดำรงตำแหน่งมากที่สุด จำนวน 3 รูป

3.4 การสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ดังนี้

3.4.1 ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู และจากคู่มือเอกสารต่าง ๆ

3.4.2 วิเคราะห์ลักษณะข้อมูลที่ต้องการจากวัตถุประสงค์ของการวิจัยแล้วกำหนดเป็นโครงสร้างของเครื่องมือ

3.4.3 สร้างแบบสอบถามจำนวน 35 ข้อ โดยกำหนดด้านละ 5 ข้อ แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

3.4.4 นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ (Item of Objective Congruence : IOC) แล้วเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ได้จำนวน 35 ข้อ แล้วนำไปใช้เป็นแบบสอบถาม บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ (2542, หน้า 114) ได้ค่าความตรงอยู่ระหว่าง 0.60-1.00

3.4.5 ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะจำนวน 40 ข้อ แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาแล้วนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 รูป คือ พระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง

3.4.6 นำแบบสอบถามที่คัดเลือกไว้ตามข้อ 3.4.5 มาหาค่าความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .978

3.4.7 ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้เป็นเครื่องมือฉบับสมบูรณ์แล้วนำไปเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยต่อไป

3.4.8 เครื่องมือที่เป็นแบบสัมภาษณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประเภทที่สอบเป็นแนวการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสร้างจากแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นขั้นตอนตามลำดับ ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู แล้วรวบรวมข้อมูลที่ได้สร้างเป็นข้อคำถามตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์การวิจัย

2. ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่เป็นแบบสัมภาษณ์สำหรับการวิจัย ตามกรอบแนวคิดที่ได้จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3. นำแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ จำนวน 3 ท่าน โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และพิจารณาความเหมาะสมของสำนวนภาษาที่ใช้สื่อความหมายให้ชัดเจน

4. แก้ไขถ้อยคำของแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น นำเครื่องมือที่เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขอย่างถูกต้องและเหมาะสมแล้วนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

3.5.1 ขอความร่วมมือจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง เพื่อทำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 150 วัด

3.5.2 ผู้วิจัยนำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้างไปยังพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 150 วัด เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.5.3 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามทั้งหมดไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

3.5.4 นำแบบสอบถามที่รวบรวมมาได้จำนวน 150 ฉบับ ทำการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ได้จำนวนทั้งสิ้น 150 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์แล้วและลงรหัสแล้วประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปโดยดำเนินการดังนี้

3.6.1 วิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามโดยการแจกแจงความถี่

3.6.2 วิเคราะห์ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมรายด้านและรายข้อโดยการคำนวณหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) กำหนดเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ยดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2546 หน้า 162)

4.51 - 5.00 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ มากที่สุด

3.51 - 4.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ มาก

2.51 - 3.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ ปานกลาง

1.51 - 2.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ น้อย

1.00 - 1.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

3.6.3 เปรียบเทียบภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู จำแนกตามพรรษา ตำแหน่งพระสังฆาธิการ วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาแผนกบาลี และประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ โดยใช้สถิติทดสอบเอฟ (F-test) เมื่อพบความแตกต่างจะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffé)

3.6.4. ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของพระสังฆาธิการในบริหารจัดการสงฆ์ตามระบบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพในพื้นที่การปกครองคณะสงฆ์ในเขตอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จัดหมวดหมู่และพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Approach) แล้วนำเสนอแบบบรรยายความเรียง (ชาย โพลิตา, 2556, หน้า 187)

3.7 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยใช้สถิติดังนี้

3.7.1 สถิติบรรยาย

3.7.1.1 ความถี่

3.7.1.2 ค่าเฉลี่ย (\bar{X})

3.7.1.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3.7.2 สถิติทดสอบสมมติฐาน

3.7.2.1 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) โดยใช้สถิติทดสอบเอฟ (F-test) เมื่อพบความแตกต่างจะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe')

3.7.3 สูตรการหาค่าสถิติที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

3.7.3.1 การหาค่าร้อยละ (Percentage)

$$P = \frac{X \times 100}{n}$$

เมื่อ P = ค่าร้อยละ

X = จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม

n = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

3.7.3.2 การหาค่าเฉลี่ย (Mean)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{n}$$

เมื่อ \bar{X} = ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง

n = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

3.7.3.3 การหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation ; S.D.)

$$S.D = \sqrt{\frac{n \sum fx^2 - (\sum fx)^2}{n(n-1)}}$$

เมื่อ S.D. = ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

$$\sum x = \text{ผลรวมคะแนนของผู้ตอบแบบสอบถาม}$$

$$n = \text{จำนวนกลุ่มตัวอย่าง}$$

3.7.3.4 สถิติทดสอบสมมติฐาน

การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA)

$$F = \frac{MS_b}{MS_w}$$

เมื่อ F = ค่าสถิติใช้ในการเปรียบเทียบค่าวิกฤตในการแจกแจงแบบ F เพื่อทราบความมีนัยสำคัญ

MS_b = ค่าความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม

MS_w = ค่าความแปรปรวนภายในกลุ่ม

3.7.3.5 การหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามแต่ละข้อ

$$IOC = \frac{\sum x}{N}$$

เมื่อ IOC = ดัชนีความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์กับเนื้อหา หรือระหว่างข้อของแบบสอบถามกับวัตถุประสงค์

$\sum x$ = ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่าน

N = จำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

3.7.3.6 สูตรการหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา ; α -

Coefficient)

$$\alpha = \frac{k}{k-1} \left(1 - \frac{\sum s_i^2}{s_t^2} \right)$$

เมื่อ α = ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (ค่าความเชื่อมั่น)

k = จำนวนข้อของแบบสอบถาม

$\sum s_i^2$ = ผลรวมของค่าความแปรปรวน

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “ศึกษาภาวะผู้นำตามหลักสัปติธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู” โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำตามหลักสัปติธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู 2) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำตามหลักสัปติธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสัปติธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ พระสังฆาธิการ ในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 256 รูป นำมาหากกลุ่มตัวอย่างตามสูตร โดยการคำนวณตามสูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง ทั้งหมด จำนวน 150 รูป เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มประชากร โดยอธิบายเหตุผลรวมถึงวิธีการตอบ และทำการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 5 คน จากนั้นทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ แล้วนำมาวิเคราะห์และประมวลผล โดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ และนำเสนอผลการวิเคราะห์โดยใช้ตารางประกอบการบรรยายและใช้สัญลักษณ์อธิบายรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการนำเสนอและการแปลความหมายผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ย (Mean)
S.D.	แทน	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
df	แทน	ค่าความเป็นอิสระ (Degree of Freedom)
SS	แทน	ผลรวมกำลังสอง (Sum of Squares)
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยกำลังสอง (Mean Square)
F	แทน	ค่าสถิติทดสอบ F-test
P-value	แทน	ระดับนัยสำคัญทางสถิติ
**	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

* แทน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

Scheffe' แทน เปรียบเทียบรายคู่ที่แตกต่าง

วิเคราะห์ข้อมูลระดับปฏิบัติโดยใช้เกณฑ์ประเมินค่าความคิดเห็นของเบสต์เบสต์ (Best)

(ประกอบ กรรณสูตร, 2542, หน้า 108) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย (\bar{X}) = 1.00-1.50 หมายถึง มีภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม น้อยที่สุด

คะแนนเฉลี่ย (\bar{X}) = 1.51-2.50 หมายถึง มีภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม น้อย

คะแนนเฉลี่ย (\bar{X}) = 2.51-3.50 หมายถึง มีภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม ปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย (\bar{X}) = 3.51-4.50 หมายถึง มีภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม มาก

คะแนนเฉลี่ย (\bar{X}) = 4.51-5.00 หมายถึง มีภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม มากที่สุด

สามารถนำมาแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

4.1 ผลการวิเคราะห์สถานการณ์ของผู้ตอบแบบสอบถาม

4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

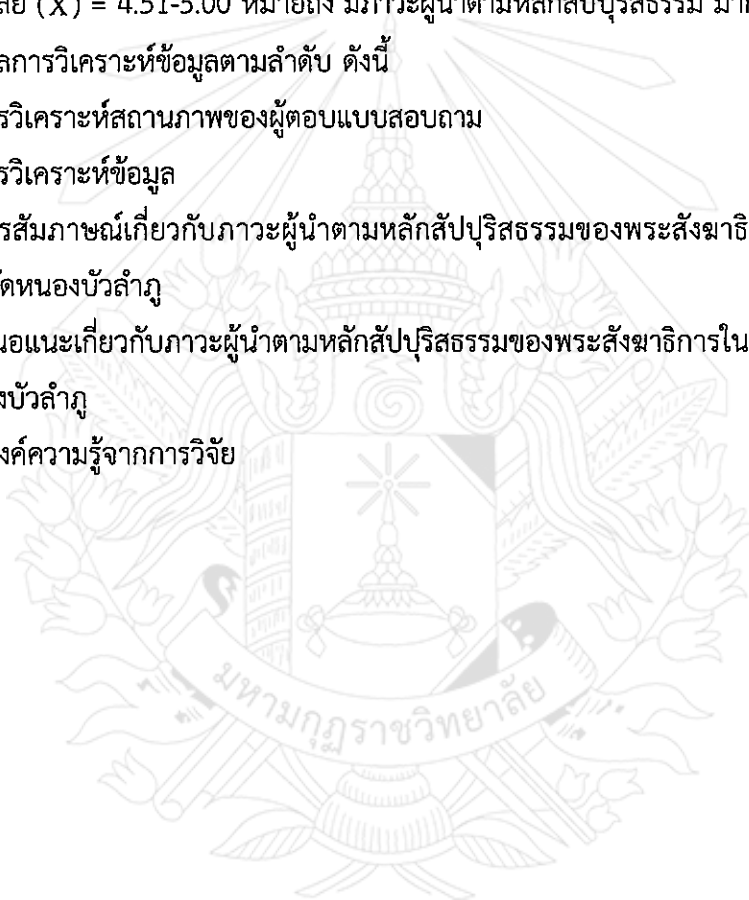
4.3 ผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขต

อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

4.4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

นากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

4.4 สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย

4.2 ผลการวิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย พรรษา ตำแหน่ง พระสังฆาธิการ วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาแผนกบาลี ประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ ผลปรากฏดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม

(n = 150)		
ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. พรรษา		
ต่ำกว่า 5 พรรษา	18	11.8
6 - 10 พรรษา	51	33.6
11 - 15 พรรษา	38	25.0
16 - 20 พรรษา	24	15.8
21 พรรษา ขึ้นไป	19	12.5
รวม	150	100
2. ตำแหน่งพระสังฆาธิการ		
รองเจ้าอาวาส	75	49.3
เจ้าอาวาส	65	42.8
เจ้าคณะตำบล	9	5.9
เจ้าคณะอำเภอ	1	0.7
รวม	150	100
3. วุฒิการศึกษาทางธรรม		
นักธรรมชั้นตรี	20	13.2
นักธรรมชั้นโท	28	18.4
นักธรรมชั้นเอก	102	67.1
รวม	150	100
4. วุฒิการศึกษาแผนกบาลี		
เปรียญธรรม 1 - 2 ประโยค	103	67.8
เปรียญธรรม 3 - 6 ประโยค	34	22.4
เปรียญธรรม 7 - 9 ประโยค	13	8.6
รวม	150	100

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

(n = 150)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5. ประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่		
ต่ำกว่า 5 ปี	72	47.4
6 - 9 ปี	48	31.6
10 ปีขึ้นไป	30	19.7
รวม	150	100

จากตารางที่ 4.1 พบว่า แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามสามารถอธิบายรายละเอียดในแต่ละประเด็นดังต่อไปนี้

พรรษา ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีพรรษา 6-10 พรรษา จำนวน 51 รูป คิดเป็นร้อยละ 33.6 รองลงมามีพรรษา 11-15 พรรษา มีจำนวน 38 รูป คิดเป็นร้อยละ 25.0 มีพรรษา 16-20 พรรษา มีจำนวน 24 รูป คิดเป็นร้อยละ 15.8 มีพรรษา 21 พรรษา ขึ้นไป มีจำนวน 19 รูป คิดเป็นร้อยละ 12.5 และมีพรรษา ต่ำกว่า 5 พรรษา มีจำนวน 18 รูป คิดเป็นร้อยละ 11.8

ตำแหน่งพระสังฆาธิการ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นรองเจ้าอาวาส มีจำนวน 75 49.3 คิดเป็นร้อยละ รองลงมาเป็นเจ้าอาวาส มีจำนวน 65 รูป คิดเป็นร้อยละ 42.8 เป็นเจ้าคณะตำบล จำนวน 9 คิดเป็นร้อยละ 5.9 เป็นเจ้าคณะอำเภอ 1 คิดเป็นร้อยละ 0.7

วุฒิการศึกษาทางธรรม ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีนักธรรมชั้นเอก มีจำนวน 1.2 รูป คิดเป็นร้อยละ 61.1 รองลงมา นักธรรมชั้นโท มีจำนวน 28 คิดเป็นร้อยละ 18.4 นักธรรมชั้นตรี มีจำนวน 20 คิดเป็นร้อยละ 11.8

วุฒิการศึกษาแผนกบาลี ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีเปรียญธรรม 1-2 ประโยค มีจำนวน 103 คิดเป็นร้อยละ 67.8 รองลงมามีเปรียญธรรม 3-6 ประโยค มีจำนวน 34 คิดเป็นร้อยละ 22.4 เปรียญธรรม 7-9 ประโยค มีจำนวน 13 คิดเป็นร้อยละ 8.6

ประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ต่ำกว่า 5 ปี มีจำนวน 72 คิดเป็นร้อยละ 47.4 ประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ 6-9 ปี มีจำนวน 48 คิดเป็นร้อยละ 31.6 มีประสบการณ์การปฏิบัติ 10 ปีขึ้นไป มีจำนวน 150 รูป คิดเป็นร้อยละ 19.7

4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

4.3.1 ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยพิจารณาเป็นรายด้าน

ตารางที่ 4.2 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อันดับ และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวม

(n = 150)

ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู	ระดับความคิดเห็น			
	\bar{X}	S.D.	อันดับ	ระดับ
1. ด้านธัมมัญญุตตา	4.06	0.66	4	มาก
2. ด้านอรรถัญญุตตา	4.24	0.60	1	มาก
3. ด้านอรรถัญญุตตา	4.09	0.64	3	มาก
4. ด้านมัตตัญญุตตา	4.04	0.65	6	มาก
5. ด้านกาลัญญุตตา	4.04	0.57	7	มาก
6. ด้านปริสัญญุตตา	4.11	0.67	2	มาก
7. ด้านปุคคลปโรปรัญญุตตา	4.09	0.60	5	มาก
รวม	4.10	0.56	-	มาก

จากตารางที่ 4.2 พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภูโดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าคะแนนเฉลี่ยภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภูจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านอรรถัญญุตตา ด้านปริสัญญุตตา ด้านอรรถัญญุตตา ด้านธัมมัญญุตตา ด้านปุคคลปโรปรัญญุตตา ด้านมัตตัญญุตตา และ ด้านกาลัญญุตตา

4.3.2 ระดับภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภูโดยหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยพิจารณาเป็นรายข้อและในภาพรวม

ตารางที่ 4.3 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อันดับ และระดับความคิดเห็น ต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านธัมมัญญตา

(n = 150)

ด้านธัมมัญญตา	ระดับความคิดเห็น			
	\bar{X}	S.D.	อันดับ	ระดับ
1. ท่านเป็นผู้ที่เข้าใจระเบียบกฎเกณฑ์ ของการบริหารกิจการคณะสงฆ์	4.06	0.81	3	มาก
2. ท่านเป็นผู้ที่ยึดหลักการและบริหารกิจการคณะสงฆ์อย่างเป็นขั้นเป็นตอน	4.05	0.72	4	มาก
3. ท่านเป็นนักวางแผนและจัดทำนโยบายสอดคล้องกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์	3.91	0.90	5	มาก
4. ท่านระงับอธิกรณ์ โดยใช้ พระธรรมวินัย	4.05	0.82	2	มาก
5. ท่านเป็นพระเถระที่ทรงธรรมและวินัย	4.25	0.84	1	มาก
รวม	4.06	0.66	-	มาก

จากตารางที่ 4.3 พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านธัมมัญญตา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ดังนี้ ท่านเป็นพระเถระที่ทรงธรรมและวินัย ท่านระงับอธิกรณ์ โดยใช้ พระธรรมวินัย ท่านเป็นผู้ที่เข้าใจระเบียบกฎเกณฑ์ ของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ท่านเป็นผู้ที่ยึดหลักการและบริหารกิจการคณะสงฆ์อย่างเป็นขั้นเป็นตอน ท่านเป็นนักวางแผนและจัดทำนโยบายสอดคล้องกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์

ตารางที่ 4.4 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อันดับ และระดับความคิดเห็น ต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอรรถัตถ์ญญาตา

(n = 150)

ด้านอรรถัตถ์ญญาตา	ระดับความคิดเห็น			
	\bar{X}	S.D.	อันดับ	ระดับ
1. ท่านเป็นผู้ที่มีจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายในการบริหารกิจการคณะสงฆ์	4.31	0.72	2	มาก
2. การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของท่านยึดประโยชน์ เพื่อส่วนรวมเป็นหลัก	4.35	0.69	1	มาก
3. ท่านเป็นนักพัฒนาที่มีการคิดโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ มาพัฒนากิจการคณะสงฆ์	4.17	0.82	4	มาก
4. ท่านเป็นผู้ที่มีความมุ่งมั่น และมีความเพียรพยายามที่จะขับเคลื่อนไปสู่ จุดหมายที่ตั้งไว้	4.15	0.77	5	มาก
5. ท่านทุ่มเทกำลังใจกำลังกายเพื่องานคณะสงฆ์	4.21	0.76	3	มาก
รวม	4.24	0.60	-	มาก

จากตารางที่ 4.4 พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอรรถัตถ์ญญาตา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ดังนี้ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของท่านยึดประโยชน์ เพื่อส่วนรวมเป็นหลัก ท่านเป็นผู้ที่มีจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ท่านทุ่มเทกำลังใจกำลังกายเพื่องานคณะสงฆ์ ท่านเป็นนักพัฒนาที่มีการคิดโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ มาพัฒนากิจการคณะสงฆ์ ท่านเป็นผู้ที่มีความมุ่งมั่นและมีความเพียรพยายามที่จะขับเคลื่อนไปสู่จุดหมายที่ตั้งไว้

ตารางที่ 4.5 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อันดับ และระดับความคิดเห็น ต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอรรถัตถุญญา

(n = 150)

ด้านอรรถัตถุญญา	ระดับความคิดเห็น			
	\bar{X}	S.D.	อันดับ	ระดับ
1. ท่านเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	4.09	0.81	3	มาก
2. ท่านเป็นผู้ที่เปี่ยมด้วยความรู้ ความสามารถและความเชื่อมั่นในตนเอง	3.89	0.82	5	มาก
3. ท่านเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบสูง	4.23	0.75	1	มาก
4. ท่านเป็นผู้ที่มีจิตใจโอบอ้อมอารี และมีความเสียสละ	4.23	0.73	2	มาก
5. ท่านข่มอนิฏฐารมณได้ทุกขณะ	4.00	0.91	4	มาก
รวม	4.09	0.64	-	มาก

จากตารางที่ 4.5 พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอรรถัตถุญญาโดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ดังนี้ ท่านเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบสูง ท่านเป็นผู้ที่มีจิตใจโอบอ้อมอารีและมีความเสียสละ ท่านเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ท่านข่มอนิฏฐารมณได้ทุกขณะ ท่านเป็นผู้ที่เปี่ยมด้วยความรู้ ความสามารถและความเชื่อมั่นในตนเอง

ตารางที่ 4.6 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อันดับ และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปติธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านมัตตัญญูตา

(n = 150)

ด้านมัตตัญญูตา	ระดับความคิดเห็น			
	\bar{X}	S.D.	อันดับ	ระดับ
1. ท่านเป็นผู้กำหนดแผนหรือนโยบายในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่มีความเหมาะสมและพอดี	4.09	0.79	3	มาก
2. ท่านบริหารงบประมาณคุ้มค่าและเกิดประโยชน์ต่อองค์กร	3.93	0.86	4	มาก
3. ท่านเป็นตัวอย่างในการดำเนินชีวิตบนวิถีแห่งความสันโดษ	4.12	0.77	2	มาก
4. ท่านเป็นตัวอย่างที่ดีในการบริหารจัดการโดยยึดหลักมัชฌิมาปฏิบัติ	3.89	0.82	5	มาก
5. ท่านยินดีในปัจจัยสี่ตามกำลังของตน	4.15	0.83	1	มาก
รวม	4.04	0.65	-	มาก

จากตารางที่ 4.6 พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักสัปติธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านมัตตัญญูตา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ดังนี้ ท่านยินดีในปัจจัยสี่ตามกำลังของตน ท่านเป็นตัวอย่างในการดำเนินชีวิตบนวิถีแห่งความสันโดษ ท่านเป็นผู้กำหนดแผนหรือนโยบายในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ที่มีความเหมาะสมและพอดี ท่านบริหารงบประมาณคุ้มค่าและเกิดประโยชน์ต่อองค์กร ท่านเป็นตัวอย่างที่ดี ในการบริหารจัดการโดยยึดหลักมัชฌิมาปฏิบัติ

ตารางที่ 4.7 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อันดับ และระดับความคิดเห็น ต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านกาลัญญุตฯ

(n = 150)

ด้านกาลัญญุตฯ	ระดับความคิดเห็น			
	\bar{X}	S.D.	อันดับ	ระดับ
1. ท่านจัดทำนโยบายหรือโครงการเหมาะสมกับจังหวัดและเวลา	4.19	0.72	1	มาก
2. ท่านสามารถจัดลำดับความสำคัญของปัญหาก่อนและหลังได้ดี	4.06	0.71	2	มาก
3. ท่านเป็นผู้ที่แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ทันท่วงทีและเวลา	3.99	0.76	4	มาก
4. ท่านเป็นตัวอย่างที่ดี ในการบริหารจัดการเวลาให้เกิดประโยชน์ กับองค์กรสูงสุด	4.02	0.79	3	มาก
5. ท่านไม่ได้ทำงานให้อากุล	3.96	0.75	5	มาก
รวม	4.04	0.57	-	มาก

จากตารางที่ 4.7 พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านกาลัญญุตฯ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ดังนี้ ท่านจัดทำนโยบายหรือโครงการเหมาะสมกับจังหวัดและเวลา ท่านสามารถจัดลำดับความสำคัญของปัญหาก่อนและหลังได้ดี ท่านเป็นตัวอย่างที่ดี ในการบริหารจัดการเวลาให้เกิดประโยชน์ กับองค์กรสูงสุด ท่านเป็นผู้ที่แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ทันท่วงทีและเวลา ท่านไม่ได้ทำงานให้อากุล

ตารางที่ 4.8 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อันดับ และระดับความคิดเห็น
ต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง
จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านปรีสัญญุตตา

(n = 150)

ด้านปรีสัญญุตตา	ระดับความคิดเห็น			
	\bar{X}	S.D.	อันดับ	ระดับ
1. ท่านเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับทุกคนและทุกองค์กร	4.25	0.83	1	มาก
2. ท่านเป็นนักประสานงานที่ดีกับทุกองค์กรและทุกภาคส่วน	4.02	0.79	4	มาก
3. ท่านให้ความสำคัญกับประโยชน์ส่วนรวมมากกว่า ประโยชน์ส่วนตัว	4.11	0.76	3	มาก
4. ท่านให้ความสำคัญในการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม ของเยาวชนและประชาชน	4.19	0.81	2	มาก
5. ท่านเข้าใจในบริบทรอบข้างเป็นข้างดี	4.01	0.76	5	มาก
รวม	4.11	0.67	-	มาก

จากตารางที่ 4.8 พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอ
ากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านปรีสัญญุตตา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปหา
ต่ำ ดังนี้ ท่านเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับทุกคนและทุกองค์กร ท่านให้ความสำคัญในการพัฒนา
คุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนและประชาชน ท่านให้ความสำคัญกับประโยชน์ส่วนรวมมากกว่า
ประโยชน์ส่วนตัว ท่านเป็นนักประสานงานที่ดีกับทุกองค์กรและทุกภาคส่วน ท่านเข้าใจในบริบทรอบ
ข้างเป็นอย่างดี

ตารางที่ 4.9 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อันดับ และระดับความคิดเห็น
ต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง
จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านบุคคลปโรปริญญาตา

(n = 150)

ด้านบุคคลปโรปริญญาตา	ระดับความคิดเห็น			
	\bar{X}	S.D.	อันดับ	ระดับ
1. ท่านสามารถบรรจุ แต่งตั้งหรือจัดวางบุคคลได้ เหมาะสม กับงาน	4.05	0.77	4	มาก
2. ท่านให้โอกาสและสนับสนุนคนที่มี ความรู้ ความสามารถ ให้ดำรงตำแหน่งที่เหมาะสม	4.07	0.69	3	มาก
3. ท่านเป็นผู้ส่งเสริมให้ ภิกษุ สามเณรได้ มีโอกาสศึกษาเล่า เรียนเพิ่มเติม	4.14	0.81	2	มาก
4. ท่านสรรเสริญบุคคลที่ควรสรรเสริญและชมบุคคลที่ควรชม	4.19	0.74	1	มาก
5. ท่านให้ความสำคัญกับทรัพยากรมนุษย์	4.01	0.79	5	มาก
รวม	4.09	0.60	-	มาก

จากตารางที่ 4.9 พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอ
ากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านบุคคลปโรปริญญาตา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่า
เฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ดังนี้ ท่านสรรเสริญบุคคลที่ ควรสรรเสริญและชมบุคคลที่ควรชม ท่านเป็นผู้ส่งเสริม
ให้ ภิกษุ สามเณรได้ มีโอกาสศึกษาเล่าเรียนเพิ่มเติม ท่านให้โอกาสและสนับสนุนคนที่มี ความรู้ ความ
สามารถให้ดำรงตำแหน่งที่เหมาะสม ท่านสามารถบรรจุ แต่งตั้งหรือจัดวางบุคคลได้ เหมาะสมกับงาน
ท่านให้ความสำคัญกับทรัพยากรมนุษย์

4.3.3 ผลการทดสอบสมมติฐานการผู้นำตามหลักสัจธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอมากกลาง จังหวัดหนองบัวลำภู จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

สมมติฐานที่ 1 พระสังฆาธิการที่มีพรชษาด่างกัน มีภาวะผู้นำตามหลักสัจธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอมากกลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.10 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัจธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอมากกลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวม จำแนกตามพรชษ

ภาวะผู้นำตามหลักสัจธรรม	พรชษ									
	ต่ำกว่า 5 พรชษ (n = 18)		6 - 10 พรชษ (n = 51)		11 - 15 พรชษ (n = 38)		16 - 20 พรชษ (n = 24)		21 พรชษ (n = 19)	
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.
1. ด้านธัมมัญญตา	3.83	0.74	4.05	0.67	3.97	0.74	4.21	0.50	4.29	0.49
2. ด้านอรรถัญญตา	4.07	0.77	4.19	0.58	4.19	0.68	4.41	0.49	4.40	0.38
3. ด้านอัตตัญญตา	3.94	0.73	3.97	0.69	4.10	0.68	4.30	0.44	4.26	0.42
4. ด้านมัตตัญญตา	3.97	0.66	4.05	0.64	3.89	0.71	4.28	0.58	4.04	0.55
5. ด้านกาลัญญตา	3.91	0.62	4.00	0.58	3.95	0.63	4.28	0.40	4.17	0.48
6. ด้านปริสัญญตา	4.08	0.66	4.05	0.64	3.99	0.76	4.37	0.65	4.23	0.51
7. ด้านปุคคลปโรปรัญญตา	3.92	0.65	4.02	0.54	3.97	0.66	4.43	0.53	4.27	0.54
รวม	3.96	0.64	4.05	0.53	4.01	0.64	4.33	0.43	4.24	0.42

จากตารางที่ 10 พบว่า ผลการศึกษาการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวม จำแนกตามพรรษา อยู่ในระดับมากทุกด้าน

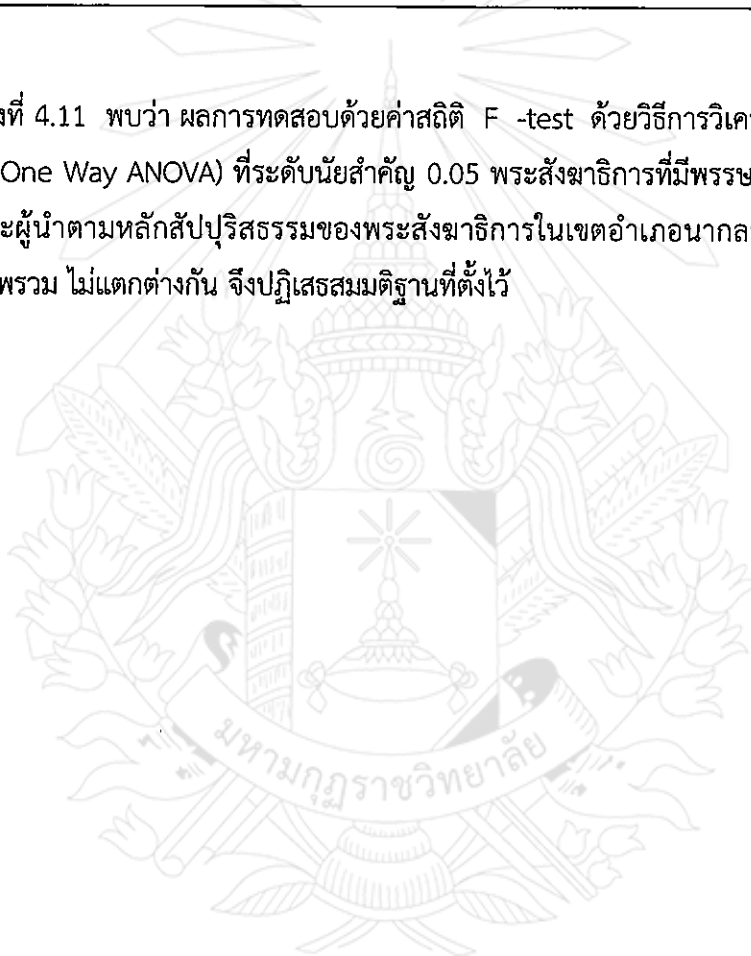

ตารางที่ 4.11 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริธรรมของ พระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวม ที่มีพรรษา ต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	2.357	4	0.594	1.975	0.101
ภายในกลุ่ม	43.594	145	0.301		
รวม	45.969	149			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.11 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F -test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พระสังฆาธิการที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 4.12 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านธัมมัญญุตฯ จำแนกตามพรรษา

พรรษา	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
ต่ำกว่า 5 พรรษา	18	3.83	0.74	มาก
6 - 10 พรรษา	51	4.05	0.67	มาก
11 - 15 พรรษา	38	3.97	0.74	มาก
16 - 20 พรรษา	24	4.21	0.50	มาก
21 พรรษา ขึ้นไป	19	4.29	0.49	มาก
รวม	150	4.06	0.66	มาก

จากตารางที่ 4.12 พบว่าภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านธัมมัญญุตฯ จำแนกตามพรรษา อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.13 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านธัมมัญญุตฯ ที่มีพรรษาค้างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	2.783	4	0.696	1.633	0.169
ภายในกลุ่ม	61.788	145	0.426		
รวม	64.571	149			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.13 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F -test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พระสังฆาธิการที่มีพรรษาค้างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านธัมมัญญุตฯ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 4.14 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอรรถกถา จําแนกตามพรรษา

พรรษา	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
ต่ำกว่า 5 พรรษา	18	4.07	0.77	มาก
6 - 10 พรรษา	51	4.19	0.58	มาก
11 - 15 พรรษา	38	4.19	0.68	มาก
16 - 20 พรรษา	24	4.41	0.49	มาก
21 พรรษา ขึ้นไป	19	4.40	0.38	มาก
รวม	150	4.24	0.60	มาก

จากตารางที่ 4.14 พบว่าภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอรรถกถา จําแนกตามพรรษา อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.15 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอรรถกถา ที่มีพรรษต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	1.939	4	0.485	1.341	0.257
ภายในกลุ่ม	52.387	145	0.361		
รวม	54.326	149			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.15 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F -test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พระสังฆาธิการที่มีพรรษต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอรรถกถา ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 4.16 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอรรถัตถ์คุณตา จำแนกตามพรรษา

พรรษา	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
ต่ำกว่า 5 พรรษา	18	3.94	0.73	มาก
6 - 10 พรรษา	51	3.97	0.69	มาก
11 - 15 พรรษา	38	4.10	0.68	มาก
16 - 20 พรรษา	24	4.30	0.44	มาก
21 พรรษา ขึ้นไป	19	4.26	0.42	มาก
รวม	150	4.09	0.64	มาก

จากตารางที่ 4.16 พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอรรถัตถ์คุณตา จำแนกตามพรรษา อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.17 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอรรถัตถ์คุณตา ที่มีพรรษาต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	2.764	4	0.691	1.735	0.145
ภายในกลุ่ม	57.758	145	0.398		
รวม	60.523	149			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.17 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F -test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พระสังฆาธิการที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอรรถัตถ์คุณตา ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 4.18 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านมัตตัญญูตา จำแนกตามพรรษา

พรรษา	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
ต่ำกว่า 5 พรรษา	18	3.97	0.66	มาก
6 - 10 พรรษา	51	4.05	0.64	มาก
11 - 15 พรรษา	38	3.89	0.71	มาก
16 - 20 พรรษา	24	4.28	0.58	มาก
21 พรรษา ขึ้นไป	19	4.04	0.55	มาก
รวม	150	4.04	0.65	มาก

จากตารางที่ 4.18 พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านมัตตัญญูตา จำแนกตามพรรษา อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.19 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านมัตตัญญูตา ที่มีพรรษาต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	2.389	4	0.597	1.450	0.221
ภายในกลุ่ม	59.722	145	0.412		
รวม	62.111	49			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.19 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พระสังฆาธิการที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านมัตตัญญูตา ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 4.20 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านกาลัญญุตฯ จำแนกตามพรรษา

พรรษา	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
ต่ำกว่า 5 พรรษา	18	3.91	0.62	มาก
6 - 10 พรรษา	51	4.00	0.58	มาก
11 - 15 พรรษา	38	3.95	0.63	มาก
16 - 20 พรรษา	24	4.28	0.40	มาก
21 พรรษา ขึ้นไป	19	4.17	0.48	มาก
รวม	150	4.04	0.57	มาก

จากตารางที่ 4.20 พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านกาลัญญุตฯ จำแนกตามพรรษา อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.21 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านกาลัญญุตฯ ที่มีพรรษาต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	2.423	4	0.606	1.908	0.112
ภายในกลุ่ม	46.046	145	0.318		
รวม	48.470	149			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.21 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พระสังฆาธิการที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านกาลัญญุตฯ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 4.22 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านปรีชญญดา จำแนกตามพรรษา

พรรษา	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
ต่ำกว่า 5 พรรษา	18	4.08	0.66	มาก
6 - 10 พรรษา	51	4.05	0.64	มาก
11 - 15 พรรษา	38	3.99	0.76	มาก
16 - 20 พรรษา	24	4.37	0.65	มาก
21 พรรษา ขึ้นไป	19	4.23	0.51	มาก
รวม	150	4.11	0.67	มาก

จากตารางที่ 4.22 พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านปรีชญญดา จำแนกตามพรรษา อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.23 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านปรีชญญดา ที่มีพรรษาต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	2.537	4	0.634	1.445	0.222
ภายในกลุ่ม	63.651	145	0.439		
รวม	66.188	149			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.23 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พระสังฆาธิการที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านปรีชญญดา ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 4.24 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อันดับ และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัจปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านบุคคลบโรปรัชญาตามพรรษา

พรรษา	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
ต่ำกว่า 5 พรรษา	18	3.92	0.65	มาก
6 - 10 พรรษา	51	4.02	0.54	มาก
11 - 15 พรรษา	38	3.97	0.66	มาก
16 - 20 พรรษา	24	4.43	0.53	มาก
21 พรรษา ขึ้นไป	19	4.27	0.54	มาก
รวม	150	4.09	0.60	มาก

จากตารางที่ 4.24 พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักสัจปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านบุคคลบโรปรัชญาตามพรรษา อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.25 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสัจปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านบุคคลบโรปรัชญาตามพรรษา ที่มีพรรษาต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	4.627	4	1.157	3.371	0.011*
ภายในกลุ่ม	49.747	145	0.343		
รวม	54.373	149			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.25 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พระสังฆาธิการที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัจปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านบุคคลบโรปรัชญาแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 4.26 แสดงผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านบุคคลปโรปรัชญาตามจำนวนพรรษา จำแนกตามพรรษา เป็นรายคู่ตามวิธีการของ LSD (Least/significant Differern)

พรรษา	\bar{X}	ต่ำกว่า 5 พรรษา	6 - 10 พรรษา	11 - 15 พรรษา	16 - 20 พรรษา	21 พรรษา ขึ้นไป
ต่ำกว่า 5 พรรษา	3.92	0.529				
6-10 พรรษา	4.02		0.529			
11-15 พรรษา	3.97			0.783		
16-20 พรรษา	4.43				0.007*	
21 พรรษา ขึ้นไป	4.27					0.070

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.26 พบว่า การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านบุคคลปโรปรัชญา จำแนกตามพรรษา เปรียบเทียบรายคู่ พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ .05 จำนวน 1 คู่ ได้แก่ 16-20 พรรษา ไม่แตกต่างกันตามนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 จำนวน 4 คู่ ได้แก่ ต่ำกว่า 5 พรรษา 6-10 พรรษา 11-15 พรรษา 21 พรรษา ขึ้นไป

สมมติฐานที่ 2 พระสังฆาธิการที่มีตำแหน่งพระสังฆาธิการต่างกัน มีภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.27 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวม จำแนกตามตำแหน่งพระสังฆาธิการ

ภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม	ตำแหน่งพระสังฆาธิการ								แปลผล
	รองเจ้าอาวาส (n=75)		เจ้าอาวาส (n=65)		เจ้าคณะตำบล (n=9)		เจ้าคณะอำเภอ (n=1)		
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	
	1. ด้านธัมมัญญุตตา	4.07	0.63	4.08	0.69	3.98	0.66	3.00	
2. ด้านอรรถัญญุตตา	4.19	0.63	4.31	0.57	4.18	0.65	3.40	0.00	มาก
3. ด้านอัตตัญญุตตา	4.08	0.64	4.13	0.64	4.02	0.53	3.00	0.00	มาก
4. ด้านมัตตัญญุตตา	4.05	0.69	4.04	0.63	3.89	0.41	4.20	0.00	มาก
5. ด้านกาลัญญุตตา	4.05	0.59	4.07	0.56	3.89	0.45	3.40	0.00	มาก
6. ด้านปริสสัญญุตตา	4.08	0.67	4.20	0.64	4.00	0.71	2.60	0.00	มาก
7. ด้านบุคคลปโรปรัญญุตตา	4.07	0.64	4.17	0.58	3.82	0.34	3.60	0.00	มาก
รวม	4.08	0.57	4.14	0.55	3.97	0.42	3.31	0.00	มาก

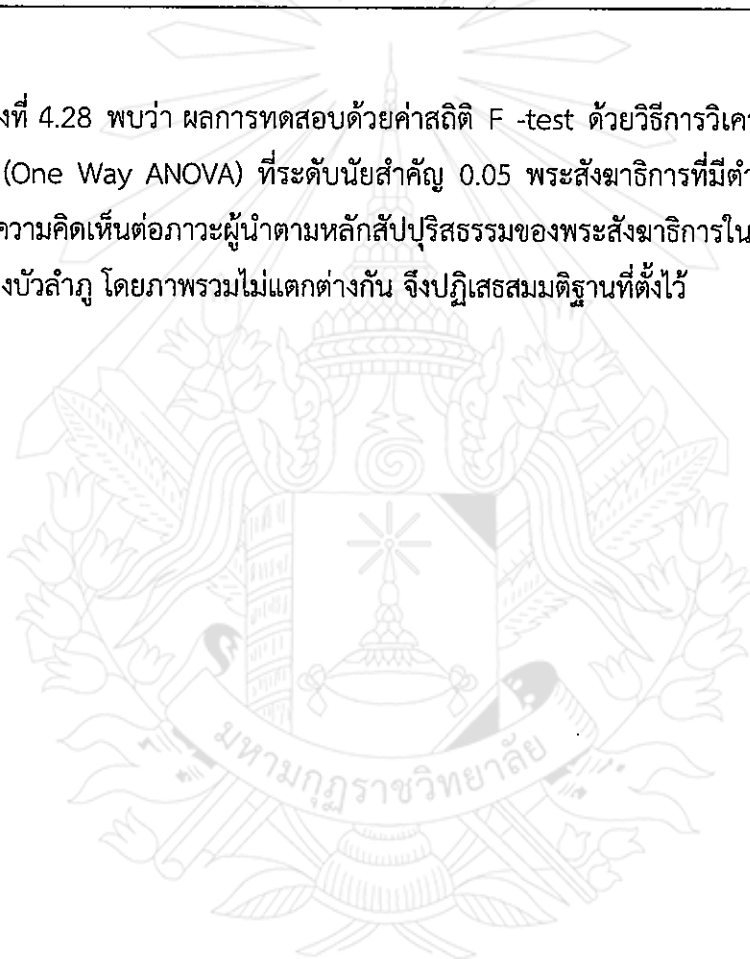
จากตารางที่ 27 พบว่า ผลการศึกษาการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวม จำแนกตามตำแหน่งพระสังฆาธิการ อยู่ในระดับมากทุกด้าน

ตารางที่ 4.28 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสี่ปรัศธรรมของ พระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวม ที่มีตำแหน่ง พระสังฆาธิการต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.914	3	0.305	0.987	0.401
ภายในกลุ่ม	45.055	146	0.309		
รวม	45.969	149			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.28 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F -test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พระสังฆาธิการที่มีตำแหน่งพระสังฆาธิการต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสี่ปรัศธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 4.29 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านธัมมัญญุตฯ จำแนกตามตำแหน่งพระสังฆาธิการ

ตำแหน่งพระสังฆาธิการ	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
รองเจ้าอาวาส	75	4.07	0.63	มาก
เจ้าอาวาส	65	4.08	0.69	มาก
เจ้าคณะตำบล	9	3.98	0.66	มาก
เจ้าคณะอำเภอ	1	3.00	0.00	มาก
รวม	150	4.06	0.66	มาก

จากตารางที่ 4.29 พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านธัมมัญญุตฯ จำแนกตำแหน่งพระสังฆาธิการ อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.30 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านธัมมัญญุตฯ ที่มีตำแหน่งพระสังฆาธิการต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	1.220	3	0.407	0.937	0.424
ภายในกลุ่ม	63.351	146	0.434		
รวม	64.571	149			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.30 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F -test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พระสังฆาธิการที่มีตำแหน่งพระสังฆาธิการต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านธัมมัญญุตฯ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 4.31 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอรรถกถา จําแนกตามตำแหน่งพระสังฆาธิการ

ตำแหน่งพระสังฆาธิการ	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
รองเจ้าอาวาส	75	4.19	0.63	มาก
เจ้าอาวาส	65	4.31	0.57	มาก
เจ้าคณะตำบล	9	4.18	0.65	มาก
เจ้าคณะอำเภอ	1	3.40	0.00	มาก
รวม	150	4.24	0.60	มาก

จากตารางที่ 4.31 พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอรรถกถา จําแนกตามตำแหน่งพระสังฆาธิการ อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.32 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอรรถกถา ที่มีตำแหน่งพระสังฆาธิการต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	1.306	3	0.435	1.199	0.313
ภายในกลุ่ม	53.020	146	0.363		
รวม	54.326	149			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.32 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F -test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พระสังฆาธิการที่มีตำแหน่งพระสังฆาธิการต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอรรถกถา ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 4.33 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอรรถัตถุญตา จำแนกตามตำแหน่งพระสังฆาธิการ

ตำแหน่งพระสังฆาธิการ	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
รองเจ้าอาวาส	75	4.08	0.64	มาก
เจ้าอาวาส	65	4.13	0.64	มาก
เจ้าคณะตำบล	9	4.02	0.53	มาก
เจ้าคณะอำเภอ	1	3.00	0.00	มาก
รวม	150	4.09	0.64	มาก

จากตารางที่ 4.33 พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอรรถัตถุญตา จำแนกตามตำแหน่งพระสังฆาธิการ อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.34 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอรรถัตถุญตา ที่มีตำแหน่งพระสังฆาธิการต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	1.341	3	0.447	1.103	0.350
ภายในกลุ่ม	59.181	146	0.405		
รวม	60.523	149			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.34 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พระสังฆาธิการที่มีตำแหน่งพระสังฆาธิการต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอรรถัตถุญตา ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 4.35 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านมัตตัญญูตา จำแนกตามตำแหน่งพระสังฆาธิการ

ตำแหน่งพระสังฆาธิการ	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
รองเจ้าอาวาส	75	4.05	0.69	มาก
เจ้าอาวาส	65	4.04	0.63	มาก
เจ้าคณะตำบล	9	3.89	0.41	มาก
เจ้าคณะอำเภอ	1	4.20	0.00	มาก
รวม	150	4.04	0.65	มาก

จากตารางที่ 4.35 พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านมัตตัญญูตา จำแนกตามตำแหน่งพระสังฆาธิการ อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.36 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านมัตตัญญูตา ที่มีตำแหน่งพระสังฆาธิการต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.239	3	0.080	0.188	0.905
ภายในกลุ่ม	61.872	146	0.424		
รวม	62.111	149			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.36 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F -test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พระสังฆาธิการที่มีตำแหน่งพระสังฆาธิการต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านมัตตัญญูตา ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 4.37 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านกาลัญญุตฯ จำแนกตามตำแหน่งพระสังฆาธิการ

ตำแหน่งพระสังฆาธิการ	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
รองเจ้าอาวาส	75	4.05	0.59	มาก
เจ้าอาวาส	65	4.07	0.56	มาก
เจ้าคณะตำบล	9	3.89	0.45	มาก
เจ้าคณะอำเภอ	1	3.40	0.00	มาก
รวม	150	4.04	0.57	มาก

จากตารางที่ 4.37 พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านกาลัญญุตฯ จำแนกตามตำแหน่งพระสังฆาธิการ อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.38 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านกาลัญญุตฯ ที่มีตำแหน่งพระสังฆาธิการต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.679	3	0.226	0.691	0.559
ภายในกลุ่ม	47.791	146	0.327		
รวม	48.470	149			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.38 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F -test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พระสังฆาธิการที่มีตำแหน่งพระสังฆาธิการต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านกาลัญญุตฯ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 4.39 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัจธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านปรีชาญาณ จำแนกตามตำแหน่งพระสังฆาธิการ

ตำแหน่งพระสังฆาธิการ	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
รองเจ้าอาวาส	75	4.08	0.67	มาก
เจ้าอาวาส	65	4.20	0.64	มาก
เจ้าคณะตำบล	9	4.00	0.71	มาก
เจ้าคณะอำเภอ	1	2.06	0.00	มาก
รวม	150	4.11	0.67	มาก

จากตารางที่ 4.39 พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักสัจธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านปรีชาญาณ จำแนกตามตำแหน่งพระสังฆาธิการ อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.40 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสัจธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านปรีชาญาณ ที่มีตำแหน่งพระสังฆาธิการต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	2.957	3	0.986	2.276	0.082
ภายในกลุ่ม	63.321	146	0.433		
รวม	66.188	149			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.40 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พระสังฆาธิการที่มีตำแหน่งพระสังฆาธิการต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัจธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านปรีชาญาณ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 4.41 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านบุคคลบวรปัญญา จำแนกตามตำแหน่งพระสังฆาธิการ

ตำแหน่งพระสังฆาธิการ	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
รองเจ้าอาวาส	75	4.07	0.64	มาก
เจ้าอาวาส	65	4.17	0.58	มาก
เจ้าคณะตำบล	9	3.82	0.34	มาก
เจ้าคณะอำเภอ	1	3.60	0.00	มาก
รวม	150	4.09	0.60	มาก

จากตารางที่ 4.41 พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านบุคคลบวรปัญญา จำแนกตามตำแหน่งพระสังฆาธิการ อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.42 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านบุคคลบวรปัญญา ที่มีตำแหน่งพระสังฆาธิการต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	1.333	3	0.444	1.223	0.304
ภายในกลุ่ม	53.041	146	0.636		
รวม	54.373	149			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.42 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พระสังฆาธิการที่มีตำแหน่งพระสังฆาธิการต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านบุคคลบวรปัญญา ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 3 พระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกัน มีภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.43 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวม จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม

ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม	วุฒิการศึกษานักธรรม						แปลผล
	นักธรรมชั้นตรี		นักธรรมชั้นโท		นักธรรมชั้นเอก		
	(n = 20)		(n = 28)		(n = 102)		
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	
1. ด้านธัมมัญญตา	4.06	0.79	3.91	0.78	4.11	0.59	มาก
2. ด้านอรรถัญญตา	4.23	0.65	4.09	0.69	4.28	0.57	มาก
3. ด้านอรรถัญญตา	4.08	0.75	3.97	0.78	4.12	0.57	มาก
4. ด้านมัตตัญญตา	3.97	0.60	4.03	0.83	4.05	0.60	มาก
5. ด้านกาลัญญตา	4.01	0.55	3.97	0.72	4.07	0.53	มาก
6. ด้านปริสัญญตา	4.21	0.57	3.99	0.79	4.13	0.65	มาก
7. ด้านปุคคลโรปริญญตา	4.04	0.54	3.99	0.66	4.13	0.60	มาก
รวม	4.09	0.57	3.99	0.69	4.13	0.51	มาก

จากตารางที่ 4.43 พบว่า ผลการศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวมจำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม อยู่ในระดับมากทุกด้าน

ตารางที่ 4.44 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของ พระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวม ที่มีวุฒิการศึกษา นักธรรมต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.914	3	0.305	0.987	0.401
ภายในกลุ่ม	45.055	146	0.309		
รวม	45.969	149			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.44 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F -test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พระสังฆาธิการที่มีตำแหน่งพระสังฆาธิการต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 4.45 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านธัมมัญญุตฯ จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม

วุฒิการศึกษานักธรรม	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
นักธรรมชั้นชั้นตรี	20	4.06	0.79	มาก
นักธรรมชั้นชั้นโท	28	3.91	0.78	มาก
นักธรรมชั้นชั้นเอก	102	4.11	0.59	มาก
รวม	150	4.06	0.66	มาก

จากตารางที่ 4.45 พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านธัมมัญญุตฯ จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.46 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านธัมมัญญุตฯ ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	1.220	3	0.407	0.937	0.424
ภายในกลุ่ม	63.351	146	0.434		
รวม	64.571	149			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.46 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พระสังฆาธิการที่มีตำแหน่งพระสังฆาธิการต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านธัมมัญญุตฯ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 4.47 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอรรถิถุญญา จ้แนกตามวุฒิการศึษาณักรรรม

วุฒิการศึษาณักรรรม	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
นักรรรมชั้นชั้นตรี	20	4.23	0.65	มาก
นักรรรมชั้นชั้นโท	28	4.09	0.69	มาก
นักรรรมชั้นชั้นเอก	102	4.28	0.57	มาก
รวม	150	4.24	0.60	มาก

จากตารางที่ 4.47 พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอรรถิถุญญา จ้แนกตามวุฒิการศึษาณักรรรม อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.48 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอรรถิถุญญา ที่มีวุฒิการศึษาณักรรรมต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	1.306	3	0.435	1.199	0.313
ภายในกลุ่ม	53.020	146	0.363		
รวม	54.326	149			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.48 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F -test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พระสังฆาธิการที่มีตำแหน่งพระสังฆาธิการต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอรรถิถุญญา ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 4.49 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอรรถกถา จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม

วุฒิการศึกษานักธรรม	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
นักธรรมชั้นชั้นตรี	20	4.23	0.65	มาก
นักธรรมชั้นชั้นโท	28	4.09	0.69	มาก
นักธรรมชั้นชั้นเอก	102	4.28	0.57	มาก
รวม	150	4.24	0.60	มาก

จากตารางที่ 4.49 พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอรรถกถา จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.50 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอรรถกถา ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	1.341	3	0.447	1.103	0.035*
ภายในกลุ่ม	59.181	146	0.405		
รวม	60.523	149			

* $p < .05$

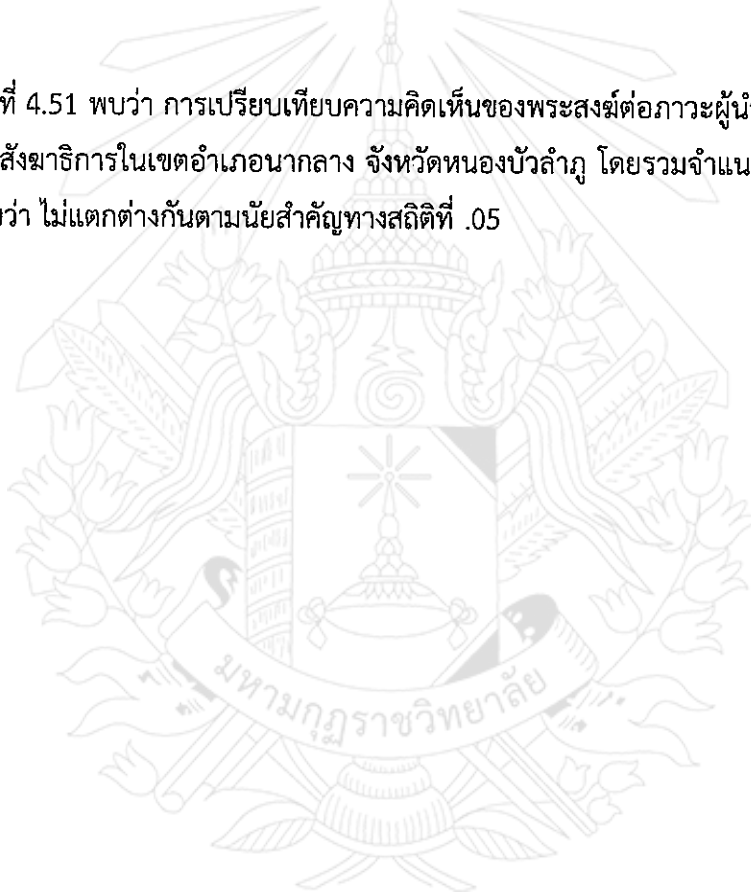
จากตารางที่ 4.50 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F -test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พระสังฆาธิการที่มีตำแหน่งพระสังฆาธิการต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอรรถกถา ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 4.51 แสดงผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอัตถัญญุตตา จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรมเป็นรายคู่ตามวิธีการของ LSD (Least/significant Differern)

วุฒิการศึกษานักธรรม	\bar{X}	นักธรรมชั้นตรี	นักธรรมชั้นโท	นักธรรมชั้นเอก
นักธรรมชั้นตรี	4.23	0.566		
นักธรรมชั้นโท	4.09		0.566	
นักธรรมชั้นเอก	4.28			0.758

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.51 พบว่า การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวมจำแนกตามอายุเปรียบเทียบรายคู่ พบว่า ไม่แตกต่างกันตามนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ตารางที่ 4.52 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านมัตตัญญูตา จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม

วุฒิการศึกษานักธรรม	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
นักธรรมชั้นชั้นตรี	20	3.97	0.60	มาก
นักธรรมชั้นชั้นโท	28	4.03	0.83	มาก
นักธรรมชั้นชั้นเอก	102	4.05	0.60	มาก
รวม	150	4.04	0.65	มาก

จากตารางที่ 4.52 พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านมัตตัญญูตา จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.53 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านมัตตัญญูตา ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.239	3	0.080	0.188	0.905
ภายในกลุ่ม	61.872	146	0.424		
รวม	62.111	149			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.53 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F -test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พระสังฆาธิการที่มีตำแหน่งพระสังฆาธิการต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านมัตตัญญูตา ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 4.54 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านกัลยาณุตตา จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม

วุฒิการศึกษานักธรรม	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
นักธรรมชั้นชั้นตรี	20	4.01	0.55	มาก
นักธรรมชั้นชั้นโท	28	3.97	0.72	มาก
นักธรรมชั้นชั้นเอก	102	4.07	0.53	มาก
รวม	150	4.04	0.57	มาก

จากตารางที่ 4.54 พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านกัลยาณุตตา จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.55 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านกัลยาณุตตา ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.679	3	0.226	0.691	0.559
ภายในกลุ่ม	47.791	146	0.327		
รวม	48.470	149			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.55 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F -test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พระสังฆาธิการที่มีตำแหน่งพระสังฆาธิการต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านกัลยาณุตตา ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 4.56 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านปรีชาญาณ จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม

วุฒิการศึกษานักธรรม	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
นักธรรมชั้นชั้นตรี	20	4.21	0.57	มาก
นักธรรมชั้นชั้นโท	28	3.99	0.79	มาก
นักธรรมชั้นชั้นเอก	102	4.13	0.65	มาก
รวม	150	4.11	0.67	มาก

จากตารางที่ 4.56 พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านปรีชาญาณ จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.57 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านปรีชาญาณ ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	2.957	3	0.986	2.276	0.082
ภายในกลุ่ม	63.321	146	0.433		
รวม	66.188	149			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.57 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F -test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พระสังฆาธิการที่มีตำแหน่งพระสังฆาธิการต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านปรีชาญาณ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 4.58 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านบุคคลปโรปรัญญา จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม

วุฒิการศึกษานักธรรม	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
นักธรรมชั้นชั้นตรี	20	4.04	0.54	มาก
นักธรรมชั้นชั้นโท	28	3.99	0.66	มาก
นักธรรมชั้นชั้นเอก	102	4.13	0.60	มาก
รวม	150	4.09	0.60	มาก

จากตารางที่ 4.58 พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านบุคคลปโรปรัญญา จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.59 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านบุคคลปโรปรัญญา ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	1.333	3	0.444	1.223	0.304
ภายในกลุ่ม	53.041	146	0.636		
รวม	54.373	149			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.59 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พระสังฆาธิการที่มีตำแหน่งพระสังฆาธิการต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านบุคคลปโรปรัญญา ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 4 พระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษาแผนกบาลีต่างกัน มีภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.60 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวม จำแนกตามวุฒิการศึกษาแผนกบาลี

ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม	วุฒิการศึกษาแผนกบาลี						แปลผล
	ป.ธ. 1 - 2 ประโยค (n = 103)		ป.ธ. 3 - 6 ประโยค (n = 34)		ป.ธ. 7 - 9 ประโยค (n = 13)		
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	
1. ด้านธัมมัญญุตตา	4.01	0.67	4.27	0.59	3.91	0.69	มาก
2. ด้านอรรถัญญุตตา	4.16	0.63	4.44	0.53	4.31	0.49	มาก
3. ด้านอรรถัญญุตตา	4.02	0.66	4.24	0.56	4.28	0.59	มาก
4. ด้านมัตตัญญุตตา	4.03	0.67	4.13	0.57	3.89	0.63	มาก
5. ด้านกาลัญญุตตา	4.03	0.60	4.05	0.54	4.14	0.43	มาก
6. ด้านปริสัญญุตตา	4.07	0.67	4.28	0.62	4.05	0.74	มาก
7. ด้านปุคคลโรปรัญญุตตา	4.06	0.64	4.21	0.54	4.06	0.48	มาก
รวม	4.05	0.58	4.23	0.47	4.09	0.52	มาก

จากตารางที่ 4.60 พบว่า ผลการศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวมจำแนกตามวุฒิการศึกษาแผนกบาลีอยู่ในระดับมากทุกด้าน

ตารางที่ 4.61 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสี่ปรัธรรมของ พระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวม ที่มีวุฒิการศึกษาแผนกบาลีต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.809	2	0.405	1.317	0.271
ภายในกลุ่ม	45.160	145	0.307		
รวม	45.969	149			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.61 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F -test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษาแผนกบาลีต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสี่ปรัธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 4.62 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านธัมมัญญุตฯ จำแนกตามวุฒิการศึกษาแผนกบาลี

วุฒิการศึกษาแผนกบาลี	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
เปรียญธรรม 1 - 2 ประโยค	20	4.01	0.67	มาก
เปรียญธรรม 3 - 6 ประโยค	28	4.27	0.59	มาก
เปรียญธรรม 7 - 9 ประโยค	102	3.91	0.69	มาก
รวม	150	4.06	0.66	มาก

จากตารางที่ 4.62 พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านธัมมัญญุตฯ จำแนกตามวุฒิการศึกษาแผนกบาลี อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.63 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านธัมมัญญุตฯ ที่มีวุฒิการศึกษาแผนกบาลีต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	2.030	2	1.015	2.386	0.096
ภายในกลุ่ม	62.541	145	0.425		
รวม	64.571	149			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.63 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษาแผนกบาลีต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านธัมมัญญุตฯ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 4.64 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอรรถกถา จำแนกตามวุฒิการศึกษาแผนกบาลี

วุฒิการศึกษาแผนกบาลี	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
เปรียญธรรม 1 - 2 ประโยค	20	4.16	0.63	มาก
เปรียญธรรม 3 - 6 ประโยค	28	4.44	0.53	มาก
เปรียญธรรม 7 - 9 ประโยค	102	4.31	0.49	มาก
รวม	150	4.24	0.60	มาก

จากตารางที่ 4.64 พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอรรถกถา จำแนกตามวุฒิการศึกษาแผนกบาลี อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.65 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอรรถกถา ที่มีวุฒิการศึกษาแผนกบาลีต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	2.105	2	0.053	2.963	0.055
ภายในกลุ่ม	52.220	145	0.355		
รวม	54.326	149			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.65 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F -test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษาแผนกบาลีต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอรรถกถา แตกต่างกันได้ จึงยอมรับมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 4.66 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอรรถัตถุญตา จำแนกตามวุฒิการศึกษาแผนกบาลี

วุฒิการศึกษาแผนกบาลี	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
เปรียญธรรม 1 - 2 ประโยค	20	4.02	0.66	มาก
เปรียญธรรม 3 - 6 ประโยค	28	4.24	0.56	มาก
เปรียญธรรม 7 - 9 ประโยค	102	4.28	0.59	มาก
รวม	150	4.09	0.64	มาก

จากตารางที่ 4.66 พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอรรถัตถุญตา จำแนกตามวุฒิการศึกษาแผนกบาลี อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.67 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอรรถัตถุญตา ที่มีวุฒิการศึกษาแผนกบาลีต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	1.802	2	0.901	2.256	0.108
ภายในกลุ่ม	58.721	145	0.399		
รวม	60.523	149			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.67 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F -test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษาแผนกบาลีต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอรรถัตถุญตา ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 4.68 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านมัตตัญญูตา จำแนกตามวุฒิการศึกษาแผนกบาลี

วุฒิการศึกษาแผนกบาลี	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
เปรียญธรรม 1 - 2 ประโยค	20	4.03	0.67	มาก
เปรียญธรรม 3 - 6 ประโยค	28	4.13	0.57	มาก
เปรียญธรรม 7 - 9 ประโยค	102	3.89	0.63	มาก
รวม	150	4.04	0.65	มาก

จากตารางที่ 4.68 พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านมัตตัญญูตา จำแนกตามวุฒิการศึกษาแผนกบาลี อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.69 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านมัตตัญญูตา ที่มีวุฒิการศึกษาแผนกบาลีต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.577	2	0.288	0.689	0.504
ภายในกลุ่ม	61.534	145	0.419		
รวม	62.111	149			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.69 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F -test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษาแผนกบาลีต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านมัตตัญญูตา ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 4.70 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านกัลยาณุตตา จำแนกตามวุฒิการศึกษาแผนกบาลี

วุฒิการศึกษาแผนกบาลี	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
เปรียญธรรม 1 - 2 ประโยค	20	4.03	0.60	มาก
เปรียญธรรม 3 - 6 ประโยค	28	4.05	0.54	มาก
เปรียญธรรม 7 - 9 ประโยค	102	4.14	0.43	มาก
รวม	150	4.04	0.57	มาก

จากตารางที่ 4.70 พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านกัลยาณุตตา จำแนกตามวุฒิการศึกษาแผนกบาลี อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.71 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านกัลยาณุตตา ที่มีวุฒิการศึกษาแผนกบาลีต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.134	2	0.067	0.203	0.816
ภายในกลุ่ม	48.336	145	0.329		
รวม	48.470	149			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.71 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F -test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษาแผนกบาลีต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านกัลยาณุตตา ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 4.72 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านปรีชญญุตตา จำแนกตามวุฒิการศึกษาแผนกบาลี

วุฒิการศึกษาแผนกบาลี	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
เปรียญธรรม 1 - 2 ประโยค	20	4.07	0.67	มาก
เปรียญธรรม 3 - 6 ประโยค	28	4.28	0.62	มาก
เปรียญธรรม 7 - 9 ประโยค	102	4.05	0.74	มาก
รวม	150	4.11	0.67	มาก

จากตารางที่ 4.72 พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านปรีชญญุตตา จำแนกตามวุฒิการศึกษาแผนกบาลี อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.73 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านปรีชญญุตตา ที่มีวุฒิการศึกษาแผนกบาลีต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	1.158	2	0.579	1.308	0.273
ภายในกลุ่ม	65.030	145	0.422		
รวม	66.188	149			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.73 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F -test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษาแผนกบาลีต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านปรีชญญุตตา ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 4.74 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านบุคคลปโรปรัชญาตา จำแนกตามวุฒิการศึกษาแผนกบาลี

วุฒิการศึกษาแผนกบาลี	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
เปรียญธรรม 1 - 2 ประโยค	20	4.06	0.64	มาก
เปรียญธรรม 3 - 6 ประโยค	28	4.21	0.54	มาก
เปรียญธรรม 7 - 9 ประโยค	102	4.06	0.48	มาก
รวม	150	4.09	0.60	มาก

จากตารางที่ 4.74 พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านบุคคลปโรปรัชญาตา จำแนกตามวุฒิการศึกษาแผนกบาลี อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.75 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านบุคคลปโรปรัชญาตา ที่มีวุฒิการศึกษาแผนกบาลีต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.617	2	0.308	0.843	0.432
ภายในกลุ่ม	53.757	145	0.366		
รวม	54.373	149			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.75 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษาแผนกบาลีต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านบุคคลปโรปรัชญาตา ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 5 พระสังฆาธิการที่มีประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ต่างกัน มีภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.76 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวม จำแนกตามประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่

ภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม	ประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่						แปลผล
	ต่ำกว่า 5 ปี		6 - 9 ปี		10 ปีขึ้นไป		
	(n = 72)		(n = 48)		(n = 30)		
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	
1. ด้านธัมมัญญุตตา	4.10	0.71	4.09	0.59	3.93	0.63	มาก
2. ด้านอรรถัญญุตตา	4.22	0.63	4.23	0.60	4.29	0.57	มาก
3. ด้านอรรถัญญุตตา	4.10	0.69	4.10	0.61	4.05	0.55	มาก
4. ด้านมัตตัญญุตตา	4.01	0.69	4.05	0.63	4.09	0.56	มาก
5. ด้านกาลัญญุตตา	4.06	0.64	4.08	0.55	3.95	0.42	มาก
6. ด้านปริสัญญุตตา	4.12	0.71	4.08	0.61	4.16	0.66	มาก
7. ด้านบุคคลปิโรปรัชญุตตา	4.14	0.63	4.04	0.63	4.47	0.51	มาก
รวม	4.11	0.62	4.10	0.52	4.08	0.46	มาก

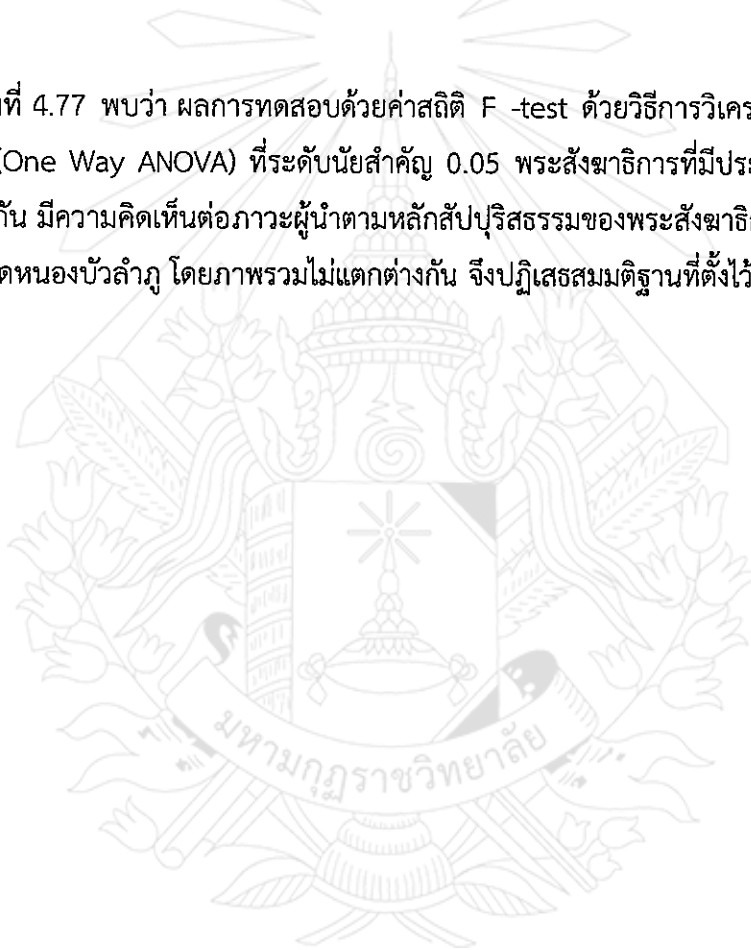
จากตารางที่ 4.76 พบว่า ผลการศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวม จำแนกตามประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่อยู่ในระดับมากทุกด้าน

ตารางที่ 4.77 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของ พระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวม ที่มีประสพ การณ์การปฏิบัติหน้าที่ต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.017	2	0.008	0.027	0.974
ภายในกลุ่ม	45.952	147	0.313		
รวม	45.969	149			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.77 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F -test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พระสังฆาธิการที่มีประสพการณ์การปฏิบัติหน้าที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 4.78 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสี่ปรัธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านธัมมัญญตา จำแนกตามประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่

ประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
ต่ำกว่า 5 ปี	72	4.10	0.71	มาก
6 - 9 ปี	48	4.09	0.59	มาก
10 ปี ขึ้นไป	30	3.93	0.63	มาก
รวม	150	4.06	0.66	มาก

จากตารางที่ 4.78 พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักสี่ปรัธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านธัมมัญญตา จำแนกตามประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.79 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสี่ปรัธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านธัมมัญญตา ที่มีประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.628	2	0.341	0.722	0.487
ภายในกลุ่ม	63.943	147	0.435		
รวม	64.571	149			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.79 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F -test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พระสังฆาธิการที่มีประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสี่ปรัธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านธัมมัญญตาไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 4.80 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอรรถกถา จำแนกตามประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่

ประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
ต่ำกว่า 5 ปี	72	4.22	0.63	มาก
6 - 9 ปี	48	4.23	0.60	มาก
10 ปี ขึ้นไป	30	4.29	0.57	มาก
รวม	150	4.24	0.60	มาก

จากตารางที่ 4.80 พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอรรถกถา จำแนกตามประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.81 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอรรถกถา ที่มีประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.128	2	0.064	0.173	0.841
ภายในกลุ่ม	54.198	147	0.369		
รวม	54.326	149			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.81 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พระสังฆาธิการที่มีประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอรรถกถา ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 4.82 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอรรถกถา จําแนกตามประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่

ประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
ต่ำกว่า 5 ปี	72	4.10	0.69	มาก
6 - 9 ปี	48	4.10	0.61	มาก
10 ปี ขึ้นไป	30	4.05	0.55	มาก
รวม	150	4.09	0.64	มาก

จากตารางที่ 4.82 พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอรรถกถา จําแนกตามประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.83 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอรรถกถา ที่มีประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.070	2	0.035	0.085	0.919
ภายในกลุ่ม	60.453	147	0.411		
รวม	60.523	149			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.83 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พระสังฆาธิการที่มีประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอรรถกถา ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 4.84 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านมัตตัญญูตา จำแนกตามประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่

ประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
ต่ำกว่า 5 ปี	72	4.01	0.69	มาก
6 - 9 ปี	48	4.05	0.63	มาก
10 ปี ขึ้นไป	30	4.09	0.56	มาก
รวม	150	4.4	0.65	มาก

จากตารางที่ 4.84 พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านมัตตัญญูตา จำแนกตามประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.85 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านมัตตัญญูตา ที่มีประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.126	2	0.063	0.085	0.919
ภายในกลุ่ม	61.985	147	0.411		
รวม	62.111	149			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.85 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พระสังฆาธิการที่มีประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านมัตตัญญูตา ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 4.86 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านกาลัญญุตฯ จำแนกตามประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่

ประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
ต่ำกว่า 5 ปี	72	4.06	0.64	มาก
6 - 9 ปี	48	4.08	0.55	มาก
10 ปี ขึ้นไป	30	3.95	0.42	มาก
รวม	150	4.04	0.57	มาก

จากตารางที่ 4.86 พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านกาลัญญุตฯ จำแนกตามประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.87 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านกาลัญญุตฯ ที่มีประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.365	2	0.182	0.557	0.574
ภายในกลุ่ม	48.105	147	0.327		
รวม	48.470	149			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.87 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พระสังฆาธิการที่มีประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านกาลัญญุตฯ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 4.88 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านปรีชาญาณ จำแนกตามประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่

ประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
ต่ำกว่า 5 ปี	72	4.12	0.63	มาก
6 - 9 ปี	48	4.04	0.63	มาก
10 ปี ขึ้นไป	30	4.07	0.51	มาก
รวม	150	4.09	0.60	มาก

จากตารางที่ 4.88 พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านปรีชาญาณ จำแนกตามประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.89 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านปรีชาญาณ ที่มีประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.109	2	0.055	0.121	0.886
ภายในกลุ่ม	66.079	147	0.450		
รวม	66.188	149			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.89 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F -test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พระสังฆาธิการที่มีประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านปรีชาญาณ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 4.90 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านบุคคลโปโรปรัชญาตามประสภการณ์การปฏิบัติหน้าที่

ประสภการณ์การปฏิบัติหน้าที่	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
ต่ำกว่า 5 ปี	72	4.14	0.63	มาก
6 - 9 ปี	48	4.04	0.63	มาก
10 ปี ขึ้นไป	30	4.47	0.51	มาก
รวม	150	4.22	0.59	มาก

จากตารางที่ 4.90 พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านบุคคลโปโรปรัชญาตามประสภการณ์การปฏิบัติหน้าที่ อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.91 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านบุคคลโปโรปรัชญา ที่มีประสภการณ์การปฏิบัติหน้าที่ต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.272	2	1.136	3.369	0.692
ภายในกลุ่ม	54.101	147	0.368		
รวม	54.373	149			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.91 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F -test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พระสังฆาธิการที่มีประสภการณ์การปฏิบัติหน้าที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านบุคคลโปโรปรัชญา ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 4.92 สรุปโดยภาพรวม การเปรียบเทียบความเห็นของพระสังฆาธิการมีภาวะผู้นำตามหลักสี่ปฐพีธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ตามสมมติฐานที่ 1-5

สมมติฐาน	ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	ค่า F	Sig	ผลการทดสอบ ยอมรับ ปฏิเสธ	
1.	พรรษา	ภาวะผู้นำตามหลักสี่ปฐพีธรรม ของพระสังฆาธิการ	1.975	0.101	-	✓
2.	ตำแหน่ง พระสังฆาธิการ	ภาวะผู้นำตามหลักสี่ปฐพีธรรม ของพระสังฆาธิการ	0.987	0.401	-	✓
3.	วุฒิการศึกษา ทางธรรม	ภาวะผู้นำตามหลักสี่ปฐพีธรรม ของพระสังฆาธิการ	0.659	0.519	-	✓
4.	วุฒิการศึกษา แผนกบาลี	ภาวะผู้นำตามหลักสี่ปฐพีธรรม ของพระสังฆาธิการ	1.317	0.271	-	✓
5.	ประสบการณ์ การปฏิบัติหน้าที่	ภาวะผู้นำตามหลักสี่ปฐพีธรรม ของพระสังฆาธิการ	0.027	0.974	-	✓

จากตารางที่ 4.92 สรุปได้ว่า พระสังฆาธิการที่มีพรรษาต่างกัน มีภาวะผู้นำตามหลักสี่ปฐพีธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู แตกต่างกัน โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

พระสังฆาธิการที่มีตำแหน่งพระสังฆาธิการต่างกัน มีภาวะผู้นำตามหลักสี่ปฐพีธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

พระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกัน มีภาวะผู้นำตามหลักสี่ปฐพีธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

พระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษาแผนกบาลีต่างกัน มีภาวะผู้นำตามหลักสี่ปฐพีธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

พระสังฆาธิการที่มีประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ต่างกัน มีภาวะผู้นำตามหลักสี่ปฐพีธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

4.4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสี่ปรัสรธรรมของพระสังฆาธิการในเขต อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

ตารางที่ 4.93 แสดงค่าความถี่ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสี่ปรัสรธรรมของพระ
สังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านธัมมัญญตา

ข้อที่	ข้อเสนอแนะด้านหลักสี่ปรัสรธรรม	ความถี่
1.	ควรรู้จักเหตุรู้หลักการ รู้งาน รู้หน้าที่ รู้กติกาที่มีความเกี่ยวข้องในการดำเนินงาน กล่าวคือ ผู้นำนั้นจะต้องรู้จักเหตุรู้หลักการ รู้กฎ กติกาเหล่านี้ให้ชัดเจน เพื่อที่จะเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้บรรลุถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้	7
2.	ควรให้มีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการส่งเสริมผู้นำให้น้อมนำหลักหลักสี่ปรัสรธรรม ของพุทธองค์มาใช้ในงานคณะสงฆ์ให้มากขึ้น	5

ตารางที่ 4.94 แสดงค่าความถี่ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสี่ปรัสรธรรมของพระ
สังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอรรถัญญตา

ข้อที่	ข้อเสนอแนะด้านหลักสี่ปรัสรธรรม	ความถี่
1.	ควรรู้จักผล รู้ความมุ่งหมายและรู้จักผล กล่าวคือ ผู้นำที่ดีจะต้องรู้จักจุดหมายหรือเป้าหมายของหลักการที่ตนปฏิบัติเข้าใจวัตถุประสงค์ของงรานคณะสงฆ์ว่าจะไปทางไหนเพื่อประโยชน์อะไร เพื่อให้สามารถดำเนินการไปได้อย่างถูกต้องตามเป้าหมายนั้น	20
2.	พระสังฆาธิการควรมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาวัดจัดให้มีการร่วมมือกับพุทธศาสนิกชนและชุมชน เพื่อพัฒนาวัดให้เจริญรุ่งเรือง	10

ตารางที่ 4.95 แสดงค่าความถี่ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสี่ปรัสรธรรมของพระ
สังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอรรถัญญตา

ข้อที่	ข้อเสนอแนะด้านหลักสี่ปรัสรธรรม	ความถี่
1.	พระสังฆาธิการควรเป็นผู้ที่รู้จักตนอยู่เสมอว่าเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ สามารถใช้แรงจูงใจในการทำงานเพื่อพระพุทธศาสนาได้อย่างเต็มที่	4
2.	ผู้นำที่ดีควรมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถเข้าใจถึงความเปลี่ยนแปลงแห่งโลกอย่างแท้จริงเพื่อให้สามารถนำพามวลชนและองค์กรไปสู่จุดหมายได้ตามเป้าหมายที่วางไว้	15

ตารางที่ 4.96 แสดงค่าความถี่ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระ
สังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านมัตตัญญุตา

ข้อที่	ข้อเสนอแนะด้านหลักสัปปุริสธรรม	ความถี่
1.	ควรรู้จักประมาณ รู้จักความพอดีกล่าวคือ ต้องรู้จักขอบเขตความเหมาะสมในการทำงานในเรื่องต่าง ๆ ดังนั้น ผู้นำที่ดีนั้นจะต้องรู้จักความเหมาะสมพอควรในการที่จะทำกิจการทุกอย่างให้ลุล่วงไปด้วยดีตามเป้าหมายที่วางไว้	20
2.	ควรควบคุมดูแลเรื่องของงบประมาณให้เป็นอย่างดี เพราะเรื่องนี่จะเป็นที่จับต้องของพุทธบริษัททั้ง 4 ถ้าดูแลไม่ดีแล้วอาจเกิดผลกระทบตามมา	5

ตารางที่ 4.97 แสดงค่าความถี่ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระ
สังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านกาลัญญุตา

ข้อที่	ข้อเสนอแนะด้านหลักสัปปุริสธรรม	ความถี่
1.	ควรรู้จักเวลา รู้จักเวลาที่ควรประกอบกิจการงานต่าง ๆ หรือทำงานให้ทันกับเวลาเหมาะกับเวลาและรู้คุณค่าของเวลา ผู้นำที่ประสบความสำเร็จนั้นจะต้องเป็นผู้รู้จักการบริหารเวลาหรือวางแผนให้เหมาะสมกับเวลาอย่างถูกต้อง	25
2.	ควรให้มีการกำหนดแผนพัฒนางานคณะสงฆ์ให้มีความชัดเจน เพราะการวางแผนที่ดีมีชัยตั้งแต่ต้น พระสังฆาธิการจำเป็นอย่างยิ่งจะต้องทำทุกอย่างให้ถูกต้องและชัดเจน	5

ตารางที่ 4.98 แสดงค่าความถี่ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระ
สังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านปริสัญญุตา

ข้อที่	ข้อเสนอแนะด้านหลักสัปปุริสธรรม	ความถี่
1.	ควรรู้จักชุมชน รู้สังคม ตั้งแต่ในขอบเขตที่กว้างขวางจากสังคมโลกสังคมประเทศชาติว่าอยู่ในสถานการณ์อย่างไร มีปัญหาอย่างไร จะได้สามารถเข้าใจความต้องการของสังคมนั้นได้ถูกต้อง หรือแก้ไขปัญหาได้ตรงจุด นอกจากนี้ยังต้องรู้เข้าใจในระเบียบ กฎเกณฑ์วัฒนธรรม ประเพณีของสังคมนั้น ๆ ได้อย่างถูกต้องเพื่อให้สามารถเข้าใจถึงสถานการณ์ต่าง ๆ ของสังคมนั้น ๆ ได้อย่างถูกต้องจะได้สามารถนำความสงบสุข สันติสุข ความก้าวหน้ามาสู่มวลชน หมู่คณะและสังคมได้	14

ตารางที่ 4.98 (ต่อ)

ข้อที่	ข้อเสนอแนะด้านหลักสี่ปรัสรรรม	ความถี่
2.	พระสังฆาธิการควรมีมนุษยสัมพันธ์เป็นนักประสานงานที่ดีกับทุกคน ทุกองค์กร และทุกภาคส่วน ให้ความสำคัญกับประโยชน์ส่วนรวม และการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของเยาวชน ประชาชน อีกทั้งเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการ ทำกิจกรรมภายในวัด เพื่อที่จะเข้าใจความต้องการของสังคมนั้นได้อย่างถูกต้อง สามารถนำความสงบสุข ความก้าวหน้ามาสู่มวลชน หมู่คณะ และสังคมได้	15

ตารางที่ 4.99 แสดงค่าความถี่ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสี่ปรัสรรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านบุคคลปรัปรัชญา

ข้อที่	ข้อเสนอแนะด้านหลักสี่ปรัสรรรม	ความถี่
1.	ควรรู้บุคคล รู้ประเภทของบุคคลที่จะต้องเกี่ยวข้องด้วย รู้ว่าควรจะทำปฏิบัติต่อเขา ได้ถูกต้องเหมาะสมและได้ผลอย่างไร ดังนั้นผู้นำที่ดีย่อมต้องรู้บุคคล รู้ประเภท ของบุคคลที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างดีเพื่อให้สามารถเลือกใช้คนให้เหมาะสมกับงาน ในการบริหารงานทุก ๆ ด้าน เพื่อให้เกิดประโยชน์และคุณค่าแก่ผู้ปฏิบัติงานทุก คน ตลอดจนสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับหมู่คณะและองค์กรได้ตาม เป้าหมายที่วางไว้	20
2.	ควรเป็นผู้ที่รู้จักบุคคล รู้ความสามารถความแตกต่างระหว่างบุคคล รู้จักเลือก แต่งตั้ง จัดวางบุคคลได้เหมาะสมกับงาน สามารถปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาแต่ ละบุคคลได้อย่างถูกต้อง ให้ออกาส สนับสนุนผู้ที่มีความรู้ ความสามารถให้ดำรง ตำแหน่งที่เหมาะสม ส่งเสริมภิกษุและสามเณรได้มีโอกาสได้ศึกษาเพิ่มเติมและ ให้ความสำคัญกับทรัพยากรมนุษย์ เพื่อทำให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ในการบริหารงานทุก ๆ ด้าน	30

4.4 ผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

การสัมภาษณ์เรื่อง “ศึกษาภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู” นี้ ประกอบด้วยประเด็นการสัมภาษณ์ จำนวน 3 ตอน คือ 1) แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์ 2) ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู 3) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยมีจุดมุ่งหมายในการศึกษา รวบรวมข้อมูลประกอบการวิเคราะห์ ซึ่งสรุปจากบทสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) จำนวน 5 รูป ต่อไปนี้

1. พระครูเจติยาภิวัฒน์ เจ้าคณะอำเภอนากลาง
2. พระครูปทุมถาวรวัตร รองเจ้าคณะอำเภอนากลาง
3. พระครูพิชัยมงคลธรรม เจ้าคณะตำบลด่านช้าง
4. พระครูพิชัยพัฒนคุณ เจ้าคณะตำบลกุดแห่
5. พระครูสุตธรรมธร รองเจ้าคณะตำบลด่านช้าง

ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

1.1 ภาวะผู้นำด้านธัมมัญญตา (เกี่ยวกับความรู้จักเหตุ คือ เป็นพระสังฆาธิการที่เป็นรู้หลักเกณฑ์ โดยยึดหลักการในการบริหารอย่างเป็นขั้นตอน ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร) ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า

พระสังฆาธิการควรปฏิบัติหน้าที่ตามพรบ.คณะสงฆ์อย่างเคร่งครัด เข้าใจถึงเหตุที่ทำให้เพื่อความเจริญงอกงามในบวรพุทธศาสนาโดยคำนึงทุกส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างเสมอภาค ไม่มีการเลือกปฏิบัติเพื่อความเป็นธรรมในฐานะที่เป็นพระสงฆ์ (พระครูเจติยาภิวัฒน์ ให้สัมภาษณ์ วันอาทิตย์ที่ 17 กันยายน เวลา 12.00-12.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ.2560) อีกทั้งควรเอาใจใส่เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่หลักของตนเองโดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพุทธบริษัททั้ง 4 ในทุกวันนี้มีมากเหลือล้นเราในฐานะผู้นำทางด้านจิตวิญญาณควรระแวงหรือรันทนในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างสร้างสรรค์ (พระครูปทุมถาวรวัตร ให้สัมภาษณ์ วันเสาร์ที่ 16 กันยายน เวลา 08.00-08.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ.2560) เข้าใจแหล่งที่มาของงานที่ทำ เพราะในบางครั้งงานคณะสงฆ์มาแบบเร่งด่วนเราอาจไม่ทันได้ตั้งตัวอาจจะทำให้เกิดข้อผิดพลาดได้ จึงควรมองเหตุให้ดี (พระครูพิชัยมงคลธรรม ให้สัมภาษณ์ วันพุธที่ 20 กันยายน เวลา 15.00-15.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ.2560) อย่างกรณีเรื่องของการจัดงานที่มีการเข้ามามีส่วนร่วมจากหลายองค์กรหน่วยงาน พระสังฆาธิการก็ควรเข้าใจและรู้ถึงสภาพการณ์ลักษณะของ

กิจกรรมที่กำลังปฏิบัติปฏิบัติ ด้วยความจริงใจ (พระครูพิชัยพัฒนคุณ ให้สัมภาษณ์ วันศุกร์ที่ 22 กันยายน เวลา 17.00-17.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ.2560) และที่สำคัญพระสังฆาธิการควรกรที่จะเข้าใจว่า เหตุการณ์บางอย่างที่ไม่คาดคิดเกิดขึ้นได้อย่างไร ทำไมการทำหน้าที่ของเราถึงไม่สัมฤทธิ์ผลตามที่ตนวางแผนไว้ หากรู้และเข้าใจที่ว่าที่แล้วก็กำหนดแนวทางต่อไปได้ให้ดีกว่าเดิมยิ่งขึ้นไป (พระครูสุตธรรมธร ให้สัมภาษณ์ วันเสาร์ที่ 23 กันยายน เวลา 18.00-18.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ.2560)

1.2 ภาวะผู้นำด้านอัตตัญญูตา (เกี่ยวกับความรู้จักผล คือ ความเป็นผู้นำของพระสังฆาธิการที่เป็นผู้ที่รู้จักผล มีวิสัยทัศน์ หรือ ปรัชญา พันธกิจเป้าหมายในการพัฒนาวัด ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร) ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า

ผู้นำถ้าไม่รู้จุดหมายก็ไม่รู้ว่าจะนำคนและกิจการไปไหน นอกจากรู้จุดหมาย มีความชัดเจนในจุดหมายแล้ว จะต้องมีความแน่วแน่มั่นคงที่จะไปให้ถึงจุดหมายด้วย ข้อนี้เป็นคุณสมบัติที่สำคัญมาก เมื่อใจมุ่งจุดหมาย แม้มืออะไรมากระทบกระทั่ง ก็จะไม่หวั่นไหว อะไรไม่เกี่ยวข้อง ไม่เข้าเป้า ไม่เข้าแนวทางก็ไม่มัววุ่นวาย ใครจะพูดว่าคำเหินเบน เมื่อไม่ตรงเรื่อง ก็ไม่มัวถือสา ไม่เก็บเป็นอารมณ์ ไม่ยุ่งกับเรื่องจุกจิกไม่เป็นเรื่อง เอาแต่เรื่องที่เขาแนวทางสู่จุดหมาย ใจมุ่งสู่เป้าหมายอย่างชัดเจนและมุ่งมั่นแน่วแน่ (พระครูเจติยาภิวัฒน์ ให้สัมภาษณ์ วันอาทิตย์ที่ 17 กันยายน เวลา 12.00-12.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ.2560) รู้ถึงสาเหตุที่เป็นเงื่อนไขให้เกิดสิ่งนั้น ๆ ขึ้น เพราะการจะดำเนินการให้เกิดผลอย่างใด ต้องรู้สาเหตุที่เป็นเงื่อนไขของสิ่งนั้นก่อน และที่จะกระทำต่อไปก็คือ การสร้างเหตุขึ้น ๆ (พระครูปฐมถาวรวัตร ให้สัมภาษณ์ วันเสาร์ที่ 16 กันยายน เวลา 08.00-08.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ.2560) การมีเป้าหมายนำไปสู่ผลที่ดีเป็นเรื่องสำคัญ (พระครูพิชัยมงคลธรรม ให้สัมภาษณ์ วันพุธที่ 20 กันยายน เวลา 15.00-15.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ. 2560) พระสังฆาธิการต้องเป็นผู้รู้จักผลหรือประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการกระทำ สามารถรู้ถึงความมุ่งหมายของธรรมแต่ละอย่างได้ชัดเจน เช่น รู้ว่าประพฤติตามธรรมข้อนี้จะได้รับผลอย่างนี้ และรู้จักที่จะแสวงหาประโยชน์ให้แก่ตนเอง และผู้อื่น เพราะเห็นด้วยปัญญาว่าเกิดผลดีจากการปฏิบัติ (พระครูพิชัยพัฒนคุณ ให้สัมภาษณ์ วันศุกร์ที่ 22 กันยายน เวลา 17.00-17.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ. 2560) และที่สำคัญต้องรู้ประโยชน์ที่ประสงค์ รู้จักผลที่จะเกิดขึ้นสืบเนื่องจากการกระทำหรือความเป็นไปตามหลัก (knowing the meaning; knowing the purpose ; knowing the consequence) คุณสมบัติของผู้นำในข้อนี้ ต้องเป็นผู้ที่รู้และเข้าใจนโยบาย มีความมุ่งหมายในการกระทำตามจุดประสงค์ขององค์การที่ตั้งไว้ และรู้ผลหรือประโยชน์ที่เกิดจากการกระทำนั้น ๆ ด้วย (พระครูสุตธรรมธร ให้สัมภาษณ์ วันเสาร์ที่ 23 กันยายน เวลา 18.00-18.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ.2560)

1.3 ภาวะผู้นำด้านอัตตัญญูตา (เกี่ยวกับความรู้จักตน คือ ความเป็นผู้นำของพระสังฆาธิการที่เป็นผู้ที่รู้จักตนอยู่เสมอว่าเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ สามารถใช้แรงจูงใจ กระจายวิสัยทัศน์ไปยังบุคคลต่าง ๆ ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร) ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า

พระสังฆาธิการต้องรู้จักตัวตนของเราเอง ว่าโดยฐานะ ภาวะ เพศ กำลังความรู้ ความสามารถ ความถนัด และคุณธรรม สามารถประเมินตนเองได้ในหลักธรรม ดังนี้ ศรัทธา (ชอบ รักในงานอะไร) ศील (วินัย) สุตะ (ความรู้) จาคะ (ความเสียสละ) ปัญญา (กระบวนการในการพัฒนาความรู้ที่มีอยู่) เป็นต้น แล้วประพฤติให้เหมาะสม และรู้ที่จะแก้ไขปรับปรุงต่อไป (พระครูเจติยาภิวัฒน์ ให้สัมภาษณ์ วันอาทิตย์ที่ 17 กันยายน เวลา 12.00-12.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ. 2560) ทั้งนี้ต้องรู้ว่าตนเองคือใคร มีภาวะเป็นอะไร อยู่ในสถานะใด มีคุณสมบัติ มีความพร้อม มีความถนัด สติปัญญา ความสามารถ อย่างไร มีกำลังแค่ไหน มีข้อบกพร่อง จุดอ่อนจุดแข็งอย่างไร ซึ่งจะต้องสำรวจตนเอง และเตือนตนเองอยู่เสมอ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาปรับปรุงตัวเอง ให้มีคุณสมบัติความสามารถยิ่ง ๆ ขึ้นไป ไม่ใช่ว่าเป็นผู้นำแล้วจะเป็นคนสมบูรณ์ไม่ต้องพัฒนาตนเอง ยิ่งเป็นผู้นำก็ยิ่งต้องพัฒนาตนเอง ตลอดเวลาให้นำได้ดียิ่งขึ้นไป (พระครูปฐมถาวรวัตร ให้สัมภาษณ์ วันเสาร์ที่ 16 กันยายน เวลา 08.00-08.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ.2560) อีกอย่างพระสังฆาธิการต้องรู้ว่าตนเป็นใคร มีความสามารถ และสถานภาพทางสังคม เป็นเช่นไร? เป็นต้น สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นเงื่อนไขให้พระสังฆาธิการสามารถเข้าไปดำเนินการได้มากน้อยเพียงใด (พระครูพิชัยมงคลธรรม ให้สัมภาษณ์ วันพุธที่ 20 กันยายน เวลา 15.00-15.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ.2560) ความรู้จักประมาณตนในเรื่องต่าง ๆ ก็เช่นกัน ทั้งฐานะทางการเงิน และความเป็นอยู่ ฐานะหรือตำแหน่งในหน้าที่การงาน รวมไปถึงรู้จักสภาพความคิด และจิตใจของตน เมื่อรู้ว่าตนมีกำลัง มีความคิดอย่างไร มีอุปนิสัยอย่างไร เมื่อนั้น ย่อมที่จะสามารถวางตัวหรือปฏิบัติตัวได้อย่างถูกต้อง และเหมาะสมในสังคม (พระครูพิชัยพัฒนคุณ ให้สัมภาษณ์ วันศุกร์ที่ 22 กันยายน เวลา 17.00-17.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ. 2560) ไม่ใช่ไม่รู้ที่ภาวะ เพศ กำลังความรู้ ความสามารถ ความถนัด และคุณธรรม (knowing oneself) ว่ามีความพร้อมทั้งกายและใจ การประพฤติตนที่เหมาะสม และรู้ที่จะแก้ไขปรับปรุงตนเองให้ดียิ่งขึ้นต่อไปเพื่องานคณะสงฆ์ต่อไป (พระครูสุตธรรมธร ให้สัมภาษณ์ วันเสาร์ที่ 23 กันยายน เวลา 18.00-18.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ.2560)

1.4 ภาวะผู้นำด้านมัตตัญญูตา (เกี่ยวกับความรู้จักประมาณ ความเป็นผู้นำของพระสังฆาธิการที่เป็นผู้ที่รู้จักประมาณ รู้จักความพอดีสามารถวางตนวางแผนกำหนดนโยบายในการบริหารงาน ปรับเปลี่ยนแผนการดำเนินงานตามสถานการณ์ต่าง ๆ ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร) ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า

พระสังฆาธิการต้องรู้จักขอบเขตขีดขั้นความพอเหมาะที่จะจัดทำในเรื่องต่าง ๆ ยกตัวอย่าง เช่น ผู้ปกครองบ้านเมืองรู้จักประมาณในการลงทัณฑ์อาชญา และการเก็บภาษี เป็นต้น ไม่ใช่เอาแต่จะให้ได้อย่างใจ และต้องรู้จักว่าในการกระทำนั้น ๆ หรือในเรื่องราวนั้น ๆ มีองค์ประกอบหรือมีปัจจัยอะไรเกี่ยวข้องบ้าง ทำแค่ไหนองค์ประกอบของมันจะพอดี ได้สัดส่วนพอเหมาะ การทำการต่าง ๆ ทุกอย่างต้องพอดี ถ้าไม่พอดีก็พลาดความดีจึงจะทำให้เกิดความสำเร็จที่แท้จริง ฉะนั้นจะต้องรู้จักประกอบและปัจจัยที่เกี่ยวข้องและจัดให้ลงตัวพอเหมาะพอดี (พระครูเจติยาภิวัฒน์ ให้สัมภาษณ์ วันอาทิตย์ที่ 17 กันยายน เวลา 12.00-12.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ.2560) งบประมาณทั้งจากทาง

วัดและจากหน่วยงานราชการต้องรู้ว่าต้องเข้าไปดำเนินการเท่าใด จึงจะพอเพียงให้บรรลุผลที่ประสงค์ ลองนึกถึงเรื่องการเอาไม้มาสีกันเพื่อให้เกิดไฟก็ได้ หากสีน้อยไป ก็ไม่ถึงจุดที่ความร้อนจะสะสมมาก พอจนทำให้เกิดประกายไฟ หากสีมากไป คือ เมื่อไฟติดแล้ว ก็ยังสีต่อไปอยู่นั้น ก็สิ้นเปลืองอะไรต่อมิอะไรไปเปล่า ๆ (พระครูปฐมถาวรวัตร ให้สัมภาษณ์ วันเสาร์ที่ 16 กันยายน เวลา 08.00-08.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ.2560) ความพอเพียงในทุก ๆ ด้าน ทั้งความพอดีในตน ความพอเพียงในชีวิต รู้จักความพอดีในการพูด พอดีในการทำงาน พอดีในการหาทรัพย์มาพัฒนาวัด และพอดีในการจ่ายทรัพย์ ด้วยการรู้จักประมาณกำลังตนเอง (พระครูพิชัยมงคลธรรม ให้สัมภาษณ์ วันพุธที่ 20 กันยายน เวลา 15.00-15.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ.2560) พระสังฆาธิการต้องรู้จักกำลัง ความสามารถ งบประมาณ บุคลากรและเทคโนโลยีในการดำเนินงาน ไม่ใช่ทำเกินตัว เกินกำลังของตน (พระครูพิชัยพัฒนคุณ ให้สัมภาษณ์ วันศุกร์ที่ 22 กันยายน เวลา 17.00-17.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ. 2560) นอกจากนี้เรื่องของการรู้จักประมาณในการรับปัจจัยสี่และบริโภคปัจจัยสี่ ฤกษ์สักรู้จักประมาณในการใช้จ่ายโภคทรัพย์ พระมหากษัตริย์รู้จักประมาณ ในการลงทัณฑ์อาชญาและในการเก็บภาษี เป็นต้น ส่วนพระสังฆาธิการ ก็ควรรู้จักบริโภคให้เหมาะสมแก่สมณเพศ โดยเฉพาะตนเองเป็นผู้นำทางด้านจิตวิญญาณ (พระครูสุตธรรมธร ให้สัมภาษณ์ วันเสาร์ที่ 23 กันยายน เวลา 18.00-18.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ.2560)

1.5 ภาวะผู้นำด้านกาลัญญุต (เกี่ยวกับความรู้จักกาล คือ ความเป็นผู้นำของพระสังฆาธิการที่เป็นผู้ที่มีความสามารถในการบริหารเวลาอย่างมีประสิทธิภาพ จัดทำนโยบาย โครงการได้เหมาะสมเวลาและโอกาส ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร) ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า

พระสังฆาธิการควรรู้ลำดับ ระยะเวลา จังหวะ ปริมาณ ความเหมาะสมของเวลาว่า เรื่องนี้จะลงมือตอนไหน เวลาไหน จะทำอะไรอย่างไร จึงจะเหมาะสม ดังจะเห็นว่าแม้แต่การพูดจาก็ต้องรู้จักกาลเวลา ตลอดจนรู้จักวางแผนงานในการใช้เวลา ซึ่งเป็นเรื่องใหญ่ เช่น วางแผนว่า สังคมมีแนวโน้มจะเป็นอย่างไรในเวลาข้างหน้าเท่านั้น และเหตุการณ์ทำนองนี้จะเกิดขึ้น เราจะวางแผนรับมือกับสถานการณ์นั้นอย่างไร (พระครูเจติยาภิวัฒน์ ให้สัมภาษณ์ วันอาทิตย์ที่ 17 กันยายน เวลา 12.00-12.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ. 2560) พระสังฆาธิการควรรู้เวลา ว่าตอนไหนควรทำ ตอนไหนไม่ควรทำ บางทีเร็วไปก็ไม่ได้ บางทีช้าไป ก็ไม่ทันการ เป็นต้น เมื่อลงมือทำแล้วควรให้เป็นไปกรอบของระยะเวลาให้ทันกาล (พระครูปฐมถาวรวัตร ให้สัมภาษณ์ วันเสาร์ที่ 16 กันยายน เวลา 08.00-08.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ. 2560) พระสังฆาธิการควรเข้าใจในกาลเวลาอันสมควร และระยะเวลาที่เหมาะสมสำหรับการทำกิจอันใด ๆ และพึงใช้กาลเวลานั้นให้เหมาะสม เช่น รู้ว่าเวลาไหนควรเวลาไหนไม่ควรทำ รู้ว่าเวลาไหนควรทำอะไร อะไรควรทำก่อน อะไรควรทำหลัง ด้วยการจัดลำดับของงาน และเวลาให้สัมพันธ์กัน รวมถึงรู้จักประมาณเวลาขณะทำสิ่ง ๆ นั้นให้เหมาะสม (พระครูพิชัยพัฒนคุณ ให้สัมภาษณ์ วันศุกร์ที่ 22 กันยายน เวลา 17.00-17.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ. 2560) และที่สำคัญผู้นำต้องรู้จักคุณค่าของกาลเวลา รู้ว่าเวลาใดทำ และเวลาใดควรหยุด รู้ว่าเวลานี้ควรทำอะไร ไม่ควรทำ

อะไร พร้อมกับรู้จักประมาณเวลาที่ใช้ขณะทำงานให้ได้อย่างเหมาะสม ผู้ที่รู้จักกาลเวลานี้ ย่อมเป็นคนตรงเวลา และเป็นคนที่รู้คุณค่าของเวลา สามารถบริหารกิจการงานให้รุ่งเรืองต่อไปได้ด้วยดี (พระครูสุตธรรมธร ให้สัมภาษณ์ วันเสาร์ที่ 23 กันยายน เวลา 18.00-18.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ.2560)

1.6 หลักปรัชญา (เกี่ยวกับความเป็นผู้รู้จักชุมชนและสังคม คือ ความเป็นผู้นำของพระสังฆาธิการที่เป็นผู้รู้จักชุมชน และสังคม มีมนุษยสัมพันธ์เป็นนักประสานงานที่ดีกับทุกคน ทุกองค์กร และทุกภาคส่วน ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร) ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า

พระสังฆาธิการรู้สังคมโลก รู้สังคมของประเทศชาติ ว่าอยู่ในสถานการณ์อย่างไร มีปัญหาอะไรมีความต้องการอย่างไร โดยเฉพาะวัดในฐานะเป็นหน่วยงานกลางเชื่อมต่อจากหลาย ๆ หน่วยงาน ก็ต้องรู้ปัญหา รู้ความต้องการของเขา แม้แต่ชุมชนย่อย ๆ ถ้าเราจะช่วยเหลือเขา เราต้องรู้ความต้องการของเขา เพื่อสนองความต้องการได้ถูกต้อง หรือแก้ไขปัญหามาได้ตรงจุด (พระครูเจติยาภิวัฒน์ ให้สัมภาษณ์ วันอาทิตย์ที่ 17 กันยายน เวลา 12.00-12.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ.2560) พระสังฆาธิการควรรู้จักว่าชุมชนเหล่านั้นมีความต้องการอะไร มีความเห็นหรือข้อตกลงอย่างไร เมื่อทราบเช่นนั้นแล้ว ย่อมทำให้สามารถอยู่ร่วมกับชุมชนได้อย่างมีความสุข และเกิดความร่วมมือจากชุมชนอย่างแท้จริง (พระครูบุษมาวาส ให้สัมภาษณ์ วันเสาร์ที่ 16 กันยายน เวลา 08.00-08.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ.2560) พระสังฆาธิการควรเป็นผู้ที่รู้จักปรับตัวให้เข้ากับชุมชน และเข้าใจในสภาพของชุมชนในด้านระเบียบวินัย ขนบธรรมเนียมประเพณีโดยการปรับปรุงตนเองให้เหมาะสมกับชุมชนนั้น ๆ (พระครูพิชัยมงคลธรรม ให้สัมภาษณ์ วันพุธที่ 20 กันยายน เวลา 15.00-15.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ.2560) รู้จักที่ประชุม รู้กิจที่ประพฤติดต่อกับชุมชนนั้น ๆ ว่า ชุมชนนี้เมื่อเข้าไปหา จะต้องทำกิจอย่างนี้ จะต้องพูดอย่างนี้ ชุมชนนี้ควรสงเคราะห์อย่างนี้ เป็นต้น (พระครูพิชัยพัฒนคุณ ให้สัมภาษณ์ วันศุกร์ที่ 22 กันยายน เวลา 17.00-17.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ.2560) คุณสมบัติของผู้นำในข้อนี้ต้องเป็นผู้ที่รู้จักกิจที่ประพฤติดต่อกับชุมชนนั้น ๆ ว่า ชุมชนนี้เมื่อเข้าไปหา จะต้องทำกิจอย่างนี้ จะต้องพูดอย่างนี้ ชุมชนนี้ควรสงเคราะห์อย่างนี้ ซึ่งมีผลให้องค์การได้รับการสนับสนุนร่วมมือจากชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ (พระครูสุตธรรมธร ให้สัมภาษณ์ วันเสาร์ที่ 23 กันยายน เวลา 18.00-18.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ.2560)

1.7 ภาวะผู้นำด้านบุคคลปโรปรัชญา (เกี่ยวกับความรู้จักบุคคล คือ ความเป็นผู้นำของพระสังฆาธิการที่เป็นผู้รู้จักบุคคล รู้ความสามารถความแตกต่างระหว่างบุคคล รู้จักเลือก แต่งตั้ง จัดวางบุคคลได้เหมาะสมกับงาน ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร) ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า

พระสังฆาธิการควรรู้จักบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะคนที่มาร่วมงานร่วมการร่วมไปด้วยกัน และคนที่เราไปให้บริการตามความแตกต่างเฉพาะตัว เพื่อปฏิบัติต่อเขาได้ถูกต้องเหมาะสม และได้ผล ตลอดจนสามารถทำบริการให้ความช่วยเหลือได้ตรงตามความต้องการ รู้ว่าจะใช้วิธีสัมพันธ์

พูดจาแนะนำติชมหรือจะให้เขายอมรับได้อย่างไร โดยเฉพาะในการใช้คน ซึ่งต้องรู้ว่าคนไหนเป็นอย่างไร มีความถนัดอัธยาศัย ความสามารถอย่างไร เพื่อใช้คนให้เหมาะกับงาน นอกจากนั้นก็รู้ประโยชน์ที่เขาพึงได้ เพราะว่าในการทำงานนั้นไม่ใช่จะเอาเขามาเป็นเพียงเครื่องมือทำงานได้ แต่จะต้องให้คนที่ทำงานทุกคนได้ประโยชน์ ได้พัฒนาตัวเอง ผู้นำควรรู้ว่า เขาควรจะได้ประโยชน์อะไรเพื่อความเจริญงอกงามแห่งชีวิตที่แท้จริงของเขาด้วย (พระครูเจติยาภิวัฒน์ ให้สัมภาษณ์ วันอาทิตย์ที่ 17 กันยายน เวลา 12.00-12.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ.2560) อีกทั้งรู้จัก กติกา มารยาท ขนบประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อของชุมชนนั้น ๆ การกระทำอะไรที่ผิดต่อสิ่งต่าง ๆ ที่กล่าวมากเกินไป หรืออย่างขาดศิลปะ ย่อมก่อให้เกิดแรงเสียดทานและต่อต้าน ทำให้ประสบความสำเร็จได้ยาก (พระครูปฐมถาวรวัตร ให้สัมภาษณ์ วันเสาร์ที่ 16 กันยายน เวลา 08.00-08.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ.2560) มีความยุติธรรมในการพิจารณาและตัดสินเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสถาบันสงฆ์ (พระครูพิชัยมงคลธรรม ให้สัมภาษณ์ วันพุธที่ 20 กันยายน เวลา 15.00-15.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ.2560) พระสังฆาธิการต้องเป็นผู้รู้จักเลือกคบคน ใครควรคบหรือไม่ควรคบ และรู้จักว่าคนแต่ละคนมีอุปนิสัยใจคอที่แตกต่างกัน มีคุณธรรมต่างกัน มีความประพฤติต่างกัน มีหน้าที่การงานต่างกัน เพื่อไม่ให้เกิดข้อผิดพลาดตามมาย้อนหลังในงานคณะสงฆ์ (พระครูพิชัยพัฒนคุณ ให้สัมภาษณ์ วันศุกร์ที่ 22 กันยายน เวลา 17.00-17.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ.2560) ประการสำคัญพระสังฆาธิการต้องทราบความแตกต่างแห่งบุคคลว่า โดยอัธยาศัย ความสามารถ และคุณธรรม เป็นต้น ใคร ๆ ยิ่งหรือหย่อนอย่างไร และรู้ที่จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้น ๆ ด้วยดี ว่าควรจะคบหรือไม่ จะใช้จะตำหนิ ยกย่อง และแนะนำสั่งสอนอย่างไร เป็นต้น (พระครูสุตธรรมธร ให้สัมภาษณ์ วันเสาร์ที่ 23 กันยายน เวลา 18.00-18.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ.2560)

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการควรเอาพระศาสนารอดโดยเฉพาะยุคปัจจุบันนี้ถือว่าเป็นเรื่องใหญ่ มีการแทรกแซงทางด้านพุทธศาสนาโดยผ่านต่างศาสนาเป็นผู้กำหนดทิศทางที่ควรจะเป็นให้ศาสนาพุทธ โดยเฉพาะในประเด็นเรื่องของพระสงฆ์ ซึ่งเป็นตัวแทนของหนึ่งในสามของพระรัตนตรัยที่มีบทบาทอันสำคัญที่จะดำรงคงอยู่ของพระศาสนา ก็สมควรนำหลักสัปปุริสธรรมมาใช้ให้เกิดคุณูปการให้มากที่สุด (พระครูเจติยาภิวัฒน์ ให้สัมภาษณ์ วันอาทิตย์ที่ 17 กันยายน เวลา 12.00-12.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ.2560) ถ้าเรานำหลักการปฏิบัติตนตามหลักสัปปุริสสมาใช้ในการคณะสงฆ์แก่ตัวเองให้มาก ๆ จะทำให้วัดและศาสนาพุทธเจริญรุ่งเรืองเป็นไปตามหลักการและกฎหมายของบ้านเมืองและของศาสนจักร (พระครูปฐมถาวรวัตร ให้สัมภาษณ์ วันเสาร์ที่ 16 กันยายน เวลา 08.00-08.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ.2560) เพื่อทำให้เกิดการพัฒนา ที่มั่งคั่ง ยั่งยืน และเพื่อประโยชน์สุขมวลมนุษยชาติหลักสัปปุริสธรรมขาดการนำมาใช้สำหรับผู้นำไม่ได้เลย (พระครูพิชัยมงคลธรรม) บางครั้งก็ควรเปิดโอกาสให้ภาคชุมชน คณะสงฆ์ ผู้นำชุมชน พุทธศาสนิกชน

เสนอแนะถวายความเห็น ร่วมกำหนดเป้าหมายและแนวทางในการปฏิบัติงาน เพื่อส่งผลตีต่อวัด (พระครูพิชัยพัฒนคุณ ให้สัมภาษณ์ วันศุกร์ที่ 22 กันยายน เวลา 17.00-17.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ. 2560) อีกทั้งยังต้องมีการบูรณาการหัวข้อธรรมและรูปแบบภาวะผู้นำหลากหลายรูปแบบ ให้เหมาะสมกับบริบท สถานการณ์ สภาวะการณ์ ของแต่ละสถานที่ ดังนั้นเจ้าอาวาสต้องมีรูปแบบภาวะผู้นำเชิงบูรณาการด้วย เพื่อประยุกต์หลักการในการพัฒนาด้านต่าง ๆ อย่างรอบด้าน (พระครูสุตธรรมธ ให้สัมภาษณ์ วันเสาร์ที่ 23 กันยายน เวลา 18.00-18.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ.2560)

4.5 สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย (Body of Knowledge)

แผนภูมิที่ 4.1 แสดงองค์ความรู้จากการวิจัย

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “ศึกษาภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู 2) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างคือ พระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 150 รูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) โดยใช้สถิติทดสอบเอฟ (F-test) เมื่อพบความแตกต่างจะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffe) และนำเสนอผลการวิเคราะห์โดยการใช้ตารางประกอบการบรรยายและใช้สัญลักษณ์อธิบายรายละเอียด ผลการวิจัยนำมาแสดงตามลำดับ ดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.2 อภิปรายผล

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง “ศึกษาภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู” ผู้วิจัยพบประเด็นของผลการวิจัยที่สามารถนำมาเสนอเพื่อทำการสรุปผลการวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.1.1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

พรรษา ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีพรรษา 6-10 พรรษา จำนวน 51 รูป คิดเป็นร้อยละ 33.6 รองลงมา มีพรรษา 11-15 พรรษา มีจำนวน 38 รูป คิดเป็นร้อยละ 25.0 มีพรรษา 16-20 พรรษา มีจำนวน 24 รูป คิดเป็นร้อยละ 15.8 มีพรรษา 21 พรรษา ขึ้นไป มีจำนวน 19 รูป คิดเป็นร้อยละ 12.5 และมีพรรษา ต่ำกว่า 5 พรรษา มีจำนวน 18 รูป คิดเป็นร้อยละ 11.8

ตำแหน่งพระสังฆาธิการ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นรองเจ้าอาวาส มีจำนวน 75 49.3 คิดเป็นร้อยละ รองลงมาเป็นเจ้าอาวาส มีจำนวน 65 รูป คิดเป็นร้อยละ 42.8 เป็นเจ้าคณะ ตำบล จำนวน 9 คิดเป็นร้อยละ 5.9 เป็นเจ้าคณะอำเภอ 1 คิดเป็นร้อยละ 0.7

วุฒิการศึกษาทางธรรม ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีนักธรรมชั้นเอก มีจำนวน 1.2 รูป คิดเป็นร้อยละ 61.1 รองลงมา นักธรรมชั้นโท มีจำนวน 28 คิดเป็นร้อยละ 18.4 นักธรรมชั้นตรี มีจำนวน 20 คิดเป็นร้อยละ 11.8

วุฒิการศึกษาแผนกบาลี ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีเปรียญธรรม 1-2 ประโยค มีจำนวน 103 คิดเป็นร้อยละ 67.8 รองลงามีเปรียญธรรม 3-6 ประโยค มีจำนวน 34 คิดเป็นร้อยละ 22.4 เปรียญธรรม 7-9 ประโยค มีจำนวน 13 คิดเป็นร้อยละ 8.6

ประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ต่ำกว่า 5 ปี มีจำนวน 72 คิดเป็นร้อยละ 47.4 ประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ 6-9 ปี มีจำนวน 48 คิดเป็นร้อยละ 31.6 มีประสบการณ์การปฏิบัติ 10 ปีขึ้นไป มีจำนวน 150 รูป คิดเป็นร้อยละ 19.7

5.1.2 ระดับภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยพิจารณาเป็นรายด้าน

ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภูโดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าคะแนนเฉลี่ยภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภูจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านธัมมัญญตา ด้านอัทธัญญตา ด้านอัตตัญญตา ด้านมัตตัญญตา ด้านกาลัญญตา ด้านปริสัญญตา และ ด้านปุคคลปโรปรัญญตา ตามลำดับ

1) ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านธัมมัญญตา

ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านธัมมัญญตา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ดังนี้ ท่านเป็นพระเถระที่ทรงธรรมและวินัย ท่านระงับอธิกรณ์ โดยใช้ พระธรรมวินัย ท่านเป็นผู้ที่เข้าใจระเบียบ กฎเกณฑ์ ของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ท่านเป็นผู้ที่ยึดหลักการและบริหารกิจการคณะสงฆ์อย่าง เป็นขั้นเป็นตอน ท่านเป็นนักวางแผนและจัดทำนโยบายสอดคล้องกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ตามลำดับ

2) ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอัทธัญญตา

ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอัทธัญญตา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ดังนี้ การ

บริหารกิจการคณะสงฆ์ของท่านยึดประโยชน์ เพื่อส่วนรวมเป็นหลัก ท่านเป็นผู้ที่มีจุดมุ่งหมายหรือ เป้าหมายในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ท่านทุ่มเทกำลังใจกำลังกายเพื่องานคณะสงฆ์ ท่านเป็น นักพัฒนาที่มีการคิดโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ มาพัฒนากิจการคณะสงฆ์ ท่านเป็นผู้ที่มีความมุ่งมั่น และมีความเพียรพยายามที่จะขับเคลื่อนไปสู่จุดหมายที่ตั้งไว้ ตามลำดับ

3) ภาวะผู้นำตามหลักสัปบุริส ธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอัตตัตถุตา

ภาวะผู้นำตามหลักสัปบุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัด หนองบัวลำภู ด้านอัตตัตถุตา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ดังนี้ ท่านเป็น ผู้ที่มีความรับผิดชอบสูง ท่านเป็นผู้ที่มีจิตใจโอบอ้อมอารีและมีความเสียสละ ท่านเป็นผู้ที่มีวิสัย ทัศน์ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ท่านข่มอนิฏฐารมณได้ทุกขณะ ท่านเป็นผู้ที่เปี่ยมด้วยความรู้ ความ สามารถและความเชื่อมั่นในตนเอง ตามลำดับ

4) ภาวะผู้นำตามหลักสัปบุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านมัตตัตถุตา

ภาวะผู้นำตามหลักสัปบุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัด หนองบัวลำภู ด้านมัตตัตถุตา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ดังนี้ ท่าน ยินดีในปัจจัยสี่ตามกำลังของตน ท่านเป็นตัวอย่างในการดำเนินชีวิตบวรวิถีแห่งความสันโดษ ท่านเป็น ผู้กำหนดแผนหรือนโยบายในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ที่มีความเหมาะสมและพอดี ท่านบริหาร งบประมาณคุ้มค่าและเกิดประโยชน์ต่อองค์กร ท่านเป็นตัวอย่างที่ดี ในการบริหารจัดการโดยยึดหลัก มัชฌิมาปฏิปทา ตามลำดับ

5) ภาวะผู้นำตามหลักสัปบุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านกาลัตถุตา

ภาวะผู้นำตามหลักสัปบุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัด หนองบัวลำภู ด้านกาลัตถุตา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ดังนี้ ท่านจัด ทำนโยบายหรือโครงการเหมาะสมกับจังหวะและเวลา ท่านสามารถจัดลำดับความสำคัญของปัญหา ก่อนและหลังได้ดี ท่านเป็นตัวอย่างที่ดี ในการบริหารจัดการเวลาให้เกิดประโยชน์ กับองค์กรสูงสุด ท่านเป็นผู้ที่แก้ไขปัญหาที่ เกิดขึ้นได้ ทันต่อเหตุการณ์และเวลา ท่านไม่ได้ทำงานให้อากุศล ตามลำดับ

6) ภาวะผู้นำตามหลักสัปบุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านปริสสัตถุตา

ภาวะผู้นำตามหลักสัปบุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัด หนองบัวลำภู ด้านปริสสัตถุตา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ดังนี้ ท่าน เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับทุกคนและทุกองค์กร ท่านให้ความสำคัญในการพัฒนาคุณธรรมและ

จริยธรรมของเยาวชนและประชาชน ท่านให้ความสำคัญกับประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ท่านเป็นนักประสานงานที่ดีกับทุกองค์กรและทุกภาคส่วน ท่านเข้าใจในบริบทรอบข้างเป็นอย่างดี ตามลำดับ

7) ภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านบุคคลโปรปรัญดา

ภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านบุคคลโปรปรัญดา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ดังนี้ ท่านสรรเสริญบุคคลที่ ควรสรรเสริญและชมบุคคลที่ควรชม ท่านเป็นผู้ส่งเสริมให้ ภิกษุ สามเณรได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียนเพิ่มเติม ท่านให้โอกาสและสนับสนุนคนที่มี ความรู้ ความสามารถให้ดำรงตำแหน่งที่เหมาะสม ท่านสามารถบรรจุ แต่งตั้งหรือจัดวางบุคคลได้ เหมาะสมกับงาน ท่านให้ความสำคัญกับทรัพยากรมนุษย์ ตามลำดับ

5.1.3 การทดสอบสมมติฐานภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

พระสังฆาธิการที่มีพรรษาต่างกัน มีภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู แตกต่างกัน โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

พระสังฆาธิการที่มีตำแหน่งพระสังฆาธิการต่างกัน มีภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

พระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกัน มีภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

พระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษาแผนกบาลีต่างกัน มีภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

พระสังฆาธิการที่มีประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ต่างกัน มีภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

5.1.4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

1. ภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านธัมมัญญดา

ข้อที่	ข้อเสนอแนะด้านหลักสัปปุริสธรรม	ความถี่
1.	ควรรู้จักเหตุรู้หลักการ รุ่งาน รุ่งหน้าที่ รู้กติกามีความเกี่ยวข้องในการดำเนินงาน กล่าวคือ ผู้นำนั้นจะต้องรู้จักเหตุรู้หลักการ รู้กฎ กติกาเหล่านี้ให้ชัดเจน เพื่อที่จะเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้บรรลุถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้	7
2.	ควรให้มีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการส่งเสริมผู้นำให้น้อมนำหลักหลักหลักสัปปุริสธรรมของพุทธองค์มาใช้ในงานคณะสงฆ์ให้มากขึ้น	5

2. ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอรรถกถา

ข้อที่	ข้อเสนอแนะด้านหลักสัปปุริสธรรม	ความถี่
1.	ควรรู้จักผล รู้ความมุ่งหมายและรู้จักผล กล่าวคือ ผู้นำที่ดีจะต้องรู้จักจุดหมายหรือเป้าหมายของหลักการที่ตนปฏิบัติเข้าใจวัตถุประสงค์ของงานคณะสงฆ์ว่าจะไปทางไหนเพื่อประโยชน์อะไร เพื่อให้สามารถดำเนินการไปได้อย่างถูกต้องตามเป้าหมายนั้น	20
2.	พระสังฆาธิการควรมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาวัด จัดให้มีการร่วมมือกับพุทธศาสนิกชน และชุมชน เพื่อพัฒนาวัดให้เจริญรุ่งเรือง	10

3. ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอรรถกถา

ข้อที่	ข้อเสนอแนะด้านหลักสัปปุริสธรรม	ความถี่
1.	พระสังฆาธิการควรเป็นผู้ที่รู้จักตนเองอยู่เสมอว่าเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ สามารถใช้แรงจูงใจในการทำงานเพื่อพระพุทธศาสนาได้อย่างเต็มที่	4
2.	ผู้นำที่ดีควรมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถเข้าใจถึงความเปลี่ยนแปลงแห่งโลกอย่างแท้จริงเพื่อให้สามารถนำพามวลชนและองค์กรไปสู่จุดหมายได้ตามเป้าหมายที่วางไว้	15

4. ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านมัตตัญญูตา

ข้อที่	ข้อเสนอแนะด้านหลักสัปปุริสธรรม	ความถี่
1.	ควรรู้จักประมาณ รู้จักความพอดีกล่าวคือ ต้องรู้จักขอบเขตความเหมาะสมในการทำงานในเรื่องต่าง ๆ ดังนั้น ผู้นำที่ดีนั้นจะต้องรู้จักความเหมาะสมพอควรในการที่จะทำกิจการทุกอย่างให้ลุล่วงไปด้วยดีตามเป้าหมายที่วางไว้	20
2.	ควรควบคุมดูแลเรื่องของงบประมาณให้เป็นอย่างดี เพราะเรื่องนี้จะเป็นที่จับต้องของพุทธบริษัททั้ง 4 ถ้าดูแลไม่ดีแล้วอาจเกิดผลกระทบตามมา	5

5. ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านกาลัญญูตา

ข้อที่	ข้อเสนอแนะด้านหลักสัปปุริสธรรม	ความถี่
1.	ควรรู้จักเวลา รู้จักเวลาที่ควรประกอบกิจการงานต่าง ๆ หรือทำงานให้ทันกับเวลา เหมาะกับเวลาและรู้คุณค่าของเวลา ผู้นำที่ประสบความสำเร็จนั้นจะต้องเป็นผู้รู้จักการบริหารเวลาหรือวางแผนให้เหมาะสมกับเวลาอย่างถูกต้อง	25
2.	ควรให้มีการกำหนดแผนพัฒนางานคณะสงฆ์ให้มีความชัดเจน เพราะการวางแผนที่ดีมีชัยตั้งแต่ต้น พระสังฆาธิการจำเป็นอย่างยิ่งจะต้องทำทุกอย่างให้ถูกต้องและชัดเจน	5

6. ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านปริสัญญูตา

ข้อที่	ข้อเสนอแนะด้านหลักสัปปุริสธรรม	ความถี่
1.	ควรรู้จักชุมชน รู้สังคม ตั้งแต่ในขอบเขตที่กว้างขวางจากสังคมโลกสังคมประเทศชาติว่าอยู่ในสถานการณ์อย่างไร มีปัญหาอย่างไร จะได้สามารถเข้าใจความต้องการของสังคมนั้นได้ถูกต้อง หรือแก้ไขปัญหาก็ได้ตรงจุด นอกจากนี้ยังต้องรู้เข้าใจในระเบียบกฎเกณฑ์วัฒนธรรม ประเพณีของสังคมนั้น ๆ ได้อย่างถูกต้อง เพื่อให้สามารถเข้าใจถึงสถานการณ์ต่าง ๆ ของสังคมนั้น ๆ ได้อย่างถูกต้องจะได้สามารถนำความสงบสุข สันติสุข ความก้าวหน้ามาสูงมวลชน หมู่คณะและสังคมได้	14

ข้อที่	ข้อเสนอแนะด้านหลักสี่ปรัธธรรม	ความถี่
2.	พระสังฆาธิการควรมีมนุษยสัมพันธ์เป็นนักประสานงานที่ดีกับทุกคน ทุกองค์กร และทุกภาคส่วน ให้ความสำคัญกับประโยชน์ส่วนรวม และการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของเยาวชน ประชาชน อีกทั้งเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการทำ กิจกรรมภายในวัด เพื่อที่จะเข้าใจความต้องการของสังคมนั้นได้อย่างถูกต้อง สามารถนำความสุข ความก้าวหน้ามาสู่มวลชน หมู่คณะ และสังคมได้	15

7. ภาวะผู้นำตามหลักสี่ปรัธธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านบุคคลปรัธญาต

ข้อที่	ข้อเสนอแนะด้านหลักสี่ปรัธธรรม	ความถี่
1.	ควรรู้บุคคลรู้ประเภทของบุคคลที่จะต้องเกี่ยวข้องด้วย รู้ว่าควรจะทำปฏิบัติต่อเขาได้ ถูกต้องเหมาะสมและได้ผลอย่างไร ดังนั้นผู้นำที่ตัย้อมต้องรู้บุคคล รู้ประเภทของ บุคคลที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างดีเพื่อให้สามารถเลือกใช้คนให้เหมาะสมกับงาน ในการ บริหารงานทุก ๆ ด้าน เพื่อให้เกิดประโยชน์และคุณค่าแก่ผู้ปฏิบัติงานทุกคนตลอด จนสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับหมู่คณะและองค์กรได้ตามเป้าหมายที่ วางไว้	20
2.	ควรเป็นผู้ที่รู้จักบุคคล รู้ความสามารถความแตกต่างระหว่างบุคคล รู้จักเลือก แต่งตั้ง จัดวางบุคคลได้เหมาะสมกับงาน สามารถปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาแต่ละ บุคคลได้อย่างถูกต้อง ให้โอกาส สนับสนุนผู้ที่มีความรู้ ความสามารถให้ดำรง ตำแหน่งที่เหมาะสม ส่งเสริมภิกษุและสามเณรได้มีโอกาสได้ศึกษาเพิ่มเติมและให้ ความสำคัญกับทรัพยากรมนุษย์ เพื่อทำให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลใน การบริหารงานทุก ๆ ด้าน	30

5.1.5 สรุปผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสี่ปรัธธรรมของพระสังฆา ธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

สรุปผลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 5 รูป เกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสี่ปรัธธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ครั้งนี้ทำให้ทราบถึงภาวะผู้นำตามหลักสี่ปรัธธรรมของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ทั้ง 7 ด้าน คือ ธัมมัญญา อตถัญญา อตตัญญา มัตตัญญา กาลัญญา ปรัธัญญา และบุคคลปรัธญา และข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนา

ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ซึ่งจำแนกเป็นรายด้านได้ดังนี้

1. ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

1.1 ภาวะผู้นำด้านธัมมัญญาตา (เกี่ยวกับความรู้จักเหตุ คือ เป็นพระสังฆาธิการที่เป็นรู้หลักเกณฑ์ โดยยึดหลักการในการบริหารอย่างเป็นขั้นตอน ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร) ผู้ให้สัมภาษณ์ ส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า

พระสังฆาธิการควรปฏิบัติหน้าที่ตาม พรบ. คณะสงฆ์อย่างเคร่งครัด เข้าใจถึงเหตุที่ทำให้เพื่อความเจริญของงานในบวรพุทธศาสนาโดยคำนึงทุกส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างเสมอภาค ไม่มีการเลือกปฏิบัติเพื่อความเป็นธรรมในฐานะที่เป็นพระสงฆ์ (พระครูเจติยาภิวัฒน์) อีกทั้งควรเอาใจใส่เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่หลักของตนเองโดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพุทธบริษัททั้ง 4 ในทุกวันนี้มีมากเหลือล้น เราในฐานะผู้นำทางด้านจิตวิญญาณควรกระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างสร้างสรรค์ (พระครูปฐมถาวรวัตร) เข้าใจแหล่งที่มาของงานที่ทำ เพราะในบางครั้งงานคณะสงฆ์มาแบบเร่งด่วนเราอาจไม่ทันได้ตั้งตัวอาจจะทำให้เกิดข้อผิดพลาดได้ จึงควรมองเหตุให้ดี (พระครูพิชัยมงคลธรรม) อย่างกรณีเรื่องของการจัดงานที่มีการเข้ามามีส่วนร่วมจากหลายองค์กรหน่วยงาน พระสังฆาธิการก็ควรเข้าใจและรู้ถึงสภาพการณ์ลักษณะของกิจกรรมที่กำลังปฏิบัติด้วยความจริงใจ (พระครูพิชัยพัฒนคุณ) และที่สำคัญพระสังฆาธิการควรการที่จะเข้าใจว่าเหตุการณ์บางอย่างที่ไม่คาดคิดเกิดขึ้นได้อย่างไร ทำไมการทำหน้าที่ของเราถึงไม่สัมฤทธิ์ผลตามที่ตนวางแผนไว้ หากรู้และเข้าใจที่ว่าที่แล้วก็กำหนดแนวทางต่อไปได้ให้ดีกว่าเดิมยิ่งขึ้นไป (พระครูสุตธรรมธร)

1.2 ภาวะผู้นำด้านอัตถัญญาตา (เกี่ยวกับความรู้จักผล คือ ความเป็นผู้นำของพระสังฆาธิการที่เป็นผู้ที่รู้จักผล มีวิสัยทัศน์ หรือ ปรัชญา พันธกิจเป้าหมายในการพัฒนาวัด ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร) ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า

ผู้นำถ้าไม่รู้จุดหมายก็ไม่รู้ว่าจะนำคนและกิจการไปไหน นอกจากรู้จุดหมาย มีความชัดเจนในจุดหมายแล้ว จะต้องมีความแน่วแน่มั่นคงที่จะไปถึงจุดหมายด้วย ข้อนี้เป็นคุณสมบัติที่สำคัญมาก เมื่อใจมุ่งจุดหมาย แม้มีอะไรมากระทบกระทั่ง ก็จะไม่หวั่นไหว อะไรไม่เกี่ยวข้อง ไม่เข้าเป้า ไม่เข้าแนวทางก็ไม่มัววุ่นวาย ใครจะพูดว่าด่าเห็บแถม เมื่อไม่ตรงเรื่อง ก็ไม่มัวถือสา ไม่เก็บเป็นอารมณ์ ไม่ยุ่งกับเรื่องจุกจิกไม่เป็นเรื่อง เอาแต่เรื่องที่เขาแนวทางสู่จุดหมาย ใจมุ่งสู่เป้าหมายอย่างชัดเจนและมุ่งมั่นแน่วแน่ (พระครูเจติยาภิวัฒน์) รู้ถึงสาเหตุที่เป็นเงื่อนไขให้เกิดสิ่งนั้น ๆ ขึ้น เพราะการจะดำเนินการให้เกิดผลอย่างใด ต้องรู้สาเหตุที่เป็นเงื่อนไขของสิ่งนั้นก่อน และที่จะกระทำต่อไปก็คือ การสร้างเหตุขึ้น ๆ (พระครูปฐมถาวรวัตร) พระสังฆาธิการต้องเป็นผู้รู้จักผลหรือประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการกระทำ สามารถรู้ถึงความมุ่งหมายของธรรมแต่ละอย่างได้ชัดเจน เช่น รู้ว่าประเพณี

ตามธรรมชื่อนี้จะได้รับผลอย่างนี้ และรู้จักที่จะแสวงหาประโยชน์ให้แก่ตนเอง และผู้อื่น เพราะเห็นด้วยปัญญาว่าเกิดผลดีจากการปฏิบัติ (พระครูพิชัยพัฒนคุณ) และที่สำคัญต้องรู้ประโยชน์ที่ประสงค์ รู้จักผลที่จะเกิดขึ้นสืบเนื่องจากการกระทำหรือความเป็นไปตามหลัก (knowing the meaning; knowing the purpose ; knowing the consequence) คุณสมบัติของผู้ผู้นำในข้อนี้ ต้องเป็นผู้ที่รู้ และเข้าใจในนโยบาย มีความมุ่งหมายในการกระทำตามจุดประสงค์ขององค์การที่ตั้งไว้ และรู้ผลหรือประโยชน์ที่เกิดจากการกระทำนั้น ๆ ด้วย (พระครูสุตธรรมธ))

1.3 ภาวะผู้นำด้านอัตตัญญา (เกี่ยวกับความรู้จักตน คือ ความเป็นผู้นำของพระสังฆาธิการที่เป็นผู้รู้จักตนอยู่เสมอว่าเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ สามารถใช้แรงจูงใจ กระจายวิสัยทัศน์ไปยังบุคคลต่าง ๆ ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร) ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า

พระสังฆาธิการต้องรู้จักตัวตนของเราเอง ว่าโดยฐานะ ภาวะ เพศ กำลังความรู้ ความสามารถ ความถนัด และคุณธรรม สามารถประเมินตนเองได้ในหลักธรรม ดังนี้ ศรัทธา (ชอบ รักในงานอะไร) ศील (วินัย) สุตตะ(ความรู้) จาคะ (ความเสียสละ) ปัญญา (กระบวนการในการพัฒนาความรู้ที่มีอยู่) เป็นต้น แล้วประพฤติให้เหมาะสม และรู้ที่จะแก้ไขปรับปรุงต่อไป (พระครูเจติยาภิวัฒน์) ทั้งนี้ต้องรู้ว่าตนเองคือใครมีภาวะเป็นอะไร อยู่ในสถานะใด มีคุณสมบัติ มีความพร้อมมีความถนัด สติ ปัญญา ความสามารถอย่างไร มีกำลังแค่ไหน มีข้อยิ่งข้อหย่อน จุดอ่อนจุดแข็งอย่างไร ซึ่งจะต้องสำรวจตนเอง และเตือนตนเองอยู่เสมอ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาปรับปรุงตัวเอง ให้มีคุณสมบัติ ความสามารถยิ่ง ๆ ขึ้นไป ไม่ใช่ว่าเป็นผู้นำแล้วจะเป็นคนสมบูรณ์ไม่ต้องพัฒนาตนเองยิ่งเป็นผู้นำก็ยิ่งต้องพัฒนาตนเองตลอดเวลาให้นำได้ดียิ่งขึ้นไป (พระครูปฐมถาวรวัตร) อีกอย่างพระสังฆาธิการต้องรู้ว่าตนเป็นใคร มีความสามารถ และ สถานภาพทางสังคม เป็นเช่นไร? เป็นต้น สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นเงื่อนไขให้พระสังฆาธิการสามารถเข้าไปดำเนินการได้มากน้อยเพียงใด (พระครูพิชัยมงคลธรรม) ความรู้จักประมาณตนในเรื่องต่าง ๆ ก็เช่นกัน ทั้งฐานะทางการเงิน และความเป็นอยู่ ฐานะหรือตำแหน่งในหน้าที่การงาน รวมไปถึงรู้จักสภาพความคิด และจิตใจของตน เมื่อรู้ว่าตนมีกำลัง มีความคิดอย่างไร มีอุปนิสัยอย่างไร เมื่อนั้น ย่อมที่จะสามารถวางตัวหรือปฏิบัติตัวได้อย่างถูกต้อง และเหมาะสมในสังคม (พระครูพิชัยพัฒนคุณ) ไม่ใช่ไม่รู้ว่าจะภาวะ เพศ กำลังความรู้ ความสามารถ ความถนัด และคุณธรรม (knowing oneself) ว่ามีความพร้อมทั้งกายและใจ การประพฤติตนที่เหมาะสม และรู้ที่จะแก้ไขปรับปรุงตนเองให้ดียิ่งขึ้นต่อไปเพื่องานคณะสงฆ์ต่อไป (พระครูสุตธรรมธ))

1.4 ภาวะผู้นำด้านมัตตัญญา (เกี่ยวกับความรู้จักประมาณ ความเป็นผู้นำของพระสังฆาธิการที่เป็นผู้รู้จักประมาณ รู้จักความพอดีสามารถวางตนวางแผนกำหนดนโยบายในการบริหารงาน ปรับเปลี่ยนแผนการดำเนินงานตามสถานการณ์ต่าง ๆ ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร) ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า

พระสังฆาธิการต้องรู้จักขอบเขตขีดชั้นความพอเหมาะที่จะจัดทำในเรื่องต่าง ๆ ยกตัวอย่าง เช่น ผู้ปกครองบ้านเมืองรู้จักประมาณในการลงทัณฑ์อาชญา และการเก็บภาษี เป็นต้น

ไม่ใช่เอาแต่จะให้ได้อย่างใจ และต้องรู้จักว่าในการกระทำนั้น ๆ หรือในเรื่องรานั้น ๆ มืองค์ประกอบ หรือมีปัจจัยอะไรเกี่ยวข้องบ้าง ทำแคไหนองค์ประกอบของมันจะพอดี ได้สัดส่วนพอเหมาะ การทำ การต่าง ๆ ทุกอย่างต้องพอดี ถ้าไม่พอดีก็พลาดความดีจึงจะทำให้เกิดความสำเร็จที่แท้จริง ฉะนั้น จะต้องรู้จักประกอบและปัจจัยที่เกี่ยวข้องและจัดให้ลงตัวพอเหมาะพอดี (พระครูเจติยาภิวัฒน์) งบประมาณทั้งจากทางวัดและจากหน่วยงานราชการต้องรู้ว่าต้องเข้าไปดำเนินการเท่าใด จึงจะพอเพียงให้บรรลุผลที่ประสงค์ ลองนึกถึงเรื่องการเอาไม้มาสีกันเพื่อให้เกิดไฟก็ได้ หากสีน้อยไป ก็ไม่ถึงจุดที่ความร้อนจะสะสมมากพอจนทำให้เกิดประกายไฟ หากสีมากไป คือ เมื่อไฟติดแล้ว ก็ยังสีต่อไปอยู่นั้น ก็สิ้นเปลืองอะไรต่อมิอะไรไปเปล่า ๆ (พระครูปฐมถาวรวัตร) ความพอเพียงในทุก ๆ ด้าน ทั้งความพอดีในตน ความพอเพียงในชีวิต รู้จักความพอดีในการพูด พอดีในการทำงาน พอดีในการหา ทรัพย์มาพัฒนาวัด และพอดีในการจ่ายทรัพย์ ด้วยการรู้จักประมาณกำลังตนเอง (พระครูพิชัยมงคล ธรรม) พระสังฆาธิการต้องรู้จักกำลัง ความสามารถ งบประมาณ บุคลากรและเทคโนโลยีในการดำเนินงาน ไม่ใช่ทำเกินตัว เกินกำลังของตน (พระครูพิชัยพัฒนคุณ) นอกจากนี้เรื่ององการรู้จักประมาณในการรับปัจจัยสี่และบริโภคปัจจัยสี่ กฎข้อรู้จักประมาณในการใช้จ่ายโภคทรัพย์ พระมหากษัตริย์รู้จักประมาณ ในการลงทัณฑ์อาชญาและในการเก็บภาษี เป็นต้น ส่วนพระสังฆาธิการก็ควรรู้จักการบริโภคให้เหมาะสมแก่สมณเพศ โดยเฉพาะตนเองเป็นผู้นำทางด้านจิตวิญญูญาณ (พระครูสุตธรรมธ))

1.5 ภาวะผู้นำด้านกาลัญญุตตา (เกี่ยวกับความรู้จักกาล คือ ความเป็นผู้นำของพระสังฆาธิการที่เป็นผู้ที่มีความสามารถในการบริหารเวลาอย่างมีประสิทธิภาพ จัดทำนโยบาย โครงการได้เหมาะสมเวลาและโอกาส ท่านมีความคิดเห็นว่อย่างไร) ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า

พระสังฆาธิการควรรู้จักลำดับ ระยะเวลา จังหวะ ปริมาณ ความเหมาะสมของเวลาว่า เรื่องนี้จะลงมือตอนไหน เวลาไหน จะทำอะไรอย่างไร จึงจะเหมาะ ดังจะเห็นว่าแม้แต่การพูดจาก็ต้องรู้จักกาล เวลา ตลอดจนรู้จักวางแผนงานในการใช้เวลา ซึ่งเป็นเรื่องใหญ่ เช่น วางแผนว่า สังคมมีแนวโน้มจะเป็นอย่างไรในเวลาข้างหน้าเท่านั้น และเหตุการณ์ทำนองนี้จะเกิดขึ้น เราจะวางแผนรับมือกับสถานการณ์นั้นอย่างไร (พระครูเจติยาภิวัฒน์) พระสังฆาธิการควรใช้เวลา ว่าตอนไหนควรทำ ตอนไหนไม่ควรทำ บางทีเร็วไปก็ไม่ได้ บางทีช้าไป ก็ไม่ทันการ เป็นต้น เมื่อลงมือทำแล้วควรให้เป็นไปกรอบของระยะเวลาให้ทันกาล (พระครูปฐมถาวรวัตร) พระสังฆาธิการควรเข้าใจในกาลเวลาอันสมควร และระยะเวลาที่เหมาะสมสำหรับการทำกิจอันใด ๆ และพึงใช้กาลเวลานั้นให้เหมาะสม เช่น รู้ว่าเวลาไหนควรเวลาไหนไม่ควรทำ รู้ว่าเวลาไหนควรทำอะไร อะไรควรทำก่อน อะไรควรทำหลัง ด้วยการจัด ลำดับของงาน และเวลาให้สัมพันธ์กัน รวมถึงรู้จักประมาณเวลาขณะทำสิ่ง ๆ นั้นให้เหมาะสม (พระครูพิชัยพัฒนคุณ) และที่สำคัญผู้นำต้องรู้จักคุณค่าของกาลเวลา รู้ว่าเวลาใดทำ และเวลาใดควรหยุด รู้ว่าเวลานี้ควรทำอะไร ไม่ควรทำอะไร พร้อมกับรู้จักประมาณเวลาที่ใช้ขณะทำงานให้มืออย่างเหมาะสมผู้ที่รู้จักกาลเวลานี้ ย่อมเป็นคนตรงเวลา และเป็นคนที่รู้คุณค่าของเวลา สามารถบริหารกิจการงานให้รุ่งเรืองต่อไปได้ด้วยดี (พระครูสุตธรรมธ))

1.6 หลักปรัชญาของศาสนา (เกี่ยวกับความเป็นผู้รู้จักชุมชนและสังคม คือ ความเป็นผู้นำของพระสังฆาธิการที่เป็นผู้รู้จักชุมชน และสังคม มีมนุษยสัมพันธ์เป็นนักประสานงานที่ดีกับทุกคนทุกองค์กร และทุกภาคส่วน ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร) ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า

พระสังฆาธิการรู้สังคมโลก รู้สังคมของประเทศชาติ ว่าอยู่ในสถานการณ์อย่างไร มีปัญหาอะไรมีความต้องการอย่างไร โดยเฉพาะวัดในฐานะเป็นหน่วยงานกลางเชื่อมต่อกับหลาย ๆ หน่วยงาน ก็ต้องรู้ปัญหาความต้องการของเขา แม้แต่ชุมชนย่อย ๆ ถ้าเราจะช่วยเหลือเขา เราต้องรู้ความต้องการของเขา เพื่อสนองความต้องการได้ถูกต้อง หรือแก้ไขปัญหาได้ตรงจุด (พระครูเจติยาภิวัฒน์) พระสังฆาธิการควรรู้จักว่าชุมชนเหล่านั้นมีความต้องการอะไร มีความเห็นหรือข้อตกลงอย่างไร เมื่อทราบเช่นนั้นแล้ว ย่อมทำให้สามารถอยู่ร่วมกับชุมชนได้อย่างมีความสุข และเกิดความร่วมมือจากชุมชนอย่างแท้จริง (พระครูปฐมภุมถาวรวัตร) พระสังฆาธิการควรเป็นผู้ที่รู้จักปรับตัวให้เข้ากับชุมชน และเข้าใจในสภาพของชุมชนในด้านระเบียบวินัย ขนบธรรมเนียมประเพณีโดยการปรับปรุงตนเองให้เหมาะสมกับชุมชนนั้น ๆ (พระครูพิชัยมงคลธรรม) รู้จักที่ประชุม รู้กิริยาที่จะประพฤติต่อชุมชนนั้น ๆ ว่า ชุมชนนี้เมื่อเข้าไปหา จะต้องทำกิริยาอย่างไร จะต้องพูดอย่างไร ชุมชนนี้ควรสงเคราะห์อย่างไร เป็นต้น (พระครูพิชัยพัฒนคุณ) คุณสมบัติของผู้นำในข้อนี้ต้องเป็นผู้ที่รู้จักกิริยาที่จะประพฤติต่อชุมชนนั้น ๆ ว่า ชุมชนนี้เมื่อเข้าไปหา จะต้องทำกิริยาอย่างไร จะต้องพูดอย่างไร ชุมชนนี้ควรสงเคราะห์อย่างไร ซึ่งมีผลให้องค์กรได้รับการสนับสนุนร่วมมือจากชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ (พระครูสุตธรรมธ) (พระครูสุตธรรมธ)

1.7 ภาวะผู้นำด้านบุคคลปโรปรัชญา (เกี่ยวกับความรู้จักบุคคล คือ ความเป็นผู้นำของพระสังฆาธิการที่เป็นผู้รู้จักบุคคล รู้ความสามารถความแตกต่างระหว่างบุคคล รู้จักเลือก แต่งตั้ง จัดวางบุคคลได้เหมาะสมกับงาน ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร) ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า

พระสังฆาธิการควรรู้จักบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะคนที่มาร่วมงานร่วมการร่วมไปด้วยกัน และคนที่เราไปให้บริการตามความแตกต่างเฉพาะตัว เพื่อปฏิบัติต่อเขาได้ถูกต้องเหมาะสมและได้ผล ตลอดจนสามารถให้บริการให้ความช่วยเหลือได้ตรงตามความต้องการ รู้ว่าจะใช้วิธีสัมพันธ์พูดจาแนะนำติชมหรือจะให้เขายอมรับได้อย่างไร โดยเฉพาะในการใช้คน ซึ่งต้องรู้ว่าคนไหนเป็นอย่างไร มีความถนัดอัธยาศัย ความสามารถอย่างไร เพื่อใช้คนให้เหมาะกับงาน นอกจากนั้นก็รู้ประโยชน์ที่เขาพึงได้ เพราะว่าการทำงานนั้นไม่ใช่จะเอาเขามาเป็นเพียงเครื่องมือทำงานได้แต่ จะต้องให้คนที่ทำงานทุกคนได้ประโยชน์ ได้พัฒนาตัวเอง ผู้นำควรรู้ว่า เขาควรจะได้ประโยชน์อะไรเพื่อความเจริญของงานแห่งชีวิตที่แท้จริงของเขาด้วย (พระครูเจติยาภิวัฒน์) อีกทั้งรู้จัก กฎ กติกา มารยาท ขนบประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อของชุมชนนั้น ๆ การกระทำอะไรที่ผิดต่อสิ่งต่าง ๆ ที่กล่าวมากเกินไป หรืออย่างขาดศิลปะ ย่อมก่อให้เกิดแรงเสียดทานและต่อต้าน ทำให้ประสบความสำเร็จได้ยาก(พระครูปฐมภุมถาวร

วัตร) มีความยุติธรรมในการพิจารณาและตัดสินเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสถาบันสงฆ์ (พระครูพิชัยมงคลธรรม) พระสังฆาธิการต้องเป็นผู้รู้จักเลือกคบคน ใครควรคบหรือไม่ควรคบ และรู้จักว่าคนแต่ละคนมีอุปนิสัยใจคอที่แตกต่างกัน มีคุณธรรมต่างกัน มีความประพฤติต่างกัน มีหน้าที่การงานต่างกัน เพื่อไม่ให้เกิดข้อผิดพลาดตามมาย้อนหลังในงานคณะสงฆ์ (พระครูพิชัยพัฒนคุณ) ประการสำคัญพระสังฆาธิการต้องทราบความแตกต่างแห่งบุคคลว่า โดยอธยาศัย ความสามารถ และคุณธรรม เป็นต้น ใคร ๆ ยิ่งหรือหย่อนอย่างไร และรู้ที่จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้น ๆ ด้วยดี ว่าควรจะคบหรือไม่ จะใช้จะตำหนียกย่อง และแนะนำสั่งสอนอย่างไร เป็นต้น (พระครูสุตธรรมธ))

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสี่ปรัสนธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

ภาวะผู้นำตามหลักสี่ปรัสนธรรมของพระสังฆาธิการควรเอาพระศาสนารอดโดยเฉพาะยุคปัจจุบันนี้ถือว่าเป็นเรื่องใหญ่ มีการแทรกแซงทางด้านพุทธศาสนาโดยผ่านต่างศาสนาเป็นผู้กำหนดทิศทางที่ควรจะเป็นให้ศาสนาพุทธ โดยเฉพาะในประเด็นเรื่องของพระสงฆ์ ซึ่งเป็นตัวแทนของหนึ่งในสามของพระรัตนตรัยที่มีบทบาทอันสำคัญที่จะดำรงคงอยู่ของพระศาสนา ก็สมควรนำหลักสี่ปรัสนธรรมมาใช้ให้เกิดคุณูปการให้มากที่สุด (พระครูเจติยาภิวัฒน์) ถ้าเรานำหลักการปฏิบัติตนตามหลักสี่ปรัสนธรรมมาใช้ในการคณะสงฆ์แก่ตัวเองให้มาก ๆ จะทำให้วัดและศาสนาพุทธเจริญรุ่งเรืองเป็นไปตามหลักการและกฎหมายของบ้านเมืองและของศาสนจักร(พระครูปฐมถาวรวัตร) เพื่อทำให้เกิดการพัฒนา ที่มั่งคั่ง ยั่งยืนและเพื่อประโยชน์สุขมวลมนุษยชาติหลักสี่ปรัสนธรรมขาดการนำมาใช้สำหรับผู้นำไม่ได้เลย (พระครูพิชัยมงคลธรรม) บางครั้งก็ควรเปิดโอกาสให้ภาคชุมชน คณะสงฆ์ ผู้นำชุมชน พุทธศาสนิกชน เสนอแนะถวายความเห็น ร่วมกำหนดเป้าหมายและแนวทางในการปฏิบัติงาน เพื่อส่งผลดีต่อวัด (พระครูพิชัยพัฒนคุณ) อีกทั้งยังต้องมีการบูรณาการหัวข้อธรรมและรูปแบบภาวะผู้นำหลากหลายรูปแบบ ให้เหมาะสมกับบริบท สถานการณ์ สภาวะการณ์ ของแต่ละสถานที่ ดังนั้นเจ้าอาวาสต้องมีรูปแบบภาวะผู้นำเชิงบูรณาการด้วย เพื่อประยุกต์หลักการในการพัฒนาด้านต่าง ๆ อย่างรอบด้าน (พระครูสุตธรรมธ))

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำตามหลักสี่ปรัสนธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู” ผู้วิจัยพบประเด็นของผลการวิจัยที่สามารถนำมาเสนอเพื่อทำการอภิปรายและประกอบแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.2.1 เพื่อศึกษาภาวะผู้นำตามหลักสี่ปรัสนธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู รวมทั้ง 7 ด้าน มีระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทุกด้านประกอบด้วย ธรรมัญญตา อุตัญญตา อุตัญญตา มัตตัญญตา กาลัญญตา ปรีสัญญตา และบุคคลปโรปรัญญตา มี

ระดับ มากทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพระสังฆาธิการที่มาบวชในพระพุทธศาสนา และมีตำแหน่งทางปกครองคณะสงฆ์ เข้าใจและรู้บทบาทหน้าที่ของตนเป็นอย่างดีในฐานะผู้สืบทอดคำสอนขององค์พระสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ พระครูอุทัยกิจพิพัฒน์ (วีรัต สุกอินทร์) ได้ศึกษาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการจังหวัดอุทัยธานีตามหลักสัปติธรรม 7 ผลการศึกษาพบว่า ระดับภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการจังหวัดอุทัยธานีตามหลักสัปติธรรม 7 โดยรวมมีค่าเฉลี่ยมาก สอดคล้องกับผลการศึกษาของ อรุณ ไขพิมพ์ ได้ ทำการศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักสัปติธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า ระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักสัปติธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น พบว่ารายรวมทั้ง 7 ด้านมีค่าเฉลี่ยมาก สอดคล้องกับผลการศึกษาของ พระมหาศุภโชค มณีโชติ (มณีโชติ) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำตามหลักสัปติธรรม 7 ของเจ้าอาวาสในอำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ ผลการศึกษาพบว่า ระดับ ภาวะผู้นำตามหลักสัปติธรรม 7 ของเจ้าอาวาสในอำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ โดยรวมทั้ง 7 ด้าน มีค่าเฉลี่ยมาก และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ พระครูสุจิตกิจจานุกูล (พระเฉลียว แขวงอินทร์) ได้ศึกษาเรื่อง ศึกษาหลักธรรมสัปติธรรม 7 ของข้าราชการ ครูโรงเรียนอนุบาลนครปฐม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาพบว่า ระดับ การนำหลักธรรมสัปติธรรม 7 ของข้าราชการ ครูโรงเรียนอนุบาลนครปฐม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม โดยรวมทั้งด้าน มีค่าเฉลี่ย มาก

5.2.2 เปรียบเทียบสมมติฐานของพระสังฆาธิการที่มีสถานภาพต่างกัน มีภาวะผู้นำตามหลักสัปติธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู แตกต่างกัน จำแนกตาม พรรษา ตำแหน่งพระสังฆาธิการ วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาแผนกบาลีประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ สามารถสรุปได้ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 พระสังฆาธิการที่มีพรรษาต่างกัน มีภาวะผู้นำตามหลักสัปติธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู แตกต่างกัน ผลการวิจัย พบว่า พระสังฆาธิการที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปติธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษา พระมหาศุภโชค มณีโชติ (มณีโชติ) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำตามหลักสัปติธรรม 7 ของเจ้าอาวาสในอำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า พระภิกษุที่มีพรรษา ที่แตกต่างกัน มีความเป็นภาวะผู้นำ ตามหลักสัปติธรรม 7 ของเจ้าอาวาสในอำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ ไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ พระครูอุทัยกิจพิพัฒน์ (วีรัต สุกอินทร์) ได้ศึกษาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการจังหวัดอุทัยธานีตามหลักสัปติธรรม 7 ผลการศึกษาพบว่า พระสังฆาธิการที่มีพรรษาต่างกัน มีความเป็นภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการจังหวัดอุทัยธานีตามหลักสัปติธรรม 7 โดยรวมไม่แตกต่างกัน

ต่างกัน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ พระครูอุทัยกิจพิพัฒน์ (วีริต สุกอินทร์) ได้ศึกษาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการจังหวัดอุทัยธานีตามหลักสัปปริสธรรม 7 ผลการศึกษาพบว่า พระสังฆาธิการที่มีวุฒาการศึกษาแผนกบาลี ที่ต่างกัน มีความเป็นภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการจังหวัดอุทัยธานีตามหลักสัปปริสธรรม 7 โดยรวมไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 5 พระสังฆาธิการที่มีประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ต่างกัน มีภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอเมืองกลาง จังหวัดหนองบัวลำภู แตกต่างกัน ผลการวิจัย พบว่า พระสังฆาธิการที่มีประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอเมืองกลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ของ พระมหาสุภโชค มณีโชติ (มณีโชติ) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของเจ้าอาวาสในอำเภอดงพญาเย็น จังหวัดนครสวรรค์ พระภิกษุ ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอเมืองกลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ พระครูอุทัยกิจพิพัฒน์ (วีริต สุกอินทร์) ได้ศึกษาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการจังหวัดอุทัยธานีตามหลักสัปปริสธรรม 7 ผลการศึกษาพบว่า พระสังฆาธิการที่มีประสบการณ์ ที่ต่างกัน มีความเป็นภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการจังหวัดอุทัยธานีตามหลักสัปปริสธรรม 7 โดยรวมไม่แตกต่างกัน

ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) สามารถอภิปรายได้ดังนี้

1. ภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอเมืองกลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

1.1 ภาวะผู้นำด้านธัมมัญญุ ควรเอาใจใส่เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่หลักของตนเอง โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพุทธบริษัททั้ง 4 ในฐานะผู้นำทางด้านจิตวิญญาณควรกระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างสร้างสรรค์ เข้าใจแหล่งที่มาของงานที่ทำ เพราะในบางครั้งงานคณะสงฆ์แบบเร่งด่วนเราอาจไม่ทันได้ตั้งตัวอาจจะทำให้เกิดข้อผิดพลาดได้ จึงควรมองเหตุให้ดี อยากรณีเรื่องของการจัดงานที่มีการเข้ามามีส่วนร่วมจากหลายองค์กรหน่วยงาน พระสังฆาธิการก็ควรเข้าใจและรู้ถึงสภาพการณ์ลักษณะของกิจกรรมที่กำลังปฏิบัติด้วยความจริงใจ และที่สำคัญพระสังฆาธิการควรการที่จะเข้าใจว่าเหตุการณ์บางอย่างที่ไม่คาดคิดเกิดขึ้นได้อย่างไร ทำไมการทำหน้าที่ของเราถึงไม่สัมฤทธิ์ผลตามที่ตนวางแผนไว้ หากรู้และเข้าใจที่ว่ที่แล้วก็กำหนดแนวทางต่อไปได้ให้ดีกว่าเดิมยิ่งขึ้นไป

1.2 ภาวะผู้นำด้านอัตถัญญุตตา ให้ความเห็นว่าผู้นำถ้าไม่รู้จุดหมายก็ไม่รู้ว่าจะนำคนและกิจการไปไหน นอกจากรู้จุดหมาย มีความชัดเจนในจุดหมายแล้ว จะต้องมีความแน่วแน่มั่นคงจะไปให้ถึงจุดหมายด้วย ข้อนี้เป็นคุณสมบัติที่สำคัญมาก เมื่อใจมุ่งจุดหมาย แม้มีอะไรมากระทบ กระทั่งก็

จะไม่หวั่นไหว อะไรไม่เกี่ยวข้อง ไม่เข้าเป้า ไม่เข้าแนวทางก็ไม่มัววุ่นวาย ใครจะพูดว่าค่าเหนื่อยแบม ก็ไม่มัวถือสา ไม่เก็บเป็นอารมณ์ เอาแต่เรื่องที่เขาแนวทางสุดหมาย ใจมุ่งสู่เป้าหมาย อย่างชัดเจนและมุ่งมั่นแน่วแน่ รู้ถึงสาเหตุที่เป็นเงื่อนไขให้เกิดสิ่งนั้น ๆ ขึ้น เพราะการจะดำเนินการให้เกิดผลอย่างใด ต้องรู้สาเหตุที่เป็นเงื่อนไขของสิ่งนั้นก่อน และที่จะกระทำต่อไปก็คือ การสร้างเหตุ การมีเป้าหมายนำไปสู่ผลที่ดีเป็นเรื่องสำคัญ พระสังฆาธิการต้องเป็นผู้รู้จักผลหรือประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการกระทำ สามารถรู้ถึงความมุ่งหมายของธรรมแต่ละอย่างได้ชัดเจน เช่น รู้ว่าประพฤติตามธรรมข้อนี้จะได้รับผลอย่างนี้ และรู้จักที่จะแสวงหาประโยชน์ให้แก่ตนเอง และผู้อื่น เพราะเห็นด้วยปัญญาว่าเกิดผลดีจากการปฏิบัติ และที่สำคัญต้องรู้ประโยชน์ที่ประสงค์ รู้จักผลที่จะเกิดขึ้นสืบเนื่องจากการกระทำหรือความเป็นไปตามหลัก (knowing the meaning; knowing the purpose ; knowing the consequence) คุณสมบัติของผู้นำในข้อนี้ ต้องเป็นผู้ที่รู้และเข้าใจนโยบาย มีความมุ่งหมายในการกระทำตามจุดประสงค์ขององค์การที่ตั้งไว้ และรู้ผลหรือประโยชน์ที่เกิดจากการกระทำนั้น ๆ ด้วย

1.3 ภาวะผู้นำด้านอัตตัญญาตา ให้ความเห็นว่า พระสังฆาธิการต้องรู้จักตัวตนของเราเอง ว่าโดยฐานะ ภาวะ เพศ กำลังความรู้ ความสามารถ ความถนัด และคุณธรรม สามารถประเมินตนเองได้ในหลักธรรม ดังนี้ ศรัทธา (ชอบ รักในงานอะไร) ศील (วินัย) สุตะ (ความรู้) จาคะ (ความเสียสละ) ปัญญา (กระบวนการในการพัฒนาความรู้ที่มีอยู่) เป็นต้น แล้วประพฤติให้เหมาะสม และรู้ที่จะแก้ไขปรับปรุง ทั้งนี้ต้องรู้ว่าตนเองคือใครมีภาวะเป็นอะไร อยู่ในสถานะใด มีคุณสมบัติ มีความพร้อม มีความถนัด สติปัญญา ความสามารถอย่างไร มีกำลังแค่ไหน มีข้อยิ่งข้อหย่อน จุดอ่อนจุดแข็งอย่างไร ซึ่งจะต้องสำรวจตนเอง และเตือนตนเองอยู่เสมอ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาปรับปรุงตัวเอง ให้มีคุณสมบัติความสามารถยิ่ง ๆ ขึ้นไป ไม่ใช่ว่าเป็นผู้นำแล้วจะเป็นคนสมบูรณ์ไม่ต้องพัฒนาตนเองยิ่งเป็นผู้นำก็ยิ่งต้องพัฒนาตนเองตลอดเวลาให้นำได้ดียิ่งขึ้นไป อีกอย่างพระสังฆาธิการต้องรู้ว่าตนเป็นใคร มีความสามารถ และ สถานภาพทางสังคม เป็นเช่นไร? เป็นต้น สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นเงื่อนไขให้พระสังฆาธิการสามารถเข้าไปดำเนินการได้มากน้อยเพียงใด ความรู้จักประมาณตนในเรื่องต่าง ๆ ก็เช่นกัน ทั้งฐานะทางการเงิน และความเป็นอยู่ ฐานะหรือตำแหน่งในหน้าที่การงาน รวมไปถึงรู้จักสภาพความคิด และจิตใจของตน เมื่อรู้ว่าตนมีกำลัง มีความคิดอย่างไร มีอุปนิสัยอย่างไร เมื่อนั้น ย่อมที่จะสามารถวางตัวหรือปฏิบัติตัวได้อย่างถูกต้อง และเหมาะสมใน ไม่ใช่ไม่รู้ว่าภาวะ เพศ กำลังความรู้ ความสามารถ ความถนัด และคุณธรรม (knowing oneself) ว่ามีความพร้อมทั้งกายและใจ การประพฤติตนที่เหมาะสม และรู้ที่จะแก้ไขปรับปรุงตนเองให้ดียิ่งขึ้นต่อไปเพื่องานคณะสงฆ์ต่อไป

1.4 ภาวะผู้นำด้านมัตตัญญาตา ได้ให้ความเห็นว่า พระสังฆาธิการต้องรู้จักขอบเขตขีดขึ้นความพอเหมาะที่จะจัดทำในเรื่องต่าง ๆ ยกตัวอย่าง เช่น ผู้ปกครองบ้านเมืองรู้จักประมาณในการลงทัณฑ์อาชญา และการเก็บภาษี เป็นต้น ไม่ใช่เอาแต่จะให้ได้อย่างใจ และต้องรู้จักว่าในการกระทำนั้น ๆ หรือในเรื่องรานั้น ๆ มีองค์ประกอบหรือมีปัจจัยอะไรเกี่ยวข้องบ้าง ทำแค่ไหนองค์ประกอบ

ของมันจะพอดี ได้สัดส่วนพอเหมาะ การทำการต่าง ๆ ทุกอย่างต้องพอดี ถ้าไม่พอดีก็พลาดความดีจึงจะทำให้เกิดความสำเร็จที่แท้จริง ฉะนั้นจะต้องรู้จักประกอบและปัจจัยที่เกี่ยวข้องและจัดให้ลงตัว พอเหมาะพอดี งบประมาณทั้งจากทางวัดและจากหน่วยงานราชการต้องรู้ว่าต้องเข้าไปดำเนินการเท่าใด จึงจะพอเพียงให้บรรลุผลที่ประสงค์ ลองนึกถึงเรื่องการเอาไม้มาสีกันเพื่อให้เกิดไฟก็ได้ หากสีน้อยไป ก็ไม่ถึงจุดที่ความร้อนจะสะสมมากพอจนทำให้เกิดประกายไฟ หากสีมากไป คือ เมื่อไฟติดแล้ว ก็ยังสีต่อไปอยู่นั้น ก็สิ้นเปลืองอะไรต่อมิอะไรไปเปล่า ๆ ความพอเพียงในทุก ๆ ด้าน ทั้งความพอดีในตน ความพอเพียงในชีวิต รู้จักความพอดีในการพูด พอดีในการทำงาน พอดีในการหาทรัพย์มาพัฒนาวัด และพอดีในการจ่ายทรัพย์ ด้วยการรู้จักประมาณกำลังตนเอง พระสังฆาธิการต้องรู้จักกำลังความสามารถ งบประมาณ บุคลากรและเทคโนโลยีในการดำเนินงาน ไม่ใช่ทำเกินตัว เกินกำลังของตน นอกจากนี้เรื่ององการรู้จักประมาณในการรับปัจจัยสี่และบริโภคปัจจัยสี่ คุุหฺสฺถฺรู้จักประมาณในการใช้จ่ายโภคทรัพย์ พระมหากษัตริย์รู้จักประมาณ ในการลงทัณฑ์อาชญาและในการเก็บภาษี เป็นต้น ส่วนพระสังฆาธิการก็ควรรู้จักการบริโภคให้เหมาะสมแก่สมณเพศ โดยเฉพาะตนเองเป็นผู้นำทางด้านจิตวิญญูณ

1.5 ภาวะผู้นำด้านกัลยณุตตา ได้ให้ความเห็นว่าพระสังฆาธิการควรรู้จักลำดับ ระยะเวลา งบประมาณ ความเหมาะสมของเวลาว่า เรื่องนี้จะลงมือตอนไหน เวลาไหน จะทำอะไรอย่างไร จึงจะเหมาะสม ดังจะเห็นว่าแม้แต่การพูดจาก็ต้องรู้จักกาลเวลา ตลอดจนรู้จักวางแผนงานในการใช้เวลา ซึ่งเป็นเรื่องใหญ่ เช่น วางแผนว่า สังคมมีแนวโน้มจะเป็นอย่างนี้ในเวลาข้างหน้าเท่านั้น และเหตุการณ์ทำนองนี้จะเกิดขึ้น เราจะวางแผนรับมือกับสถานการณ์นั้นอย่างไร พระสังฆาธิการควรใช้เวลา ว่าตอนไหนควรทำตอนไหนไม่ควรทำ บางที่เร็วไปก็ไม่ได้ บางที่ช้าไป ก็ไม่ทันการ เป็นต้น เมื่อลงมือทำแล้วควรให้เป็นไปกรอบของระยะเวลาให้ทันกาล พระสังฆาธิการควรเข้าใจในกาลเวลาอันสมควร และระยะเวลาที่เหมาะสมสำหรับการทำกิจอันใด ๆ และพึงใช้กาลเวลานั้นให้เหมาะสม เช่น รู้ว่าเวลาไหนควร เวลาไหนไม่ควรทำ รู้ว่าเวลาไหนควรทำอะไร อะไรควรทำก่อน อะไรควรทำหลัง ด้วยการจัดลำดับของงาน และเวลาให้สัมพันธ์กัน รวมถึงรู้จักประมาณเวลาขณะทำสิ่ง ๆ นั้นให้เหมาะสม และที่สำคัญผู้นำต้องรู้จักคุณค่าของกาลเวลา รู้ว่าเวลาใดทำ และเวลาใดควรหยุด รู้ว่าเวลานี้ควรทำอะไร ไม่ควรทำอะไร พร้อมกับรู้จักประมาณเวลาที่ใช้ขณะทำงานให้มีอย่างเหมาะสม ผู้ที่รู้จักกาลเวลานี้ ย่อมเป็นคนตรงเวลา และเป็นคนที่รู้คุณค่าของเวลา สามารถบริหารกิจการงานให้รุ่งเรืองต่อไปได้ด้วยดี

1.6 หลักปริสัญญุตตา ได้ให้ความเห็นว่า พระสังฆาธิการรู้สังคโลก รู้สังคของประชาชาติว่าอยู่ในสถานการณ์อย่างไร มีปัญหาอะไรมีความต้องการอย่างไร โดยเฉพาะวัดในฐานะเป็นหน่วยงานกลางเชื่อมต่อกับหลาย ๆ หน่วยงาน ก็ต้องรู้ปัญหาความต้องการของเขา แม้แต่ชุมชนย่อย ๆ ถ้าเราจะช่วยเหลือเขา เราต้องรู้ความต้องการของเขา เพื่อสนองความต้องการได้ถูกต้อง หรือแก้ไขปัญหาได้ตรงจุด (พระสังฆาธิการควรรู้จักว่าชุมชนเหล่านั้นมีความต้องการอะไร มีความเห็นหรือ

ข้อตกลงอย่างไร เมื่อทราบเช่นนั้นแล้ว ย่อมทำให้สามารถอยู่ร่วมกับชุมชนได้อย่างมีความสุข และเกิดความร่วมมือจากชุมชนอย่างแท้จริง พระสังฆาธิการควรเป็นผู้ที่รู้จักปรับตัวให้เข้ากับชุมชน และเข้าใจในสภาพของชุมชนในด้านระเบียบวินัย ขนบธรรมเนียมประเพณีโดยการปรับปรุงตนเองให้เหมาะสมกับชุมชนนั้น ๆ รู้จักที่ประชุม รู้กิจที่ว่าจะประพุดต่อชุมชนนั้น ๆ ว่า ชุมชนนี้เมื่อเข้าไปหา จะต้องทำกิจอย่างนี้ จะต้องพูดอย่างนี้ ชุมชนนี้ควรสงเคราะห์อย่างนี้ เป็นต้น คุณสมบัติของผู้ผู้นำในข้อนี้ต้องเป็นผู้รู้จักกิจที่ว่าจะประพุดต่อชุมชนนั้น ๆ ว่า ชุมชนนี้เมื่อเข้าไปหา จะต้องทำกิจอย่างนี้ จะต้องพูดอย่างนี้ ชุมชนนี้ควรสงเคราะห์อย่างนี้ ซึ่งมีผลให้องค์การได้รับการสนับสนุนร่วมมือจากชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ

1.7 ภาวะผู้นำด้านบุคคลปโรปรัชญาตา ได้ให้ความเห็นว่าพระสังฆาธิการควรรู้จักบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะคนที่มาร่วมงานร่วมการร่วมไปด้วยกัน และคนที่เราไปให้บริการตามความแตกต่างเฉพาะตัว เพื่อปฏิบัติต่อเขาได้ถูกต้องเหมาะสมและได้ผล ตลอดจนสามารถให้บริการให้ความช่วยเหลือได้ตรงตามความต้องการ รู้ว่าจะใช้วิธีสัมพันธ์พูดจาแนะนำติชมหรือจะให้เขายอมรับได้อย่างไร โดยเฉพาะในการใช้คน ซึ่งต้องรู้ว่าคนไหนเป็นอย่างไร มีความถนัดอัธยาศัย ความสามารถอย่างไร เพื่อใช้คนให้เหมาะกับงาน นอกจากนั้นก็รู้ประโยชน์ที่เขาพึงได้ เพราะว่าในการทำงานนั้นไม่ใช่ว่าจะเอาเขามาเป็นเพียงเครื่องมือทำงานได้ แต่จะต้องให้คนที่ทำงานทุกคนได้ประโยชน์ ได้พัฒนาตัวเอง ผู้นำควรรู้ว่า เขาควรจะได้ประโยชน์อะไรเพื่อความเจริญของงานแห่งชีวิตที่แท้จริงของเขาด้วย อีกทั้งรู้จักกฎกติกา มารยาท ขนบประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อของชุมชนนั้น ๆ การกระทำอะไรที่ผิดต่อสิ่งต่าง ๆ ที่กล่าวมากเกินไป หรืออย่างขาดศิลปะ ย่อมก่อให้เกิดแรงเสียดทานและต่อต้าน ทำให้ประสบความสำเร็จได้ยาก มีความยุติธรรมในการพิจารณาและตัดสินเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสถาบันสงฆ์ พระสังฆาธิการต้องเป็นผู้รู้จักเลือกคบคน ใครควรคบหรือไม่ควรคบ และรู้จักว่าคนแต่ละคนมีอุปนิสัยใจคอที่แตกต่างกัน มีคุณธรรมต่างกัน มีความประพฤติต่างกัน มีหน้าที่การงานต่างกัน เพื่อไม่ให้เกิดข้อผิดพลาดตามมาย้อนหลังในงานคณะสงฆ์ ประการสำคัญพระสังฆาธิการต้องทราบความแตกต่างแห่งบุคคลว่า โดยอัธยาศัย ความสามารถ และคุณธรรม เป็นต้น ใคร ๆ ยิ่งหรือหย่อนอย่างไร และรู้ที่จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้น ๆ ด้วยดี ว่าควรจะคบหรือไม่ จะใช้จะตำหนิ ยกย่อง และแนะนำสั่งสอนอย่างไร เป็นต้น

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) ให้พระสังฆาธิการมีลักษณะเป็นมิตรภาพกับทุกคน เป็นผู้ที่สามารถเข้าใกล้ชิดได้
- 2) ให้พระสังฆาธิการมีความเชื่อมั่นและให้ความไว้วางใจผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเต็มที่
- 3) ให้พระสังฆาธิการตั้งเป้าหมายที่ท้าทายสำหรับผู้ใต้บังคับบัญชา เน้นความสำคัญ

ไปที่ความเป็นเลิศในการปฏิบัติงานและปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง

5.3.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

- 1) ควรกำหนดเป้าหมายและแนวทางในการปฏิบัติเรียกร้องให้ผู้ได้บังคับบัญชาปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และระเบียบต่าง ๆ
- 2) ควรมุ่งเน้นการเป็นผู้นำที่ให้ความสำคัญกับการบริหารงานทางการคณะสงฆ์ให้ครอบคลุมทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ การปกครอง การศาสนศึกษา การเผยแผ่ การสาธารณูปการ การศึกษา สงเคราะห์และการสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งจะเป็นผลดีต่อปฏิบัติตนและสร้างศรัทธาให้แก่พุทธบริษัท ทั้ง 4
- 3) ควรเปิดโอกาสให้ผู้ได้บังคับบัญชาได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการร่วมแก้ไขปัญหาย่างเต็มความสามารถ

5.3.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ในการวิจัยครั้งต่อไปควรใช้หลักพุทธธรรมอื่นที่เกี่ยวข้องกับภาวะของพระสังฆาธิการ เช่น กุศลกรรมบถ 10 สาราณียธรรม พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 เป็นต้น เพื่อส่งเสริมให้เจ้ามีหลักในการปฏิบัติตนและปฏิบัติงานได้ดียิ่งขึ้น
- 2) ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับหลักการปฏิบัติตน และปฏิบัติงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน
- 3) ในการวิจัยครั้งต่อไปควรนำผลการวิจัยที่ได้ไปประยุกต์ในองค์กร หน่วยงานภาคี เครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น ภายใต้โครงการ บ้าน วัด โรงเรียน (บวร) เพื่อจะได้พิจารณาผลสัมฤทธิ์ ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

บรรณานุกรม

1. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

1) หนังสือทั่วไป

- กานดา จันทร์แย้ม. (2546). จิตวิทยาอุตสาหกรรมเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์โอเดียนส โตร์.
- ชาย โพธิ์สิตา. (2556). ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- นารินทร์ โอภาสี. (2550). องค์การสุขภาพดี. กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2542). เทคนิคการสร้างเครื่องมือรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : เจริญดีการพิมพ์.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2538). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพมหานคร : เอส.อาร์. พริ้นติ้ง แมสโปรดักส์.
- พระพุทธศาสนาจังหวัดอำนาจเจริญ, สำนักงาน. (2545). คู่มือการบริหารกิจการคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา.
- มาลี จุฑา. (2542). จิตวิทยาการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร. : โรงพิมพ์ทิพย์วิสุทธิ.
- วิไลวัจน์ โกษณะภูติ. (2558). “การวิจัยเชิงคุณภาพทางรัฐประศาสนศาสตร์”. เอกสารประกอบการสอน. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
- สโฆทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย. (2533). พัฒนาการวิจัยรุ่นและการอบรม. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : อรุณการพิมพ์.
- สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณสมเด็จพระสังฆราช (อฎฐายี). (2509). พุทธธรรม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สร้อยตระกูล (ติวยานนท์) อรรถมานะ. (2541). พฤติกรรมองค์การ : ทฤษฎีและการประยุกต์. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เสนาะ ติเยาว์. (2535). การบริหารแบบผู้นำ. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เสริมศักดิ์วศาลาภรณ์. (2536). ภาวะผู้นำ. ใน ประมวลสาระชุดวิชาทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารการศึกษา หน่วยที่ 5. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

2) ออนไลน์

พระครูสุจิตฺติกิจานุกุล (พระเฉลียว แวงอินทร์). หลักสัปปุริสธรรม 7 ของข้าราชการครูโรงเรียนอนุบาลนครปฐม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม. สืบค้นเมื่อวันที่ 2 สิงหาคม 2559 จาก <http://www.thongsook.ac.th/>

3) วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์

ประยูทธ ชูสอน. (2548). “พฤติกรรมภาวะผู้นำและแนวทางการพัฒนาสู่ความเป็นผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ประเสริฐ สมพงษ์ธรรม. (2537). “การวิเคราะห์ภาวะผู้นำของศึกษาธิการจังหวัดที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลขององค์การสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด”. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระสามารถ อานนโท. (2548). “ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม”. วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมกุฏราชวิทยาลัย.

พระมหาศุภโชค มณีโชติ (มณีโชติ). (2556). “ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของเจ้าอาวาสในอำเภอตากฟ้าจังหวัดนครสวรรค์”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูอุทัยกิจพิพัฒน์ (วีรุต สุกอินทร์). (2553). “การศึกษาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการจังหวัดอุทัยธานีตามหลักสัปปุริสธรรม 7”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

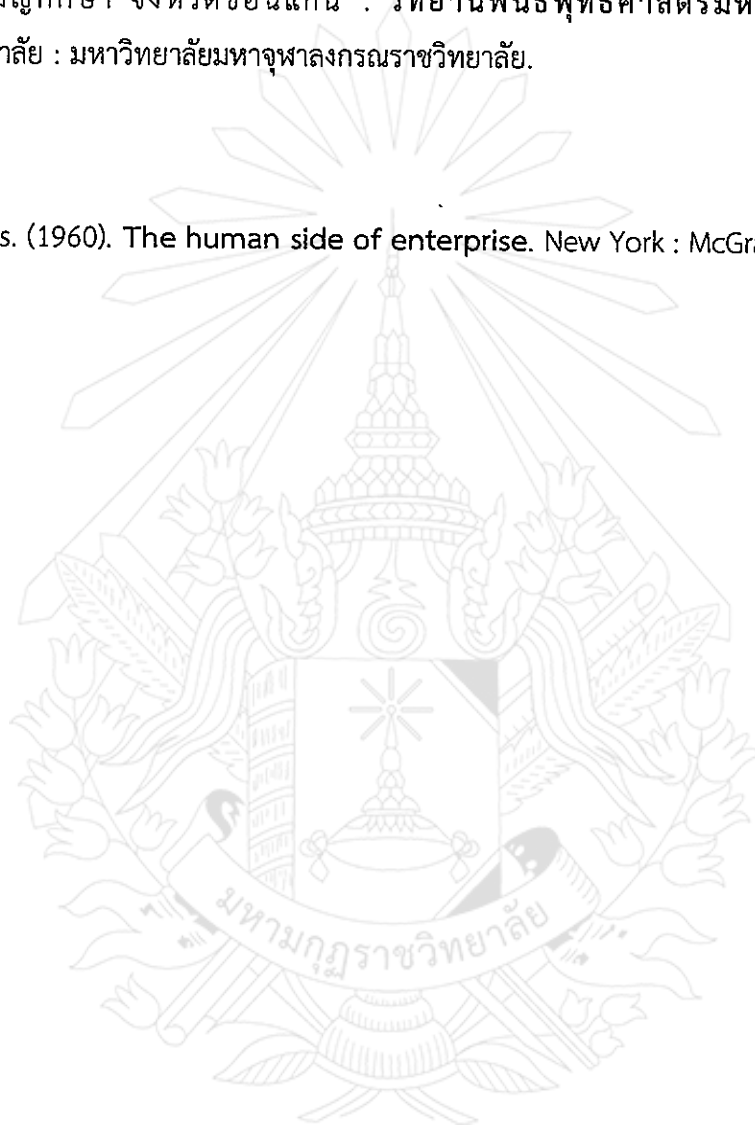
วัชรินทร์ พงศ์พันธุ์อัศดร. (2545). “ความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการบริหารของ ผู้บริหารสถานศึกษาที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ใน จังหวัดมหาสารคาม”. กรุงเทพมหานคร : ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ไทย.

สุรีย์ภรณ์ ทรศนนิยากร. (2541). “ภาวะผู้นำกับวิวัฒนาการขององค์กร : กรณีศึกษาโรงเรียนสหศาสตร์ศึกษา อำเภอเมืองเชียงราย”. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- สิทธิชัย กิมนอก. (2557). “การศึกษาการปฏิบัติตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31”. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- อรนุช โขพิมพ์. (2555). “ภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2. ภาษาอังกฤษ

McGregor, Douglas. (1960). *The human side of enterprise*. New York : McGraw-Hill.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

1. รศ.ดร.ภาสกร ดอกจันทร์

การศึกษา Ph.D. (Social Science)
 ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุรินทร์ ภูสกุล

การศึกษา Ph.D. (Political Science)
 ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

3. ดร.ทองแพ ไชยตันเทือก

การศึกษา Ph.D. (Political Science)
 ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต
 มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดขอนแก่น

4. ดร.วินิจ ผาเจริญ

การศึกษา Ph.D. (Political Science)
 ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ มหาวิทยาลัยเกษตรแม่โจ้

5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุขพัฒน์ อนนธ์จารย์

ตำแหน่งปัจจุบัน ผู้ช่วยอธิการบดี
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

ภาคผนวก ข
หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ...บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง โทร. ๐-๕๒๘๑-๕๑๓๖ โทรสาร ๐-๕๒๘๑-๐๖๘๖
 ที่ ศธ ๖๐๓๖.(๒๓)ว.๑๙๑๐ วันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๖๑
 เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เจริญพร รองศาสตราจารย์ ดร. ภาสกร ตอกจันทร์

ด้วย พระมหาประยูร เขมจาโร (คำแก้ว) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้รับการอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ภาวะผู้นำตามหลักสัปบุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู (SAPPURISADHAMMA-BASED LEADERSHIP OF ECCLESIASTICAL AUTHORITATIVE MONKS IN NA KLANG DISTRICT, NONG BUA LAM PHU)” ซึ่งอยู่ในขั้นตอนการจัดทำวิทยานิพนธ์เพื่อเสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย

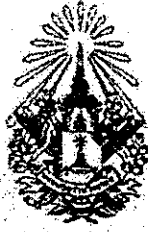
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ เหมาะสมที่จะเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย หรือให้ข้อเสนอแนะการวิจัยดังกล่าวได้

จึงเจริญพามาเพื่อทราบ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

(พระครูปริยัติสาทร, คร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

ที่ ศธ ๒๐๑๖ (๒.๓)/๖๑๒๕

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีล้านช้าง
อำเภอเมือง จังหวัดเลย ๕๒๐๐๐

๕ มิถุนายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เจริญพร ดร. ทองแห่ ไชยคันเทือก

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. แบบสอบถาม จำนวน ๑. ชุด

ด้วย พระมหาประยูร เขมจาโร (คำแก้ว) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้รับการอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "ภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสงฆ์จาริกการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู (SAPPURISADHAMMA-BASED LEADERSHIP OF ECCLESIASTICAL AUTHORITATIVE MONKS IN NA KLANG DISTRICT, NONG BUA LAM PHU)" ซึ่งอยู่ในขั้นตอนการจัดทำวิทยานิพนธ์เพื่อเสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ เหมาะสมที่จะเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย หรือให้ข้อเสนอแนะการวิจัยดังกล่าวได้

จึงเจริญพรมาทูลทราบ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

ขอเจริญพร

(พระครูปริยัติสาทร, ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

โทร. ๐๔๒-๘๓๑๖๑๖

โทรสาร ๐๔๒-๘๓๐๖๘๖

ที่ ศธ ๖๐๑๖ (๒.๓)/๖๐๒๕

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีล้านช้าง
อำเภอเมือง จังหวัดเลย ๔๒๐๐๐

๕ มิถุนายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

เจริญพร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บุรินทร์ ภูสฤกษ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. แบบสอบถาม จำนวน ๓ ชุด

ด้วย พระมหาประยูร เขมจาโร (คำแก้ว) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้รับการอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "ภาวะผู้นำตามหลักสัปบุริสธรรมของพระสงฆ์ฆราวาสในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู (SAPPURISADHAMMA-BASED LEADERSHIP OF ECCLESIASTICAL AUTHORITATIVE MONKS IN NA KLANG DISTRICT, NONG BUA LAM PHU)" ซึ่งอยู่ในขั้นตอนการจัดทำวิทยานิพนธ์เพื่อเสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ เหมาะสมที่จะเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย หรือให้ข้อเสนอแนะการวิจัยดังกล่าวได้

จึงเจริญพรมาเพื่อทราบ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

ขอเจริญพร

(พระครูปริยัติลาทร, ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

โทร ๐๔๒-๘๑๔๖๑๖

โทรสาร ๐๔๒-๘๓๐๖๘๖

ที่ ศธ ๖๖๓๖ (๒.๓)/ว ๙๒๕

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีล้านช้าง
อำเภอเมือง จังหวัดเลย ๕๒๐๐๐

๕ มิถุนายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เจริญพร ดร. วินิจ หาเจริญ

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. แบบสอบถาม จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระมหาประยูร เขมจาโร (คำแก้ว) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้รับการอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "ภาวะผู้นำตามหลักสัปปริศธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู (SAPPURISADHAMMA-BASED LEADERSHIP OF ECCLESIASTICAL AUTHORITATIVE MONKS IN NA-KLANG DISTRICT, NONG BUA LAM PHU)" ซึ่งอยู่ในขั้นตอนการจัดทำวิทยานิพนธ์เพื่อเสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ เหมาะสมที่จะเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย หรือให้ข้อเสนอแนะการวิจัยดังกล่าวได้

จึงเจริญพรมมาเพื่อทราบ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

ขอเจริญพร

(พระครูปริยัติสาทร, ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

โทร. ๐๔๒-๘๑๕๖๖๖

โทรสาร ๐๔๒-๘๑๖๖๘๖

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ..บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง โทร. ๐-๙๖๘๘-๘๖๑๖ โทรสาร ๐-๙๖๘๘-๐๖๘๖
 ที่ ศธ ๖๖๑๖ (๒๓)/ว ๑๙๐ วันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๖๐
 เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เจริญพร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุชพัตน์ อนนท์จารย์

ด้วย พระมหาประยูร เขมจาโร (คำแก้ว) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้รับการอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "ภาวะผู้นำตามหลักสัปบุริสธรรมของพระสงฆ์ฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู (SAPPURISADHAMMA-BASED LEADERSHIP OF ECCLESIASTICAL AUTHORITATIVE MONKS IN NA KLANG DISTRICT, NONG BUA LAM PHU)" ซึ่งอยู่ในขั้นตอนการจัดทำวิทยานิพนธ์เพื่อเสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ เหมาะสมที่จะเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย หรือให้ข้อเสนอแนะการวิจัยดังกล่าวได้

จึงเจริญพามาเพื่อทราบ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

(พระครูปริยัติสาทร, ดร.)

รองอธิการบดี

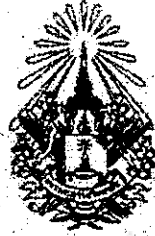
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

ภาคผนวก ค

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล

ที่ ศธ ๖๐๑๖(๒.๓)/๑๙๐

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีล้านช้าง
อำเภอเมือง จังหวัดเลย ๕๒๐๐๐

๑๒ มิถุนายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลในการ Try-out

เรียน พระครูโสภิตธรรมภากร เจ้าคณะอำเภอนาหว้า

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย จำนวน ชุด

ด้วย พระมหาประยูร เขมจาโร (คำแก้ว) นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ภาวะผู้นำตามหลักสัปติธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู” เพื่อเสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต

ในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอนาหว้า จังหวัดหนองบัวลำภู ดังนั้นเพื่อให้การศึกษาครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาท่านนี้ดำเนินการเก็บข้อมูล Try-out ในการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูปริยัติสาทร, ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

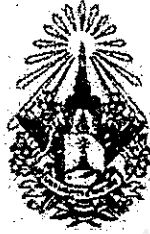
บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

โทร ๐-๕๒๘๓-๕๖๑๖

โทรสาร ๐-๕๒๘๓๐-๖๘๖

ที่ ศธ ๖๐๓๖(๒.๓) / ๒๕ ๑ ก

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีล้านช้าง
อำเภอเมือง จังหวัดเลย ๕๖๐๐๐

๒๕ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรียน รองเจ้าคณะจังหวัดหนองบัวลำภู รูปที่ ๒
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ชุด

ด้วย พระมหาประยูร เขมจาโร (คำแก้ว) นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐศาสตร์ การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ภาวะผู้นำ ตามหลักสัจปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู” เพื่อเสนอต่อบัณฑิต วิทยาลัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต

ดังนั้น มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง จึงเรียนมาเพื่อขอความ อนุเคราะห์ให้แก่ พระมหาประยูร เขมจาโร (คำแก้ว) ได้เข้าแจกแบบสอบถามดังกล่าวตามแต่จะเห็นสมควร

จึงเรียนมาเพื่อทราบและหวังว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

ขอแสดงความนับถือ
พระครูประทีปวิมลคุณธรรม (พระครูประทีปวิมลคุณธรรม, คร.)
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง
โทร ๐-๕๖๘๓-๕๖๐๖
โทรสาร ๐-๕๖๘๓-๐๖๘๖

พระครูประทีปวิมลคุณธรรม
รองอธิการบดี
รศ. หนองบัวลำภู ๒.
พระครูประทีปวิมลคุณธรรม
รศ. นากลาง รูปที่ ๒

ภาคผนวก ง
แบบสอบถาม

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

แบบสอบถาม

เรื่อง

ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง
จังหวัดหนองบัวลำภู

สำหรับพระสังฆาธิการ

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู
2. แบบสอบถามนี้มี 3 ตอน
 - ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check list) จำนวน 5 ข้อ
 - ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) จำนวน 35 ข้อ
 - ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู 7 ด้าน คือ 1) ด้านธัมมัญญา 2) ด้านอรรถัญญา 3) ด้านอัตตัญญา 4) ด้านมัตตัญญา 5) ด้านกาลัญญา 6) ด้านปริสัญญญา และ 7) ด้านปุคคลปโรปรัญญา
3. กรุณาตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อ เพื่อประโยชน์ในการนำข้อมูลไปทำการวิจัยและเป็นแนวทางในการพัฒนางานวิจัยให้เกิดประสิทธิภาพ เนื่องจากแบบสอบถามที่ตอบครบทุกข้อเท่านั้นจะเป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์
4. ข้อมูลจากแบบสอบถามของเจ้าอาวาสไม่มีผลเสียหายหรือกระทบต่อการปฏิบัติงานของเจ้าอาวาสแต่อย่างใด
5. ข้อมูลจากแบบสอบถามของเจ้าอาวาส ผู้วิจัยจะเก็บรักษาไว้เป็นความลับและนำไปใช้เพื่อการวิจัยครั้งนี้เท่านั้น

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับความอนุเคราะห์จากเจ้าอาวาสด้วยดี จึงขอขอบคุณ ขอ
อนุโมทนามา ณ โอกาสนี้

พระมหาประยูร เขมจาโร (คำแก้ว)
นักศึกษาศรีปริญาโท สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาศรีล้านช้าง

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ลงใน ที่ตรงกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

	สำหรับผู้วิจัย
1. พรรษา ☐ ต่ำกว่า 5 พรรษา ☐ 6 - 10 พรรษา ☐ 11 - 15 พรรษา ☐ 16 - 20 พรรษา ☐ 21 พรรษาขึ้นไป	☐
2. ตำแหน่งพระสังฆาธิการ ☐ รองเจ้าอาวาส ☐ เจ้าอาวาส ☐ เจ้าคณะตำบล ☐ เจ้าคณะอำเภอ	☐
3. วุฒิการศึกษาทางธรรม ☐ นักรธรรมชั้นตรี ☐ นักรธรรมชั้นโท ☐ นักรธรรมชั้นเอก	☐
4. วุฒิการศึกษาแผนกบาลี ☐ เปรียญธรรม 1-2 ประโยค ☐ เปรียญธรรม 3-6 ประโยค ☐ เปรียญธรรม 7-9 ประโยค	☐
5. ประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ ☐ ต่ำกว่า 5 ปี ☐ 6 - 9 ปี ☐ 10 ปีขึ้นไป	☐

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการใน
เขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

คำชี้แจง

โปรดอ่านข้อความอย่างละเอียดแล้วพิจารณาว่าภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระ
สังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับ
ระดับบทบาทตามสภาพความเป็นจริงของเจ้าอาวาสมากที่สุด

ระดับ 5 หมายถึง มีการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง (81-100%)

ระดับ 4 หมายถึง มีการปฏิบัติค่อนข้างบ่อย 61-80%)

ระดับ 3 หมายถึง มีการปฏิบัติเป็นบางครั้ง (41-60%)

ระดับ 2 หมายถึง มีการปฏิบัติน้อยครั้ง (21-40%)

ระดับ 1 หมายถึง มีการปฏิบัติน้อยครั้งมากหรือไม่ปฏิบัติเลย (0-20%)

ที่	ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการใน เขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู	ระดับการปฏิบัติ					สำหรับ ผู้วิจัย
		5	4	3	2	1	
ด้านธัมมัญญตา : ความเป็นผู้รู้จักเหตุ							
1.	ท่านเป็นผู้ที่เข้าใจระเบียบกฎเกณฑ์ ของการบริหารกิจ การคณะสงฆ์						☐
2.	ท่านเป็นผู้ที่ยึดหลักการและบริหารกิจการคณะสงฆ์อย่าง เป็นขั้นเป็นตอน						☐
3.	ท่านเป็นนักวางแผน และจัดทำนโยบายสอดคล้องกับการ บริหารกิจการคณะสงฆ์						☐
4.	ท่านระงับอธิกรณ์ โดยใช้พระธรรมวินัย						☐
5.	ท่านเป็นพระเถระที่ทรงธรรมและวินัย						☐

ข้อเสนอแนะด้านธัมมัญญตา : ความเป็นผู้รู้จักเหตุ

.....

.....

.....

.....

.....

ที่	ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการใน เขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู	ระดับการปฏิบัติ					สำหรับ ผู้วิจัย
		5	4	3	2	1	
ด้านอัตตัญญาตา : ความเป็นผู้รู้จักตน							
1.	ท่านเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์						☐
2.	ท่านเป็นผู้ที่เปี่ยมด้วยความรู้ ความสามารถและความเชื่อมั่นในตนเอง						☐
3.	ท่านเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบสูง						☐
4.	ท่านเป็นผู้ที่มีจิตใจโอบอ้อมอารี และมีความเสียสละ						☐
5.	ท่านข่มอนิฏฐารมณได้ทุกขณะ						☐

ข้อเสนอแนะด้านอัตตัญญาตา : ความเป็นผู้รู้จักตน

.....

.....

.....

.....

.....

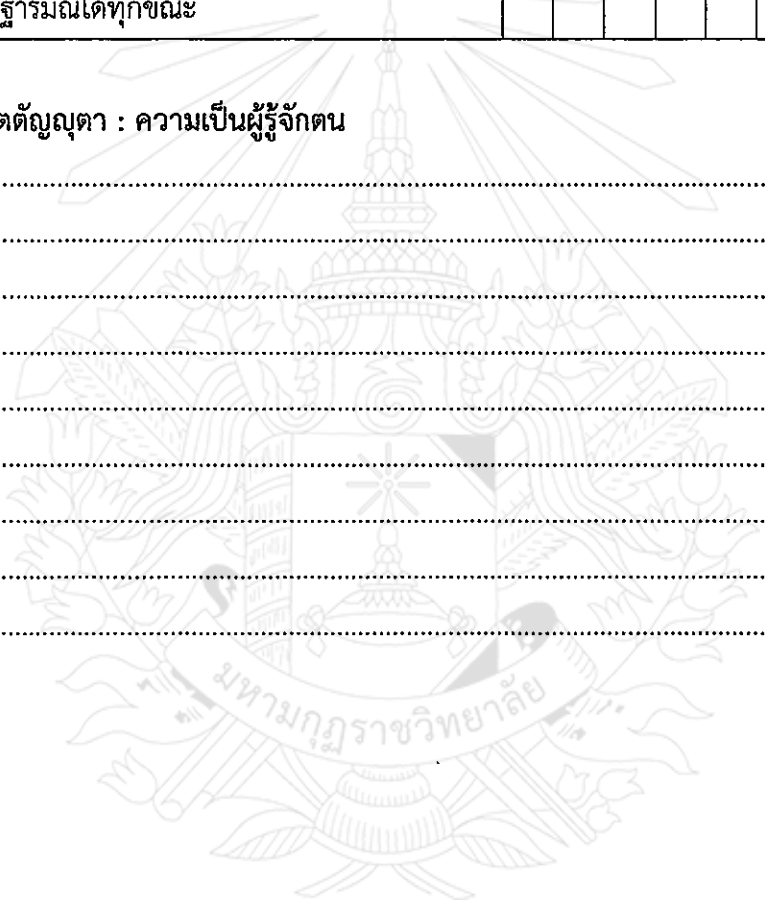
.....

.....

.....

.....

.....

ที่	ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการใน เขตอำเภอตากกลาง จังหวัดหนองบัวลำภู	ระดับการปฏิบัติ					สำหรับ ผู้วิจัย
		5	4	3	2	1	
ด้านบุคคลโปรปรียญุตตา : ความเป็นผู้รู้บุคคลหรือรู้จักเลือกใช้บุคคลที่เหมาะสมกับงาน							
1.	ท่านสามารถบรรจุ แต่งตั้งหรือจัดวางบุคคลได้ เหมาะสมกับงาน						☐
2.	ท่านให้โอกาสและสนับสนุนคนที่มี ความรู้ ความสามารถให้ดำรงตำแหน่งที่เหมาะสม						☐
3.	ท่านเป็นผู้ส่งเสริมให้ ภิกษุ สามเณรได้ มีโอกาสศึกษาเล่าเรียนเพิ่มเติม						☐
4.	ท่านสรรเสริญบุคคลที่ควรสรรเสริญและข่มบุคคลที่ควรข่ม						☐
5.	ท่านให้ความสำคัญกับทรัพยากรมนุษย์						☐

ข้อเสนอแนะด้านบุคคลโปรปรียญุตตา : ความเป็นผู้รู้บุคคลหรือรู้จักเลือกใช้บุคคลที่เหมาะสมกับงาน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณที่กรุณาตอบแบบสอบถามครบทุกข้อ

ภาคผนวก จ
แบบสัมภาษณ์

มหามกุฏราชวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง

ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง

จังหวัดหนองบัวลำภู

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์นี้ มี 3 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสัมภาษณ์นี้ จะนำไปวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิจัย ในภาพรวม ซึ่งจะไม่ผลเสียต่อผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ทั้งในหน้าที่และการปฏิบัติงานแต่อย่างใด

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์ ชื่อ..... นามสกุล..... ฉายา.....

อายุ..... พรรษา..... ตำแหน่ง.....

ผู้สัมภาษณ์ (ผู้วิจัย)

บันทึกข้อมูล (ผู้วิจัย) (จดบันทึก, บันทึกเสียง)

สัมภาษณ์เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ. เวลา.....ถึง.....น.

สถานที่.....

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

2.1 ภาวะผู้นำด้านธัมมัญญา (เกี่ยวกับความรู้จักเหตุ คือ เป็นพระสังฆาธิการที่เป็นรู้หลักเกณฑ์ โดยยึดหลักการในการบริหารอย่างเป็นขั้นตอน ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร)

.....
.....
.....

2.2 ภาวะผู้นำด้านอัตถัญญา (เกี่ยวกับความรู้จักผล คือ ความเป็นผู้นำของพระสังฆา ธิการที่เป็นผู้รู้จักผล มีวิสัยทัศน์ หรือ ปรัชญา พันธกิจเป้าหมายในการพัฒนาวัด ท่านมีความคิดเห็น ว่าจะอย่างไร)

.....
.....
.....

2.3 ภาวะผู้นำด้านอัตตัญญา (เกี่ยวกับความรู้จักตน คือ ความเป็นผู้นำของพระสังฆา ธิการที่เป็นผู้รู้จักตนอยู่เสมอว่าเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ สามารถใช้แรงจูงใจ กระจายวิสัยทัศน์ไปยัง บุคคลต่างๆ ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร)

.....
.....
.....

2.4 ภาวะผู้นำด้านมัตตัญญา (เกี่ยวกับความรู้จักประมาณ คือ ความเป็นผู้นำของพระ สังฆาธิการที่เป็นผู้รู้จักประมาณ รู้จักความพอดีสามารถวางตนวางแผนกำหนดนโยบายในการ

.....
.....
.....

2.5 ภาวะผู้นำด้านกาลัญญา (เกี่ยวกับความรู้จักกาล คือ ความเป็นผู้นำของพระสังฆา ธิการที่เป็นผู้ที่มีความสามารถในการบริหารเวลาอย่างมีประสิทธิภาพ จัดทำนโยบาย โครงการได้ เหมาะสมเวลาและโอกาส ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร)

.....
.....
.....

2.6 หลักปรีชาญาณ (เกี่ยวกับความเป็นผู้รู้จักชุมชนและสังคม คือ ความเป็นผู้นำของพระสงฆ์สงฆ์การที่เป็นผู้ที่รู้จักชุมชน และสังคม มีมนุษยสัมพันธ์เป็นนักประสานงานที่ดีกับทุกคน ทุกองค์กร และทุกภาคส่วน ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร)

.....

.....

.....

2.7 ภาวะผู้นำด้านบุคคลปรีชาญาณ (เกี่ยวกับความรู้จักบุคคล คือ ความเป็นผู้นำของพระสงฆ์สงฆ์การที่เป็นผู้ที่รู้จักบุคคล รู้ความสามารถความแตกต่างระหว่างบุคคล รู้จักเลือก แต่งตั้ง จัดวางบุคคลได้เหมาะสมกับงาน ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร)

.....

.....

.....

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการใน
เขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ท่านมีความคิดเห็นว่อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

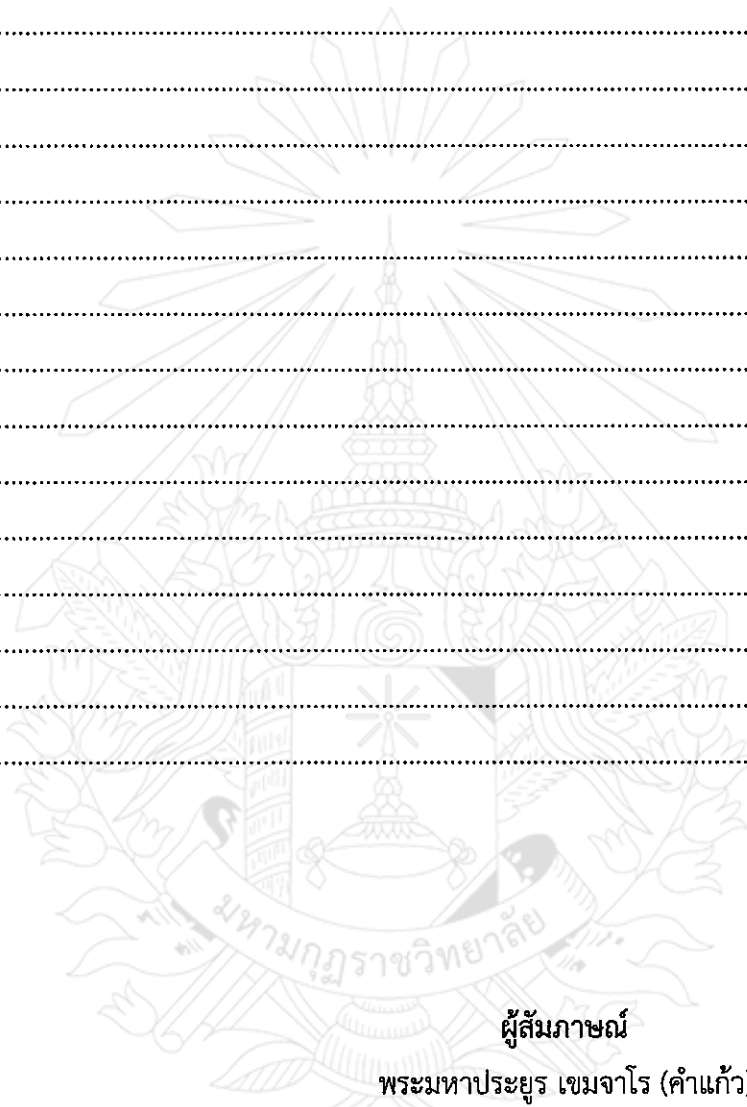
.....

.....

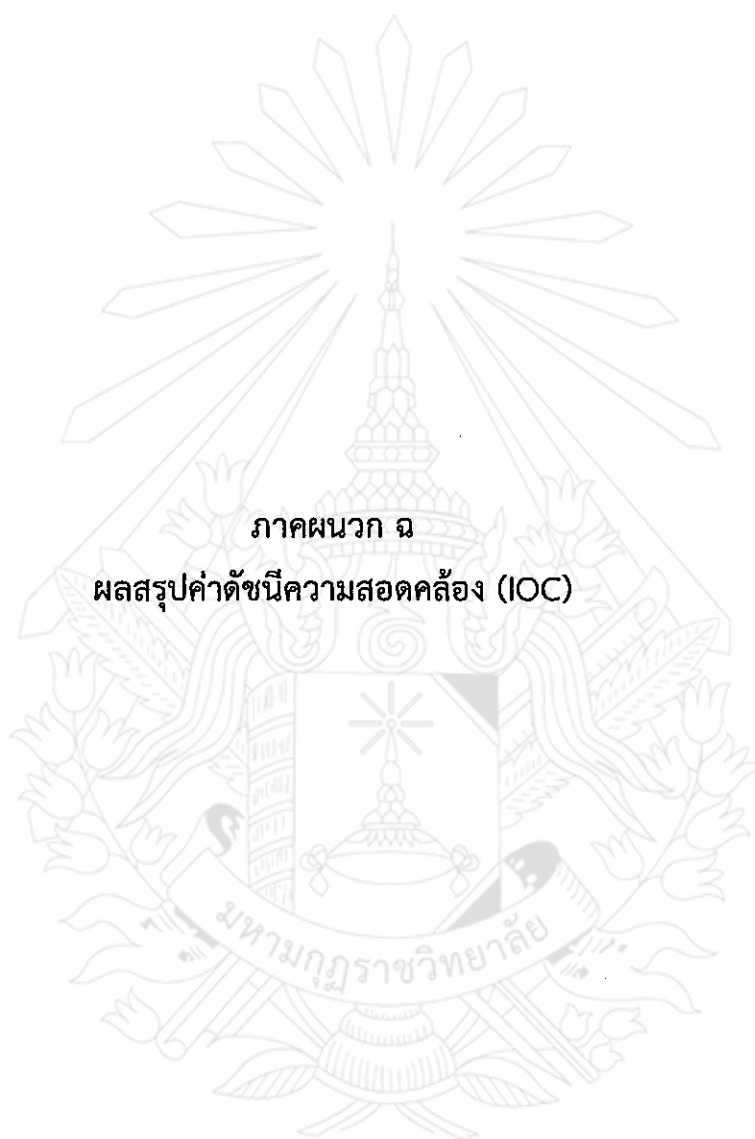
.....

.....

.....

ผู้สัมภาษณ์
พระมหาประยูร เขมจาโร (คำแก้ว)
นักศึกษาศาสนาปริณญาโท สาขาวิชารัฐศาสตรการปกครอง

ภาคผนวก ฉ
ผลสรุปค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

ตารางการหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (IOC)

เรื่อง

ภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง

จังหวัดหนองบัวลำภู

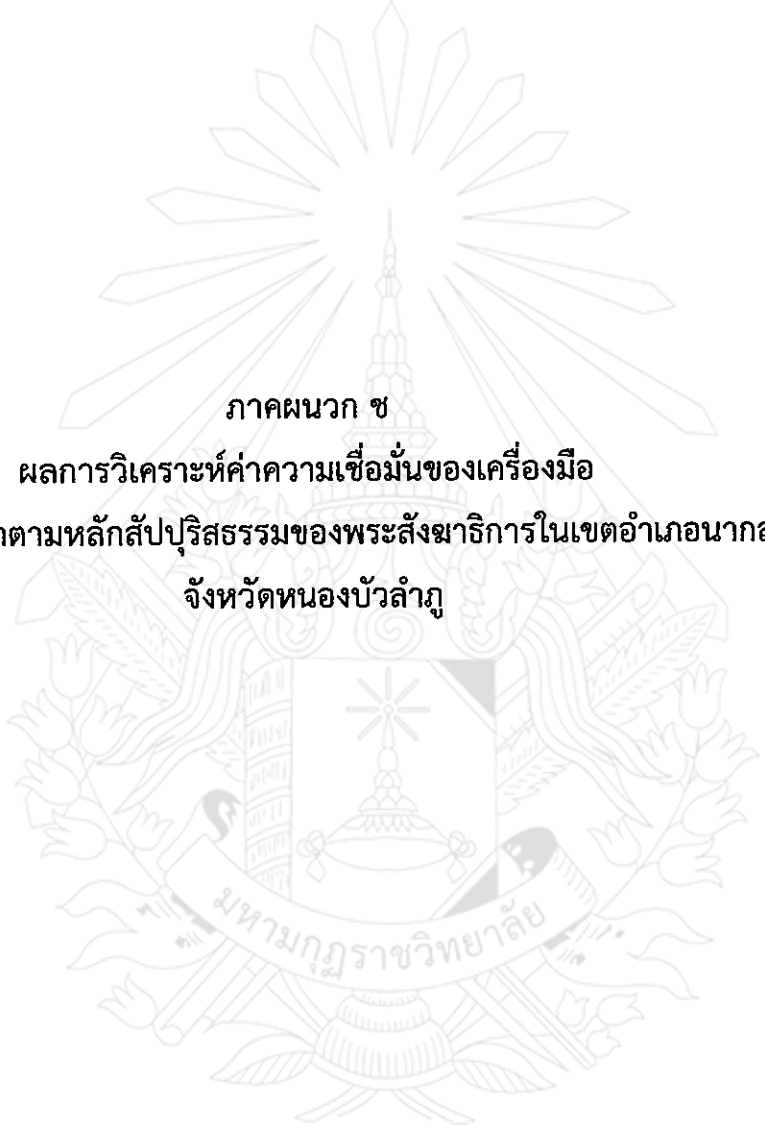
ข้อที่	คำถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ แบบสอบถาม	ผู้เชี่ยวชาญ					รวม Σ^R	IOC	ประเมิน ผล
		1	2	3	4	5			
1	อายุ ☐ ต่ำกว่า 30 ปี ☐ 31 - 35 ปี ☐ 36 - 40 ปี ☐ 41 - 50 ปี ☐ 51 - 55 ปี ☐ 56 - 60 ปี ☐ 61 ปีขึ้นไป	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
2	พรรษา ☐ ต่ำกว่า 5 พรรษา ☐ 5 - 10 พรรษา ☐ 11 - 15 พรรษา ☐ 16 - 20 พรรษา ☐ 21 พรรษาขึ้นไป	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
3	ตำแหน่งพระสังฆาธิการ ☐ รองเจ้าอาวาส ☐ เจ้าอาวาส ☐ เจ้าคณะตำบล ☐ เจ้าคณะอำเภอ	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
4	วุฒิการศึกษาทางธรรม ☐ นักรธรรมชั้นตรี ☐ นักรธรรมชั้นโท ☐ นักรธรรมชั้นเอก	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
5	วุฒิการศึกษาแผนกบาลี ☐ เปรียญธรรม 1 - 2 ประโยค ☐ เปรียญธรรม 3 - 6 ประโยค ☐ เปรียญธรรม 7 - 9 ประโยค	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้

ตารางการหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (IOC)

ข้อที่	ภาวะผู้นำตามหลักปรัชญาของพระ สังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู	ผู้เชี่ยวชาญ					รวม Σ^R	IOC	ประเมิน ผล
		1	2	3	4	5			
ด้านธัมมัญญา : ความเป็นผู้รู้จักเหตุ									
1.	ท่านเป็นผู้ที่เข้าใจระเบียบกฎเกณฑ์ ของ การบริหารกิจการคณะสงฆ์	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
2.	ท่านเป็นผู้ที่ยึดหลักการและบริหารกิจการ คณะสงฆ์อย่างเป็นขั้นเป็นตอน	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
3.	ท่านเป็นนักวางแผนและจัดทำนโยบาย สอดคล้องกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
4.	ท่านระงับอธิกรณ์ โดยใช้ พระธรรมวินัย	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
5.	ท่านเป็นพระเถระที่ทรงธรรมและวินัย	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
ด้านอรรถัญญา : ความเป็นผู้รู้จักผล									
1.	ท่านเป็นผู้ที่มีจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายใน การบริหารกิจการคณะสงฆ์	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
2.	การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของท่านยึด ประโยชน์ เพื่อส่วนรวมเป็นหลัก	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
3.	ท่านเป็นนักพัฒนาที่มี การคิดโครงการ หรือกิจกรรมต่าง ๆ มาพัฒนากิจการคณะ สงฆ์	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
4.	ท่านเป็นผู้ที่มีความมุ่งมั่น และมีความเพียร พยายามที่จะขับเคลื่อนไปสู่จุดหมายที่ตั้งไว้	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
5.	ท่านทุ่มเทกำลังใจกำลังกายเพื่องานคณะ สงฆ์	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
ด้านอรรถัญญา : ความเป็นผู้รู้จักตน									
1.	ท่านเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
2.	ท่านเป็นผู้ที่เปี่ยมด้วยความรู้ ความสามารถและความเชื่อมั่นในตนเอง	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้

ข้อที่	ภาวะผู้นำตามหลักสี่ปรัสรรรมของพระ สังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู	ผู้เชี่ยวชาญ					รวม Σ^R	IOC	ประเมิน ผล
		1	2	3	4	5			
3.	ท่านเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบสูง	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
4.	ท่านเป็นผู้ที่มีจิตใจโอบอ้อมอารี และมีความเสียสละ	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
5.	ท่านข่มอนิฏฐารมณได้ทุกขณะ	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
ด้านมัตตัญญา : ความเป็นผู้รู้จักประมาณ									
1.	ท่านเป็นผู้กำหนดแผนหรือนโยบายในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่มีความเหมาะสมและพอดี	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
2.	ท่านบริหารงบประมาณคุ้มค่า และเกิดประโยชน์ ต่อองค์กร	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
3.	ท่านเป็นตัวอย่างในการดำเนินชีวิตบนวิถีแห่งความสันโดษ	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
4.	ท่านเป็นตัวอย่างที่ดี ในการบริหารจัดการโดยยึดหลักมัชฌิมาปฏิปทา	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
5.	ท่านยินดีในปัจจุบันีตตามกำลังของตน	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
ด้านกาลัญญา : ความเป็นผู้รู้ จักกาลเวลา									
1.	ท่านจัดทำนโยบายหรือโครงการเหมาะสมกับจังหวะและเวลา	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
2.	ท่านสามารถจัดลำดับความสำคัญของปัญหาก่อนและหลังได้ดี	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
3.	ท่านเป็นผู้ที่แก้ไขปัญหาที่ เกิดขึ้นได้ทันต่อเหตุการณ์และเวลา	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
4.	ท่านเป็นตัวอย่างที่ดี ในการบริหารจัดการเวลาให้เกิดประโยชน์กับองค์กรสูงสุด	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
5.	ท่านไม่ได้ทำงานให้อากุล	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
ด้านปริสัญญา : ความเป็นผู้รู้ จักชุมชน									
1.	ท่านเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับทุกคนและทุกองค์กร	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้

ข้อที่	ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระ สังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู	ผู้เชี่ยวชาญ					รวม Σ^R	IOC	ประเมิน ผล
		1	2	3	4	5			
2.	ท่านเป็นนักประสานงานที่ดีกับทุกองค์กร และทุกภาคส่วน	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
3.	ท่านให้ความสำคัญกับประโยชน์ ส่วนรวม มากกว่าประโยชน์ส่วนตน	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
4.	ท่านให้ความสำคัญในการพัฒนาคุณธรรม และจริยธรรมของเยาวชน และ ประชาชน	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
5.	ท่านเข้าใจในบริบทรอบข้างเป็นข้างดี	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
ด้านบุคคลโปปรัญญา : ความเป็นผู้รู้บุคคล									
1.	ท่านสามารถบรรจุแต่งตั้งหรือจัดวางบุคคล ได้ เหมาะสมกับงาน	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
2.	ท่านให้โอกาสและสนับสนุนคนที่มี ความรู้ ความสามารถให้ ดำรงตำแหน่งที่เหมาะสม	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
3.	ท่านเป็นผู้ส่งเสริมให้ ภิกษุ สามเณรได้ มี โอกาสศึกษาเล่าเรียนเพิ่มเติม	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
4.	ท่านสรรเสริญบุคคลที่ ควรสรรเสริญและ ชมบุคคลที่ควรชม	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
5.	ท่านให้ความสำคัญกับทรัพยากรมนุษย์	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้

ภาคผนวก ซ
ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ
ศึกษาภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง
จังหวัดหนองบัวลำภู

ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา

***** Method 1 (space saver) will be used for this analysis *****

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Item-total Statistics				
	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
a1	90.2000	150.648	.087	.971
a2	89.1667	142.351	.785	.977
a3	89.2000	141.890	.863	.976
a4	89.2000	141.890	.863	.976
a5	89.1667	142.351	.785	.977
a6	89.2000	141.890	.863	.976
a7	89.1667	142.351	.785	.977
a8	89.2000	141.890	.863	.976
a9	89.2000	141.890	.863	.976
a10	89.2000	141.890	.863	.976
a11	89.2000	142.717	.792	.977
a12	89.2000	141.890	.863	.976
a13	89.2000	141.890	.863	.976
a14	89.1667	142.351	.785	.977
a15	89.1667	142.351	.785	.977
a16	89.2000	141.890	.863	.976
a17	89.1667	142.351	.785	.977
a18	89.2000	141.890	.863	.976
a19	89.2000	141.890	.863	.976
a20	89.2000	141.890	.863	.976
a21	89.2000	142.717	.792	.977
a22	89.2000	141.890	.863	.976

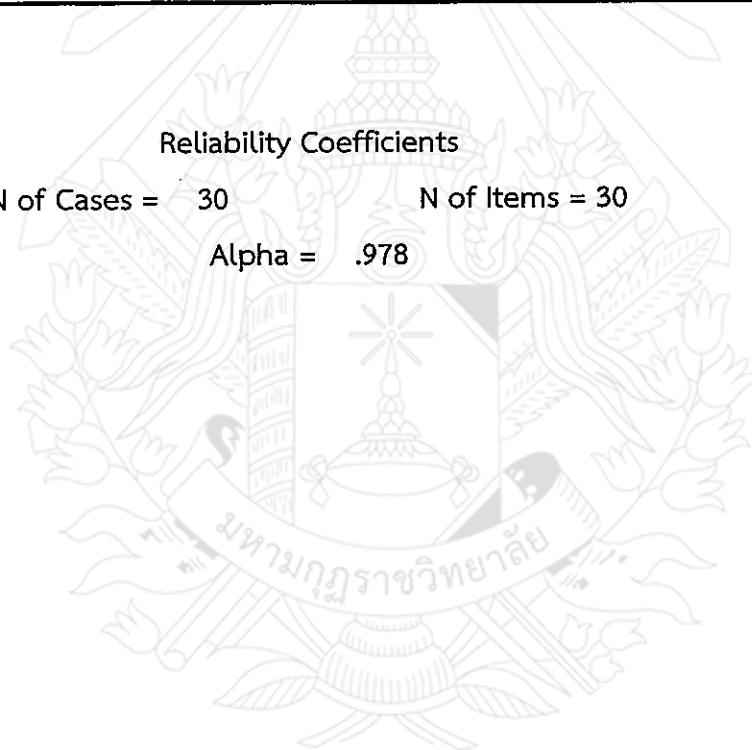
	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
a23	89.1667	142.351	.785	.977
a24	90.2000	150.648	.087	.971
a25	89.1667	142.351	.785	.977
a26	89.2000	141.890	.863	.976
a27	89.2000	141.890	.863	.976
a28	89.1667	142.351	.785	.977
a29	89.2000	141.890	.863	.976
a30	89.1667	142.351	.785	.977

Reliability Coefficients

N of Cases = 30

N of Items = 30

Alpha = .978

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ - สกุล : พระมหาประยูร เขมจาโร (คำแก้ว)
- วัน/เดือน/ปี/เกิด : 23 มกราคม 2518
- ภูมิลำเนา : 99 หมู่ 5 บ้านศรีวิไลย์ ตำบลบ้านจั่น
อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี
- สถานที่อยู่ปัจจุบัน : 104 หมู่ 10 วัดถาวรสามัคคี บ้านโนนถาวร
ตำบลต่านช้าง อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู
- การศึกษาทางธรรม
- พ.ศ. 2553 : สอบได้นักธรรมเอก
- พ.ศ. 2557 : สอบได้บาลีสนามหลวง 3 ประโยค
- พ.ศ. 2560 : สอบได้บาลีสนามหลวง 4 ประโยค
- การศึกษาทางโลก
- พ.ศ. 2559 : จบปริญญาพุทธศาสตรบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)
จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์เลย
- พ.ศ. 2561 : จบปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์
การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
- ประสบการณ์การทำงาน
- : เป็นพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนบ้านโป่งแคศรีถาวร
ตำบลต่านช้าง จังหวัดหนองบัวลำภู